

**EUROOPAN UNIONIN
NEUVOSTO**

**Bryssel, 6. kesäkuuta 2012 (19.06)
(OR. en)**

9238/12

**COHOM 128
PESC 513
COSDP 453
FREMP 88
INF 101
JAI 397
RELEX 507**

SAATE

Lähettiläjä: Neuvoston pääsihteeristö

Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Asia: Ihmisoikeudet ja demokratia maailmassa: raportti EU:n toiminnasta vuonna 2011

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä asiakirja "Ihmisoikeudet ja demokratia maailmassa: raportti EU:n toiminnasta vuonna 2011".

IHMISOIKEUDET JA DEMOKRATIA MAAILMASSA:
RAPORTTI EU:N TOIMINNASTA VUONNA 2011

Sisällysluettelo

1.	Yhteenveto	8
2.	EU:n ohjauskeinot ja aloitteet EU:n ulkopuolisissa maissa	16
	Johdanto	16
	2.1. Ihmisoikeuksia ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevat EU:n suuntaviivat	16
	2.2. Ihmisoikeusvuoropuhelut ja -neuvottelut	17
	2.3. Neuvoston päätökset ja kriisinhallinta	19
	2.4. Viralliset yhteydenotot ja julkilausumat	21
	2.5. Ihmisoikeuslausekkeet kolmansien maiden kanssa tehtävissä yhteistyösopimuksissa	21
	2.6. Euroopan naapuruuspolitiikka	23
	2.7. Demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevan eurooppalaisen rahoitusvälineen (EIDHR) puitteissa rahoitettavat toimet	27
	2.8. EU:n ihmisoikeuspolitiikan tarkistaminen	30
3.	Aihekohtaiset kysymykset	33
	EU:n suuntaviivoihin liittyvät aihekohtaiset kysymykset	33
	3.1. Kuolemanrangaistus	33
	3.2. Kidutus ja muu julma, epäinhimillinen ja halventava kohtelu tai rangaistus	36
	3.3. Lapsen oikeudet	39
	3.4. Lapset ja aseelliset konfliktit	41
	3.5. Ihmisoikeuksien puolustajat	43
	3.6. Naisten ihmisoikeudet	46
	3.7. Naiset, rauha ja turvallisuus	49
	3.8. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen edistäminen	56
	Muut aihekohtaiset kysymykset	62
	3.9. Kansainvälinen rikostuomioistuimien ja rankaisematta jäämisen torjunta	62
	3.10. Ihmisoikeudet ja terrorismin torjunta	66
	3.11. Sananvapaus, myös uusissa tiedotusvälineissä	68
	3.12. Yhdistymis- ja kokoontumisvapaus	70
	3.13. Ajatuksen-, omantunnon- sekä uskonnon- ja uskonvapaus	73
	3.14. Homo-, bi-, trans- ja interseksuaaliset henkilöt	76
	3.15. Ihmisoikeudet ja yritystoiminta, mukaan lukien yritysten yhteiskuntavastuu	79
	3.16. Demokratiatuki	83
	3.17. Vaaliapu	86
	3.18. Vaalitarkkailuvaltuuskunnat	87
	3.19. Vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnat	90
	3.20. Vaalijärjestelyissä avustaminen	91
	3.21. Eurooppalainen demokratia rahasto	94
	3.22. Yhteistyö parlamenttien kanssa koko maailmassa	94
	3.23. Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet	97
	3.24. Turvapaikka-asiat, muuttoliike, pakolaiset ja siirtymään joutuneet henkilöt	99
	3.25. Ihmiskauppa	104
	3.26. Rasismi, muukalaisviha, syrjintäkielto ja moniarvoisuuden kunnioittaminen	108
	3.27. Vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet	111
	3.28. Vammaisten oikeudet	114
	3.29. Alkuperäisyhteisöihin liittyvät kysymykset	116
4.	EU:n toimet kansainvälisillä foorumeilla	120

4.1.	YK:n yleiskokouksen 66. istunto.....	120
4.2.	Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvosto	122
4.3.	Euroopan neuvosto	128
4.4.	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj)	130
5.	Maa- ja aluekohtaiset kysymykset	132
5.1.	EU:n ehdokasmaat ja mahdolliset jäsenehdokkaat.....	132
5.1.1.	Turkki	132
5.1.2.	Länsi-Balkan	134
5.1.3.	Kroatia	135
5.1.4.	Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia	136
5.1.5.	Montenegro	138
5.1.6.	Albania	140
5.1.7.	Bosnia ja Hertsegovina	142
5.1.8.	Serbia	143
5.1.9.	Kosovo	144
5.2.	Euroopan naapuruuspolitiikkaan kuuluvat maat	147
5.2.1.	Itäinen kumppanuus	147
5.2.2.	Etelä-Kaukasia (aluetasolla)	148
5.2.3.	Armenia	148
5.2.4.	Azerbaidžan	150
5.2.5.	Georgia	151
5.2.6.	Valko-Venäjä	153
5.2.7.	Moldovan tasavalta	155
5.2.8.	Ukraina	158
5.2.9.	Välimeren unioni	160
5.2.10.	Egypti	160
5.2.11.	Israel	163
5.2.12.	Miehitetty palestiinalaisalue	165
5.2.13.	Jordania	166
5.2.14.	Libanon	168
5.2.15.	Syyria	169
5.2.16.	Tunisia	171
5.2.17.	Algeria	174
5.2.18.	Morokko	176
5.2.19.	Länsi-Sahara	179
5.2.20.	Libya	179
5.3.	Venäjä ja Keski-Aasia	182
5.3.1.	Venäjä	182
5.3.2.	Keski-Aasia (aluetasolla)	184
5.3.3.	Kazakstan	186
5.3.4.	Kirgisia	187
5.3.5.	Tadžikistan	188
5.3.6.	Turkmenistan	189
5.3.7.	Uzbekistan	189
5.4.	Afrikka	191
5.4.1.	Afrikan unioni	191
5.4.2.	Angola	192
5.4.3.	Burundi	193
5.4.4.	Kamerun	194

5.4.5.	Tšad	196
5.4.6.	Norsunluurannikko.....	198
5.4.7.	Kongon demokraattinen tasavalta	199
5.4.8.	Eritrea	201
5.4.9.	Etiopia.....	202
5.4.10.	Gambia.....	204
5.4.11.	Guinea.....	204
5.4.12.	Guinea-Bissau.....	205
5.4.13.	Kenia.....	206
5.4.14.	Liberia.....	208
5.4.15.	Madagaskar.....	209
5.4.16.	Malawi	210
5.4.17.	Mauritania.....	211
5.4.18.	Niger	212
5.4.19.	Nigeria	212
5.4.20.	Ruanda	214
5.4.21.	Senegal.....	215
5.4.22.	Somalia	217
5.4.23.	Etelä-Afrikka	218
5.4.24.	Sudan	219
5.4.25.	Etelä-Sudan.....	220
5.4.26.	Togo	222
5.4.27.	Uganda.....	223
5.4.28.	Zimbabwe	225
5.5.	Lähi-itä ja Arabian niemimaa	227
5.5.1.	Saudi Arabia	228
5.5.2.	Bahrain.....	229
5.5.3.	Iran	230
5.5.4.	Irak	232
5.5.5.	Jemen	234
5.6.	Aasia ja Oseania	235
5.6.1.	Afganistan.....	235
5.6.2.	Bangladesh.....	238
5.6.3.	Burma/Myanmar.....	239
5.6.4.	Kambodža	241
5.6.5.	Kiina	241
5.6.6.	Korean demokraattinen kansantasavalta (Pohjois-Korea)	244
5.6.7.	Fidži	245
5.6.8.	Intia	246
5.6.9.	Indonesia.....	247
5.6.10.	Japani	248
5.6.11.	Laos.....	249
5.6.12.	Malesia.....	250
5.6.13.	Nepal.....	252
5.6.14.	Pakistan.....	254
5.6.15.	Filippiinit	256
5.6.16.	Sri Lanka.....	257
5.6.17.	Thaimaa	259
5.6.18.	Itä-Timor.....	260

5.6.19.	Vietnam.....	261
5.7.	Amerikat	262
5.7.1.	Kanada	262
5.7.2.	USA	262
5.7.3.	Argentiina	265
5.7.4.	Bolivia	266
5.7.5.	Brasilia.....	267
5.7.6.	Chile	268
5.7.7.	Kolumbia	268
5.7.8.	Ecuador.....	270
5.7.9.	El Salvador	271
5.7.10.	Guatemala	271
5.7.11.	Honduras.....	272
5.7.12.	Meksiko	274
5.7.13.	Nicaragua	275
5.7.14.	Paraguay	276
5.7.15.	Suriname	277
5.7.16.	Peru	277
5.7.17.	Uruguay	278
5.7.18.	Venezuela	278
5.7.19.	Kuuba.....	279
5.7.20.	Dominikaaninen tasavalta.....	280
5.7.21.	Haiti	281
5.7.22.	Jamaika	281
6.	Euroopan parlamentin toiminta ihmisoikeuksien alalla.....	282
7.	Lyhenneluettelo	296
Liite 1 – Pledges made to the 31st International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, 28 November to 1 December 2011.		305
Joint pledge by EU Member States and National Red Cross Societies		310
Trade Treaty.....		310
Liite 2 – Vuonna 2011 annetut ihmisoikeuspäätöslauselmat		311

Esipuhe

Vuosi 2011 oli ihmisoikeuksien ja demokratian kannalta merkittävä. Eri puolilla Lähi-itää ja Pohjois-Afrikkaa miehet ja naiset, nuoret ja vanhat, edustaen yhteiskuntaa kokonaisuudessaan, osoittivat rohkeutensa puolustamalla luontaista ihmisarvoaan. He innoittivat tällä tavoin ihmisiä kaikkialla.

Muutokset, joita he saivat aikaan, edellyttivät EU:lta konkreettisia vastauksia. Pystyimme vastaamaan haasteeseen kehittämällä uuden strategian muutostilassa olevia naapurimaita varten. Ihmisoikeudet ja syvädemokratia ovat keskeinen osa kyseistä toimintatapaa.

Viime vuonna kerroin olevani sitoutunut EU:n työn lujittamiseen ja sen tehostamiseen entisestään ihmisoikeuksien turvaamisen ja edistämisen alalla. Jotta työn perustana olisi johdonmukainen näkemys, esitin joulukuussa 2011 Euroopan komission kanssa yhteisen tiedonannon "Ihmisoikeudet ja demokratia keskeisenä osana EU:n ulkoisia toimia".

Seuraavassa vaiheessa vuonna 2012 on toteutettava tiedonannon suositukset käytännössä. Tähän tarvitaan koko EU:n yhteisiä ponnisteluja, joihin osallistuvat EU:n toimielinten lisäksi myös EU:n jäsenvaltiot ja kansalaisyhteiskunta.

Haaste on suuri, ja sitä käsitellään seuraavan vuoden raportissa. Ensin on kuitenkin hyvä arvioida kovaa työtä, jota EU teki vuonna 2011 oikeuksien toteutumisen hyväksi. Kiitän niitä rohkeita henkilöitä, jotka ovat edistäneet tuota elintärkeää prosessia.

1. YHTEENVETO

EU vahvisti vuonna 2011 sekä sanoillaan että teoillaan, että ihmisoikeudet ovat EU:n toimien keskipisteenä kaikkialla maailmassa. Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) sitoutuminen ihmisoikeuskysymyksiin ensimmäisenä kokonaisena toimintavuotenaan näkyi koko vuoden ajan sen työssä ja johti korkean edustajan ja Euroopan komission 12. joulukuuta 2011 antamaan yhteiseen tiedonantoon "Ihmisoikeudet ja demokratia keskeisenä osana EU:n ulkoisia toimia – Kohti tehokkaampaa lähestymistapaa". Tiedonannossa esitettiin ajatuksia EU:n alalla noudattaman strategian viemiseksi eteenpäin.

Arabikevät oli EUH:n ensimmäisen toimintavuoden merkkipaalu. Korkean edustajan Catherine Ashtonin ja Euroopan komission 8. maaliskuuta 2011 antamassa yhteisessä tiedonannossa korostettiin, että vaatimusta saada mahdollisuus poliittiseen osallistumiseen, ihmisarvoon, vapauteen ja työhön on tuettava, ja määriteltiin yleismaailmallisten arvojen kunnioittamiseen ja yhteisiin etuihin perustuva toimintatapa.

Kansalaisyhteiskunta oli arabikevään muutosten kannalta ratkaisevassa asemassa siitä huolimatta, että yleisenä suuntauksena monissa maissa on kansalaisyhteiskuntien toimintavapauden rajoittaminen. EU toi nopeasti esiin kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kohtaamat ongelmat ja kehotti kaikkia valtioita kunnioittamaan **yhdistymisvapautta** ja **kokoontumisvapautta** sekä antamaan kansainvälisten normien mukaista lainsäädäntöä. Tukea kansalaisyhteiskunnalle lisättiin, varsinkin demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevasta eurooppalaisesta rahoitusvälineestä.

Arabikevät osoitti myös sosiaalisten verkostojen ja Internetin merkittävyyden uudistusten edistäjinä ja ihmisoikeuksien puolestapuhujina. EU on toistuvasti tuominnut **sananvapauden** ja **Internetiin pääsyn** rajoitukset sekä verkkopäiväkirjojen kirjoittajien pidätykset kahdenvälisissä suhteissaan kolmansiin maihin ja monenvälisillä foorumeilla. EU:lla on vakaa aikomus varmistaa, että Internet edistää jatkossakin poliittista vapautta. Sen vuoksi se alkoi joulukuussa 2011 toteuttaa "No Disconnect" -strategiaa kehittääkseen välineitä, joilla EU voi asianmukaisissa tapauksissa auttaa kansalaisyhteiskunnan järjestöjä tai yksittäisiä kansalaisia kiertämään mielivaltaisia katkoksia pääsyssä sähköisiin viestintätekniikoihin, muun muassa Internetiin.

EU reagoi vuonna 2011 päättäväisesti yhä yleistyvään **uskonnolliseen suvaitsemattomuuteen ja syrjintään** eri puolilla maailmaa. Helmikuun ulkoasiainneuvosto antoi päätelmät, joissa EU toisti olevansa vakavasti huolissaan ja tuomitsevana kaikenlaisen suvaitsemattomuuden, syrjinnän ja väkivallan. EU:n edustustoille lähetettiin helmikuussa 2011 uskonnon- ja uskonvapautta koskevat keskeiset viestit ja annettiin tehtäväksi seurata tarkoin isäntämaidensa tilannetta ja koordinoida toimintaansa EU:n jäsenvaltioiden suurlähetystöjen kanssa. Syyskuussa 2011 julkaistussa EU:n vuotuisessa ihmisoikeusraportissa käsiteltiin uskonnon- ja uskonvapautta perusteellisesti. EU teki YK:ssa paljon työtä lujittaakseen konsensusta tarpeesta torjua uskonnollista suvaitsemattomuutta ja suojella uskonnon- ja uskonvapautta, välttämällä kuitenkin käsitteitä, joilla pyritään suojelemaan uskontoja sinänsä – uskontonsa tai uskonsa vuoksi syrjittyjen henkilöiden sijasta – muiden keskeisten ihmisoikeuksien, kuten sananvapauden, kustannuksella. Asiassa edistytettiin hyvin vuonna 2011, koska Genevessä ja New Yorkissa päästiin ensimmäistä kertaa konsensukseen EU:n esittämästä uskonnon- ja uskonvapautta koskevasta päätöslauselmasta ja Islamilaisten maiden yhteistyöjärjestön (OIC) esittämästä uskonnollista suvaitsemattomuutta koskevasta päätöslauselmasta.

YK:n ihmisoikeusneuvoston jäseninä olevat Euroopan unionin jäsenvaltiot äänestivät ihmisoikeusneuvostossa 17. kesäkuuta 2011 hyväksytyn, ihmisoikeuksia, seksuaalista suuntautumista ja sukupuoli-identiteettiä koskevan urauurtavan päätöslauselman puolesta, ja koko Euroopan unioni hyväksyi äänestyksen. Korkea edustaja Catherine Ashton piti 27. syyskuuta 2011 Euroopan parlamentin täysistunnossa puheen, jossa hän esitteli EU:n ja sen jäsenvaltioiden työtä maailman homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisten henkilöiden ihmisoikeuksien suojaamiseksi ja totesi, että "emme voi sallia syrjintää sukupuolisen suuntautumisen tai sukupuolen perusteella sen enempää kuin värin tai rodunkaan perusteella".

EU oli vuonna 2011 edelleen näkyvässä asemassa **YK:n ihmisoikeusjärjestelmässä**. EU oli ratkaisevassa asemassa 23. helmikuuta 2011 kutsuttaessa koolle YK:n ihmisoikeusneuvoston **Libyaa** käsitellyt erityisistunto, jossa annettiin historiallinen suositus erottaa Libya väliaikaisesti ihmisoikeusneuvostosta. EU toi **Syyrian** ihmisoikeustilanteen esiin useita kertoja vuonna 2011 YK:n ihmisoikeusneuvostossa ja YK:n yleiskokouksen kolmannessa komiteassa ja sai asian taakse maita kaikilta alueilta, myös arabimaailmasta. EU oli ratkaisevassa asemassa perustettaessa Syyrian ihmisoikeustilannetta käsittelevää riippumatonta tutkintakomissiota.

Kesäkuussa 2011 EU sai ihmisoikeusneuvostossa hyväksyttyä päätöslauselman **Valko-Venäjän** ihmisoikeustilanteesta. EU jatkoi myös **Burmaa/Myanmaria** ja **Pohjois-Koreaa** koskevien päätöslauselmien viemistä eteenpäin sekä ihmisoikeusneuvostossa että yleiskokouksessa.

Maaliskuussa 2011 ryhmä maita, joista 15 oli EU:n jäsenvaltioita, valmisti julkilausuman seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan väkivallan ja siihen liittyvien ihmisoikeusloukkausten lopettamisesta. Julkilausuman hyväksyi 85 maata YK:n ihmisoikeusneuvostossa. EU oli myös tyytyväinen ihmisoikeusneuvoston kesäkuussa 2011 Etelä-Afrikan aloitteesta ja kaikkiin alueisiin kuuluvien valtioiden tuella hyväksymään keskeisen tärkeään julkilausumaan **ihmisoikeuksista, seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä**.

Yhteistyössä Latinalaisen Amerikan maiden ryhmän kanssa EU sai YK:n yleiskokouksessa jatkettua **aseellisiin konflikteihin joutuneita lapsia** käsittelevän YK:n pääsihteerin erityisedustajan toimeksiantoa. EU myös päivitti lapsia aseellisissa selkkauksissa koskevien EU:n suuntaviivojen ensisijaisten täytäntöönpanomaiden luetteloa YK:n luettelon mukaisesti.

EU kannatti voimakkaasti **yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia** koskevien YK:n suuntaviivojen hyväksymistä ihmisoikeusneuvostossa kesäkuussa 2011. YK:n suuntaviivat sisällytettiin myös EU:n omaan yritysten yhteiskuntavastuuta koskevaan toimintapoliittiseen kehykseen. Vuonna 2011 annetuissa tiedonannoissa "Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia" ja "Ihmisoikeudet ja demokratia keskeisenä osana EU:n ulkoisia toimia" tunnustetaan YK:n suuntaviivat yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviksi kansainvälisiksi normeiksi, joita kaikkien eurooppalaisten yritysten pitäisi noudattaa. Kummassakin asiakirjassa ehdotetaan lisäksi konkreettisia toimia YK:n suuntaviivojen panemiseksi täytäntöön.

EU tukee jo vahvoin perintein **rankaisemattomuuden torjumista** koko kansainvälistä yhteisöä huolestuttavien vakavimpien rikosten kohdalla. Kampalan tarkistuskonferenssissa antamansa lupauksen mukaisesti EU päivitti yhteistä kantaansa 2003/444/YUTP neuvoston päätöksellä 2011/168/YUTP, joka hyväksyttiin 21. maaliskuuta 2011. Neuvoston uuden päätöksen tavoitteena on jouduttaa Rooman perussäännön maailmanlaajuista tukemista edistämällä mahdollisimman laajaa osallistumista siihen, säilyttää perussäännön muodostama kokonaisuus, tukea Kansainvälisen rikustuomioistuimen riippumattomuutta ja sen tehokasta toimintaa sekä tukea yhteistyötä tuomioistuimen kanssa ja täydentävyysperiaatteen täytäntöönpanoa.

Syksyllä 2011 EU aloitti **lapsen oikeuksien edistämistä ja suojaamista koskevien suuntaviivojensa** tarkistamisen mukauttaakseen ne uusiin kansainvälisiin tapahtumiin samoin kuin ihmisoikeusalan painopisteiden paikallisvetoiseen määrittelyyn. Talvella 2011 EU käynnisti aihekohtaisen kampanjoinnin (démarche / viralliset yhteydenotot) tukeakseen YK:n maailmanlaajuista kampanjaa lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kahden valinnaisen pöytäkirjan ratifioimiseksi. EU aikoo edelleen edistää kyseisten välineiden ratifiointia sekä lapsityön pahimpia muotoja koskevan ILO:n yleissopimuksen n:o 182 ratifiointia paikallistasolla käymällä poliittista vuoropuhelua ja toteuttamalla muuta tiedotustoimintaa kesäkuuhun 2012 saakka.

Korkea edustaja Ashton ilmaisi maaliskuussa 2011 EU:n puolesta tyytyväisyytensä **kuolemanrangaistuksen** poistamiseen Illinois'n osavaltiossa Yhdysvalloissa osoittaen näin jatkuvan tukensa kuolemanrangaistuksen poistamiselle. Yhdysvaltojen Oregonin osavaltio alkoi soveltaa tosiasiallista moratoriota marraskuussa 2011, minkä korkea edustaja Ashton pani merkille julkilausumassa.

Vuonna 2011 edistytään sisäisesti toteutettaessa EU:n sitoumusta parantaa **naisten rauhaan ja turvallisuuteen liittyen**. Neuvosto hyväksyi 13. toukokuuta 2011 raportin EU:n indikaattoreista kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanoon EU:ssa. Raportista käy ilmi, että EU on toteuttanut konkreettisia toimia tehostaakseen haavoittuvien väestöryhmien, kuten naisten ja lasten, suojelumekanismeja, ja se toimii EU:n alalla toteuttamien toimien seurantavälineenä lisäten samalla vastuuvollisuutta aikaisempiin sitoumuksiin nähden. Seuraava raportti on tarkoitus antaa vuonna 2013.

Euroopan unioni pyrkii sisällyttämään **ihmisoikeuslausekkeen** kaikkiin poliittisiin puitesopimuksiin, kuten assosiaatiosopimuksiin ja kumppanuus- ja yhteistyösopimuksiin, joita tehdään kolmansien maiden kanssa. Ihmisoikeuslausekkeessa määrätään, että ihmisoikeudet, siten kuin ne on määritelty ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, otetaan huomioon osapuolten sisäisissä ja ulkoisissa politiikoissa ja että ne ovat sopimuksen olennainen osa. Vuonna 2011 ei kuitenkaan allekirjoitettu eikä tullut voimaan uusia sopimuksia, joihin sisältyy ihmisoikeuslauseke. EU piti kolmansien maiden kanssa yli 40 kahdenvälistä **ihmisoikeusvuoropuhelua**, jotka tarjosivat runsaasti tilaisuuksia EU:n erityisten, ihmisoikeuksia koskevien huolenaiheiden tosiasialliseen käsittelyyn.

EU käynnisti **maakohtaisten ihmisoikeusstrategioiden** laatimisen lähes 160 maalle eri puolilla maailmaa. Niistä 130 laadittiin vuonna 2011. Tämän toimintatavan keskeisinä tavoitteina on saada parempi ja kattavampi yleiskuva kumppanimaiden keskeisistä ihmisoikeushaasteista, kohdentaa EU:n toimet kumppanimaiden keskeisiin painopistealoihin sekä toimintapolitiikan että rahoitustuen osalta, jotta EU voi räätälöidä toimintatapansa maakohtaisiin tilanteisiin ja lisätä siten vaikuttavuuttaan korkean edustajan pyynnön mukaisesti, helpottaa ja virtaviivaistaa jäsenvaltioiden ja EU:n diplomaattiedustustojen asiaankuuluvia toimia kentällä sekä edistää kokonaisvaltaisemmin ja tarkoituksenmukaisemmin eri maa- ja aluekohtaisia strategioita.

EUH järjesti 8. ja 9. joulukuuta 2011 tiiviissä yhteistyössä valtioista riippumattomien järjestöjen kanssa 13:n **EU:n ja valtioista riippumattomien järjestöjen ihmisoikeusfoorumin**, jossa käsiteltiin kahta pääaihetta: *kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevien EU:n suuntaviivojen tehokkaampi täytäntöönpano* sekä *EU:n ihmisoikeuksien arviointi ja uusi monivuotinen rahoituskehys – suosituksista toimiin*. Valtioista riippumattomilla järjestöillä oli foorumissa tilaisuus kertoa kokemuksistaan kentällä, esittää näkemyksiään EU:n politiikoista ja antaa EU:lle suosituksia siitä, miten täytäntöönpanoa voitaisiin tehostaa. EUH ja neuvoston työryhmät aikovat tarkastella foorumin tuloksia huolellisesti.

Vastauksena huolestuttaviin ihmisoikeusalan tapahtumiin **Valko-Venäjällä** joulukuun 2010 presidentinvaalien jälkeen EU sai kansainvälisen yhteisön reagoimaan päättäväisesti ihmisoikeusloukkauksiin. Ihmisoikeusneuvosto hyväksyi kesäkuussa 2011 Euroopan unionin johdolla päätöslauselman, jossa ihmisoikeusvaltuutetulle annettiin tehtäväksi raportoida vuoden kuluessa Valko-Venäjän ihmisoikeustilanteesta ja antaa suosituksia jatkotoimiksi. Tällä välin EU toteutti kahdenvälisiä toimia, joilla lisättiin ihmisoikeuksien puolustajille ja kansalaisyhteiskunnalle annettavaa tukea huomattavasti, ja tehosti samalla hallinnon painostamista kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja vapauttamaan kaikki poliittiset vangit.

Euroopan naapuruuspolitiikkaa koskevaan, 25. toukokuuta 2011 annettuun yhteiseen tiedonantoon "Uusi strategia muutostilassa olevia naapurimaita varten" sisältyi ehdotus perustaa **eurooppalainen demokratia rahasto**, minkä ulkoasiainneuvosto pani myöhemmin tyytyväisenä merkille. Tavoitteena on perustaa eurooppalainen demokratia rahasto itsenäiseksi elimeksi, joka on oikeushenkilö jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Rahaston ensimmäisenä, joskaan ei yksinomaisena, kohteena olisivat Euroopan naapurialueet, ja se olisi uusi keino edistää EU:n tukea poliittisille toimijoille maissa, jotka ovat siirtymässä demokratiaan tai jotka ponnistelevat rauhanomaisesti kohti demokratiaa.

EU lähetti vuonna 2011 kymmenen **vaalitarkkailuvaltuuskuntaa**. Viisi EU:n vaalitarkkailuvaltuuskuntaa seurasi merkittäviä muutoksia ja lisäsi niiden uskottavuutta (vallanvaihdos Tunisiassa, uuden valtion perustaminen Etelä-Sudanissa, siirtyminen sotilashallinnosta siviilihallintoon Nigerissä, pitkään odotettu siirtyminen poliittiseen oppositioon Perussa ja Sambiassa), kolme vaalitarkkailuvaltuuskuntaa seurasi suhteellisen kitkatonta valtaapitävien uudelleenvalintaa (Nigeriassa, Tšadissa ja Ugandassa) ja kaksi vaalitarkkailuvaltuuskuntaa toteutettiin erittäin haastavissa vaalitilanteissa (Nicaraguassa ja Kongon demokraattisessa tasavallassa). EU lähetti myös vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnat Beniniin, Liberiaan, Norsunluurannikolle, Marokkoon, Guatemalaan, Thaimaahan, Keski-Afrikan tasavaltaan ja Gambiaan. Euroopan parlamentti lähetti kaikkien EU:n vaalitarkkailuvaltuuskuntien mukaan omat valtuuskuntansa, mikä lisäsi toiminnan näkyvyyttä ja korosti EU:n poliittista sitoutuneisuutta.

EU katsoo, että yksityiset **puolustus- ja turvallisuusalan yritykset** olisi asetettava vastuuseen mahdollisista ihmisoikeusloukkauksista aina niiden suorittaessa toimeksiantojaan, ja osallistui siksi rakentavassa hengessä YK:n ihmisoikeusneuvoston työryhmän toukokuussa 2011 pidettyyn ensimmäiseen istuntoon, jossa käsiteltiin yksityisten puolustus- ja turvallisuusalan yritysten mahdollista kansainvälistä sääntelykehystä. EU korosti, että ensi vaiheessa on tarkasteltava olemassa olevia aloitteita ja puutteita, joita ihmisoikeusloukkauksia ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksia koskevassa vastuuvastuuvollisuudessa on havaittu.

2. EU:N OHJAUSKEINOT JA ALOITTEET EU:N ULKOPUOLISISSA MAISSA

JOHDANTO

2.1. Ihmisoikeuksia ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevat EU:n suuntaviivat

EU:n ihmisoikeuspolitiikan selkärankana on kahdeksan niin sanottua suuntaviivaa. Ne eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta EU:n neuvosto hyväksyy ne yksimielisesti, minkä vuoksi ne ovat EU:n painopisteiden vahva poliittinen ilmaus. Ne toimivat myös käytännön välineinä, jotka auttavat EU:n edustajia eri puolilla maailmaa edistämään ihmisoikeuspolitiikkaamme. Suuntaviivat vahvistavat tällä tavoin EU:n ihmisoikeuspolitiikan yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta.

EU:lla on tällä hetkellä ihmisoikeussuuntaviivat seuraavista aiheista:

- kuolemanrangaistus (vuodesta 1998)
- kidutus ja muu julma, epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus (vuodesta 2001)
- ihmisoikeusvuoropuhelut (vuodesta 2001)
- lapset aseellisissa selkkauksissa (vuodesta 2003)
- ihmisoikeuksien puolustajat (vuodesta 2004)
- lapsen oikeuksien edistäminen ja suojaaminen (vuodesta 2007)
- naisiin kohdistuvan väkivallan ja kaikkien naisiin kohdistuvien syrjintämuotojen torjunta (vuodesta 2008)
- kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen edistäminen (vuodesta 2005).

Lisätietoja suuntaviivoista on maaliskuussa 2009 julkaistussa esitteessä. Ne ovat saatavilla myös verkossa kaikilla EU:n kielillä sekä lisäksi venäjän, kiinan, arabian ja farsin kielillä.

Vuonna 2010 todettiin yksimielisesti, että EU:n toiminnan on oltava johdonmukaista maailmanlaajuisesti mutta lähestymistapaa on mukautettava yksittäisten tilanteiden mukaan. Tätä varten on päätetty laatia paikallisia ihmisoikeusstrategioita eri maita varten niin, että painopisteitä tarkistetaan jatkuvasti ja valikoituja välineitä käytetään tehokkaasti ottaen kumppanit mukaan toimintaan kunnioitusta osoittaen.

2.2. Ihmisoikeusvuoropuhelut ja -neuvottelut

EU kehitti vuonna 2011 ihmisoikeuksille omistettuja poliittisia vuoropuhelujaan entistä useampien kumppanien kanssa. Algerian kanssa perustettiin vuonna 2011 uusi ihmisoikeusvuoropuhelu osana Euroopan naapuruuspolitiikkaa. Ihmisoikeusvuoropuhelun muodolliseksi aloittamiseksi Etelä-Afrikan kanssa toteutettiin myös toimia, ja Korean tasavallan kanssa oltiin yhteydessä säännöllisten ihmisoikeusneuvottelujen aloittamiseksi.

Virallisia ihmisoikeusvuoropuheluja tai ihmisoikeuksia käsitteleviä alakomiteoita järjestettiin vuonna 2011 seuraavien kumppanien kanssa: Afrikan unioni, Algeria, Argentiina, Armenia, Brasilia, Chile, Georgia, Indonesia, Intia, Jordania, Kambodža, Kazakstan, Kiina, Kirgisia, Kolumbia, Laos, Libanon, Marokko, Meksiko, Moldovan tasavalta, Pakistan, palestiinalaishallinto, Tadžikistan, Turkmenistan, Valko-Venäjä ja Vietnam. Ihmisoikeuskysymyksistä neuvoteltiin Israelin, Japanin, Kanadan, Uuden-Seelannin, Venäjän, Yhdysvaltojen sekä ehdokasmaiden (Kroatian, Islannin, Turkin ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian) kanssa.

Egyptin, Sri Lankan ja Tunisian kanssa käytyjen vakiintuneiden ihmisoikeusvuoropuhelujen kokouksia ei voitu järjestää vuonna 2011. Pakistanin kanssa pidettävä vuotuinen kokous lykättiin vuoden 2012 alkuun. Ihmisoikeusvuoropuhelu Iranin kanssa on ollut keskeytyksissä vuodesta 2006.

Osana EU:n ihmisoikeuspolitiikan tarkistamista määriteltiin vuonna 2011 parhaita käytäntöjä mainittujen eri vuoropuhelujen perusteella, jotta lisättäisiin niiden vaikuttavuutta kolmella eri tavalla: ensinnäkin sisällyttämällä ne entistä paremmin yleisiin suhteisiin asianomaiseen kolmanteen maahan, huippukokoustasolle saakka; toiseksi varmistamalla, että ne ovat läheisessä yhteydessä muihin ihmisoikeuspolitiikan välineisiin, erityisesti uusiin maakohtaisiin ihmisoikeusstrategioihin; ja kolmanneksi kiinnittämällä huomiota vuoropuheluja seuraaviin jatkotoimiin eli konkreettisiin toimintasuunnitelmiin, lainsäädäntöuudistuksiin ja hankkeisiin, joita EU voi tukea välineidensä kautta esimerkiksi antamalla kehitysapua.

Tässä yhteydessä kiinnitettiin erityistä huomiota ihmisoikeusvuoropuhelujen asialistan määrittelyyn painottaen kotimaista ihmisoikeustilannetta ja yksittäisiä tapauksia. YK:ssa ja asiaankuuluvissa alueellisissa järjestöissä käsiteltävät monenväliset kysymykset otetaan yhä useammin vakiokohdiksi vuoropuhelujen esityslistalle. EU suhtautuu myönteisesti myös kumppanimaiden pyyntöihin keskustella EU:n sisäisistä ihmisoikeuskysymyksistä tiiviissä yhteistyössä EU:n jäsenvaltioiden kanssa.

Euroopan naapuruuspolitiikan eteläisten maiden kanssa sovitut tai tarkistettavat toimintasuunnitelmat ovat osoittautuneet ratkaisevan tärkeiksi jäsenmaitaessa kyseisten maiden kanssa käytävien ihmisoikeusvuoropuhelujen asialistaa, ja samalla ne toimivat hyödyllisinä vertailukohtina, joilla helpotetaan vuoropuhelujen kausittaista arviointia ihmisoikeusvuoropuheluja koskevien EU:n suuntaviivojen mukaisesti ja samaan aikaan maakohtaisten ihmisoikeusstrategioiden kausittaisen päivittämisen ja tarkistamisen kanssa.

Parhaita käytäntöjä noudattaen ollaan ottamassa yleiseksi tavaksi kansalaisyhteiskunnan kuuleminen sekä Brysselissä että asianomaisessa maassa samoin kuin vuoropuhelujen jälkeiset tiedotustilaisuudet. Lisäksi vuonna 2011 pidettiin kymmenkunta kansalaisyhteiskuntaseminaaria, jotka toimivat panoksena virallisiin ihmisoikeusvuoropuheluihin.

EU jatkoi vuonna 2011 neuvotteluja Kiinan viranomaisten kanssa parantaakseen EU:n ja Kiinan ihmisoikeusvuoropuhelun menettelyjä vuoropuhelun vuonna 2010 tehdyssä tarkistuksessa annettujen suositusten mukaisesti. EU:n ja Venäjän ihmisoikeusneuvottelujen tarkistaminen yhdessä Venäjän kanssa saatiin päätökseen vuonna 2011. EU ryhtyy tältä pohjalta parantamaan vuoropuhelun järjestelyjä ja sisältöä Venäjän viranomaisten kanssa.

Lisäksi lähes kaikki Afrikan, Karibian alueen ja Tyynenmeren alueen 79 maasta, jotka ovat Cotonoun sopimuksen osapuolia, käyvät EU:n kanssa vuoropuhelua sopimuksen 8 artiklan perusteella. Vuoropuheluun sisältyy ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion periaatteiden kunnioittamisen ja hyvän hallintotavan noudattamisen säännöllinen arviointi. Cotonoun sopimuksen 9 artiklan mukaan ihmisoikeuksien sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatteiden kunnioittaminen on sopimuksen olennainen osa, johon siis sovelletaan 96 artiklan riitojenratkaisulauseketta, jonka perusteella voidaan käydä neuvotteluja ja toteuttaa aiheellisia toimenpiteitä, muun muassa (viimeisenä keinona) sopimuksen soveltamatta jättäminen kyseisen maan osalta.

Vuonna 2011 sovellettiin aiheellisia toimenpiteitä viiteen maahan: Zimbabween, Fidžiin, Guineaan, Guinea-Bissauhun ja Madagaskariin. 96 artiklan menettelyn soveltaminen Nigeriin keskeytettiin.

2.3. Neuvoston päätökset ja kriisinhallinta

EU jatkoi ihmisoikeuksiin sekä naiseen, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvien politiikkojensa täytäntöönpanoa ja vahvistamista yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) osana ja kehitti edelleen alan säännöstöä sekä siviilien suojelua YTPP-operaatioissa koskevien suuntaviivojen täytäntöönpanoa. Ihmisoikeus- ja tasa-arvoasioiden valtavirtaistamisesta YTPP:ssä keskusteltiin edelleen neuvoston asiaankuuluvissa työryhmissä, ja se kuului YTPP-operaatioiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja niiden jälkeiseen kokemusten hyödyntämiseen. Vuonna 2011 ei aloitettu uusia YTPP-operaatioita.

Erityisesti alettiin panna täytäntöön neuvoston joulukuussa 2010 hyväksymän raportin "Kokemukset ja parhaat käytänteet ihmisoikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisesta YTPP:n sotilas- ja siviilioperaatioissa" suosituksia. Pitääkseen naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevan EU:n poliittisen toimintakehyksen uusimman kehityksen tasalla (erityisesti myöhemmät YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat naisista, rauhasta ja turvallisuudesta sekä EU:n YTPP-alan kokemukset vuodesta 2008) EUH aloitti myös tarkistusprosessin, jossa päivitetään vuonna 2008 hyväksyttyä operatiivista asiakirjaa "YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ja sitä täydentävän päätöslauselman 1820 täytäntöönpano ETPP:n puitteissa".

Toinen merkittävä tapahtuma vuonna 2011 oli ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja lasten suojelua koskevien koulutusmoduulien suunnittelu, jonka lähtökohtana olivat joulukuussa 2010 hyväksyttyyn asiakirjaan "Package of three draft concepts containing minimum standard training elements on Human Rights, Gender and Child Protection in the context of CSDP" sisältyvät ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa koskevat EU:n vakioidut koulutussisällöt. Koulutusmoduuleja kehitetään parhaillaan yhteistyössä EU:n jäsenvaltioiden koulutuslaitosten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

EUH järjesti kesäkuussa 2011 YTPP-operaatioiden tasa-arvoasioiden neuvonantajien ja yhteyspisteiden vuosittaisen kokouksen, joka oli lajissaan kolmas. Lisäksi kaikille YTPP-siviilioperaatioiden johtajille myös tiedotettiin EU:n ihmisoikeus- ja tasa-arvopolitiikasta huhtikuussa 2011 pidetyssä seminaarissa. Koska kyseessä oli EUH:n perustamisvuosi, kiinnitettiin erityisen paljon huomiota tiedonvaihdon helpottamiseen kaikkien kriisinhallintaan osallistuvien yksiköiden sekä EUH:n asiaankuuluvien ihmisoikeus-, tasa-arvo- ja lastensuojelualan asiantuntijoiden välillä.

2.4. Viralliset yhteydenotot ja julkilausumat

EU pitää ihmisoikeuskysymysten käsittelemistä julkisuudessa erittäin tärkeänä. Sen vuoksi se antaa runsaasti julkilausumia, joissa tuodaan esiin sen huolenaiheita tai tyytyväisyyttä myönteiseen kehitykseen. Julkilausumat hyväksytään yksimielisesti.

Muissa tapauksissa ja jos EU katsoo sen tarkoituksenmukaisemmaksi, se voi tehdä virallisen yhteydenoton. Viralliset yhteydenotot ovat tärkeä ulkopoliittinen väline, ja EU käyttää niitä ottaakseen esiin ihmisoikeuskysymyksiä EU:n ulkopuolisten maiden viranomaisten kanssa. EU myös toteuttaa säännöllisesti virallisia yhteydenottoja eri puolilla maailmaa edistääkseen Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön yleismaailmallista ja yhtenäistä soveltamista. Viralliset yhteydenotot toteutetaan yleensä luottamuksellisina EU:n paikallisten edustajien toimesta.

Tällä tavoin käsiteltyjä aiheita ovat yleisimmin seuraavat: ihmisoikeuksien puolustajien suojeleminen, laiton vangittuna pitäminen, tahdonvastaiset katoamiset, kuolemanrangaistus, kidutus, lasten suojeleminen, pakolaiset ja turvapaikanhakijat, laittomat teloitukset, sanan- ja yhdistymisvapaus, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja vaalit.

2.5. Ihmisoikeuslausekkeet kolmansien maiden kanssa tehtävissä yhteistyösopimuksissa

Euroopan unioni pyrkii sisällyttämään ihmisoikeuslausekkeen kaikkiin poliittisiin puitesopimuksiin, kuten assosiaatiosopimuksiin ja kumppanuus- ja yhteistyösopimuksiin, joita tehdään kolmansien maiden kanssa. Ihmisoikeuslausekkeessa määrätään, että ihmisoikeudet, siten kuin ne on määritelty ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, otetaan huomioon osapuolten sisäisissä ja ulkoisissa politiikoissa ja että ne ovat sopimuksen olennainen osa. Vuonna 2011 ei allekirjoitettu eikä tullut voimaan uusia ihmisoikeuslausekkeen sisältäviä sopimuksia.

Vuonna 2011 aloitettiin ihmisoikeuslausekkeen mukaiset neuvottelut yhdessä tapauksessa. Euroopan unioni katsoi, että Guinea-Bissaussa 1. huhtikuuta 2010 tapahtunut kapina ja sen pääasiallisten yllyttäjien nimittäminen sen jälkeen korkeisiin armeijan virkoihin ovat Cotonoun sopimuksen ihmisoikeuslausekkeen erityisen vakavia ja ilmeisiä rikkomuksia. Näin ollen EU aloitti 31. tammikuuta 2011 Cotonoun sopimuksen 96 artiklan mukaiset neuvottelut Guinea-Bissaun kanssa. Neuvottelujen aikana osallistujat keskustelivat tarpeellisista toimenpiteistä, joilla varmistetaan siviilivallan ensisijaisuus, parannetaan demokraattista hallintoa, taataan perustuslaillisen järjestyksen ja oikeusvaltion kunnioittaminen sekä torjutaan rankaisemattomuutta ja järjestäytyntä rikollisuutta. Guinea-Bissaun sitouduttua toteuttamaan ja saattamaan päätökseen riippumattoman oikeudellisen tutkinnan maaliskuu- ja kesäkuun 2009 surmista, panemaan turvallisuusalan uudistuksen tosiasiallisesti täytäntöön ja uudistamaan sotilashierarkian niin, että varmistetaan sellaisten henkilöiden nimittäminen johtotehtäviin, jotka eivät ole osallistuneet perustuslain vastaiseen toimintaan eivätkä väkivaltaisuuksiin, EU päätti lopettaa neuvottelut ja aloittaa yhteistyön vähitellen uudelleen.

Yhteisen kalastuspolitiikan ulkoisesta ulottuvuudesta heinäkuussa 2011 antamassaan tiedonannossa komissio ilmoitti pyrkivänsä muun muassa vahvistamaan kahdenvälisiä kalastussopimuksia lisäämällä kaikkiin kyseisenlaisiin sopimuksiin ihmisoikeuslausekkeen. Vastaavasti keskeisten ihmisoikeuksien ja demokratian periaatteiden rikkominen voisi johtaa sopimuksen soveltamisen keskeyttämiseen. Tällaiset pöytäkirjat on parafoitu Grönlannin, Guinea-Bissaun, Kap Verden, Komorien, Mauritiuksen, Mosambikin, São Tomén ja Príncipen sekä Seychellien kanssa.

2.6. Euroopan naapuruuspolitiikka

Euroopan naapuruuspolitiikkaa (ENP) ehdotettiin vuonna 2004. EU tarjosi naapureilleen ensisijaista kumppanuutta, joka perustuu molemminpuoliseen sitoutumiseen yhteisiin arvoihin (demokratia ja ihmisoikeudet, oikeusvaltio, hyvä hallintotapa, markkinatalouden periaatteet ja kestävä kehitys).

ENP:n kolme osaa ovat itäinen kumppanuus (käynnistettiin Prahassa toukokuussa 2009), Välimeren unioni (Euro–Välimeri-kumppanuus, joka tunnettiin aiemmin Barcelonan prosessina, käynnistettiin uudelleen Pariisissa heinäkuussa 2008) ja Mustanmeren synergia (käynnistettiin Kiovassa helmikuussa 2008).

ENP:n toteuttamista edistetään ja seurataan yhdessä kyseisten sopimusten puitteissa perustettujen komiteoiden ja alakomiteoiden avulla. ENP:n täytäntöönpanosta vuonna 2011 päätettiin laatia 12 maakohtaista edistymiskertomusta ja kaksi aluekohtaista kertomusta, joissa tarkastellaan edistymistä itäisen kumppanuuden sekä demokratiaan ja yhteiseen vaurauteen tähtäävän kumppanuuden täytäntöönpanossa, sekä tilastoliite.

EU reagoi vuonna 2011 nopeasti ja määrätietoisesti nopeasti muuttuvaan tilanteeseen, ja vuosien pysähtyneisyyden jälkeen demokratia on nyt juurtunut naapurimaihin. EU mukautti politiikkaansa ja ohjauskeinojaan, kohdensi avustusohjelmiaan uudelleen, tarjosi teknistä tukea helpottaakseen demokratiaan siirtymistä ja lisäsi naapurimaille antamaansa rahoitusta.

EU tehosti poliittista sitoutumistaan sekä itäisellä että eteläisellä naapurialueella. Itäisellä naapurialueella itäisen kumppanuuden toisessa huippukokouksessa (Varsovassa syyskuussa 2011) arvioitiin itäisen kumppanuuden käynnistämisen jälkeen saavutettuja tuloksia ja vahvistettiin samalla EU:n ja sen itäisten naapurimaiden poliittiset sitoumukset syventää poliittista assosiaatiota ja talouden yhdentymistä. Eteläisellä naapurialueella neuvosto nimitti korkean edustajan ehdotuksesta Välimeren eteläpuoliselle alueelle erityisedustajan, jonka tehtävänä on kehittää vuoropuhelua demokratiaan siirtyvien maiden kanssa, tehostaa EU:n ja sen jäsenvaltioiden osallistumista ja huolehtia koordinoinnista kansainvälisten rahoituslaitosten ja yksityisen sektorin kanssa.

Komissio antoi 8. maaliskuuta 2011 tiedonannon "Demokratiaan ja yhteiseen vaurauteen tähtäävä kumppanuus eteläisen Välimeren maiden kanssa" välittömänä reaktiona arabikevään tapahtumiin. Tiedonannossa korostettiin, että on tärkeää soveltaa tiukempia normeja ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja vastuulliseen hallintotapaan.

Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle "Uusi strategia muutostilassa olevia naapurimaita varten" annettiin 25. toukokuuta 2011. Uusi politiikka perustuu molemminpuoliseen vastuuseen ja yhteiseen sitoutumiseen ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion yleismaailmallisiin arvoihin, ja sen lähtökohtana on nykyistä paljon pidemmälle viety erilaistuminen. EU:n tarkoituksena oli reagoida arabikevääseen antamalla selkeä solidaarisuuden viesti ja tukemalla Välimeren eteläpuolisen alueen kansoja sekä vastata EU:n itäisten naapurimaiden pyyntöihin tiivistää poliittista assosiaatiota ja syventää talouden yhdentymistä.

Tukeakseen demokratiaan siirtymistä EU tehosti yhteistyötä Euroopan neuvoston kanssa ja pyrki synergiaan Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa tarjoamalla Välimeren eteläpuolisten maiden parlamenteille "demokratiakumppanin" aseman. EU:n talousarviosta rahoitetun ohjelman avulla EU:n eteläiset kumppanimaat voivat hyödyntää Euroopan neuvoston tunnustettua asiantuntemusta perustuslakiuudistuksen, oikeuslaitoksen uudistuksen ja vaalijärjestelmien aloilla. EU lähetti täysipainoisen vaalitarkkailuvaltuuskunnan Tunisiaan ja vaaliasiantuntijoita Marokkoon. Se antoi teknistä apua Egyptin keskusvaalilautakunnalle ja tuki kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kautta äänestäjien valistamista ja kotimaisia vaalitarkkailijoita.

EU suuntasi toimiaan yhä enemmän kansalaisyhteiskuntaan. Itäisellä naapurialueella ihmisoikeusvuoropuheluja täydennettiin yhteisillä kansalaisyhteiskuntaseminaareilla. Itäisen kumppanuuden kansalaisyhteiskuntafoorumi kokoontui marraskuussa 2011 Poznanissa ennen itäisen kumppanuuden huippukokousta. Toukokuussa 2011 hyväksytyn ENP:n tarkistuksen jatkotoimena perustettiin syyskuussa kansalaisyhteiskuntaa tukeva väline, jonka määrärahat kaudella 2011–13 ovat 66 miljoonaa euroa.

Sananvapautta vaaliakseen EU alkoi toteuttaa "No Disconnect" -strategiaa, jolla se auttaa kansalaisyhteiskunnan järjestöjä tai yksittäisiä kansalaisia kiertämään mielivaltaisia katkoksia pääsyssä sähköisiin viestintätekniikoihin.

EU tehosti edelleen toimia, joilla tuetaan naisten oikeuksia koko alueella ja varmistetaan sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen kaikissa asiaankuuluvissa yhteistyötoimissa. Naiset olivat keskeisessä osassa arabikevään tapahtumissa, eikä heitä pidä jättää huomiotta niitä seuraavissa muutoksissa.

EU tehosti toimiaan, joilla edistetään tehokkaan ja riippumattoman oikeuslaitoksen aikaansaamista koko naapurialueella, jotta varmistettaisiin kansalaisten oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja jatkettaisiin korruption torjumista.

EU lähetti humanitaarista apua Tunisian ja Libyan rajoilla ja Libyan itäosassa toimivien ECHOn (EU:n humanitaarisesta avusta ja pelastuspalvelusta huolehtiva pääosasto) ryhmien kautta arvioidakseen humanitaarisen avun tarpeita ja kokonaistilannetta. Eniten kärsimään joutuneille ihmisille Libyassa sekä naapurimaissa Tunisiassa ja Egyptissä annettavaan humanitaariseen apuun varattiin 40 miljoonaa euroa. EU:n (Euroopan komission ja jäsenvaltioiden) rahoitusta oli 15. toukokuuta 2011 mennessä annettu yhteensä lähes 103 miljoonaa euroa.

Tukeakseen rahallisesti kumppanimaiden uudistustoimia EU kohdensi eteläiselle naapurialueelle jo suunnatusta rahoituksesta 600 miljoonaa euroa institutionaalisten rakenteiden kehittämisohjelmiin esimerkiksi oikeuslaitoksen uudistuksen ja korruption torjunnan aloilla. EU:n talousarviosta myönnettiin myös lisärahoitusta. Toukokuun tiedonannossa ehdotettiin jopa 1,24 miljardin euron lisärahoituksen osoittamista uuden lähestymistavan toteuttamisen tueksi.

Joulukuussa 2011 komissio antoi säädösehdotuksen uudeksi rahoitusvälineeksi, Euroopan naapuruuspolitiikan rahoitusvälineeksi (ENI), jolla korvataan nykyinen eurooppalainen naapuruuden ja kumppanuuden väline (ENPI) vuodesta 2014. Uudella välineellä vahvistetaan politiikan ja avun välistä yhteyttä ja eriytetään kumppanimaille osoitettuja rahoituspuitteita entistä enemmän kannustimia käyttäen, ja siihen sisältyy yksinkertaistettuja säännöksiä rajatylittävästä yhteistyöstä EU:n ulkorajoilla.

2.7. Demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevan eurooppalaisen rahoitusvälineen (EIDHR) puitteissa rahoitettavat toimet

EIDHR:n puitteissa käynnistettiin vuonna 2011 kaksi maailmanlaajuista ehdotuspyyntöä, joiden tarkoituksena oli (i) tukea ihmisoikeusaktivisteja ja paikallista kansalaisyhteiskuntaa, jotka pyrkivät edistämään ihmisoikeuksia ja perusvapauksia maissa ja alueilla, joissa ne ovat suurimmassa vaarassa ja joissa ihmisoikeuksien puolustajat ovat haavoittuvimpia (15,8 miljoonaa euroa), sekä (ii) vahvistaa kansalaisyhteiskunnan verkostojen asemaa ihmisoikeuksien ja demokraattisten uudistusten edistämisessä ja tukea kuolemanrangaistuksen vastaisia toimia (21,6 miljoonaa euroa). Ehdotuspyyntöjen tulokset julkistetaan keväällä 2012.

Paikallisesti noin 90 EU:n edustustoa julkaisi paikallisia ehdotuspyyntöjä (maakohtaisen tukijärjestelmän CBSS:n puitteissa), joiden arvo oli yhteensä 64,8 miljoonaa euroa ja joilla pyrittiin tukemaan asianomaisten maiden kansalaisyhteiskuntaa aiemmin määritellyillä painopistealoilla. Lisäksi EIDHR:llä reagoitiin arabikevääseen antamalla nopeasti maakohtaisten tukijärjestelmien käyttöön yli 6 miljoonaa euroa Tunisiassa, Egyptissä ja Libyassa.

EU on edelleen koko maailman kansalaisyhteiskunnan järjestöjen pääasiallinen tuentaja niiden toimissa kuolemanrangaistuksen poistamiseksi. Vuonna 2011 kuolemanrangaistuksen poistamista kannattavat kansalaisyhteiskunnan järjestöt auttoivat saavuttamaan merkittäviä tuloksia, kuten kuolemanrangaistuksen poistamisen Illinois'n osavaltiossa. EIDHR-kumppanit harjoittivat edunvalvontaa, puolestapuhumista, tutkimusta, kampanjointia, oikeudellista neuvontaa ja koulutusta eri puolilla maailmaa.

Kahdesta merkittävästä hallitustenvälisestä konferenssista, jotka pidettiin Kigalissa ja Roomassa ja jotka järjestettiin kansalaisyhteiskunnan järjestöjen voimin ja rahoitettiin EIDHR:stä, saatiin uutta ainesta kuolemanrangaistuksen poistamista koskevaan keskusteluun ennen moratoriosta äänestämistä YK:n vuoden 2012 yleiskokouksessa. EIDHR:n kautta Euroopan unioni, kolmannet maat ja kansalaisyhteiskunta voivat tehdä yhteistyötä ja vaikuttaa kuolemanrangaistuksen asteittaiseen rajoittamiseen ja poistamiseen koko maailmassa.

Kidutuksen vastaisen EU:n toiminnan alalla EIDHR:n tukea myönnettiin vuonna 2011 uusille kansalaisyhteiskunnan toimille kidutuksen estämisen ja kidutuksen uhrien kuntouttamisen alalla. Tavoitteena oli vahvistaa EU:n politiikkaa ja varsinkin Euroopan unionin neuvoston vuonna 2001 hyväksymien EU:n politiikan kidutuksen vastaisten suuntaviivojen täytäntöönpanoa. Hankkeiden huomattava rahoitus auttoi tukemaan kidutuksen uhrien ja tahdonvastaisten katoamisten uhrien kuntouttamista, lisäämään maailmanlaajuisia tietoisuutta kidutuksen perimmäisistä syistä sekä tiedottamaan kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisesta pöytäkirjasta. Esimerkiksi Sri Lankassa ja Nepalissa aloitettiin erityisiä hankkeita, joilla kehitetään valtion virkamiesten valmiuksia estää ja käsitellä kidutusta ja huonoa kohtelua poliisissa ja puolustusvoimissa. Muissa osissa maailmaa hankkeilla pyrittiin tehostamaan kidutuksen ja huonon kohtelun tutkintaa, niihin liittyvää tiedottamista ja ilmoitusmekanismeja (Guinea, Meksiko ja Venäjä). EIDHR:stä rahoitettiin myös lääketieteen ja oikeusalan asiantuntijoiden yhteistyötä kerätessä näyttöä kidutustapauksista ja muista julman ja halventavan kohtelun muodoista Filippiineillä. Edistämistyötä tehtiin kansallisten ehkäisymekanismien perustamiseksi, minkä lisäksi tuettiin kidutustapausten oikeudenkäynteihin liittyvää työtä ja rankaisemattomuuden torjumista maailmanlaajuisesti. EIDHR:llä autettiin yhdessä kidutusuhrien kansainvälisen kuntoutusneuvoston (IRCT) ja kidutuksen vastaisen maailmanjärjestön (OMCT) kanssa myös puolustamaan ja tukemaan kidutuksen uhreja ja tahdonvastaisten katoamisten uhreja Gaddafin jälkeisessä Libyassa.

EIDHR:stä rahoitettiin vuonna 2011 edelleen Venetsiassa sijaitsevaa Euroopan yliopistojen välistä keskusta ja sen eurooppalaista ihmisoikeuksien ja demokratiakehityksen maisterikoulutusohjelmaa sekä vastaavanlaisia alueellisia ohjelmia Balkanilla (Sarajevon yliopisto), Afrikassa (Pretorian yliopisto), Latinalaisessa Amerikassa (Universidad Nacional De General San Martín, Buenos Aires) ja Aasian ja Tyynenmeren alueella (Sydneyn yliopisto).

Vuonna 2011 toteutettiin useita toimia, joilla vahvistettiin ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen ja demokratian edistämiseen tähtäävää kansainvälistä ja alueellista toimintakehystä. Tukea annettiin Tyynenmeren saarten foorumin sihteeristölle foorumin saarivaltioiden (FIC-maiden) avustamiseksi keskeisten Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeussopimusten ja Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön ratifioimisessa ja täytäntöönpanossa, tietoisuuden ja ymmärtämyksen lisäämiseksi ihmisoikeuksien ja kehityksen yhteyksistä sekä FIC-maiden kansallisten valmiuksien lisäämiseksi ottaa ihmisoikeudet osaksi hallitusten politiikkoja ja kehittämissuunnitelmia.

Euroopan neuvosto sai konkreettista tukea kahteen hankkeeseen, joilla pyrittiin (i) vahvistamaan Armenian, Azerbaidžanin, Georgian, Moldovan tasavallan, Ukrainan ja Venäjän federaation kansallisia valmiuksia vaikuttavampaan ihmisoikeuksien suojaamiseen lisäämällä tietoa ja osaamista ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen ja tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan alalla sekä (ii) tukemaan demokraattisen kansalaisuuden koulutuspolitiikkoja ja ihmisoikeuskoulutusta Kazakstanissa.

Jotta varmistettaisiin kansainvälisten normien noudattaminen oikeudenmukaisissa oikeudenkäynneissä, joilla on tarkoitus tuoda oikeutta punaisten khmerien uhreille, tukea annettiin myös Kambodžan tuomioistuinten erityisjaostoille osallistumalla Kambodžan osuuteen tuomioistuimen talousarviosta.

Vuonna 2011 järjestettiin EIDHR:n rahoitustuella 12 kansalaisyhteiskuntaseminaaria ihmisoikeuksista esimerkiksi Kolumbiassa, Bangladeshissa, Armeniassa ja Tadžikistanissa täydennyksenä vuotuisiin ihmisoikeusvuoropuheluihin. EU:n ja Afrikan unionin kolmas kansalaisyhteiskuntaseminaari pidettiin marraskuussa Brysselissä.

Lisäksi ihmisoikeuksien puolustajien tukeminen säilyi myös vuonna 2011 EIDHR:n painopisteenä. EIDHR myönsi vaarassa oleville ihmisoikeuksien puolustajille tarkoitetun hätärahastonsa puitteissa joukon pieniä avustuksia, joilla autettiin yksittäisiä henkilöitä ja ihmisoikeusjärjestöjä hankkimaan suoja-, turvallisuus- ja tietoteknistä materiaalia työtään varten, katettiin asianajajien palkkioita ja kidutuksen ja huonon kohtelun uhreiksi joutuneiden aktivistien sairaus- ja kuntoutuskustannuksia ja siirrettiin vaarassa olevia ihmisoikeuksien puolustajia kiireellisesti turvallisiin paikkoihin. Niin ikään vuonna 2011 tehtiin kartoitustutkimus vaarassa oleville ihmisoikeuksien puolustajille tarkoitetuista turvapaikkaohjelmista. Tutkimus oli ensimmäinen vaihe tuessa EU:n tulevalle aloitteelle, jolla pyritään tarjoamaan tilapäistä uudelleensijoitusta turvapaikan tarpeessa oleville vaaraan joutuneille aktivisteille.

2.8. EU:n ihmisoikeuspolitiikan tarkistaminen

Euroopan komissio antoi 12. joulukuuta 2011 korkean edustajan kanssa yhteisen tiedonannon "Ihmisoikeudet ja demokratia keskeisenä osana EU:n ulkoisia toimia – kohti tehokkaampaa lähestymistapaa". Se oli tulosta pitkällisestä prosessista, joka alkoi Gymnich-kokouksessa (EU:n ulkoasiainministerien epävirallinen kokous) Cordobassa maaliskuussa 2010 käydystä keskustelusta. Tiedonantoa valmisteltiin epävirallisissa kokouksissa Madridissa, Bruggessa, Budapestissä ja Varsovassa, ja eri sidosryhmät antoivat sitä varten suosituksia EU:n ja valtioista riippumattomien järjestöjen foorumin kautta.

Kuten tiedonannon alussa todettiin, sen tavoitteena oli "aloittaa keskustelu EU:n muiden toimielinten kanssa siitä, kuinka EU:n ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevaa ulkopoliittikkaa voidaan aktivoida, yhtenäistää ja tehostaa". Tämä on vastaus Lissabonin sopimuksessa annettuun lupaukseen ottaa ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion puolustaminen keskeiseksi osaksi ulkopoliittista toimintaa ja varmistaa, että ulkopoliittisten toimien eri alueiden välillä säilyy johdonmukaisuus ja että EU:n ulkopoliitiikan periaatteet toteutuvat.

EU:n tärkeimmäksi tavoitteeksi ilmoitetaan "ihmisoikeusrikkomusten estäminen, ja jos niitä tapahtuu, sen varmistaminen, että uhreilla on mahdollisuus käyttää oikeussuojakeinoja ja että rikkomuksista vastuussa olevat joutuvat teoistaan tilille". EU:n tämän alan toiminnan selkeää tehostamista varten tiedonannossa esitellään visio siitä, kuinka EU aikoo laajentaa, syventää ja rationalisoida toimintaansa kansainvälisillä foorumeilla. Tällä tavoin siinä vahvistetaan, että EU on sitoutunut kaikkien ihmisoikeuksien, niin kansalaisoikeuksien kuin poliittisten, taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksienkin yleismaailmallisuuteen, jakamattomuuteen ja keskinäiseen riippuvuuteen.

Tiedonannossa ehdotetaan toimia neljällä alalla:

- a) Toteutusmekanismien perusteellinen tarkistaminen: tehokas, maakohtaisesti räätälöity toiminta

Tavoitteena on tasapainottaa keskenään perinteinen ylhäältä alaspäin tapahtuva politiikan ja painopisteiden määrittely ja räätälöity lähestymistapa, jossa otetaan huomioon olosuhteet, joissa politiikkaa olisi sovellettava. Yksi tapa toteuttaa tätä on laatia ihmisoikeusstrategioita yksittäisiä maita varten. Toinen tapa on käyttää kampanjakohtaista lähestymistapaa, esimerkiksi korkean edustajan ehdottamien kolmen aiheen kohdalla: oikeudelliset uudistukset, naisten oikeudet ja lapsen oikeudet. Tällaiset joustavat työtavat ovat yhteydessä Euroopan naapurialueilla ja laajemminkin arabikevään tapahtumista lähtien käytettyyn lähestymistapaan. Ne ovat riippuvaisia merkittävästä ja järjestelmällisestä kumppanuudesta kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuksien puolustajien kanssa.

- b) Yhtenäistetty lähestymistapa poliittisissa toimissa

Tavoitteena on päästä politiikan täyteen johdonmukaisuuteen niin, että nivotaan yhteen eri politiikan alat, joilla on saatettu toimia jossain määrin itsenäisesti: kauppapolitiikka, konfliktinesto, kriisinhallinta, terrorismin torjunta sekä vapaus, turvallisuus ja oikeus.

Toimintaa ohjaa tässä sama periaate, josta Kofi Annan kirjoitti raportissaan "In larger freedom": "Emme pääse kehitykseen ilman turvallisuutta, emme pääse turvallisuuteen ilman kehitystä, emmekä pääse kumpaankaan kunnioittamatta ihmisoikeuksia". Tämä merkitsee, että EU:n kaikkia eri välineitä kehitysyhteistyöstä sopimuksiin lisättäviin ihmisoikeuslausekkeisiin on käytettävä yhtenäisesti ja johdonmukaisesti.

c) Vahvojen kumppanuuksien rakentaminen

Tämä kattaa monenväliset, alueelliset ja kahdenväliset kumppanuudet. Tavoitteena on maksimoida vuoropuhelun tuloksellisuus ja ohjata kansainvälistä keskustelua hyvin suunnitellun diplomatian keinoin.

d) Euroopan kollektiivisten voimien valjastaminen

Tällä pyritään varmistamaan, että EU:n eri toimet ovat jatkossakin samansuuntaisia. Ensimmäiseksi on huolehdittava ihmisoikeus- ja demokratiakoulutuksen antamisesta asiaankuuluvalla henkilöstöllä. Tämän lisäksi on myös tarkasteltava uudelleen EU:n viestintää muun maailman suuntaan. Näin ennakkoidaan ihmisoikeuksia käsittelevän EU:n erityisedustajan mahdollista nimittämistä.

Korkea edustaja Catherine Ashton esitteli tiedonannon 13. joulukuuta 2011 Euroopan parlamentille. Tältä pohjalta aloitettiin sekä EU:n toimielinten sisäinen että niiden välinen keskusteluprosessi siitä, miten ihmisoikeuksia ja demokratiaa voitaisiin käsitellä entistä tuloksellisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Prosessi on määrä saada päätökseen vuonna 2012.

Huom. Tiedonannossa ehdotettiin, että seuratakseen edistymistä asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa EU:n pitäisi esitellä saavutuksensa ihmisoikeuksia ja demokratiaa maailmassa käsittelevissä vuotuisissa raporteissaan. Tämän tarkoituksena on antaa kaikille EU:n politiikan sidosryhmille, myös kansalaisyhteiskunnan edustajille, mahdollisuus arvioida EU:n toiminnan vaikutusta ja vaikuttaa tulevien painopisteiden määrittämiseen. Tämänvuotisen raportin muotoa saatetaan tämän johdosta tarkistaa ennen seuraavan raportin laatimista.

3. AIHEKOHTAISET KYSYMYKSET

EU:n suuntaviivoihin liittyvät aihekohtaiset kysymykset

3.1. Kuolemanrangaistus

EU vastustaa voimakkaasti ja periaatteellisesti kuolemanrangaistusta ja on keskeinen maailmanlaajuinen toimija tällä saralla.

EU katsoo, että kuolemanrangaistuksen poistaminen edistää ihmisarvon kunnioittamista ja ihmisoikeuksien asteittaista kehittymistä. Se pitää kuolemanrangaistusta julmana ja epäinhimillisenä eikä usko sen estävän rikollista käyttäytymistä. Virheellinen tuomio, jota missään oikeusjärjestelmässä ei voida täysin välttää, on aina peruuttamaton. EU kehottaa vähentämään kuolemanrangaistuksen käyttöä asteittain maissa, joissa se on yhä käytössä, ja vaatii, että sen täytäntöönpanossa noudatetaan kansainvälisiä vähimmäisnormeja. Oleellisena ohjauskeinona järjestelmällisten toimien toteuttamiseksi suhteissa EU:n ulkopuolisiin maihin ovat vuonna 2008 tarkistettut kuolemanrangaistusta koskevat EU:n suuntaviivat.

Koska alan toimet ovat EU:n ulkoisen ihmisoikeuspolitiikan keskeinen painopiste, EU hyödynsi edelleen kaikkia käytettävissään olevia diplomaattisia ja yhteistyökeinoja edistääkseen kuolemanrangaistuksen poistamista.

Eurooppalaisena ja kansainvälisenä kuolemanrangaistuksen vastaisena päivänä (10. lokakuuta) Euroopan unioni ja Euroopan neuvosto antoivat yhteisen julkilausuman, jossa ne vahvistivat vastustavansa kuolemanrangaistuksen käyttöä kaikissa olosuhteissa ja pyrkivänsä päättäväisesti kuolemanrangaistuksen poistamiseen koko maailmassa. Korkea edustaja antoi lehdistötiedotteen, jossa hän totesi seuraavaa: "Vakuutan pyrkiväni henkilökohtaisesti, kuten Euroopan unionikin pyrkii, määrätietoisesti poistamaan kuolemanrangaistuksen, jolle ei ole sijaa nykymaailmassa." EU:n edustustot ympäri maailmaa järjestivät päivän kunniaksi lukuisia seminaareja, lehdistötilaisuuksia, näyttelyitä ja tapahtumia.

Vuonna 2011 EU saattoi panna tyytyväisenä merkille kuolemanrangaistuksen poistamisen Yhdysvaltojen Illinois'n osavaltiossa 11. maaliskuuta 2011. EU ilmaisi niin ikään tyytyväisyytensä Etiopian hallituksen 30. kesäkuuta 2011 tekemään päätökseen jatkaa teloituksiin soveltamaansa moratoriota. Toisaalta EU joutui valitettavasti toteamaan, että Yhdysvaltojen muissa osissa ja muualla maailmassa kuolemantuomiota käytetään edelleen laajamittaisesti. Erityisesti huomiota saivat Iran ja Yhdysvallat, mutta myös monien muiden maiden osalta annettiin julkilausumia ja tehtiin virallisia yhteydenottoja, jotka perustuivat kansainvälisessä oikeudessa ja kuolemanrangaistusta koskevissa EU:n suuntaviivoissa määriteltyihin vähimmäisnormeihin.

EU toi kuolemanrangaistuksen vastaisen kantansa toistuvasti esiin kaikilla tarkoituksenmukaisilla foorumeilla, erityisesti YK:ssa, Etyjissä ja Euroopan neuvostossa. Etyjissä EU antoi useita julkilausumia, joissa se ilmaisi pahoittelevansa syvästi Yhdysvalloissa toteutettavia teloituksia ja vastustavansa kuolemanrangaistuksen käyttöä kaikissa tapauksissa ja kaikissa olosuhteissa sekä vaati maailmanlaajuisen moratorion soveltamista ensimmäisenä askeleena kuolemanrangaistuksen yleismaailmallista poistamista kohti YK:n yleiskokouksen vuosina 2007, 2008 ja 2010 hyväksymien päätöslauselmien mukaisesti (EU:n julkilausumat Etyjin pysyvässä neuvostossa 2. ja 10. kesäkuuta, 1. ja 22. syyskuuta, 10. marraskuuta ja 1. joulukuuta 2011).

EU pahoitteli Etyjin pysyvässä neuvostossa 15. joulukuuta 2011 myös Valko-Venäjällä langetettuja kuolemantuomioita. EU pani kuitenkin tyytyväisenä merkille kuolemanrangaistuksen poistamisen Yhdysvaltojen Illinois'n osavaltiossa (korkean edustajan EU:n puolesta 11. maaliskuuta 2011 antama julkilausuma toistettiin Etyjin pysyvässä neuvostossa 17. maaliskuuta).

EU on edelleen koko maailman kansalaisyhteiskunnan järjestöjen pääasiallinen tuentantaja niiden toimissa kuolemanrangaistuksen poistamiseksi. Kuolemanrangaistuksen poistaminen on yksi demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevan eurooppalaisen rahoitusvälineen (EIDHR) aihekohtaisista prioriteeteista. Kesäkuussa 2011 käynnistettiin uusi maailmanlaajuinen ehdotuspyyntö, jonka määrärahat olivat 7 miljoonaa euroa. Vastaavasti vuonna 2012 tuetaan useita uusia toimia, joilla tähdätään kuolemanrangaistusta koskevien EU:n suuntaviivojen täytäntöönpanoon. Meneillään olevien hankkeiden puitteissa kuolemanrangaistuksen poistamista kannattavat aktiiviset kansalaisyhteiskunnan järjestöt auttoivat vuonna 2011 saavuttamaan merkittäviä tuloksia, kuten kuolemanrangaistuksen poistamisen Illinois'n osavaltiossa. Kahdesta merkittävästä hallitustenvälisestä konferenssista, jotka pidettiin Kigalissa ja Roomassa ja jotka järjestettiin kansalaisyhteiskunnan järjestöjen voimin ja rahoitettiin EIDHR:stä, saatiin uutta ainesta kuolemanrangaistuksen poistamista koskevaan keskusteluun ennen moratoriosta äänestämistä YK:n vuoden 2012 yleiskokouksessa. EIDHR-kumppanit harjoittivat edunvalvontaa, puolestapuhumista, tutkimusta, kampanjointia, oikeudellista neuvontaa ja koulutusta eri puolilla maailmaa.

Euroopan komissio muutti joulukuussa 2011 sellaisten tavaroiden kaupasta, joita voi käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon tai kidutukseen, annetussa asetuksessa (EY) N:o 1236/2005 olevaa luetteloa vientivalvonnan alaisista tavaroista niin, että se kattaa tiopentaalinatriumin ja vastaavat tappavissa ruiskeissa käytettävät aineet.

Tapaustutkimus

EU on vuodesta 2008 seurannut tarkoin ja kommentoinut useaan otteeseen Troy Davisin, Georgian osavaltiossa vuonna 1991 kuolemaan tuomitun Yhdysvaltojen kansalaisen, tapausta. Troy Davis tuomittiin syylliseksi poliisivirkamies Mark Allen McPhailin murhaan. Tuomion tukena ei ollut fyysisiä todisteita, vaan se perustui todistajanlausuntoihin, ja oikeudenkäynnin jälkeen seitsemän yhdeksästä valtion todistajasta perui lausuntonsa. Siitä huolimatta Yhdysvaltojen korkein oikeus hylkäsi Davisin valituksen 28. maaliskuuta 2011.

Troy Davis teloitettiin keskiviikkona 21. syyskuuta 2011. Korkea edustaja Ashton antoi julkilausuman, jossa hän ilmaisi syvän huolensa teloituksesta ja muistutti, että EU on toistuvasti kehottanut muuntamaan Davisin tuomion muuksi rangaistukseksi, koska "todisteisiin, joiden perusteella Troy Davis tuomittiin, on jatkuvasti liittynyt vakavia ja painavia epäilyksiä".

3.2. Kidutus ja muu julma, epäinhimillinen ja halventava kohtelu tai rangaistus

Kidutuksen vastaisten EU:n suuntaviivojen mukaisesti EU säilytti johtoasemansa ja jatkoi kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisia maailmanlaajuisia toimiaan esittämällä aloitteita kansainvälisillä foorumeilla ja ottamalla kahdenvälisesti yhteyttä EU:n ulkopuolisiin maihin, parantamalla suuntaviivojen täytäntöönpanoa paikallistasolla sekä antamalla merkittävää tukea kansalaisyhteiskunnan järjestöjen alalla toteuttamille hankkeille. Neuvoston ihmisoikeustyöryhmä hyväksyi suuntaviivojen tarkistetun version.

YK:n yleiskokouksen 66. istunnossa EU:n jäsenvaltiot tukivat päätöslauselmaa, jossa tuomitaan kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen kaikki muodot, pelottelu mukaan luettuna. Päätöslauselmaa esitti Tanska, ja se hyväksyttiin konsensuksella. YK:n yleiskokouksen istunnossa antamissaan julkilausumissa EU totesi sen kuvaavan merkitystä, jonka kansainvälinen yhteisö antaa ihmisarvolle. Lisäksi yleiskokous tuomitsi kaikki kidutuksen laillistamis-, sallimis- tai siihen myöntymistoimet kaikissa olosuhteissa, myös kansallisen turvallisuuden perusteella tai oikeuden päätöksillä, ja kehotti valtioita huolehtimaan siitä, että kyseisiin toimiin syyllistyneet joutuvat niistä vastuuseen.

EU:n jäsenvaltiot tukivat myös päätöslauselmaa aiheesta "Kidutus ja muu julma, epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus: erityisraportoijan toimeksianto" YK:n ihmisoikeusneuvostossa maaliskuussa 2011. Päätöslauselmalla jatkettiin kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta käsittelevän erityisraportoijan toimeksiantoa uudella kolmivuotiskaudella.

Vuotuisessa julkilausumassaan, jonka EU antoi kidutuksen uhrien puolesta vietettävänä kansainvälisenä teemapäivänä 26. kesäkuuta 2011, se korosti pitävänsä erittäin tärkeänä kidutuksen poistamista maailmasta ja kidutuksen uhrien kokonaisvaltaista kuntouttamista ja toisti, että kaikkien valtioiden on toteutettava pitkäjänteisiä, päättäväisiä ja tehokkaita toimenpiteitä kaikenlaisen kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi ja torjumiseksi. EU korosti erityisesti YK:n roolia kidutuksen torjumisessa ja kidutuksen uhrien tukemisessa ja painotti tukevansa kidutusta käsittelevää YK:n erityisraporttointia, YK:n vapaaehtoisrahastoa kidutuksen uhrien hyväksi, YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistoa, YK:n kidutuksen vastaista komiteaa ja sekä muita tässä yhteydessä arvokasta työtä tekeviä elimiä, kuten Euroopan neuvoston alaista kidutuksen vastaista komiteaa.

Kidutuksen vastaisten suuntaviivojensa mukaisesti EU otti edelleen aktiivisesti esille kidutusta koskevat huolenaiheensa EU:n ulkopuolisten maiden kanssa poliittisen vuoropuhelun ja virallisten yhteydenottojen avulla. Näissä yhteyksissä, jotka olivat tapauksen mukaan luottamuksellisia tai julkisia, käsiteltiin sekä kidutusta koskevia kysymyksiä että tietyn maan kannalta merkityksellisiä yksittäistapauksia samoin kuin laajempia kysymyksiä. EU otti vuoden 2011 aikana edelleen esiin yksittäistapauksia useissa maissa. EU toi johdonmukaisesti esiin kidutus- ja pahoinpitelytapaukset kaikissa säännöllisissä ihmisoikeusvuoropuheluissaan EU:n ulkopuolisten maiden kanssa.

Yli 60 EU:n edustustoa eri puolilla maailmaa määritteli kidutuksen torjumisen painopistealaksi, ja suurin osa niistä myös esitti konkreettisia toimia, joita niiden isäntävaltioissa voitaisiin toteuttaa. EU sovelsi edelleen järjestelmää, jonka mukaisesti EU:n ulkopuolisissa maissa olevien edustustojen päälliköt toimittavat säännöllisesti luottamuksellisia selvityksiä ihmisoikeuksista, myös kidutuksesta. EU antoi useita kidutukseen liittyviä julkilausumia myös monenvälisillä foorumeilla, kuten YK:ssa ja Etyjissä, ja tarkasteli tapoja ja keinoja koordinoita toimiaan paremmin YK:n kidutuksen vastaisen komitean ja kidutuksen vastaisen alakomitean toimien kanssa.

Kansainvälisellä tasolla valvotaan tarkkaan sitä, kuinka EU:n jäsenvaltiot noudattavat kidutuksen ja julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisia kansainvälisiä ja alueellisia sopimuksia. EU:n jäsenvaltiot ovat yhdessä esittäneet pysyvän vierailukutsun kaikille YK:n ihmisoikeusalan erityismenettelyille, myös kidutusta käsittelevälle erityisraportoijalle.

EU:n pyrkimys edistää kidutuksen torjumista näkyy sen antamassa huomattavassa rahoituksessa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden hankkeille koko maailmassa. Vuonna 2011 EIDHR:n tukea myönnettiin uusille kansalaisyhteiskunnan toimille kidutuksen estämisen ja kidutuksen uhrien kuntouttamisen alalla. Maailmanlaajuisilla ehdotuspyynnöillä valittujen aiheiden tarkoituksena on vahvistaa EU:n politiikkaa ja varsinkin Euroopan unionin neuvoston vuonna 2001 hyväksymien EU:n politiikan kidutuksen vastaisten suuntaviivojen täytäntöönpanoa. Hankkeiden huomattava rahoitus on auttanut tukemaan kidutuksen uhrien ja tahdonvastaisten katoamisten uhrien kuntouttamista, lisäämään maailmanlaajuisia tietoisuutta kidutuksen perimmäisistä syistä sekä tiedottamaan kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisesta pöytäkirjasta. Esimerkiksi Sri Lankassa ja Nepalissa kehitetään erityisen hankkeen avulla valtion virkamiesten valmiuksia estää ja käsitellä kidutusta ja huonoa kohtelua poliisissa ja puolustusvoimissa. Muissa osissa maailmaa hankkeilla pyritään tehostamaan kidutuksen ja huonon kohtelun tutkintaa, niihin liittyvää tiedottamista ja ilmoitusmekanismeja (Guinea, Meksiko ja Venäjä). EIDHR:stä rahoitettiin lisäksi toimia, joilla tehostetaan lääketieteen ja oikeusalan asiantuntijoiden yhteistyötä kerätessä näyttöä kidutustapauksista ja muista julman ja halventavan kohtelun muodoista Filippiineillä ja opastetaan perustamaan kansallisia ehkäisymekanismeja Argentiinassa, sekä kidutustapausten oikeudenkäynteihin liittyvää työtä ja rankaisemattomuuden torjumista maailmanlaajuisesti. EIDHR:stä tuetaan myös Libyassa toteutettavaa IRCT:n ja OMCT:n yhteistä merkittävää hanketta, jolla pyritään käsittelemään kidutuskysymystä kokonaisvaltaisesti niin, että puolustetaan ja tuetaan kidutuksen uhreja ja tahdonvastaisten katoamisten uhreja Gaddafin jälkeisessä Libyassa.

3.3. Lapsen oikeudet

Euroopan unioni on sitoutunut suojelemaan ja edistämään lapsen oikeuksia sekä ulkosuhteissaan että sisäisissä politiikoissaan. Jotta lasten oikeuksien suojelussa noudatettaisiin johdonmukaisuutta, komissio antoi helmikuussa 2011 tiedonannon "Lapsen oikeuksia koskeva EU:n toimintasuunnitelma", joka sisältää sekä sisä- että ulkopoliittisia tavoitteita samassa toimintapoliittisessa asiakirjassa.

EU:n ulkoisen ihmisoikeuspolitiikan puitteissa on kehitetty lukuisia toimintapoliittisia välineitä, joilla varmistetaan lapsen oikeuksien edistäminen ja suojelu EU:n ulkosuhteissa pääasiassa toteuttamalla jatkuvia ja järjestelmällisiä toimia.

Lapsen oikeuksia koskevilla EU:n suuntaviivoilla (2007) edistetään lapsen oikeuksia koko maailmassa panemalla täytäntöön YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista ja sen valinnaiset pöytäkirjat sekä varmistamalla, että lapsen oikeudet otetaan huomioon EU:n kaikissa politiikoissa ja toimissa. Lapsiin kohdistuvan väkivallan torjuminen valittiin vuosina 2007 ja 2009 suuntaviivojen täytäntöönpanon painopistealaksi seuraavissa kymmenessä pilottimaassa, jotka valittiin tiiviissä yhteistyössä Unicefin ja kansalaisyhteiskunnan kanssa: Armenia, Barbados, Brasilia, Ghana, Intia, Iran, Jordania, Kenia, Marokko ja Venäjä. EU aloitti vuonna 2011 lapsia koskevien suuntaviivojensa tarkistamisen ottaakseen huomioon viimeisimmät kansainväliset ja EU:n sisäiset tapahtumat. EU siirsi esimerkiksi ihmisoikeusalan painopisteidensä määrittelyä paikalliseen suuntaan, ja yli puolet EU:n edustustojen päälliköistä päätti tehdä lasten oikeuksien edistämistyötä.

EU tehosti vuonna 2011 merkittävästi toimiaan lapsityövoiman käytön lopettamiseksi vuonna 2010 annettujen neuvoston päätelmien johdosta. Useita aloitteita saatiin toteutettua, esimerkiksi lapsen oikeuksien sisällyttäminen komission tiedonantoon yritysten yhteiskuntavastuusta ja komission suuntaviivoihin sosiaalisesti vastuullisista hankinnoista.

EU:lla on käytössään joukko ohjauskeinoja, joilla sen lapsen oikeuksia koskevaa politiikkaa voidaan toteuttaa. Poliittinen vuoropuhelu tarjoaa tilaisuuden edistää kyseisiä oikeuksia koskevien asiaankuuluvien kansainvälisten sopimusten ratifiointia ja tosiasiallista täytäntöönpanoa. Vuonna 2011 lapsen oikeudet otettiin säännöllisesti asialistalle käydessä poliittista vuoropuhelua ja ihmisoikeusvuoropuhelua EU:n ulkopuolisten maiden kanssa.

Lapsen oikeuksia koskevaa, yhteistyössä Pelastakaa Lapset -järjestön ja Unicefin kanssa järjestettävää vuosittaista koulutusta tarjottiin EU:n henkilöstölle marraskuussa 2011 EU:n toimintavalmiuksien vahvistamiseksi.

Lapsen oikeudet on otettava täysin huomioon myös kahden- ja monenvälisessä yhteistyössä. EU osallistui aktiivisesti lapsen oikeuksien edistämiseen YK:n eri foorumeilla. Maaliskuussa 2011 EU esitti yhdessä Latinalaisen Amerikan ja Karibian (GRULAC) ryhmän kanssa kadulla työskenteleviä ja eläviä lapsia koskevaa aihekohtaista päätöslauselmaa ihmisoikeusneuvostossa sekä ns. omnibus-päätöslausemia YK:n yleiskokouksen 66. istunnossa.

EU:n laajentumisprosessi tarjoaa niin ikään oivallisia tilaisuuksia lapsen oikeuksien edistämiseen ja lastensuojelun uudistusten tukemiseen ehdokasmaissa ja mahdollisissa ehdokasmaissa.

Kehitysyhteistyö on toinen voimakas ohjauskeino, jota lapsen oikeuksien edistämiseen ja suojaamiseen käytetään. Investointi ihmisiin -ohjelman vuoden 2011 ehdotuspyyntöjen perusteella valittiin useita lapsityövoimaa käsitteleviä hankkeita, joiden määrärahat ovat yhteensä 11 miljoonaa euroa.

EU tuki myös muita hankkeita eri maantieteellisten määrärahojen avulla. Koska juuri lapset ovat erityisen alttiina ja haavoittuvaisia kriisiaikoina, EU huolehtii myös siitä, että lasten erityistarpeet otetaan kaikilta osin huomioon annettaessa humanitaarista apua, erityisesti niiden lasten tarpeet, jotka ovat joutuneet eroon vanhemmistaan tai liikkuvat ilman saattajaa, ovat joutuneet asevoimien tai aseistettujen ryhmien värväämiksi taikka seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi tai ovat altistuneet HIV:lle.

Tapaustutkimus Lapsityövoiman käytön torjuminen

Euroopan komissio jatkoi vuonna 2011 yhteistyössä ILO:n kanssa toteuttamaansa "TACKLE"-hanketta. Hankkeella torjutaan lapsityövoiman käyttöä ja varsinkin sen pahimpia muotoja seuraavissa 11:ssä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maassa: Kenia, Sambia, Sudan, Madagaskar, Mali, Angola, Jamaika, Papua-Uusi-Guinea, Fidži, Guyana ja Sierra Leone. Hankkeen määrärahat ovat 14,75 miljoonaa euroa, ja sillä pyritään puuttumaan lapsityövoiman käytön perimmäisiin syihin ja tarjoamaan lapsille vaihtoehtoja auttamalla heitä pääsemään peruskoulutukseen. Tällä tavoin hankkeella autetaan saavuttamaan yleismaailmallista pääsyä alemman perusasteen koulutukseen koskevat vuosituhannen kehitystavoitteet.

3.4. Lapset ja aseelliset konfliktit

EU pitää aseellisiin konflikteihin joutuneiden lasten auttamista erittäin tärkeänä. EU:n suuntaviivoissa lapsista aseellisissa selkkauksissa (hyväksytty 2003 ja tarkistettu 2008) EU sitoutuu käsittelemään aseellisten selkkausten vaikutuksia lapsiin kokonaisvaltaisella tavalla, mikä merkitsee sekä konfliktinestovälineitä että kriisinhallintaa ja konfliktien jälkeistä aseistariisunta-, demobilisaatio- ja yhteiskuntaan sopeuttamistoimintaa. EU saa raportteja aseellisiin konflikteihin joutuneiden lasten tilanteesta EU:n edustustojen päälliköiltä, sotilasoperaatioiden komentajilta ja erityisedustajilta ja seuraa sitä myös diplomaattisten aloitteiden, poliittisen vuoropuhelun, monenvälisen yhteistyön ja kriisinhallinnan keinoin.

EU painottaa suuntaviivojen täytäntöönpanossa 20:tä ensisijaista maata tai aluetta, jotka ovat Afganistan, Burma/Myanmar, Burundi, Filippiinit, Haiti, Irak, Israel, Jemen, Keski-Afrikan tasavalta, Kolumbia, Kongon demokraattinen tasavalta, Libanon, miehitetty palestiinalaisalue, Nepal, Norsunluurannikko, Somalia, Sri Lanka, Sudan, Tšad ja Uganda. EU:n ensisijaisten maiden luettelo vastaa YK:n turvallisuusneuvoston vuosittain tarkistamaa luetteloa yhteisöistä, jotka ovat syyllistyneet tiettyihin vakaviin loukkauksiin aseellisiin konflikteihin joutuneita lapsia kohtaan.

EU:n edustustot seuraavat päivittäisessä työssään joulukuussa 2010 tarkistettuun täytäntöönpanostrategiaan kuuluvia 39:ää erityistointia. EU rahoitti ja toteutti runsaasti hankkeita EIDHR:n ja Investointi ihmisiin -ohjelman kaltaisista aihekohtaisista rahoitusvälineistä sekä maakohtaisista järjestelmistä, esimerkiksi Euroopan kehitysrahastosta rahoitetut aseistariisunta-, demobilisaatio- ja yhteiskuntaan sopeuttamishankkeet.

Aiempien vuosien tapaan EU pyrki tiiviiseen yhteistyöhön YK:n kanssa. Yhdessä Latinalaisen Amerikan maiden ryhmän kanssa EU neuvotteli YK:n yleiskokouksessa päätöslauselman, jolla jatkettiin aseellisiin konflikteihin joutuneita lapsia käsittelevän YK:n pääsihteerin erityisedustajan toimeksiantoa.

EU aloitti vuonna 2011 aihekohtaisen kampanjan, jolla edistetään lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kahden valinnaisen pöytäkirjan sekä lapsityön pahimpia muotoja koskevan ILO:n yleissopimuksen n:o 182 ratifiointia.

Tapaustutkimus: Aseellisiin konflikteihin joutuneiden lasten sopeuttaminen yhteiskuntaan

EU kannattaa osallistavaa, kokonaisvaltaista ja pitkäaikaista lähestymistapaa aseellisiin konflikteihin joutuneisiin lapsiin ja heidän yhteiskuntaan sopeuttamiseensa ja kuntoutukseensa. Ensisijaisissa kohdemaissa toteutettiin lukuisia hankkeita. Yhteistyössä alankomaalaisen War Child -järjestön kanssa EU auttoi lisäämään sellaisten lasten omia vaikutusmahdollisuuksia, jotka ovat vaarassa joutua aseellisten ryhmien värväämiksi Kolumbiassa, tarjoamalla heidän yhteiskuntaan sopeutumistaan ajatellen hyödyllistä koulutusta. Kyseisessä EIDHR:n hankkeessa, jonka määrärahat ovat 600 000 euroa, annetaan myös psykososiaalista apua lapsiuhreille ja autetaan heitä pääsemään yhteyteen kansallisten neuvontajärjestelmien ja sosiaalipalvelujen kanssa. Mercy Corps -järjestö toteutti Kolumbiassa yhdessä paikallisyhteisöjen kanssa toisen hankkeen (749 859 euroa), jolla edistettiin 70 entisen lapsisotilaan demobilisointia ja yhteiskuntaan sopeuttamista. Kolumbiassa toteutettiin vuonna 2011 ainakin 10 vastaavanlaista hanketta.

3.5. Ihmisoikeuksien puolustajat

EU:n sitoutuminen ihmisoikeuksien puolustajien tukemiseen on keskeinen osa sen ihmisoikeuksien maailmanlaajuiseen suojelemiseen ja edistämiseen tähtäävää politiikkaa. Ihmisoikeuksien puolustajia koskevilla EU:n suuntaviivoilla on vuodesta 2004 yhtenäistetty EU:n toimintaa kyseisellä alalla ehdottamalla käytännön tapoja tukea ja auttaa ihmisoikeuksien puolustajia, jotka toimivat EU:n ulkopuolisissa maissa.

Jatkuva sitoutuminen suuntaviivojen täytäntöönpanoon oli sitäkin tärkeämpää, koska vuoden 2011 arabikevään tapahtumista huolimatta – tai joissakin tapauksissa niiden vuoksi – ihmisoikeusaktivistien poliittista toimintaympäristöä maailmassa voidaan tuskin kuvata myönteiseksi. Monissa maissa demokraattinen tila on kaventunut, kansalaisyhteiskunta yleensä ja varsinkin ihmisoikeuksien puolustajat kärsivät yhä useammin sortotoimista ja perusoikeuksien loukkaukset ovat edelleen mittavia. Vastauksena kyseisiin huolestuttaviin käytäntöihin ihmisoikeuksien puolustajien tilanne otettiin suuntaviivojen mukaisesti jatkuvasti esille kahdenvälisissä yhteyksissä kumppanimaiden kanssa niin ihmisoikeusvuoropuhelun yhteydessä kuin diplomaattisissa yhteydenotoissa. Vastaavasti EU tuki marraskuussa 2011 YK:n yleiskokouksen kolmannessa komiteassa ihmisoikeuksien puolustajia koskevaa päätöslauselmaa ja antoi vahvaa julkista tukea YK:n ihmisoikeusneuvoston erityismenettelyille, erityisesti ihmisoikeuksien puolustajia käsittelevälle YK:n erityisraportoijalle ja ihmisoikeuksien puolustajien suojelemiseen liittyville alueellisille mekanismeille. EU osallistui lisäksi koordinoituihin muiden kansainvälisten järjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajia käsittelevien toimeksisaajien kanssa vahvistaakseen heidän työtään edistävää kansainvälistä toimintaa.

EU:n edustustoja pyydetään ihmisoikeuksien puolustajia koskevien EU:n suuntaviivojen puitteissa hyväksymään ihmisoikeuksien puolustajia koskevia paikallisia strategioita. Lisäksi niiden on määrä järjestää kerran vuodessa ihmisoikeuksien puolustajien ja diplomaattien kokous, tehostaa koordinointia ja tietojenvaihtoa ja nimetä EU:n yhteyshenkilö ihmisoikeuksien puolustajia varten. Tämän tuloksena vuoden 2011 loppuun mennessä oli pidetty 81 kokousta ihmisoikeuksien puolustajien kanssa, laadittu 81 ihmisoikeuksien puolustajia koskevaa paikallista strategiaa ja nimitetty 89 EU:n yhteyshenkilöä. Paikallisissa strategioissa on kiinnostavia ehdotuksia, joilla pyritään parantamaan suuntaviivojen konkreettisia saavutuksia ja pääsemään parempiin tuloksiin. Paikalliset strategiat ovat osoittaneet, että ihmisoikeuksien puolustajien käytännön tukea on mahdollista lisätä monella tapaa ja että ihmisoikeuksien puolustajat nähdään yhä useammin EU:n diplomaattien keskeisinä keskustelukumppaneina ihmisoikeuskysymyksiä käsiteltäessä.

EIDHR:n puitteissa on myös valmisteltu vapaaehtoista eurooppalaista aloitetta, jolla tarjotaan väliaikaisia turvallisia asuinpaikkoja ihmisoikeuksien puolustajille, jotka tarvitsevat kiireellistä uudelleensijoitusta pois alkuperämaastaan. Komissio tilasi huhtikuussa 2011 tutkimuksen, jonka tarkoituksena on kartoittaa alan nykyisiä aloitteita Euroopassa ja sen ulkopuolella ja antaa suosituksia vaarassa olevien ihmisoikeuksien puolustajien väliaikaista uudelleensijoitusta koskevan EU:n järjestelmän lisäarvosta. Alalla toteutettavan EU:n aloitteen odotetaan täydentävän jo olemassa olevia turvallisten asuinpaikkojen järjestelmiä, joita toteuttavat eri toimijat, esimerkiksi EU:n jäsenvaltiot (kuten Espanja tai Irlanti), alueet, kaupungit, yliopistot ja valtioista riippumattomat järjestöt.

EU:n poliittista sitoutumista ihmisoikeuksien puolustajien tukemiseen täydennetään EIDHR:n taloudellisella tuella useille eri järjestöille, jotka tukevat ihmisoikeusaktivistien työtä. Vuonna 2011 tehtiin sopimukset 11 uudesta hankkeesta, joilla tuetaan ihmisoikeuksien puolustajia, yhteensä yli 11 miljoonan euron arvosta, ja järjestettiin uusi ehdotuspyyntö, jonka arvo oli yli 15 miljoonaa euroa. Vuonna 2011 valituissa 11 hankkeessa tuetaan ihmisoikeuksien puolustajien eri ryhmiä, kuten muuttajien oikeuksien puolustajia Latinalaisessa Amerikassa, toimittajia Afrikan itäosissa, lakimiehiä Suurten järvien alueella, alkuperäiskansojen oikeuksien puolustajia Aasiassa, ympäristönsuojelijoita ja maanomistusoikeuden puolustajia koko maailmassa tai ammattiyhdistysaktivisteja Aasiassa, Latinalaisessa Amerikassa ja Afrikassa. Joihinkin hankkeista kuuluu nopean toiminnan mekanismi ihmisoikeuksien puolustajien auttamiseksi näiden tarvitessa kiireellistä suojelua, toisissa taas annetaan tukea ihmisoikeuksien puolustajien toimintakyvyn vahvistamiseen. Toimiin kuuluvat muun muassa koulutuksen järjestäminen oikeudellisista ja turvallisuuskysymyksistä, kiireelliset operaatiot ja toimet kentällä häirinnän kohteina olevien puolustajien saamiseksi pois eristyksistä ja heidän toimintakykynsä tukeminen, palvelupuhelin välittömässä vaarassa olevien ihmisoikeuksien puolustajien tukemiseksi sekä suora tuki sen tarpeessa oleville ihmisoikeuksien puolustajille (luotisuojaliivien ja kypärien toimittaminen, siirtäminen muihin maihin, oikeudellinen neuvonta, lääkintätuki jne.).

Samanaikaisesti komissio myönsi vuonna 2011 EIDHR-asetuksen 9 artiklan nojalla perustetusta ihmisoikeuksien puolustajien hätärahastosta 28 pientä avustusta, joiden kokonaisarvo oli 247 000 euroa, yli sadan yksittäisen aktivistin ja useiden paikallisten ihmisoikeusjärjestöjen avustamiseksi suoja- ja turvallisuustarvikkeiden hankkimisessa kotejaan ja toimistojaan varten sekä tietotekniikan ja viestintävälineiden hankkimisessa työtään varten, vankilassa olevien ihmisoikeuksien puolustajien asianajajien palkkioiden kattamiseksi, lääkintä- ja kuntoutustukea varten tai vaarassa olevien ihmisoikeuksien puolustajien siirtämiseksi kiireellisesti turvallisiin paikkoihin omassa maassaan tai ulkomailla.

Tapaustutkimus

Vuonna 2011 tunnettu kolumbialainen ammattiyhdistysaktivisti, joka oli hengenvaarassa, evakuoitiin Ranskaan muutamassa päivässä vaarassa oleville ihmisoikeuksien puolustajille tarkoitetusta EIDHR:n hätärahastosta myönnetyn 10 000 euron avustuksen turvin. Kyseinen ihmisoikeuksien puolustaja sai kuluneiden 10 vuoden aikana lukemattomia tappouhkauksia, ja hänet yritettiin surmata useita kertoja, koska hän taisteli puolisoitilaallisia ja muita laittomia ryhmiä vastaan ammattiliittonsa jäsenten oikeuksien puolesta. Joitakin heistä murhattiin tai katosi. Avustus suo hänelle myös mahdollisuuden aloittaa uusi elämä vaimonsa ja kahden lapsensa kanssa turvallisessa paikassa.

3.6. Naisten ihmisoikeudet

Tasa-arvoasiat olivat vuonna 2011 edelleen EU:n ihmisoikeusalan asialistan kärjessä. Euroopan ulkosuhdehallinnon perustaminen vahvisti EU:n sitoutuneisuutta tasa-arvoon, koska korkea edustaja Catherine Ashton on sukupuolten tasa-arvon ja naisten vaikutusvallan lisäämisen voimakas puolestapuhuja.

Vuonna 2011 korkea edustaja toimi edelleen ponnekkaasti naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi. Erityisesti hän antoi Euroopan komission varapuheenjohtajan Viviane Redingin kanssa yhteisen julkilausuman naisten sukuelinten silpomisen vastaisena kansainvälisenä teemapäivänä. Naisiin kohdistuvan väkivallan poistamisen kansainvälisenä teemapäivänä 25. marraskuuta 2011 korkea edustaja sekä kehitysyhteistyöstä vastaava Euroopan komission jäsen Andris Piebalgs ja sisäasioista vastaava komission jäsen Cecilia Malmström muistuttivat, että EU aikoo jatkaa yhteistyötä kumppanimaiden ja -järjestöjen kanssa naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan kaikkien muotojen torjumiseksi.

EU jatkoi vuonna 2011 aktiivisesti naisten ihmisoikeuksien edistämistä kumppanimaiden kanssa käymissään ihmisoikeusvuoropuheluissa ja -neuvotteluissa. EU otti naisten ihmisoikeudet esiin muun muassa Intian, Ukrainan, Moldovan tasavallan, Marokon, Indonesian, Laosin ja muiden maiden kanssa. Lokakuussa 2011 EU piti Argentiinan kanssa vuoropuhelukokouksen, jossa käsiteltiin yksinomaan tasa-arvoasioita.

EU jatkoi vuonna 2011 naisiin kohdistuvan väkivallan ja kaikkien naisiin kohdistuvien syrjintämuotojen torjunnasta antamiensa suuntaviivojen täytäntöönpanoa. Suuntaviivoissa vahvistetaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja syrjinnän torjunta EU:n ulkoisen ihmisoikeuspolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi, ja EU:n edustustoilla ja EU:n jäsenvaltioiden lähetystöillä EU:n ulkopuolisissa maissa on merkittävä rooli suuntaviivojen täytäntöönpanossa. Yli 80 EU:n edustustoa eri puolilla maailmaa oli määritellyt naisten oikeudet painopistealakseen maakohtaisissa ihmisoikeusstrategioissa, ja suurin osa niistä myös esitti konkreettisia toimia, joita niiden isäntävaltioissa voitaisiin toteuttaa.

EU jatkoi aktiivisesti työtä sukupuolten tasa-arvon ja naisten aseman edistämiseksi YK:ssa. EU osallistui vuonna 2011 aktiivisesti naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) työhön. EU ilmaisi tyytyväisyytensä istunnon aiheisiin ja erityisesti koulutukseen pääsyn ja työllistyvyyden välisen yhteyden painottamiseen. Korkea edustaja tapasi Michelle Bachelet'n, YK:n uuden tasa-arvosta huolehtivan YK Naiset -järjestön pääjohtajan, selvittääkseen, miten yhteistä vaikuttavuutta voitaisiin lisätä.

EU toimi vuonna 2011 erityisen aktiivisesti naisten ja poliittisen osallistumisen alalla. Eräs esimerkki tästä on korkean edustajan Ashtonin osallistuminen YK:n yleiskokouksen yhteydessä 19. syyskuuta 2011 järjestettyyn korkean tason oheistapahtumaan, jonka EU järjesti yhdessä YK Naiset -järjestön, YK:n kehitysohjelman, Yhdysvaltojen (ulkoasiainministeri Hillary Clinton), Brasilian (presidentti Dilma Rousseff) ja Trinidadin ja Tobagon kanssa ja jonka tarkoituksena oli kiinnittää huomiota naisten poliittisen osallistumisen merkittävyyteen demokratian, kestävän kehityksen ja rauhan kannalta. Korkean tason tapahtuman osallistujat allekirjoittivat naisten poliittisen osallistumisen edistämistä koskevan yhteisen julkilausuman, jossa kehoitettiin kaikkia valtioita, myös vastikään konfliktista kärsineitä tai poliittista siirtymäkautta eläviä valtioita, poistamaan kaikki naisia ja varsinkin syrjäytyneitä naisia syrjivät esteet ja kannustettiin kaikkia valtioita toteuttamaan ennakoivia toimenpiteitä sellaisten tekijöiden käsittelemiseksi, jotka estävät naisia osallistumasta politiikkaan.

Julkilausumassa kehoitetaan myös ratifioimaan kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW) ja panemaan se kokonaisuudessaan täytäntöön. Tapahtuman yhteinen järjestäminen antoi EU:lle tilaisuuden tiivistää yhteistyötä YK Naiset -järjestön kanssa.

Lisäksi EU kannattaa voimakkaasti naisten poliittista osallistumista Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä osana arabikevään yhteydessä toteutettuja EU:n toimia. EU:lla on vakaa aikomus pitää huolta siitä, että tasa-arvonäkökohdat otetaan tosiasiallisesti huomioon kaikissa sen alueella toteuttamissa toiminnaissa.

TAPAUSTUTKIMUS

Demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskeva eurooppalainen rahoitusväline (EIDHR) myötävaikuttaa naisten voimaannuttamiseen ja naisten ja tyttöjen suojeluun auttamalla aktiivisesti naisihmisoikeusaktivisteja ja sukupuolten tasa-arvon puolestapuhujia ja heidän verkostojaan osallistumaan päätöksentekoprosessiin, tuomaan naisten oikeudet esille, jotta ne toteutuisivat kaikilla aloilla, edistämään voimaannuttamista kaikenlaisen syrjinnän torjumiseksi ja varmistamaan suojan kaikenlaista sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa vastaan ja sen hyvittämisen sekä siihen syyllistyneiden saamisen oikeuden eteen.

Tunisiassa EU tukee yhdessä YK:n kanssa johtavia valtioista riippumattomia naisasiajärjestöjä ja vahvistaa niiden valmiuksia vaikuttaa siirtymäprosessiin (EU:n rahoitusosuus: 300 000 euroa).

Egyptissä EU myönsi 1,7 miljoonan euron avustuksen yhteyksien luomiseen ja kannustamiseen kansalaisyhteiskunnan ja mielenosoitusten aikana muodostuneiden kansalaisten eturyhmien välillä sekä yhteistyöhön egyptiläisten toimijoiden kanssa heidän tukemisekseen poliittisia uudistuksia koskevien analyysien tarjoamisessa yleisölle. Hankkeen erityisenä tuensaajaryhmänä ovat naiset.

3.7. Naiset, rauha ja turvallisuus

EU jatkoi vuonna 2011 vahvaa sitoutumistaan naisten poliittiseen osallistumiseen hyvin läheisesti liittyvään aiheeseen naiset, rauha ja turvallisuus.

EU on vuodesta 2008 toteuttanut turvallisuusneuvoston päätöslauselmia 1325 ja 1820 koskevaa erityistä politiikkaa. EU:n ulkoasiainministerit hyväksyivät vuonna 2010 17 edistymisindikaattoria, joilla mitataan EU:n sitoumusten täyttämistä ja joilla varmistetaan avoimuus. Indikaattorien pohjalta laadittu ensimmäinen raportti valmistui toukokuussa 2011, ja tulokset ovat rohkaisevia. Saatujen vastausten perusteella EU toteuttaa naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevia toimia yli 70 maassa. EU:n toimielimet ja EU:n jäsenvaltiot ilmoittivat myöntäneensä yhteensä noin 200 miljoonaa euroa naisiin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvään toimintaan vuonna 2009 ja vuoden 2010 alkupuolella. Toimintaan kuuluu kansallisten toimintasuunnitelmien laatimista ja toteuttamista, rahoitusta valtioista riippumattomille järjestöille, apua ja toimintapoliittista tukea valtion viranomaisille sekä koulutuksen järjestämistä.

Kansalaisyhteiskunnan tukeminen on erityisen merkittävässä asemassa. EU tuki esimerkiksi somalialaisia naisryhmiä ja auttoi perustamaan Somali Women's Agenda (SWA) -järjestöä, joka on somalialainen sukupuolten tasa-arvoa ja naisten voimaannuttamista ajava liike, joka on mahdollistanut naisten osallistumisen keskeisiin lainsäädäntö- ja poliittisiin prosesseihin.

Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2010 naisten ja miesten tasa-arvostrategian vuosiksi 2010–2015 tehostaakseen tasa-arvon alalla toteuttamiaan toimia. Lisäksi Euroopan unionin neuvosto hyväksyi maaliskuussa 2011 Euroopan tasa-arvosopimuksen 2011–2020 ja vahvisti tällä tavoin alaa koskevat EU:n sitoumukset.

Tehostaakseen sukupuolten tasa-arvoa koskevien sitoumustensa toimeenpanoa EU hyväksyi vuonna 2010 kaikkien aikojen ensimmäisen tasa-arvoa ja kehitysyhteistyötä koskevan toimintasuunnitelmansa (2010–2015), joka sitoo komissiota ja kaikkia 27:ää EU:n jäsenvaltiota.

Tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelman ensimmäinen täytäntöönpanoraportti esiteltiin neuvostolle marraskuussa 2011. Siinä annettiin näyttöä edistymisestä ja merkittävästä määrästä hyviä käytäntöjä sukupuolten tasa-arvon sisällyttämisessä kehitysyhteistyöhön, esimerkiksi

- tasa-arvoa koskevien koordinoitijärjestelyjen lisääntynyt käyttö kumppanimaissa (muun muassa tuenantajien, YK:n ja hallitusten välillä) ja EU:n aktiivinen rooli niissä
- EU:n osallistuminen monialaiseen toimintapoliittiseen vuoropuheluun, jolla kumppanimaiden hallituksia autetaan täyttämään tasa-arvoa koskevat sitoumuksensa
- EU:n tuki YK Naiset -järjestön perustamiselle ja edistyminen strategisen kumppanuuden solmimisessa EU:n ja YK Naisten välillä.

Lokakuussa 2011 EuropeAid aloitti yhdessä YK Naiset -järjestön kanssa uuden ohjelman, jonka tarkoituksena on lisätä hallitusten valmiuksia antaa käyttöön sukupuolten tasa-arvoa edistäviä resursseja 15 kumppanimaassa: YK Naisten / ITC:n ja ILO:n ohjelma vastuuvollisuuden lisäämiseksi sukupuolten tasa-arvon edistämisen rahoituksessa. Ohjelman kohdemaita ovat Etiopia, Haiti, Honduras, Jordania, Kirgisia, Nicaragua, miehitetty palestiinalaisalue, Senegal, Ukraina ja Bolivia sekä huhtikuusta 2012 alkaen Ruanda, Nepal, Peru, Tansania ja Kamerun. Komission rahoitusosuus on 6,5 miljoonaa euroa.

Aloitteella pyritään lisäämään avun ja kotimaisten resurssien määrää ja tuloksellista käyttöä sukupuolten tasa-arvoa ja naisten voimaannuttamista koskevien kansallisten sitoumusten täyttämiseksi.

Tähän pyritään 1) kehittämällä hallitusten, kansalaisyhteiskunnan ja tuenantajien valmiuksia havaita tasa-arvoon liittyvän rahoituksen ja toteutuksen puutteita ja mukauttaa resurssien jakamista olemassa oleviin sitoumuksiin sekä 2) tekemällä kansallista ja maailmanlaajuista edistämistyötä ja käymällä usean sidosryhmän vuoropuhelua.

Investointi ihmisiin -ohjelma

Marraskuussa 2011 EuropeAid käynnisti temaattisen Investointi ihmisiin -ohjelman puitteissa 30 miljoonan euron maailmanlaajuisen ehdotuspyynnön vahvistaakseen naisten oikeuksien suojelua ja edistämistä sekä naisten sosiaalista ja taloudellista voimaannuttamista. Tavoitteena oli lisätä naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia käyttää taloudellisia resursseja ja asiaankuuluvia palveluja, naisten osallistumista talouskasvuun ja näihin liittyvien hyvien käytäntöjen levittämistä. Tuensaajiin kuuluu kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, ammatillisia yhdistyksiä, ammattiliittoja, paikallisviranomaisia ja muita alan toimijoita neljältä eri alueelta.

Vuoden 2011 tärkein edistysaskel toteutettaessa EU:n sitoumusta parantaa naisten asemaa rauhan ja turvallisuuden alalla oli neuvoston 13. toukokuuta 2011 hyväksymän, EU:n indikaattoreita kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanoon EU:ssa koskevan ensimmäisen raportin julkaiseminen. Raportista käy ilmi, että EU on toteuttanut konkreettisia toimia tehostaakseen haavoittuvien ryhmien, kuten naisten ja lasten, suojelumekanismeja. Sen avulla voidaan seurata täytäntöönpanoa EU:n jäsenvaltioissa ja toimielimissä sekä YTPP-operaatioissa ja sitä kautta pyrkiä parantamaan EU:n vastuullisuutta alalla antamistaan sitoumuksista.

Seuraava raportti on tarkoitus antaa vuonna 2013.

EU:n neuvosto hyväksyi 8. joulukuuta 2008 asiakirjan "Kokonaisvaltainen lähestymistapa naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevien Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanoon Euroopan unionissa" (kokonaisvaltainen lähestymistapa) sekä tarkistetun toiminta-asiakirjan kyseisten päätöslauselmien täytäntöönpanosta erityisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) alalla. Kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan sisältyy sitoumus kehittää vuonna 2008 laadittujen asiaankuuluvien "Peking+15"-indikaattorien perusteella indikaattoreita, joilla mitataan edistymistä naisten suojelussa ja naisten vaikutusvallan lisäämisessä konfliktitilanteissa ja niiden jälkeen. Neuvosto hyväksyi 26. heinäkuuta 2010 17 indikaattoria, joilla sitoumus pyritään täyttämään¹. Neuvoston pääsihteeristö ja Euroopan komissio laativat tältä pohjalta kyselylomakkeet, jotka kattavat joulukuun 2008 ja lokakuun 2010 välisen ajan ja jotka toimitettiin kaikille EU:n jäsenvaltioille, 36:lle kolmansissa maissa olevalle EU:n edustustolle, EU:n erityisedustajille ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) operaatioille.

Saaduista vastauksista käy ilmi, että EU (toimielimet ja jäsenvaltiot) tukee yhteensä 70:ää maata naisiin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvien ohjelmien toteuttamisessa. Se käyttää tähän laajaa valikoimaa EU:n ohjauskeinoja ja rahoitusvälineitä, joista useimmin mainittiin EIDHR. Hieman enemmän kuin yksi viidestä EU:n edustustosta ja noin puolet EU:n jäsenvaltioista mainitsi myös käyttäneensä poliittista vuoropuhelua keskustellakseen naisiin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvistä asioista.

Saatujen tietojen perusteella voitiin määritellä runsaasti hyviä käytäntöjä ja innovoivia toimintatapoja, esimerkiksi seuraavat:

- paikallinen koordinointi Nepalissa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmilla 1325 ja 1820 perustetun rauhantukityöryhmän (Peace Support Working Group) kautta
- tasa-arvon valtavirtaistaminen Pakistanin kriisin jälkeisessä tarvearviointissa

¹ Kokonaisvaltainen lähestymistapa kysymystä "Naiset, rauha ja turvallisuus" koskevien Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanoon EU:ssa – Indikaattorit (neuvoston asiakirja 11948/10).

- päätöslauselmaa 1325 koskeva ristiinoppimisaloite Irlannin, Itä-Timorin, Liberian ja Sierra Leonen välillä sekä suora tuki kumppanimaille päätöslauselmaa 1325 koskevan kansallisen toimintasuunnitelman laatimiseen
- päätöslauselman 1325 valinta konflikteissa ja konfliktin jälkeisissä tilanteissa olevien maiden kanssa toteutettavien kehitysyhteistyöstrategioiden painopistealaksi Ruotsissa
- esimerkiksi Saksan tuki YK:n koulutus- ja rekrytointitoimille, joilla pyritään lisäämään operaatioiden osallistujien tietoisuutta tasa-arvosta ja naisten osallistumista rauhanturvaoperaatioihin
- johdon hyväksymä ja julkaistu "tasa-arvotehtävä", jossa määritellään operaation sitoutuminen tasa-arvon valtavirtaistamiseen ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin (EUPOL COPPS).

Raportin avulla saatiin myös määriteltyä muun muassa seuraavia uusia haasteita:

- Paikallinen koordinointi: vain 16 EU:n edustustoa mainitsi vastauksissaan käyttävänsä paikallista koordinointimekanismia, joka mahdollistaa keskustelun naisiin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvistä asioista.
- Naisten osallistuminen rauhanneuvotteluihin: EU:n toimielimet tai jäsenvaltiot ilmoittivat tukeneensa rauhanneuvotteluja useissa maissa, mutta eivät useimmiten pystyneet antamaan tietoja naisten osallistumisesta.
- Sukupuolten tasa-arvon mainitseminen YTPP-operaatioiden perustamista koskevissa neuvoston yhteisissä toiminnoissa: tähän mennessä tasa-arvo on mainittu vain kahdessa yhteisessä toiminnassa.
- EU:n edustustojen henkilöstön kouluttaminen tasa-arvokysymyksissä: vastauksista käy ilmi, että tasa-arvokoulutusta saavat pääasiassa naiset, mikä merkitsee, että tasa-arvo nähdään edelleen "naisten asiana".

EU:n tuki naisten, rauhan ja turvallisuuden alalla Somaliassa

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa 1325 ei tähän mennessä ole pantu täytäntöön Somaliassa. Poliittisella tasolla ei ole määritelty tarkkoja tavoitteita naisten aseman muuttamiseksi, mikä merkitsee, että somalinaisten poliittisten oikeuksien parantamiseen ja toiveiden toteutumiseen on vielä runsaasti matkaa. Lähtökohdaksi muodostui naisille varattu 30 prosentin kiintiö perustuslakia säätävässä kokouksessa, jossa on yhteensä 825 osallistujaa. Haasteena tulee olemaan kiintiön säilyttäminen seuraavassa poliittisessa järjestyksessä ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 täytäntöönpanon sisällyttäminen kansainvälisen yhteisön tukemiin Somalian hallituksen painopisteisiin.

Auttaakseen Somaliaa panemaan täytäntöön kyseistä päätöslauselmaa EU tuki päätöslauselmia 1325, 1820, 1888 ja 1889 koskevaa, Somalian kolmesta alueesta vastaavien ministeriöiden voimavaratarpeiden arviointia sekä haasteiden, mahdollisuuksien ja lähtökohtien määrittelyä. Koko päätöslauselmapaketti on käännetty somaliksi ja jaettu laajasti, ja asiasta on järjestetty tiedotus- ja edistämistilaisuuksia vastaaville ministeriöille ja naisjärjestöille. Lisäksi marraskuussa 2011 käynnistettiin kansainvälisille järjestöille ja kansainvälisille valtioista riippumattomille järjestöille avoin tasa-arvoalan ehdotuspyyntö, jonka määrärahat ovat yhteensä 3 175 000 euroa ja joka keskittyy edellä mainittujen YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien täytäntöönpanoon.

Vuoden 2011 aikana, touko-, loka- ja joulukuussa, pidettiin myös useita naisia, rauhaa ja turvallisuutta käsittelevän EU:n epävirallisen työryhmän kokouksia. Niissä keskityttiin edellä mainitun raportin laatimiseen, päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanoa Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (nytemmin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan) yhteydessä koskevan vuoden 2008 toiminta-asiakirjan tarkistamiseen, vuorovaikutukseen kansalaisyhteiskunnan kanssa ja EU:n toimien koordinointiin kyseisellä alalla.

YTPP:n ihmisoikeus- ja tasa-arvoasioiden neuvonantajien ja yhteyspisteiden vuotuinen kokous pidettiin 20. kesäkuuta 2011, ja siihen osallistuivat tasa-arvonäkökohtia käsittelevät YTPP-operaatioiden asiantuntijat. Kokouksessa voitiin vaihtaa parhaita käytäntöjä niiden operaatioihin lähetettyjen ja Brysselissä työskentelevien henkilöstön jäsenten välillä, jotka käsittelevät naisiin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyviä näkökohtia. Tasa-arvoasioiden neuvonantajat antoivat suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa YTPP-operaatioiden tasa-arvoasioiden valtavirtaistamisrakenteita, tasa-arvokoulutusta ja asiaankuuluviin YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmiin liittyviä näkökohtia ja indikaattoreita koskevan operaatiokohtaisen säännöllisen raportoinnin perusteella toteutettavia seuranta- ja jatkotoimia.

Koulutuksen alalla edistytettiin YTPP-operaatioiden henkilöstölle tarkoitettua tasa-arvokoulutusmoduulin kehittämisessä vuonna 2010 hyväksytyjen, tasa-arvoa koskevien YTPP-alan vakioitujen vähimmäiskoulutusosioiden perusteella.

EU jatkoi tiivistä osallistumistaan naisten, rauhan ja turvallisuuden alalla työskentelevien kansainvälisten järjestöjen toimintaan. EU käytti tässä yhteydessä puheenvuoron YK:n turvallisuusneuvostossa 28. lokakuuta 2011 käydyssä keskustelussa naisista, rauhasta ja turvallisuudesta (pätöslauselma 1325) sekä naisten osuudesta konfliktinestossa ja välitystoiminnassa.

3.8. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen edistäminen

EU teki useita eri aloitteita edistääkseen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista koko maailmassa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen edistämisestä vuonna 2005 annettujen neuvoston suuntaviivojen mukaisesti.

Marraskuussa 2011 Genevessä pidetyssä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun

31. kansainvälisessä konferenssissa EU antoi julkilausuman, jossa se vahvisti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden jatkuvan merkittävyyden ja totesi, että aseellisten konfliktien kaikkien osapuolten on noudatettava sitä. Julkilausumassa korostettiin, että EU hyödynsi vuosien 2007 ja 2011 välillä kaikkia käytettävissään olevia keinoja, esimerkiksi poliittisia vuoropuheluja kolmansien maiden kanssa, julkilausumia sekä yhteistyötä kansainvälisten elinten kanssa, edistääkseen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista. EU painotti pitävänsä sotarikosten rankaisematta jäämisen torjumista ensisijaisena ja kannusti kolmansia maita antamaan rikoslainsäädäntöä, jolla rangaistaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkomisesta. EU tähdensi, että tällä hetkellä suurimpana haasteena on saada kaikki konfliktien osapuolet, myös valtioista riippumattomat toimijat, noudattamaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden voimassa olevia sääntöjä entistä paremmin. EU korosti aikovansa tältä osin päättäväisesti varmistaa vastuun toteutumisen dokumentoimalla kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkomuksia ja tukemalla vastuujärjestelyjä.

EU ja sen jäsenvaltiot antoivat konferenssille seitsemän lupaa: tehostetaan tahdonvastaisten katoamisten torjuntatoimia, jatketaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen tukemista, pyritään lisäämään osallistumista pääasiallisiin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden välineisiin, tuetaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden edistämistä ja levittämistä, edistetään kaikkien aseellisessa konfliktissa vangittujen henkilöiden keskeisten menettelyllisten takeiden kunnioittamista sekä tuetaan kansainvälisiä välineitä, joilla pyritään käsittelemään sodan räjähtämättömien jäänteiden, rypäleammusten, omatekoisten räjähteiden ja henkilömiinojen aiheuttamia humanitaarisia vaaroja.

Jäsenvaltiot lupasivat myös yhdessä kansallisten Punaisen Ristin yhdistystensä kanssa aloittaa tiedonvaihdon vahvan ja vankan asekauppasopimuksen neuvottelusta. Lupausten koko teksti on tämän raportin liitteessä.

EU korosti sitoutuneisuuttaan kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen myös Yhdistyneissä kansakunnissa. YK:n turvallisuusneuvostossa 10. toukokuuta 2011 käydyssä keskustelussa siviilien suojelusta aseellisissa konflikteissa EU esitti julkilausuman, jossa valitettiin, että siviilit joutuvat edelleen kohtuuttomien hyökkäysten, tahallisen väkivallan ja aseiden umpimähkäisen käytön uhreiksi. EU vetosi kaikkiin konfliktien osapuoliin, jotta ne noudattaisivat täysin kansainvälisen oikeuden mukaista velvoitettaan suojella siviilejä, ja tähdensi, että humanitaarisille toimille on taattava turvallinen ja esteetön pääsy avun tarpeessa olevan väestön luo. Lausumassa todettiin, että vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin, kuten sotarikoksiin, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja joukkotuhontaan syyllistyneitä ei saa jättää rankaisematta; EU kannatti kansainvälisiä ja kansallisia vastuujärjestelyjä.

EU tuomitsi toistuvasti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset Libyan konfliktin aikana. Korkea edustaja antoi 23. helmikuuta 2011 julkilausuman, jossa tuomittiin siviileihin kohdistuva voimankäyttö, joka oli johtanut satojen Libyan kansalaisten kuolemaan. EU vaati Libyan hallitusta kunnioittamaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja korosti, että siviileihin kohdistetuista julmista hyökkäyksistä ja väkivallasta vastuussa olevat joutuvat vastaamaan teoistaan. Neuvoston 12. huhtikuuta 2011 antamissa päätelmissä kehoitettiin noudattamaan täysin kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja erityisesti suojelemaan siviiliväestöä. Korkea edustaja ilmaisi 29. huhtikuuta 2011 olevansa erityisen huolestunut tiedoista, joiden mukaan rypäleammuksia olisi käytetty siviiliväestöä vastaan, ja kehotti Libyan hallinnon asevoimia pidättymään siviiliväestöön kohdistuvasta voimankäytöstä. Neuvoston 18. heinäkuuta 2011 antamissa päätelmissä tuomittiin Libyan hallinnon tekemät vakavat ihmisoikeusrikkomukset ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset ja tuotiin jälleen esiin vastuuvollisuuden, oikeuden ja rankaisemattomuuden torjumisen tärkeys. Lisäksi korkea edustaja antoi 14. syyskuuta 2011 julkilausuman, jossa hän ilmaisi huolestuneisuutensa taisteluihin osallistumattomien Saharan eteläpuolisten väestöryhmien ja mustien libyalaisien tilanteesta.

Korkea edustaja totesi, että kyseiset ryhmät ovat erityisen haavoittuvia ja että niitä on suojeltava riittävästi; kaikkia vangittuja taistelijoita on kohdeltava kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Neuvoston 10. lokakuuta 2011 antamissa päätelmissä korostettiin, että Libyan viranomaisten on kunnioitettava täysimääräisesti kaikkia kansainvälisiä velvoitteita ja oikeusvaltion periaatetta sekä erityisesti ihmisoikeuksia ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Neuvosto ilmaisi tyytyväisyytensä kansallisen siirtymäkauden neuvoston puheenjohtajan lausuntoihin, joissa kehoitettiin pidättymään kostotoimista ja suojelemaan haavoittuvia ryhmiä sekä entisiä sotilaita. Neuvosto antoi 14. marraskuuta 2011 päätelmät, joissa se pani huolestuneena merkille tiedot ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksista, mukaan lukien kostoiskut ja laittomat teloitukset, ja ilmaisi tyytyväisyytensä Libyan viranomaisten sitoumukseen toteuttaa toimia tällaisten tekojen lopettamiseksi, perusteellisen tutkinnan toteuttamiseksi ja vastuuvollisuuden varmistamiseksi.

EU kannatti YK:n ihmisoikeusneuvoston riippumattoman kansainvälisen tutkintakomission perustamista Syyriaa varten. Korkea edustaja ilmaisi 28. marraskuuta 2011 tyytyväisyytensä komission raportin julkaisemiseen ja pani merkille, että sen lisäksi, että raportissa tuotiin esiin järjestelmälliset ihmisoikeusloukkaukset, siinä tultiin siihen tulokseen, että Syyrian armeijan jäsenet ovat syyllistyneet rikoksiin ihmisyyttä vastaan. Korkea edustaja tuomitsi kyseiset rikokset ja vaati järjestämään YK:n turvallisuusneuvoston erityisistunnon, joka pidettiin 2. joulukuuta 2011. EU vaati Syyrian koko väkivaltaisuuksien ajan humanitaarisen avun päästämistä maahan ja antoi 21. syyskuuta 2011 julkilausuman, jossa pahoiteltiin Punaisen Puolikuun vapaaehtoistyöntekijän Hakam Draak al-Siba'in kuolemaa hänen ambulanssiinsa kohdistuneessa hyökkäyksessä. EU kehotti kaikkia osapuolia kunnioittamaan humanitaarisia avustustyöntekijöitä ja voimankäyttöä koskevia kansainvälisiä lakeja ja asettamaan iskun tekijät syytteeseen.

Irakin Ashrafin leiristä 9. joulukuuta 2011 antamassaan julkilausumassa korkea edustaja korosti, että Ashrafin leirin ongelman asianmukaisen ratkaisun on noudatettava täysin kansainvälistä humanitaarista oikeutta.

EU ilmaisi vuonna 2011 useaan otteeseen huolestuneisuutensa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksista Sudanissa. Toukokuussa korkea edustaja tuomitsi voimankäytön siviilikohteita vastaan Abyeissa ja kehotti kaikkia osapuolia toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet siviilien suojelemiseksi. Kesäkuussa antamissaan päätelmissä neuvosto tuomitsi väkivaltaisuudet ja siviilien siirtymisen kotiseuduiltaan Etelä-Kordofanissa ja piti valitettavana Sudanin asevoimien sotilaallisia toimia Abyeissa. Neuvosto muistutti, että kaikkien osapuolten velvollisuutena on kunnioittaa kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja että vastuuvastavuus on noudatettava.

Korkea edustaja antoi 10. toukokuuta 2011 julkilausuman, jossa hän ilmaisi tyytyväisyytensä YK:n pääsihteerin asiantuntijaryhmän laatiman, Sri Lankaa koskevan raportin julkaisemiseen. Korkea edustaja totesi, että asiantuntijaryhmän mukaan voidaan uskottavasti väittää, että kaikki osapuolet syyllistyivät huomattaviin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin konfliktin aikana. EU kannusti Sri Lankan hallitusta ryhtymään YK:n pääsihteerin kanssa jatkotoimiin raportin perusteella. Korkea edustaja pani 16. joulukuuta 2011 antamassaan julkilausumassa merkille Sri Lankan sovintokomission (Lessons Learnt and Reconciliation Commission) raportin ja totesi, että raportissa muun muassa vastuuvastavuuskysymyksen osalta ehdotettuja toimenpiteitä on tutkittava huolellisesti.

EU:n ja valtioista riippumattomien järjestöjen 8. ja 9. joulukuuta 2011 pidetyn vuosittaisen foorumin toisena aiheena oli kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevien suuntaviivojen tehokkaampi täytäntöönpano. Foorumiin kuului työpajoja, joissa käsiteltiin muun muassa rankaisemattomuutta, sodankäynnin keinoja, siviilien suojelua, vankien suojelua ja humanitaarisen avun perillepääsyä. Täydellinen raportti foorumista on seuraavassa osoitteessa: <http://www.eidhr.eu>.

EU puhui entistä tarmokkaammin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamisen puolesta osana EU:n humanitaarista apua vuonna 2011. Komission jäsen Kristalina Georgieva tuomitsi useaan otteeseen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset ja vetosi taistelujen osapuoliin, jotta ne noudattaisivat lakia ja suojelisivat henkilöitä, jotka eivät osallistu vihamielisyyksiin, erityisesti varmistamalla puolueettomien humanitaaristen järjestöjen turvallisen pääsyn maahan. Vieraillessaan miehityksellä palestiinalaisalueella 15. toukokuuta 2011 komission jäsen Georgieva totesi, että väestön pakkosiirrot yhdessä miehittävän vallan asettamien tiukkojen pääsy- ja liikkumisrajoitusten kanssa vievät useimmilta ihmisiltä mahdollisuuden taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Komission jäsen tähdensi, että Israelin kansan laillinen oikeus elää rauhan ja turvallisuuden vallitessa ei vapauta Israelia miehittävänä valtana sen velvollisuudesta noudattaa kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Marraskuussa 2011 komission jäsen Georgieva korosti, että on syytä tehostaa vuoropuhelua joidenkin sellaisten kehitysmaiden kanssa, jotka näkevät humanitaarisen avun suvereniteettiinsä puuttumisena, jotta laajennettaisiin humanitaarisen avun normien ja sääntöjen täytäntöönpanoa, kansainvälinen humanitaarinen oikeus mukaan luettuna.

Euroopan komissio (ECHO-pääosasto) antoi vuonna 2011 rahoitusta 108 humanitaarisen avustustyöntekijän ja alan päättäjän koulutukseen kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa sekä käsikirjan laatimiseen. Komissio antoi niin ikään rahoitustukea Norjan pakolaisneuvoston toteuttamalle hankkeelle, jossa tutkittiin humanitaaristen periaatteiden soveltamista käytännössä niiden toimivuuden parantamiseksi, sekä toiselle, sveitsiläisten järjestöjen Swiss Foundation for Mine Action ja Geneva Call toteuttamalle hankkeelle, jossa annettiin kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja siihen liittyviä humanitaarisia normeja koskevaa koulutusta aseellisille valtioista riippumattomille toimijoille. ECHO alkoi myös arvioida humanitaarisen avun perilletoimittamisstrategioita EU:n rahoittamissa humanitaarisissa interventioissa tehostaakseen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja humanitaarisen tilan kunnioittamisen puolustamista.

EU oli huolissaan siitä, että EU:n humanitaarisen avun toimittaminen voisi kärsiä terrorisminvastaisesta, soveltamisalaltaan valtion aluetta laajemmasta (ekstraterritoriaalisesta) lainsäädännöstä, jonka säännöksillä kriminalisoidaan aineellinen tuki luetteloon merkityille järjestöille, tällaisten toimien humanitaarisesta luonteesta riippumatta tai siitä huolimatta, että tarkoituksena ei ole tukea terroritekoja. Yhdysvaltojen korkein oikeus vahvisti asiassa Holder v. Humanitarian Law Project, että Yhdysvaltojen laissa olevat säännökset, joilla kielletään kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevan koulutuksen antaminen tietyille luetteloon merkityille yhteisöille, ovat perustuslain mukaisia. Komissio otti tältä pohjalta asian esille Yhdysvaltojen viranomaisten kanssa eri tasoilla.

Muut aihekohtaiset kysymykset

3.9. Kansainvälinen rikostuomioistuin ja rankaisematta jäämisen torjunta

EU tukee jo vahvoin perintein rankaisemattomuuden torjumista koko kansainvälistä yhteisöä huolestuttavien vakavimpien rikosten kohdalla. Missään ei saisi olla turvapaikkaa niille, jotka ovat syyllistyneet joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiin. EU ja sen jäsenvaltiot jatkoivat tästä syystä vahvaa, niin poliittista ja diplomaattista kuin logistista ja taloudellistakin tukeaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) ja muiden rikostuomioistuinten, esimerkiksi entisen Jugoslavian alueen ja Ruandan kansainvälisten rikostuomioistuinten, Sierra Leonen erityistuomioistuimen, Kambodžan tuomioistuinten erityisjaostojen ja Libanonin erityistuomioistuimen tehokkaalle toiminnalle. Lissabonin sopimuksen voimaantulo on edistänyt johdonmukaisempaa toimintaa tällä alalla. Valtioista riippumattomat järjestöt ovat näissä toimissa arvokkaita liittolaisia.

Kampalan tarkistuskonferenssissa (31. toukokuuta–11. kesäkuuta 2010) antamansa lupauksen mukaisesti EU päivitti yhteistä kantaansa 2003/444/YUTP neuvoston päätöksellä 2011/168/YUTP, joka hyväksyttiin 21. maaliskuuta 2011 ja jolla yhteinen kanta kumottiin ja korvattiin. Neuvoston uuden päätöksen tavoitteena on jouduttaa Rooman perussäännön maailmanlaajuisia tukemista edistämällä mahdollisimman laajaa osallistumista siihen, säilyttää perussäännön muodostama kokonaisuus, tukea Kansainvälisen rikostuomioistuimen riippumattomuutta ja sen tehokasta toimintaa sekä tukea yhteistyötä tuomioistuimen kanssa ja täydentävyysperiaatteen täytäntöönpanoa.

Neuvoston päätöksen mukaisesti 12. heinäkuuta 2011 hyväksyttiin tarkistettu toimintasuunnitelma.

Siinä on viisi osaa:

- a) unionin toimien koordinointi päätöksen tavoitteiden toteuttamiseksi
- b) Rooman perussäännön yleismaailmallisuus ja eheys
- c) tuomioistuimen riippumattomuus ja sen tehokas toiminta
- d) yhteistyö tuomioistuimen kanssa
- e) täydentävyysperiaatteen täytäntöönpano.

ICC oli merkittävimpien huippukokousten ja EU:n ulkopuolisten maiden kanssa käytävien poliittisten vuoropuhelujen asialistalla koko raportointikauden ajan. EU vetosi julkilausumillaan sen puolesta, että kaikkein julmimpiin rikoksiin syyllistyneiden rankaisematta jääminen loppuisi koko maailmassa, ja kehotti kaikkia valtioita luovuttamaan henkilöt, joista on annettu pidätysmääräys, jotta oikeustoimia voidaan jatkaa. Erityistä huomiota kiinnitettiin joidenkin sopimusvaltioiden yhteistyövelvoitteiden noudattamatta jättämiseen, varsinkin sellaisten henkilöiden pidättämiseen ja luovuttamiseen, joista on annettu pidätysmääräys.

Toimiva kansainvälinen oikeusjärjestelmä perustuu Rooman perussäännön sopimusvaltioiden mahdollisimman laajaan osallistumiseen. Grenada, Tunisia sekä Filippiinit, Malediivit, Kap Verde ja Vanuatu liittyivät eri mantereiden edustajina Rooman perussääntöön nostaen sen sopimusvaltioiden määrän 120:een. EU jatkoi yleismaailmallisuuden edistämistä osana vahvaa sitoutumistaan tuomioistuimeen. EU:n keinoina tässä ovat viralliset diplomaattiset yhteydenotot, korkean edustajan henkilökohtainen osallistuminen, lausekkeiden lisääminen EU:n ulkopuolisten maiden kanssa tehtäviin sopimuksiin sekä tuki tuomioistuimelle ja kansalaisyhteiskunnalle. EU jatkoi toimien koordinoimista EU:n ulkopuolisten maiden, kuten Kanadan, Japanin, Australian, Brasilian ja Etelä-Afrikan kanssa. Tällainen kumppanuus tehosti EU:n toimia ja sai aikaan synergiaa tuomioistuimen esiintuomisessa.

EU toteutti vuonna 2011 toimia Rooman perussäännön yleismaailmallisuuden ja sen täytäntöönpanon tukemiseksi seuraavissa maissa ja alueellisissa järjestöissä: ASEAN, Armenia, Bahama, Egypti, El Salvador, Guatemala, Jamaika, Kambodža, Kamerun, Kazakstan, Kiina, Kirgisia, Kongon demokraattinen tasavalta (Brazzaville), Kuwait, Marokko, Mongolia, Nepal, Qatar, Thaimaa, Togo, Turkki, Ukraina ja Vietnam.

Vuoden 2005 tarkistettu Cotonoun sopimus, jota sovelletaan 76:een Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maahan ja EU:hun, on tähän mennessä ainoa sitova oikeudellinen väline, joka sisältää ICC:hen liittyvän lausekkeen. Tähän mennessä ICC-lausekkeesta on sovittu kumppanuus- ja yhteistyösopimuksissa, kaupan alan yhteistyö- ja kehityssopimuksissa ja assosiaatiosopimuksissa Indonesian, Korean, Etelä-Afrikan, Irakin, Mongolian, Filippiinien, Vietnamin, Singaporen ja Keski-Amerikan kanssa. ICC-lausekkeista neuvotellaan parhaillaan Australian, Thaimaan, Malesian, Kiinan, Venäjän, Ukrainan, Moldovan tasavallan, Armenian, Azerbaidžanin ja Georgian kanssa tehtävien kumppanuus- ja yhteistyösopimusten ja assosiaatiosopimusten yhteydessä.

Joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiin syyllistyneitä henkilöitä käsittelevä eurooppalainen yhteyspisteiden verkosto koostuu kyseisten rikosten käsittelyyn erikoistuneista kansallisista syyttäjistä. Vuoden 2011 aikana se piti kymmenennen kokouksensa huhtikuussa ja 11:n kokouksensa marraskuussa. Niissä käsiteltiin muun muassa yhteistyötä valtioiden välillä ja valtioiden ja kansainvälisten tuomioistuinten välillä, jäsenvaltioiden soveltamaa ekstraterritoriaalista lainkäyttövaltaa ja todistajien suojelua.

EU antoi myös edelleen apua oikeusvaltion jälleenrakentamiseen ja lujittamiseen kansallisella tasolla ja tuki EIDHR:n kautta keskeisiä kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, jotka edistävät ICC:n tehokasta toimintaa. Kansainvälistä rikostuomioistuinta tukevien järjestöjen koalitio, globaalin toiminnan parlamentaarikot (Parliamentarians for Global Action), Lakimiehet ilman rajoja -järjestö sekä juristien kansainvälisen komitean Kenian osasto ja monet muut tekivät tiivistä yhteistyötä EU:n kanssa. Euroopan kehitysrachasto ja vakautusväline rahoittivat rikosoikeudellisia ja siirtymäkauden oikeusjärjestelyjä koskevia hankkeita Afrikassa, Aasiassa ja Oseaniassa.

ICC: tapaustutkimus Keniasta

Kenian vuoden 2007 kiistanalaiset vaalit johtivat väkivaltaisuuksiin ja yli tuhanteen kuolonuhriin, useiden satojen henkilöiden joutumiseen seksuaalisen väkivallan uhreiksi ja tuhansien muiden joutumiseen kodittomiksi. Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) tutkinnan perusteella asetettiin syytteeseen neljä kuudesta henkilöstä, joiden syyttäjä epäili olevan eniten vastuussa väkivaltaisuuksista.

ICC:n aloitettua kuulemisensa huhtikuussa 2011 EU on johdonmukaisesti todennut, että oikeus, sovinto ja vastuuvollisuus ovat keskeisen tärkeitä Kenian pysyvän vakauden kannalta ja että ICC:n oikeuskäsittely edistää niitä merkittäväällä tavalla. Korkea edustaja korosti tässä yhteydessä julkisesti, että nimettyjen henkilöiden on tärkeää jatkaa täysimääräistä yhteistyötä ICC:n kanssa ja että Kenian hallituksen on tärkeää noudattaa velvollisuuksiaan ICC:n Rooman perussäännön sopimusvaltiona.

Kenian kansalaisyhteiskunta on ollut ratkaisevassa asemassa saatettaessa vaalien jälkeisiin väkivaltaisuuksiin syyllistyneet oikeuden eteen. Juristien kansainvälisen komitean Kenian osasto (ICJ Kenya) – valtioista riippumaton järjestö, joka on tehnyt ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja demokratian edistämistyötä Keniassa ja eri puolilla Afrikkaa jo yli 50 vuotta – avusti EIDHR:n tuella prosessissa käyttämällä oikeudellista asiantuntemusta ja kansainvälisiä parhaita käytäntöjä. ICJ Kenya tekee tiedettäväksi, että ICC-prosessi on oikeudellinen eikä poliittinen. Edistääkseen kansainvälisen rikosoikeuden laajempaa ymmärtämystä ICJ Kenya vaatii myös, että ICC:n päätösten täytäntöönpanossa noudatetaan johdonmukaisuutta Kenian tilanteesta riippumatta. Mikä merkittävintä, Kenian korkein oikeus antoi – ICJ Kenyan hakemuksesta – väliaikaisen kansallisen pidätysmääräyksen Sudanin presidenttiä Omar al-Bashiria vastaan (jota koskee kaksi ICC:n pidätysmääräystä Darfurissa tehtyjen joukkotuhontarikosten, rikosten ihmisyyttä vastaan ja sotarikosten johdosta) siinä tapauksessa, että hän matkustaisi uudelleen Keniaan.

3.10. Ihmisoikeudet ja terrorismin torjunta

EU pitää hyvin tärkeänä, että terrorismia torjuttaessa varmistetaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräinen ja tehokas suojelu Euroopassa ja kaikkialla maailmassa. Tehokkaat terrorismin vastaiset toimet ja ihmisoikeuksien suojelu eivät ole keskenään ristiriitaisia vaan toisiaan täydentäviä ja tukevia tavoitteita. Euroopan unionin strateginen sitoumus sellaisena kuin se on määritelty Euroopan unionin terrorismin vastaisessa strategiassa on tässä suhteessa hyvin selkeä: "Torjutaan terrorismia globaalisti ja ihmisoikeuksia kunnioittaen ja tehdään Euroopasta turvallisempi, jotta sen kansalaiset voivat elää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella."

EU korosti Yhdistyneissä kansakunnissa antamissaan lausumissa ihmisoikeuksien kunnioittamisen merkitystä terrorismin torjunnassa. EU:n lausumassa kansainvälistä terrorismin vastaista yhteistyötä käsitelleelle YK:n korkean tason kokoukselle 20. syyskuuta 2011 korkea edustaja korosti, että turvallisuus on aina läheisessä yhteydessä demokratiaan ja toimiviin instituutioihin.

EU jatkoi yksityiskohtaista vuoropuhelua Yhdysvaltojen ulkoasiainministeriön oikeudellisen neuvonantajan kanssa kansainvälisestä oikeudesta ja terrorismin torjunnasta. EU toisti kehotuksensa sulkea Guantánamo Bayn vankileiri, koska se pitää Guantánamon vankien pitkäaikaista vankeutta ilman oikeudenkäyntiä kansainvälisen oikeuden vastaisena. Euroopan parlamentissa 9. kesäkuuta 2011 käydyssä kiireellisessä keskustelussa korkea edustaja totesi EU:n olevan huolissaan siitä mahdollisuudesta, että Guantánamossa vankeja saatetaan tuomita kuolemanrangaistukseen. Korkea edustaja ilmoitti, että EU seuraa tarkoin Muhammed al-Nashirin ja viiden muun syyskuun 11. päivän 2011 terrori-iskuihin osallisuudesta syytetyn henkilön oikeudenkäyntiä ja aikoo tuoda kuolemanrangaistusta ja oikeudenkäyntien oikeudenmukaisuutta koskevat huolenaiheensa säännöllisesti esiin yhteyksissään Yhdysvaltojen viranomaisiin.

EU antoi taloudellista tukea Yhdistyneiden kansakuntien hankkeelle, jossa laadittiin Keski-Aasian alueellinen toimintasuunnitelma YK:n maailmanlaajuisen terrorisminvastaisen strategian panemiseksi täytäntöön. Ihmisoikeudet olivat toimintasuunnitelmassa tärkeässä asemassa. EU antoi myös teknistä tukea useille maailman maille kehittääkseen niiden poliisi- ja rikosoikeusjärjestelmien valmiuksia tutkia terrorismirikoksia ja nostaa niistä syytteitä oikeusvaltion periaatteen mukaisesti ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Euroopan komission ja korkean edustajan toukokuussa 2011 antamassa yhteisessä tiedonannossa "Uusi strategia muutostilassa olevia naapurimaita varten" todettiin, että terrorismin vastainen yhteistyö Euroopan naapuruuspolitiikan kumppanimaiden kanssa on tärkeää, ja korostettiin, että EU on valmis toteuttamaan oikeusvaltio-operaatioita tukeakseen kumppanimaiden pyrkimyksiä uudistaa oikeus- ja turvallisuusalojaan.

EU osallistui maailmanlaajuisen terrorisminvastaisen foorumin (GCTF) perustamiseen syyskuussa 2011. GCTF:n perustamisistunnossa hyväksyttiin Kairon julkilausuma terrorismin torjunnasta ja oikeusvaltiosta (tehokkaat terrorisminvastaiset käytännöt rikosoikeuden alalla).

3.11. Sananvapaus, myös uusissa tiedotusvälineissä

Sananvapaus sellaisena kuin se on kirjattu Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta. EU on sitoutunut puolustamaan sananvapauden kunnioittamista ja takaamaan, että tiedotusvälineiden moniarvoisuutta kunnioitetaan.

Kansainvälisenä lehdistönvapauden päivänä 3. toukokuuta 2011 antamassaan julkilausumassa korkea edustaja Catherine Ashton kehotti kaikkia valtioita edistämään ennakoivasti mielipiteen- ja sananvapautta sekä tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja riippumattomuutta.

EU katsoo, että toimittajien sensurointia ja häirintää ei voida hyväksyä, ja toi avoimesti esiin huolestuneisuutensa toimittajiin kohdistuneista hyökkäyksistä, heidän pidättämisistään ja heidän työnsä rajoittamisesta. Esimerkiksi 4. toukokuuta 2011 korkea edustaja ilmaisi julkisesti olevansa erittäin huolissaan Andrzej Poczobutin, puolalaisen Gazeta Wyborcza -lehden Valko-Venäjällä olevan kirjeenvaihtajan vangitsemisesta ja 27. joulukuuta 2011 hän toi esiin EU:n vakavan huolen ruotsalaisten toimittajien Martin Schibbyen ja Johan Perssonin tuomitsemisesta Etiopian terrorisminvastaisen lain nojalla.

Muissa tapauksissa, joissa EU kävi ihmisoikeusvuoropuheluja kolmansien maiden kanssa, esimerkiksi Kiinan tai Vietnamin kanssa, se otti tiedonvapauden ja tiedotusvälineiden vapauden kysymyksen esiin kahdenvälisesti ja ilmaisi olevansa huolissaan riippumattomien verkkopäiväkirjojen kirjoittajien, toimittajien ja muiden poliittisia näkemyksiään esittävien henkilöiden häirinnästä ja vainoamisesta.

EU oli vuonna 2011 edelleen valmis tekemään yhteistyötä muiden samanmielisten maiden kanssa sananvapauden ja tiedonsaannin edistämiseksi, myös Internetin kautta, ja tutkimaan mahdollisuuksia päästä yhteisymmärrykseen Internetiä koskevista poliitikoista. G8-ryhmä vahvisti tämän antamalla Deauvillen julkilausuman vapautta ja demokratiaa koskevasta uudistetusta sitoumuksesta ja Deauvillen julkilausuman arabikeväästä. Useat maat ja järjestöt ovat laatimassa asiaan liittyviä aloitteita, joilla tuetaan sananvapautta Internetissä.

EU on täysin samaa mieltä siitä, että Internet on merkittävä sananvapauden edistämisväline. Yhteisen tiedonannon "Demokratiaan ja yhteiseen vaurauteen tähtäävä kumppanuus eteläisen Välimeren maiden kanssa" innoittamana komissio sitoutui kehittämään välineitä, joilla EU voi asianmukaisissa tapauksissa auttaa kansalaisyhteiskunnan järjestöjä tai yksittäisiä kansalaisia kiertämään mielivaltaisia katkoksia pääsyssä sähköisiin viestintätekniikoihin, muun muassa Internetiin. EU julkaisi äskettäin "No Disconnect" -strategian, jolla EU sitoutuu varmistamaan, että Internet ja muut tieto- ja viestintätekniikat voivat jatkossakin edistää poliittista vapautta, demokratiakehitystä ja talouskasvua. Tavoitteena on antaa jatkuvaa tukea autoritaarisissa järjestelmissä eläville Internetin käyttäjille, verkkopäiväkirjojen kirjoittajille ja verkkoaktivisteille.

EU on toistuvasti ilmoittanut vastustavansa voimakkaasti Internetiin ja muihin uusiin tiedotusvälineisiin pääsyn perusteetonta rajoittamista, esimerkiksi ulkoasiainneuvoston tammikuussa 2011 Egyptistä antamissa päätelmissä, joissa se vetosi Egyptin viranomaisiin, jotta nämä palauttaisivat viipymättä käyttöön kaikki tietoliikenneverkot ja takaisivat esteettömän pääsyn kaikkiin viestimiin, myös Internetiin.

EU sovelsi vuonna 2011 myös rajoittavia toimenpiteitä puolustaakseen sananvapautta. Komission tutkiessa yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP+) noudattamista Sri Lankassa yhtenä syynä siihen, että komissio ehdotti GSP+-järjestelmän soveltamisen lopettamista, olivat hallituksen voimakas suullinen kritiikki toimittajia kohtaan sekä toimimatta jättäminen heidän suojelemisekseen fyysiseltä väkivallalta. Myöhemmin Sri Lankan hallituksen kanssa GSP+-järjestelmästä käydyissä neuvotteluissa komissio kehotti hallitusta vapauttamaan vangittuna olevan toimittajan J.S. Tissainayagamin ja toteuttamaan toimia varmistaakseen, että toimittajat voivat harjoittaa ammattiaan ilman häirintää.

EU antaa myös EIDHR:n kautta taloudellista tukea tiedotusvälineiden vapauden vahvistamiseksi lukuisille kansainvälisille ja paikallisille kansalaisyhteiskunnan järjestöille, jotka pyrkivät edistämään tiedotusvälineiden vapautta ja torjumaan toimittajien oikeuksien loukkauksia (vuonna 2011 oli meneillään yli 30 hanketta). EU:n tukemissa hankkeissa pyrittiin lisäämään toimittajien ammattitaitoa, antamaan kiireellistä suojelua sitä tarvitseville, edistämään sananvapauden toteutumista niin lainsäädännössä kuin käytännössä, muuttamaan joukkotiedotusvälineitä koskevaa kansallista lainsäädäntöä kansainvälisten normien mukaiseksi ja seuraamaan toimittajien oikeuksien loukkauksia.

3.12. Yhdistymis- ja kokoontumisvapaus

Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaan jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla.

EU vastustaa voimakkaasti rauhanomaisen kokoontumisvapauden perusteetonta rajoittamista. Esimerkiksi tammikuussa 2011 korkea edustaja ilmaisi vakavan huolensa tiedoista, joiden mukaan aseistautuneet henkilöt olivat hyökänneet rauhanomaisten mielenosoittajien kimppuun Egyptissä, ja kehotti Egyptin viranomaisia ryhtymään välittömästi tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että lainvalvontaviranomaiset suojelevat mielenosoittajia ja heidän oikeuttaan kokoontua vapaasti.

Lisäksi korkea edustaja pahoitteli 17. helmikuuta 2011 antamassaan julkilausumassa rauhanomaisiin mielenosoittajiin kohdistunutta väkivaltaa Bahrainissa ja kehotti Bahrainin viranomaisia kunnioittamaan ja suojelemaan kansalaistensa perusoikeuksia, myös oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen.

Yhdistymisvapaus taataan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa. Vahva kansalaisyhteiskunta on ratkaisevan tärkeä ihmisoikeuksien kunnioittamisen puolustamisen sekä demokratian edistymisen kannalta. Kansalaisyhteiskunta oli avainasemassa arabikevään tuloksena tapahtuneissa muutoksissa. EU on syvästi huolissaan muutoksista, joita kansalaisyhteiskunnan tilanteessa tapahtui vuonna 2011 useissa maissa, koska valtioista riippumattomien järjestöjen toiminta vahvistaa demokratiaa erityisesti yhteiskunnissa, jotka ovat siirtymässä demokratiaan. EU jatkoi tukeaan kansalaisyhteiskunnan oikeuksille ja kehotti kolmansien maiden hallituksia suojelemaan kansalaisyhteiskuntaa ja tekemään sen kanssa yhteistyötä. Esimerkiksi 30. joulukuuta 2011 korkea edustaja kehotti Egyptin viranomaisia sallimaan kansalaisyhteiskunnan järjestöjen jatkaa Egyptin siirtymäkautta tukevaa työtään.

Muissa tapauksissa, joissa EU kävi poliittisia ja ihmisoikeusvuoropuheluja kolmansien maiden, esimerkiksi Algerian kanssa, EU otti yhdistymisvapauden kysymyksen esiin kahdenvälisesti ja korosti tarvetta antaa kansainvälisten normien mukaista lainsäädäntöä.

EU jatkoi vuonna 2011 kansainvälisten järjestöjen kanssa tekemäänsä yhteistyötä rauhanomaisen kokoontumisvapauden ja yhdistymisvapauden edistämiseksi. EU korosti, että YK:n ihmisoikeusneuvoston on jatkossakin painotettava yhdistymis- ja kokoontumisvapautta ja annettava konkreettista tukea ihmisoikeusaktivisteille ja kansalaisyhteiskunnan järjestöille, joilla on keskeisen tärkeä tehtävä demokratian vahvistamisessa.

EU pani tyytyväisenä merkille Maina Kiain (Kenia) nimittämisen 1. toukokuuta 2011 YK:n erityisraportoijaksi, joka käsittelee oikeutta rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja oikeutta yhdistymisvapauteen.

EU käytti myös diplomatian keinoja edistääkseen oikeutta rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja oikeutta yhdistymisvapauteen järjestämällä esimerkiksi useita Venäjän eri alueiden nuorille tarkoitettuja seminaareja ja työpajoja, joissa käsiteltiin oikeutta kokoontumisvapauteen koskevia kansainvälisiä ja Venäjän oikeudellisia normeja.

EU antoi vuonna 2011 EIDHR:n taloudellista tukea useille kansainvälisille ja paikallisille kansalaisyhteiskunnan järjestöille rauhanomaisen kokoontumis- ja yhdistymisvapauden vahvistamiseksi. EU:n tukemilla hankkeilla pyrittiin kehittämään yhdistymisvapauden seurantajärjestelmiä, edistämään kokoontumisvapautta koskevia oikeudellisia normeja, lisäämään yleistä tietämystä oikeudesta yhdistymisvapauteen sekä verkostoitumaan kyseisten oikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi entistä tehokkaammin.

3.13. Ajatuksen-, omantunnon- sekä uskonnon- ja uskonvapaus

Samaan aikaan kun uskonnollista suvaitsemattomuutta ja syrjintää esiintyi vuonna 2011 entistä enemmän, mitä osoittivat väkivaltaisuudet ja terrori-iskut maailman eri maissa, EU jatkoi toimintaansa, jolla edistetään ja suojellaan ajatuksen-, omantunnon- sekä uskonnon- ja uskonvapautta. Tällä vapaudella suojellaan oikeutta teistiseen, ei-teistiseen ja ateistiseen uskoon sekä oikeutta olla tunnustamatta mitään uskontoa. Se kattaa myös oikeuden omaksua uskonto tai vakaumus, vaihtaa sitä tai luopua siitä omasta vapaasta tahdostaan.

EU katsoo, että tällaisten yleismaailmallisten periaatteiden puolustaminen on olennaisen tärkeää vapaiden yhteiskuntien kehittymiselle.

Uskontoon tai uskoon perustuva syrjintä on pitkäaikainen huolenaihe kaikkialla maailmassa, ja tiettyihin uskontokuntiin kuuluvat henkilöt joutuvat edelleen kärsimään siitä monissa maissa. Lisäksi uskontojen halventamista koskevaa lainsäädäntöä on usein käytetty hyväksi uskonnollisten vähemmistöjen kohtelemiseksi huonosti ja kiinteästi toisiinsa liittyvien mielipiteen- ja sananvapauden sekä uskonnon- ja uskonvapauden rajoittamiseksi. Sananvapaudella on myös merkittävä rooli suvaitsemattomuuden torjunnassa.

Aiempien, 16. marraskuuta 2009 annettujen päätelmiensä mukaisesti yleisten asioiden neuvosto antoi 21. helmikuuta 2011 päätelmät, joissa se vahvisti voimakkaan sitoutumisensa uskonnon- ja uskonvapauteen ja muistutti, että sitä on suojeltava kaikkialla ja kaikkien ihmisten kohdalla. Päätelmissä korostettiin, että valtioiden ensisijaisena velvollisuutena on suojella kansalaisiaan, myös uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvia, sekä niiden lainkäyttövaltaan kuuluvilla alueilla asuvia henkilöitä ja turvata heidän oikeutensa. Kaikkien uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden tulisi voida harjoittaa uskontoaan ja hartautta vapaasti joko yksin tai yhdessä muiden kanssa ilman suvaitsemattomuuden ja hyökkäysten pelkoa.

Myöhemmin EU muistutti kaikille EU:n edustustoille, että ne ovat yhdessä jäsenvaltioiden diplomaattiedustustojen kanssa ratkaisevassa tehtävässä pyrittäessä saamaan aikaan konkreettisia myönteisiä vaikutuksia uskonnon- ja uskonvapauteen kolmansissa maissa, joissa tätä ihmisten perusoikeutta loukataan. EU:n edustustoja pyydettiin virallisesti tiedottamaan asiasta EU-diplomaattien keskuudessa, edistämään kumppanimaiden viranomaisten kanssa uskonnon- ja uskonvapautta koskevaa järjestelmällistä toimintatapaa varsinkin maissa, joissa se nähdään ongelmana, sekä luomaan yhteyksiä kyseisten oikeuksien alalla toimiviin paikallisiin ihmisoikeuksien puolustajiin. Edustustot harjoittivat pitkin vuotta myös uskonnon- ja uskonvapauden rajoitusten tarkkaa seuranta isäntämaissaan. Korkea edustaja tulee käyttämään niiden arvioita yli 100 maan paikallisesta tilanteesta vuonna 2012 raportissa, joka neuvostolle esitetään uskonnon- ja uskonvapauden alalla toteutetuista toimenpiteistä ja konkreettisista ehdotuksista EU:n toimien tehostamiseksi alalla.

Vuonna 2011 EU käytti kahden- ja monenvälisiä olemassa olevia välineitä entistä enemmän edistääkseen ja suojellakseen tehokkaammin uskonnon- ja uskonvapautta. Uskonnon- ja uskonvapautta käsittelevässä ad hoc -ihmisoikeustyöryhmässä tuettiin edelleen EU:n tehostettuja toimia ja autettiin laatimaan ohjeistusta EU:n diplomaattien käyttöön. Aihe otettiin osaksi EU:n henkilöstölle annettavaa ihmisoikeuskoulutusta, johon kuului myös marraskuussa 2011 pidetty erityiskurssi sananvapaudesta ja uskonnon- ja uskonvapaudesta.

Suhteissa EU:n ulkopuolisten maiden kanssa ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapaus otettiin järjestelmällisesti esiin lukuisien keskustelukumppanien kanssa poliittisen vuoropuhelun eri tasoilla, myös ihmisoikeusvuoropuheluissa ja -neuvotteluissa, muun muassa Algerian, Kiinan, Egyptin, Intian, Indonesian, Pakistanin, Turkin, Vietnamin, Yhdysvaltojen ja Afrikan unionin kanssa.

EU paneutui eri maiden kanssa kahdenvälisesti tämän yleismaailmallisen ihmisoikeuden ratkaisevaan merkitykseen ja tutki mahdollisuuksia tehdä tiiviimpää yhteistyötä myös monenvälisillä foorumeilla. EU toi vuoropuheluissa esiin huolensa tämän oikeuden toteutumisesta ja uskonnollisten vähemmistöjen tilanteesta. Aina kun vakavia uskonnonvapauden loukkauksia ja huolenaiheita ja niihin liittyvää suvaitsemattomuutta ja syrjintää tuli EU:n tietoon, se ilmaisi kantansa diplomaattiteitse, julkilausumissa ja neuvoston päätelmissä, esimerkiksi Egyptin, Nigerian, Iranin, Irakin ja Pakistanin tapauksissa. Se edisti ajatuksen- ja omantunnonvapauden täysimääräistä kunnioittamista kansainvälisten normien mukaisesti. Lisäksi tämänhetkinen prosessi, jossa laaditaan maakohtaisia ihmisoikeusstrategioita, auttaa kohdentamaan EU:n toimia ja huomiota maihin, joiden kohdalla uskonnon- ja uskonvapaus on painopisteenä.

EU toteutti toimia myös monenvälisesti, erityisesti ihmisoikeusneuvostossa Genevessä ja YK:n yleiskokouksessa New Yorkissa. Etusijalle asetettiin uskonnollisen suvaitsemattomuuden torjumistarvetta koskevan yhteisymmärryksen lujittaminen, välttämällä vetoamista uskontojen halventamisen käsitteeseen ihmisoikeusnormina. Kyseinen käsite, jolla pyritään suojelemaan uskontoa itsessään eikä uskontonsa tai uskonsa vuoksi syrjityiksi joutuneita henkilöitä, vahingoittaa muita keskeisiä ihmisoikeuksia, kuten sananvapautta, sekä uskonnon- ja uskonvapautta itseään. Ihmisoikeusneuvoston 16. istunnossa maaliskuussa 2011 tapahtui merkittävä läpimurto, kun päätöslauselma 16/18 hyväksyttiin konsensuksella: ensimmäistä kertaa Islamilaisten maiden yhteistyöjärjestö (OIC) ei sisällyttänyt uskontojen halventamisen käsitettä päätöslauselmaansa, jonka aiheena on nyt uskontoon tai uskoon perustuvan suvaitsemattomuuden, negatiivisten stereotyyppien ja syyllistämisen sekä syrjinnän, väkivaltaan yllyttämisen ja väkivallan torjuminen. Pakistanin ja Yhdysvaltojen EU:n aktiivisella tuella toteuttamat toimet olivat ratkaisevassa asemassa tulokseen pääsemisessä. EU:n perinteisesti ehdottama päätöslauselma uskonnon- ja uskonvapaudesta hyväksyttiin niin ikään ilman äänestystä (pätöslauselma 16/13).

Korkea edustaja Ashton ja useiden EU:n jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit osallistuivat OIC:n ja Yhdysvaltojen kesäkuussa 2011 koolle kutsumaan Istanbulin kokoukseen (jossa aloitettiin niin kutsuttu Istanbulin prosessi), jossa käsiteltiin uskonnollisen suvaitsemattomuuden torjumista ja jonka tavoitteena oli lujittaa Genevessä saavutettuja tuloksia YK:n yleiskokouksen 66. istuntoa varten. Puheenjohtajina toimineiden OIC:n ja Yhdysvaltojen tiedonannossa kehoitettiin panemaan täytäntöön päätöslauselma 16/18 ja viitattiin myös muihin konsensuksella hyväksytyihin päätöslauselmiin uskonnon- ja uskonvapaudesta.

YK:n yleiskokouksen 66. istunnossa EU pyrki lujittamaan aiempien vuosien saavutuksia, jotka liittyvät sen omaan päätöslauselmaan kaikenlaisen uskontoon tai uskoon perustuvan suvaitsemattomuuden ja syrjinnän poistamisesta, ja samalla varmistamaan OIC:n Genevessä omaksuman konsensustoimintatavan käytön. Tavoitteet toteutuivat, kun 19. joulukuuta 2011 hyväksyttiin ilman äänestystä EU:n tukema päätöslauselma 66/168 sekä OIC:n tukema päätöslauselma 66/197 uskontoon tai uskoon perustuvan suvaitsemattomuuden, negatiivisten stereotyyppien ja syyllistämisen sekä syrjinnän, väkivaltaan yllyttämisen ja väkivallan torjumisesta.

3.14. Homo-, bi-, trans- ja interseksuaaliset henkilöt

Sukupuoli-identiteettiä ja seksuaalista suuntautumista käytettiin vuonna 2011 edelleen verukkeena vakaville ihmisoikeusloukkauksille eri puolilla maailmaa. Homo-, bi-, trans- ja interseksuaaliset henkilöt saivat edelleen kärsiä vainosta, syrjinnästä ja pahoinpitelystä, johon liittyi usein äärimmäisiä väkivallan muotoja. Noin 80 valtiossa pidettiin samaa sukupuolta olevien aikuisten suostumuksellisia sukupuolisuhteita yhä rikoksena, ja peräti seitsemässä valtiossa niistä voitiin langettaa kuolemantuomio.

EU:n vankkumattoman sitoumuksen mukaan kaikilla ihmisillä ketään syrjimättä on oltava oikeus ihmisoikeuksien täysimääräiseen toteutumiseen. Sitoumuksensa merkiksi ja antaakseen EU:n henkilöstön käyttöön toimivat välineet kaikkien ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä riippumatta EU hyväksyi kesäkuussa 2010 keinovalikoiman homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden kaikkien ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojaamiseksi.

Kansainvälisenä homofobian vastaisena päivänä 17. toukokuuta 2011 korkea edustaja Catherine Ashton antoi EU:n puolesta julkilausuman, jossa vahvistettiin, "että Euroopan unioni – ja [hän] itse – [ovat] vahvasti sitoutuneita edistämään kaikkien ihmisten oikeutta nauttia täysimääräisesti ja syrjimättömästi ihmisoikeuksistaan".

EU osallistui vuonna 2011 edelleen aktiivisesti varsinkin YK:ssa tapahtuvaan monenväliseen toimintaan syrjinnän torjumiseksi, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä mukaan luettuna. EU pani tässä yhteydessä tyytyväisenä merkille YK:n ihmisoikeusneuvostossa kaikkia maanosia edustavien 85 maan puolesta 22. maaliskuuta 2011 annetun yhteisen julkilausuman seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan väkivallan ja siihen liittyvien ihmisoikeusloukkausten lopettamisesta. Julkilausumaa valmistelleeseen työryhmään osallistui 15 EU:n jäsenvaltiota, ja kaikki EU:n jäsenvaltiot antoivat täyden tukensa aloitteelle.

EU oli myös erittäin tyytyväinen ihmisoikeuksia, seksuaalista suuntautumista ja sukupuoli-identiteettiä koskevaan (Etelä-Afrikan esittämään) urauurtavaan päätöslauselmaan, joka hyväksyttiin 23 puoltavalla äänellä YK:n ihmisoikeusneuvostossa 17. kesäkuuta 2011.

Ihmisoikeusneuvoston jäsenenä olevat Euroopan unionin jäsenvaltiot äänestivät päätöslauselman puolesta, ja koko Euroopan unioni hyväksyi äänestyksen.

Yhdistyneissä kansakunnissa New Yorkissa EU ilmaisi tyytyväisyytensä YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston työhön homo-, bi- ja transseksuaalisiin henkilöihin liittyvissä kysymyksissä ja osallistui asiaa käsittelevän alueidenvälisen ydinryhmän jäsenenä asiaa koskevaan tiedotus- ja tukitoimintaan. EU oli aktiivisesti mukana järjestämässä YK:ssa New Yorkissa 8. joulukuuta 2011 toteutettua oheistapahtumaa nimeltä "Stop Bullying, Ending Violence and Discrimination Based on Sexual Orientation and Gender Identity".

Aluetasolla EU jatkoi tukeaan Euroopan neuvoston työlle homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden ihmisoikeuksien parissa, erityisesti soveltamalla toimenpiteistä seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän torjumiseksi 31. maaliskuuta 2010 hyväksyttyä Euroopan neuvoston suositusta.

Kahdenvälisesti EU otti homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisten henkilöiden syrjimättömyyden esiin myös ihmisoikeusvuoropuheluissaan kolmansien maiden kanssa ja toi homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisia henkilöitä koskevan kantansa esiin useissa julkilausumissa ja virallisissa yhteydenotoissa, joissa käsiteltiin muun muassa homofobian torjuntaa ja homoseksuaalisten suhteiden rangaistavuuden poistamista.

EU tuki EIDHR:n kautta useita järjestöjä, jotka puolustavat homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisten henkilöiden oikeuksia tai suojelevat homo-, bi-, trans- tai interseksuaalisia ihmisoikeuksien puolustajia, antamalla niille mahdollisuuksia kyseenalaistaa homofobisia lakeja ja homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisiin henkilöihin kohdistuvaa syrjintää, tiedottamalla suurelle yleisölle seksuaalivähemmistöihin kohdistuvasta syrjinnästä ja väkivallasta, torjumalla sitä ja antamalla hätäapua (psykososiaalisesta ja lääkinnällisestä avusta välitystoimiin ja yhteiskuntaan sopeuttamisapuun) sitä tarvitseville haavoittuvimmille homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisille henkilöille.

Etelä-Afrikan esittämä päätöslauselma ihmisoikeuksista, seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä (A/HRC/17/L.9/Rev.1) hyväksyttiin YK:n ihmisoikeusneuvostossa 17. kesäkuuta 2011 23 valtion äänestäessä puolesta, 19:n vastaan ja kolmen pidättyessä äänestämästä. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun mikään YK:n elin on hyväksynyt päätöslauselman, jossa vahvistetaan homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisten henkilöiden oikeudet.

Päätöslauselmassa muistutetaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisuudesta ja tuodaan esiin syvä huoli väkivallasta ja syrjinnästä, jota yksittäisiin henkilöihin kohdistetaan heidän seksuaalisen suuntautumisensa tai sukupuoli-identiteettinsä takia.

Päätöslauselmassa annetaan Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun Navi Pillayn toimistolle tehtäväksi tilata joulukuuhun 2011 mennessä ensimmäinen YK:n tutkimus syrjivistä laeista ja käytännöistä sekä väkivaltaisista teoista, joita henkilöihin on kohdistunut heidän seksuaalisen suuntautumisensa ja sukupuoli-identiteettinsä johdosta eri puolilla maailmaa.

Päätöslauselmassa päätetään myös kutsua ihmisoikeusneuvoston 19. istunnon aikana koolle paneeli keskustelemaan tutkimukseen sisältyvistä seikoista ja sen suositusten asianmukaisista jatkotoimista.

3.15. Ihmisoikeudet ja yritystoiminta, mukaan lukien yritysten yhteiskuntavastuu

Yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevassa EU:n politiikassa tapahtui useita merkittäviä asioita niin EU:n sisällä kuin sen ulkosuhteissa.

Euroopan komissio antoi lokakuussa 2011 uuden tiedonannon "Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014", jossa korostetaan vahvasti ihmisoikeuksia yritysten yhteiskuntavastuun yhteydessä ja viitataan useaan kertaan yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin YK:n suuntaviivoihin. Erityisesti Euroopan komissio mainitsee ihmisoikeudet nimenomaisesti yhtenä niistä kysymyksistä, jotka yritysten olisi otettava huomioon liiketoiminnassaan ja strategiassaan täyttääkseen yhteiskuntavastuunsa, sekä tunnustaa YK:n suuntaviivat osaksi yritysten yhteiskuntavastuun kansainvälisesti tunnustettujen periaatteiden ja ohjeistojen ydinkokoelmaa ja ilmoittaa odottavansa kaikkien eurooppalaisten yritysten noudattavan yritysten vastuuta YK:n suuntaviivoissa määriteltujen ihmisoikeuksien kunnioittamisesta.

Euroopan komissio suunnitteli myös konkreettisia toimia yritystoiminnan ja ihmisoikeuksien alalla vuosiksi 2012 ja 2013. Se käynnisti prosessin, jossa kehitetään ihmisoikeuksia koskevia toimintaohjeita kolmella liiketoiminnan alalla (työvoima- ja henkilöstöpalveluyritykset, tieto- ja viestintätekniikka sekä öljy- ja kaasuala) sekä pienille ja keskisuurille yrityksille YK:n suuntaviivojen pohjalta. Se lupasi myös julkaista raportin YK:n suuntaviivojen täytäntöönpanoa koskevista EU:n painopisteistä sekä tiedottaa yritysten haasteista niiden toimiessa maissa, joissa valtio ei täysin täytä velvollisuuttaan suojella ihmisoikeuksia. Euroopan komissio pyysi myös jäsenvaltioita laatimaan omat kansalliset suunnitelmansa YK:n suuntaviivojen täytäntöönpanoa varten. Komissio tarjosi niille tässä apua.

Lisäksi komissio julkaisi vuoden 2011 alussa tutkimuksen vastuullisesta toimitusketjun hallinnasta ja viittasi siinä erityisesti yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevaan YK:n kehukseen. Tutkimuksessa valittiin viisi toimitusketjun hallintaan liittyvää kysymystä, joita kartoitettiin kolmella EU:ssa merkittävällä toimialalla. Komissio käsittelee parhaillaan tutkimuksen tuloksena saatuja suosituksia.

EU kannatti koko vuoden aikana aktiivisesti yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia aloitteita monenvälisillä foorumeilla. EU kannatti voimakkaasti yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia YK:n suuntaviivoja, joilla pannaan täytäntöön suojeleluun, kunnioitukseen ja korjaamiseen perustuva YK:n toimintakehys. Tammikuussa 2011 EU kommentoi luonnosta YK:n suuntaviivoiksi ja kannatti sen jälkeen suuntaviivojen hyväksymistä ihmisoikeusneuvostossa Genevessä kesäkuussa 2011. EU ilmaisi olevansa valmis tekemään tiivistä yhteistyötä äskettäin perustetun ihmisoikeuksia ja ylikansallisia yrityksiä sekä muita liikeyrityksiä käsittelevän YK:n työryhmän kanssa, jonka tehtävänä on edistää YK:n suuntaviivojen tehokasta levittämistä ja täytäntöönpanoa. EU toimitti työryhmälle ehdotuksia sisältävän asiakirjan ennen sen tammikuussa 2012 pidettyä ensimmäistä kokousta, jossa keskusteltiin sen työohjelmasta. EU osallistui myös toukokuussa 2011 hyväksyttyjen monikansallisia yrityksiä koskevien OECD:n suuntaviivojen päivittämiseen. Suuntaviivoissa sisällytetään yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeva YK:n kehys uuteen ihmisoikeuksia ja huolellisuusvelvollisuutta toimitusketjussa koskevaan lukuun. OECD:n suuntaviivat tulevat muodostamaan lähtökohdan vastuullista liiketoimintaa koskeville EU:n odotuksille EU:n kauppaa- ja investointipolitiikan yhteydessä. EU tuki myös muita monenvälisiä aloitteita, kuten YK:n Global Compact -aloitetta (YK:n silloisen pääsihteerin Kofi Annanin käynnistämä liiketoimintafoorumi, jossa kokoontuu yrityksiä, jotka ovat sitoutuneet noudattamaan toimissaan ja strategioissaan kymmentä yleismaailmallisesti hyväksyttyä periaatetta ihmisoikeuksien, työvoiman, ympäristön ja korruption vastaisen toiminnan aloilla).

EU käsitteli yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia myös kahdenvälisissä suhteissaan kolmansiin maihin. Tähän liittyviä aloitteita olivat esimerkiksi ihmisoikeuksia ja ihmisarvoista työtä koskeva kansalaisyhteiskuntaseminaari Bangladeshissa, ihmisoikeuksia ja yritysten vastuuta koskeva kansalaisyhteiskuntaseminaari Chilessä sekä yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva asiantuntijaseminaari Singaporessa. EU keskusteli yritystoiminnasta ja ihmisoikeuksista myös useiden kolmansien maiden kanssa käymiensä säännöllisten ihmisoikeusvuoropuhelujen puitteissa. Lisäksi EU tuki EIDHR:n kautta kansalaisyhteiskunnan järjestöjen toimia, joilla pyrittiin edistämään ihmisoikeuksien huomioon ottamista ja kunnioittamista kolmansissa maissa toimivissa eurooppalaisissa yrityksissä. EIDHR tukee esimerkiksi Puhtaat vaatteet -kampanjaa (Clean Clothes Campaign), joka on 15 Euroopan maan organisaatioiden yhteenliittymä, sen toteuttaessa hanketta taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien kunnioittamisen lisäämiseksi kansainvälisesti toimivien vaatetusalan yritysten maailmanlaajuisissa toimitusketjuissa yli 30 maassa.

Kahdessa muussakin EIDHR:stä rahoitetussa hankkeessa käsitellään yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia. Maailmanlaajuisella hankkeella, jolla on 70 kohdemaata, pyritään vahvistamaan paikallisten maanomistusoikeuksien puolustajien valmiuksia puolustaa oikeuksiaan luonnonvaroihin, tuomaan julki valtioiden ja yksityisten yritysten välisten sopimusten puutteellinen avoimuus sekä neuvottelemaan hallitusten ja kaivannaisteollisuuden kanssa maissa, joissa luonnonvarojen hyödyntäminen aiheuttaa konflikteja. Vastaavasti Kaakkois-Aasian alkuperäiskansojen oikeuksien puolustajia koskevaan hankkeeseen kuuluu erityinen suunnitelma temaattisen tutkimuksen tekemiseksi yritysten yhteiskuntavastuusta, ihmisoikeuksista ja alkuperäiskansoista, koska maanomistuskysymykset aiheuttavat siellä monia ongelmia.

Yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevissa Yhdistyneiden kansakuntien suuntaviivoissa huipentuu professori John Ruggien kuusivuotinen työ yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia käsittelevänä YK:n pääsihteerin erityisedustajana vuosina 2005–2011. YK:n suuntaviivoissa asetetaan normeja sen varmistamiseksi, etteivät yritykset osaltaan edesauta ihmisoikeuksien rikkomista. Suuntaviivat rakentuvat kolmesta erillisestä, mutta toisiinsa liittyvästä pilarista: valtion velvollisuus suojella kansalaisiaan kolmansien osapuolten, muun muassa yritysten, tekemiltä ihmisoikeusloukkauksilta asianmukaisten politiikkojen, sääntelyn ja hankintapolitiikan avulla, yritysten vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia, mikä tarkoittaa huolellisuusvelvollisuuden noudattamista niin, että vältetään toisten oikeuksien loukkaaminen, sekä uhrien entistä paremmat mahdollisuudet käyttää sekä oikeudellisia että muita muutoksenhakukeinoja.

3.16. Demokratiatuki

Euroopan uusi naapuruuspolitiikka

EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ja Euroopan komission 25. toukokuuta 2011 antamassa yhteisessä tiedonannossa "Uusi strategia muutostilassa olevia naapurimaita varten" hahmotellaan EU:n uutta näkemystä Euroopan naapuruuspolitiikasta. Se perustuu molemminpuoliseen vastuuseen ja sitoutumiseen ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion yleismaailmallisiin arvoihin. Sen lähtökohtana on nykyistä paljon pidemmälle viety erilaistuminen "enemmällä enemmän" -periaatteen mukaisesti ja niin, että kukin kumppanimaa voi kehittää suhteitaan EU:hun omien toiveidensa, tarpeidensa ja kykyjensä mukaan. EU:n taloudellista tukea lisätään maille, jotka toteuttavat rohkeita uudistuksia.

Uudella toimintapoliittisella kehyksellä tuettaisiin erityisesti "syvädemokratiaa" ja kumppanuutta yhteiskuntien kanssa, tuettaisiin niiden kestäväää taloudellista ja sosiaalista kehitystä, kasvua ja työpaikkojen luomista, tiivistettäisiin kauppasuhteita, edistettäisiin liikkuvuutta ja tehostettaisiin aluekumppanuuksia. Syyskuussa 2011 perustettiin 26,4 miljoonan euron suuruinen kansalaisyhteiskunnan rahoitusväline, jolla pyritään vahvistamaan kansalaisyhteiskunnan valmiuksia edistää uudistuksia ja lisätä julkista vastuuvollisuutta naapurialueilla.

EU toteutti arabikevään johdosta välittömiä toimia vastatakseen muuttuvan tilanteen haasteisiin nopeasti ja tehokkaasti. Erityisesti se antoi humanitaarista ja pelastuspalveluapua alueelle (tähän mennessä 80,5 miljoonaa euroa) ja toteutti joukon toimenpiteitä, joilla tuetaan demokratiaan siirtymistä ja autetaan köyhyydestä kärsiviä alueita. Erityisesti EU antoi vuonna 2011 huomattavaa tukea Tunisian, Marokon ja Egyptin vaaleja varten.

EIDHR:stä annettiin erityistä tukea Tunisialle, Libyalle ja Egyptille käyttäen joustoa, jonka avulla voitiin tukea muun muassa tiedotusvälineitä, poliittisia puolueita ja kotimaiseen vaalitarkkailuun osallistuvaa kansalaisyhteiskuntaa.

Muut aloitteet, etenkin eurooppalainen demokratiaarahasto, saataneen käyttöön pian.

Muutossuunnitelma

Toimintaohjelman ja ENP:n tarkistamisen pohjalta uudessa "muutossuunnitelmaksi" nimetyssä kehitysyhteistyöpolitiikassa otetaan käyttöön EU:n eriytetty lähestymistapa kumppanimaihin ja pyritään kohdentamaan tuleva yhteistyö seuraaviin kahteen painopistealaan:

- ihmisoikeudet, demokratia ja muut hyvän hallinnon tärkeimmät osatekijät
- inhimillistä kehitystä tukeva osallistava ja kestävä kasvu.

Muutossuunnitelman mukaan "hyvä hallinto on osallistavan ja kestävän kehityksen kannalta välttämätöntä, olipa kyseessä politiikka, talous, yhteiskunta tai ympäristö. EU:n olisi otettava hallinnon tukeminen entistä tärkeämmäksi osaksi kaikkia kumppanuuksia. Sen olisi etenkin edistettävä tuloslähtöistä uudistusten toteuttamista ja korostettava kumppaniensa sitoumuksia, jotka liittyvät ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon sekä kansalaisten vaatimuksiin ja tarpeisiin vastaamiseen."

EU:n demokraattiselle hallintotavalle antaman tuen pääperiaatteina ovat omistajuuden kunnioittaminen, kumppanien välinen vuoropuhelu ja keskittyminen tuloslähtöisiin uudistuksiin kannustamiseen. Kokemukset ovat osoittaneet, että hallituksen sitouttaminen ei riitä, vaan että parempi lähtökohta on laaja demokraattinen sitoutuminen tai ainakin tuki sen syntymiselle.

EU:n lähestymistavan on perustuttava kumppanimaiden eriyttämisen periaatteeseen, ja siinä on käytettävä oikeaa välineiden ja tukimuotojen yhdistelmää maatasolla. Esimerkiksi kumppanimaille, jotka osoittavat selkeää sitoutumista ja edistymistä ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja demokraattisten uudistusten alalla, voidaan myöntää tukea EU:n yleisestä talousarviosta.

Komissio esitti 7. joulukuuta 2011 ehdotuksensa seuraavaksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi 2014–2020. Budjettiehdotuksilla pyritään tukemaan komission uutta lähestymistapaa, "muutossuunnitelmaa", niin että kohdennetaan EU:n tuki harvemmille aloille, tuetaan demokratiaa, ihmisoikeuksia ja hyvää hallintotapaa ja luodaan osallistavaa ja kestävä kasvua. Tämä yhdessä "enemmällä enemmän" -lähestymistavan kanssa tarjoaisi mahdollisesti uusia demokratiatuen rahoitusmahdollisuuksia kaikista maantieteellisistä välineistä (Euroopan naapuruuspolitiikan rahoitusväline ENI ja kehitysyhteistyön rahoitusväline DCI) samoin kuin Euroopan kehitysrahastosta.

3.17. Vaaliapu

Euroopan unioni uskoo, että aito, avoin ja rauhanomainen vaaliprosessi on keskeinen perusta ihmisoikeuksien toteutumiselle, kestäväälle kehitykselle ja toimivalle demokratialle. EU on yksi johtavista maailmanlaajuisista toimijoista vaalien tukemisessa. Tässä toiminnassa noudatettava lähestymistapa on esitetty komission vuonna 2000 antamassa tiedonannossa vaaliavusta ja vaalitarkkailutoiminnasta. EU:n vaaliavun tärkeimmät muodot ovat EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunnat ja vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnat sekä vaalijärjestelyissä avustaminen ja tuki kotimaisille puolueettomille tarkkailijoille. Toimien tavoitteet ovat huomattavassa määrin toisiaan täydentäviä, koska vaalitarkkailuvaltuuskuntien ja vaaliasiantuntijoiden valtuuskuntien suositukset otetaan huomioon tulevassa vaalijärjestelyjen avustamisessa ja laajemmassa demokratiatuessa.

3.18. Vaalitarkkailuvaltuuskunnat

Vaalitarkkailuvaltuuskuntien ensisijaisten kohdemaiden luettelo vahvistettiin korkean edustajan päätöksellä sen jälkeen, kun asiasta oli kuultu Euroopan parlamenttia (vaalikoordinoitiryhmää) ja jäsenvaltioita (poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea, PTK). Vuonna 2011 lähetettiin kymmenen EU:n vaalitarkkailuvaltuuskuntaa, joiden avulla voitiin arvioida prosesseja perusteellisesti, lisätä äänestäjien luottamusta, antaa yksityiskohtaisia ja rakentavia suosituksia parannuksiksi tulevien vaalien puitteissa ja järjestämisessä sekä vahvistaa demokraattisia instituutioita.

EU:n arviointivaltuuskunta tarkkaili äänestäjien rekisteröintiä Sudanissa 15. marraskuuta 2010–8. tammikuuta 2011 ja totesi sen tapahtuneen yleisesti ottaen tyydyttävällä tavalla. Äänestäjien rekisteröinnistä tehty arvio ja havainnot auttoivat osaltaan Etelä-Sudanissa 9.–15. tammikuuta 2011 pidettyä kansanäänestystä tarkkailemaan lähetettyä EU:n vaalitarkkailuvaltuuskuntaa tekemään oman analyysinsä. Euroopan parlamentin jäsenen Véronique de Keyserin johtamaan valtuuskuntaan kuului 104 tarkkailijaa, ja he pitivät kansanäänestystä uskottavana ja hyvin järjestettynä.

EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta tarkkaili Nigerissä sekä presidentin- että parlamenttivaaleja, joiden ensimmäinen kierros pidettiin 31. tammikuuta 2011. Päävaalitarkkailijana toimi Santiago Fisas Ayxelà. Maahan lähetettiin 40 tarkkailijaa. Presidentin- ja parlamenttivaalien molemmat kierrokset sujuivat hyvin sekä järjestelyjen puolesta että poliittisesti. Vaalitarkkailuvaltuuskunta vaikutti keskeisellä tavalla uskottavuuden lisäämiseen kyseisissä ratkaisevan tärkeissä vaaleissa, joiden tarkoituksena oli siirtää valta vapaaehtoisesti sotilasjuntalta siviilihallitukselle.

Euroopan parlamentin jäsenen Louis Michelin johtama vaalitarkkailuvaltuuskunta tarkkaili 13. helmikuuta 2011 pidettyjä parlamenttivaaleja Tšadissa, johon lähetettiin yhteensä 70 tarkkailijaa eri puolille maata. Vaaliprosessia johtavalla vaalilautakunnalla oli voimavaroihin liittyviä vaikeuksia, minkä lisäksi vaalien yleistä kilpailuasetelmaa on tulevaisuudessa lisättävä huomattavasti. Vaaliprosessiin viime vaalien jälkeen tehtyjen parannusten ansiosta poliittisella oppositiolla oli kuitenkin prosessissa enemmän kilpailumahdollisuuksia, ja se on entistä paremmin edustettuna parlamentissa. EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta vaikutti ratkaisevasti tähän prosessissa tapahtuneeseen yleiseen parannukseen.

Ugandan 18. helmikuuta 2011 pidettyjä toisia monipuoluevaaleja tarkkaili Euroopan parlamentin jäsenen Edward Sciclunan johtama vaalitarkkailuvaltuuskunta, johon kuului 110 tarkkailijaa. Vaalien järjestämisessä oli tapahtunut joitakin parannuksia sitten edellisten, vuonna 2006 järjestettyjen vaalien. Vaaliprosessissa tapahtui kuitenkin hallinnollisia ja logistisia virheitä, jotka olisi voitu välttää ja jotka johtivat äänioikeuden riistämiseen aivan liian suurelta määrältä Ugandan kansalaisia. Lisäksi valta-asemaa käytettiin hyväksi siinä määrin, että toimintaedellytysten tasapuolisuus kilpailevien ehdokkaiden ja poliittisten puolueiden välillä vaarantui vakavasti.

Nigerian vaaleihin lähetettiin huhtikuussa 2011 120-henkinen EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta, jota johti päävaalitarkkailijana Euroopan parlamentin jäsen Alojz Peterle. EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta piti presidentinvaaleja uskottavimpina vaaleina, joita Nigeriassa on järjestetty demokratiaan paluun jälkeen. EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta oli ratkaisevassa asemassa, kun vaaleja jouduttiin lykkäämään viikolla logististen ongelmien takia, ja se auttoi varmistamaan, että vaaliviranomaisten uskottavuus saatiin palautettua. Valtuuskunta auttoi myös johdonmukaistamaan ja yhtenäistämään kansainvälisen yhteisön toimia.

EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta tarkkaili presidentinvaalien toista kierrosta Perussa 5. kesäkuuta 2011. Päävaalitarkkailijana oli Euroopan parlamentin jäsen José Ignacio Salafranca. Paikalliset vaaliviranomaiset toteuttivat vaaliprosessin avoimesti, ammattimaisesti ja asiaan paneutuneesti. EU:n ja Amerikan valtioiden järjestön (OAS) yhteistyö sujui erittäin hyvin, ja se voidaan mainita esimerkkinä hyvistä käytännöistä. EU:n valtuuskunta sai maassa erityisen paljon näkyvyyttä, mikä vahvisti osaltaan EU:n ja Perun poliittisia siteitä.

Euroopan parlamentin jäsenen Michael Gahlerin johtama EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta, johon osallistui 163 tarkkailijaa, lähetettiin seuraamaan Tunisian ensimmäisiä demokraattisia vaaleja 23. lokakuuta 2011. Valtuuskunta totesi, että prosessin avoimuuteen liittyvistä puutteista huolimatta perustuslakia säättävän kokouksen vaalit olivat rohkaiseva askel kohti demokratiaa. EU tarkkaili kyseisissä vaaleissa ensimmäistä kertaa ulkomailla tapahtuvaa äänestystä.

Maria Muñoz de Urquizan johtama EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta tarkkaili Sambiassa 20. syyskuuta 2011 pidettyjä presidentin- ja parlamenttivaaleja. Valtuuskuntaan kuului 120 tarkkailijaa. Sekä EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan että muiden maassa olleiden kansainvälisten ja alueellisten vaalitarkkailuvaltuuskuntien mukaan vaalit järjestettiin avoimesti ja uskottavasti. Säännöllisesti pidettävien ja rehellisten vaalien järjestämistä koskevia alueellisia periaatteita ja kansainvälisiä sitoumuksia noudatettiin pääosin, mutta vaalijärjestelmän keskeisiä piirteitä on uudistettava, jotta kyseisiä periaatteita ja sitoumuksia noudatetaan täysin tulevilla vaaleilla.

EU lähetti Nicaraguassa 6. marraskuuta 2011 pidettyihin vaaleihin vaalitarkkailuvaltuuskunnan, jota johti Euroopan parlamentin jäsen Luis Yáñez ja johon kuului 90 tarkkailijaa. Valtuuskunta arvioi, että vaaliprosessissa ei noudatettu demokraattisia vaaleja koskevia kansainvälisiä normeja, erityisesti koska vaalijärjestelyistä vastaava elin ei ollut riippumaton ja koska pääasiallisia tarkkailijaryhmiä ja pääoppositiopuolueen edustajia ei päästetty tarkkailemaan vaaleja.

EU lähetti Kongon demokraattisessa tasavallassa 28. marraskuuta 2011 pidettyihin presidentin- ja parlamenttivaaleihin 147 tarkkailijaa valtuuskunnassa, jota johti Euroopan parlamentin jäsen Mariya Nedelcheva. Vaalitarkkailuvaltuuskunta oli tyytyväinen väestön aktiiviseen osallistumiseen kyseisissä toisissa monipuoluevaaleissa, mutta pahoitteli vaaliprosessin riittämätöntä valmistelua ja puutteellista hoitamista. Vaalien uskottavuutta vähensi erityisesti avoimuuden puute prosessin tärkeimmissä vaiheissa, kuten ääntenlaskennassa ja tulosten kokoamisessa.

EU:n kaikkiin vaalitarkkailuvaltuuskuntiin osallistui Euroopan parlamentin valtuuskunta, joka lisäsi niiden näkyvyyttä ja antoi arvokkaan panoksensa valtuuskuntien arviointiin.

EU pyrki entistä tarmokkaammin ottamaan vaalitarkkailuvaltuuskuntien suositukset esiin poliittisella ja teknisellä tasolla kannustaakseen viranomaisia toteuttamaan tarvittavia uudistuksia. Vaalitarkkailuvaltuuskuntien työn jatkotoimet ovat oleellinen osa EU:n laajempaa demokratiatukea.

3.19. Vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnat

EU ei voi täyttää kaikkia pyyntöjä lähettää vaalitarkkailuvaltuuskunta, koska voimavaroja on käytettävissä niukasti ja koska maailmassa järjestetään kunkin vuoden aikana lukuisia tärkeitä vaaleja. Se voi kuitenkin lähettää myös vaaliasiantuntijoiden valtuuskuntia, joiden tehtävänä on edistää luottamusta lisääviä toimia sekä vaaliprosessin aikana että sen jälkeen. Nämä valtuuskunnat analysoivat meneillään olevaa vaaliprosessia yksityiskohtaisesti ja antavat vaalien asiaankuuluville sidosryhmille kyseisessä maassa ja EU:n toimielimille raportteja, jossa ne antavat suosituksia. Vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnat eivät ole tarkkailuvaltuuskuntia, eivätkä ne anna julkisia lausuntoja vaaliprosessista.

Vuonna 2011 lähetettiin kahdeksan vaaliasiantuntijoiden valtuuskuntaa, Haitiin (maaliskuussa), Beniniin (maalis- ja huhtikuussa), Thaimaahan (kesä- ja heinäkuussa), Guatemalaan (syys- ja marraskuussa), Liberiaan (loka- ja marraskuussa), Gambiaan (marraskuussa), Marokkoon (marraskuussa) ja Norsunluurannikolle (joulukuussa).

3.20. Vaalijärjestelyissä avustaminen

EU jatkoi vuonna 2011 vaalijärjestelyissä avustamista useissa maissa, esimerkiksi Haitissa, Kongon demokraattisessa tasavallassa, Tunisiassa, Zimbabwessa ja El Salvadorissa. Maailmanlaajuisia toimiaan ja painotustaan vähentämättä EU vahvisti tukeaan Välimeren eteläpuolisissa maissa ja Lähi-idässä käynnissä olevalle demokratisoitumisen aallolle. Tukea annetaan tai valmistellaan Jordanian, Libyan ja Egyptin demokraattisille uudistusprosesseille.

EU on viimeisten seitsemän vuoden aikana (2005–2011) käyttänyt vaalijärjestelyissä avustamiseen lähes 700 miljoonaa euroa eli noin 100 miljoonaa euroa vuodessa. Varat saadaan maantieteellisistä välineistä, joita ovat esimerkiksi EKR (Euroopan kehitysrahasto), ENPI (eurooppalainen naapuruuden ja kumppanuuden väline) ja DCI (kehitysyhteistyön rahoitusväline). Niitä saadaan myös vakautusvälineestä ja EIDHR:stä. EU:n vaaliavun puitteissa kehitetään valmiuksia ja annetaan teknistä ja materiaaliapua lähes 60 maan vaaliprosesseille. Lähes kaksi kolmasosaa avusta suunnattiin Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan. Suuri osa avusta annettiin Kongon demokraattisen tasavallan, Afganistanin, Sudanin, Norsunluurannikon ja Irakin kaltaisille konfliktista toipuville maille. EU:n vaaliapuohjelmissa ei painoteta vaalitapahtumaa, vaan niiden lähestymistapa on vaalisykliin mukainen.

Useimmissa tapauksissa ohjelmat ovat laajoja ja kattavia, ja niihin kuuluu sekä teknistä apua että materiaalitukea vaalijärjestelyihin. Tuensajia ovat vaalijärjestelyistä vastaavat elimet sekä vaaliprosessin tärkeimmät sidosryhmät: kansalaisyhteiskunta, poliittiset puolueet, tiedotusvälineet, parlamentti tai oikeudellisesta uudistuksesta vastaavat ministeriöt ja turvallisuusviranomaiset. Tällainen laaja tuki perustuu siihen, että sidosryhmien täysimääräinen ja vastuullinen osallistuminen vaaliprosessiin mahdollistaa yhteisen vastuun ja lisää prosessin ja sen tulosten yleistä hyväksyttävyyttä.

Kasvavassa määrin ja myös siksi, että kumppanimaat siirtyvät usein biometrisiin tiedonkeruujärjestelmiin, äänestäjien rekisteröinti vaatii erityistä huomiota ja joissakin tapauksissa oman ohjelmansa. Joissakin tapauksissa tämä johtaa sellaisten ohjelmien suunnitteluun, joilla voidaan samanaikaisesti tukea äänestäjien rekisteröintiä ja edistää väestörekisterin nykyaikaistamista.

EU:n painopisteinä ovat edelleen tietämyksen ja toimintapolitiikan kehittäminen sekä yhteistyö vaaliapuun osallistuvien pääasiallisten toimijoiden kanssa. Kesäkuussa 2011 järjestettiin vaaleja, väkivaltaa ja konfliktinestoa käsitellyt temaattinen työpaja, johon osallistui useiden kehitysmaiden vaalilautakuntien edustajia. Työpaja järjestettiin yhteistyössä UNDP:n kanssa, ja siitä laadittiin kattava yhteenvetoraportti. Vuoden 2011 alussa järjestettiin myös yleinen koulutustilaisuus vaaliapuohjelmista, joita UNDP toteuttaa YK:n ja EU:n strategisen kumppanuussopimuksen puitteissa.

Tapaustutkimus – Tuki Liberian vaalisykliä 2010–2012

EU:n 7 miljoonan euron maksuosuus (UNDP:n hallinnoimaan) tuenantajien yhteiseen korirahastoon Liberia aloitti Accran rauhansopimuksen jälkeen vuonna 2003 toipumisen yli kymmenvuotisesta sisällissodasta. Vuoden 2011 presidentin- ja parlamenttivaalit olivat toiset sodan jälkeen, ja niissä otettiin huomattava askel kohti demokratian lujittamista maassa.

EU:n Liberiassa toteuttamalla vaalijärjestelyjen avustamisohjelmalla pyritään syventämään demokratiaprosessia tukemalla kansallista vaalilautakuntaa ja vaalien keskeisiä sidosryhmiä koko vaaliprosessin ajan, edistämällä vaaliuudistuksia ja vahvistamalla vaalien ja parlamentaarisen kehityksen välisiä yhteyksiä.

Hankkeella edistettiin yleisesti ottaen huomattavasti vaalien hallinnointia haastavissa oikeudellisissa puitteissa ja logistisessa ympäristössä, mutta teknisiä vaikeuksia ilmeni vain vähän. Kansallinen vaalilautakunta osoitti johtajuutta ja vastuullisuutta koko hankkeen toteutuksen ajan. Yhteistyön tuloksellisuutta helpotti se, että hankkeen tekniset asiantuntijat sijoitettiin vaalilautakunnan tiloihin, jolloin osaamisen siirtoa tapahtui runsaasti. Koordinoinnissa kansainvälisten kumppanien kanssa ja vaaliavun täydentävyydessä päästiin tyydyttäviin tuloksiin.

Toisaalta opittiin paljon siitä, miten prosessia voidaan parantaa muun muassa naisten vaaleihin osallistumisen ja kansalaiskasvatuksen aloilla.

Hanke jatkuu vuoden 2012 loppuun vaalien jälkeisillä toimilla, ja siinä noudatetaan siten vaalisyklin mukaista lähestymistapaa. Kuluvan vuoden pääasiallisia painopisteitä ovat valmiuksien kehittäminen, vaalilautakunnan institutionaalinen uudistaminen ja vaalitoimien aikana saatujen kokemusten hyödyntäminen. Toiminnassa otetaan huomioon EU:n vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnan keskeiset havainnot ja suositukset.

3.21. Eurooppalainen demokratarahasto

EU:n ulkoasiainministerit aloittivat keskustelun eurooppalaisesta demokratarahastosta vuoden 2010 alussa Puolan ulkoasiainministerin esitettyä ajatuksen. Ajatus rahastosta sisältyi 25. toukokuuta 2011 annettuun tiedonantoon Euroopan naapurialueita koskevasta uudesta lähestymistavasta. Ulkoasiainneuvosto antoi rahastosta päätelmät 20. kesäkuuta ja 1. joulukuuta 2011 vahvistaen tällä tavoin poliittisen tukensa aloitteelle. Kaikki jäsenvaltiot hyväksyivät 15. joulukuuta 2011 yhteisen julkilausuman rahaston pääperiaatteista. Rahasto on tarkoitettu riippumattomaksi avustuksia myöntäväksi elimeksi, joka voi tukea rauhanomaisia demokratisoituspyrkimyksiä poliittista siirtymäkautta elävissä maissa. Rahastosta avustettaisiin alkuvaiheessa, mutta ei yksinomaan, EU:n naapurimaita. Julkilausuman perusteella perustetaan vuoden 2012 alussa työryhmä, jossa sovitaan rahaston perussäännöstä ja toimintasäännöistä. Työryhmän puheenjohtajuudesta huolehtii EUH, ja kaikki jäsenvaltiot, komissio ja Euroopan parlamentti (demokratarahaston esittelijä, Euroopan parlamentin jäsen Alexander Graf Lambsdorff) kutsutaan osallistumaan siihen.

3.22. Yhteistyö parlamenttien kanssa koko maailmassa

Toimivat demokraattiset parlamentit ovat demokratian laadun ja vahvuuden kannalta keskeisen tärkeitä. Parlamenteilla on keskeinen asema myös maiden sisäisen vastuuvollisuuden takaamisessa. EU siirtää toimintansa painopistettä yhä enemmän hallituksen toimeenpanevan osan vahvistamisesta lainsäädäntövaltaa vahvistaviin toimiin ja tehokkaan keskinäisen valvontajärjestelmän käyttöönottoon. Erityistä huomiota kiinnitetään nyt valvontaan osallistuvien eri toimijoiden välisiin yhteyksiin, tiedotusvälineistä ja kansalaisyhteiskunnan järjestöistä parlamenttiin ja ylimpiin tarkastuselimiin.

Komissio aloitti ja saattoi päätökseen vuonna 2011 kattavan kartoituksen siitä, miten EU tuki maailman parlamentteja kuluneen vuosikymmenen aikana. Tutkimuksessa annetaan käytännön neuvoja parlamenteille annettavasta tuesta. Sen mukaan EU on vuoden 2000 jälkeen käyttänyt lähes 150 miljoonaa euroa parlamenttien vahvistamiseen eri puolilla maailmaa (liittymisneuvotteluja käyviä valtioita lukuun ottamatta). Onnistuneiden hankkeiden taustalla oli huolellinen pohjatyö, johon kuului yleisen hallintoympäristön ja poliittisten toimijoiden motiivien ymmärtäminen. Kyseisissä hankkeissa käytettiin usein pidemmän aikavälin lähestymistapaa, ja ne toteutettiin demokraattisen kehityksen kannalta myönteisessä ympäristössä. Ne osoittivat vahvaa kansallista sitoutuneisuutta, niiden tavoitteet olivat selkeät, vastuun jakaminen vankkaa ja ohjelmasuunnittelu perusteellista.

Tarkistusprosessin päätteeksi julkaistiin EU:n viiteasiakirja "Engaging and Supporting Parliaments Worldwide: EC strategies and methodologies for action to support parliaments", jota jaettiin laajalti vuonna 2011 muun muassa koulutusmoduulin kautta. Julkaisu on tarkoitettu käytännön välineeksi EU:n henkilöstölle ja muille sidosryhmille, siinä esitellään tapoja tehdä yhteistyötä kumppanimaiden parlamenttien kanssa ja tukea niitä, ja sitä käytetään EU:n edustustoissa.

EU:n tukea poliittisille puolueille on pääosin annettu osana laajempia vaaliapuhankkeita. Arabikevään jälkeen EU vahvisti yhteistyötään poliittisten puolueiden kanssa, koska ne ovat ratkaisevassa ja monitahoisessa asemassa edistettäessä demokraattista järjestelmää. EU tekee yhteistyötä vain sellaisten poliittisten puolueiden kanssa, joilla on demokraattiset arvot, kantaa ottamattomuuden pohjalta ja epäsuorasti, järjestämällä koulutusta ja muuta valmiuksia lisäävää toimintaa (poliittisten puolueiden suora rahoittaminen on kielletty EU:n säännöissä). EU tukee kasvavassa määrin myös sellaisten lainsäädännöllisten tai perustuslaillisten puitteiden käyttöönottoa, joilla demokraattiset poliittiset puolueet saadaan mukaan vallanjakoon ja jotka antavat niille mahdollisuuden toimia kattavina edustuksellisinä välineinä.

EU antoi erityisesti vakautusvälineensä ja EIDHR:n kautta nopeasti tukea Tunisian ja Egyptin poliittisille puolueille kansannousujen jälkeen. EU:n tuki kohdistettiin varsinkin kotimaiseen vaalitarkkailutoimintaan ja poliittisten puolueiden kouluttamiseen. Kyseisissä tapauksissa tukea myönnettiin osana laajaa demokratiakehityspakettia, johon kuului perustuslaillisia ja vaaliuudistuksia, tukea kansalaisyhteiskunnan valvontaryhmille, sananvapauden edistämistoimia, tukea tiedotusvälineille, kansalaiskasvatusta jne.

Tapaustutkimus – Tuki Kirgisian parlamentille ja uuden demokraattisen perustuslain vakiinnuttamiselle

Tausta: Vuoden 2010 kansannousu pysäytti silloisen hallituksen yritykset palauttaa autoritaarinen hallintotapa, ja sen tuloksena nimitettiin väliaikainen hallitus, jonka tehtävänä oli vakiinnuttaa demokraattinen järjestys. Hallitus ja parlamentti ovat pyytäneet EU:lta tukea suunnitellakseen ja toteuttaakseen uuden demokraattisen järjestyksen parlamentaarisen tasavallan muodossa.

Ohjelma: Euroopan unioni tuki parlamenttia kolmella hankkeella, jotka aloitettiin vuonna 2007 ja joita jatkettiin vuoteen 2012. Kaikkien kolmen hankkeen määrärahat olivat 2 miljoonaa euroa, ne toteutettiin YK:n kehitysohjelman (UNDP) toimesta ja niiden painopisteinä olivat 1) parlamentin lainsäädäntövalmiuksien vahvistaminen lisäämällä yleisön tietoisuutta parlamentin työstä ja tehostamalla tieto- ja viestintätekniikan käyttöä parlamentissa, 2) parlamentin auttaminen täyttämään vuoden 2007 tarkistetun perustuslain mukaiset velvollisuutensa, joihin kuuluvat lainsäädäntö-, valvonta- ja edustustehtävät, sekä 3) tuki maan uutta demokraattista perustuslakia tukevan oikeudellisen kehyksen vakiinnuttamiselle.

Keskeiset havainnot: EU:n tuki Kirgisian parlamentille on johtanut myönteisiin tuloksiin vahvistamalla parlamentin jäsenten ja parlamentin hallinnon valmiuksia, mikä puolestaan on lisännyt instituution toimivuutta ja arvovaltaa. Se on tukenut kriittisen tärkeitä perustuslain tarkistuksia ja auttaa nyt vakiinnuttamaan uuden demokraattisen järjestyksen. Kirgisian demokratiaan siirtymiseen liittyy edelleen monia haasteita, mutta EU:n tuki on auttanut vahvistamaan parlamentin asemaa keskeisenä demokraattisena instituutiona, jonka avulla maa voi säilyttää ja laajentaa demokraattisia vapauksia, jotka ovat ainutlaatuisia alueella, jolle on usein ominaista autoritaarinen hallintotapa.

3.23. Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet

EU pitää taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia yhtä tärkeinä kuin kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia ottaen huomioon kaikkien ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus, jakamattomuus sekä keskinäinen riippuvuus ja yhteys, kuten ihmisoikeuksien maailmankonferenssissa Wienissä vuonna 1993 vahvistettiin.

Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien käsittelyä jatkettiin niiden erityisvälineiden avulla, joita EU:n ihmisoikeuspolitiikassa käytetään kolmansiin maihin nähden. Esimerkiksi 22. maaliskuuta 2011 EU antoi maailman vesipäivää koskevan julkilausuman, jossa se vahvisti, että kaikilla valtioilla on ihmisoikeuksiin liittyvä velvoite turvata juomaveden saatavuus niin, että se on fyysisesti saavutettavissa, kohtuuhintaista ja laadultaan kelvollista.

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevia keskusteluja käytiin myös EU:n ihmisoikeusvuoropuhelujen ja -neuvottelujen yhteydessä ja niihin liittyvissä kokouksissa kansalaisyhteiskunnan kanssa. Esimerkiksi marraskuussa 2011 Euroopan unioni kutsui koolle ihmisoikeuksia ja ihmisarvoista työtä käsittelevän EU:n ja Bangladeshin kansalaisyhteiskuntaseminaarin Dhakaan Bangladeshiin. Seminaarin tarkoituksena oli saattaa yhteen asiaankuuluvia sidosryhmiä Bangladeshista ja Euroopasta ja keskustella tavoista vahvistaa globalisaation sosiaalista ulottuvuutta sekä tukea Bangladeshia ihmisarvoista työtä koskevan Kansainvälisen työjärjestön ohjelman toteuttamisessa. Seminaarin tulokset otettiin huomioon 30. marraskuuta 2011 pidetyssä sekakomission alaryhmän kokouksessa, jossa käsiteltiin hyvää hallintotapaa ja ihmisoikeuksia.

YK:n ihmisoikeusneuvostossa EU teki edelleen julkisesti tukien yhteistyötä useiden taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia käsittelevien erityismenettelyjen kanssa, joihin kuuluvat esimerkiksi koulutusta, asumista, fyysistä terveyttä ja mielenterveyttä, ravintoa, myrkyllisiä ja vaarallisia tuotteita sekä jätteitä, maansisäisiä pakolaisia, alkuperäiskansoja, äärimmäistä köyhyyttä sekä puhtaan veden saantia ja viemäröintiä koskevat toimeksiannot.

Lisäksi EU jatkoi tukeaan Kansainvälisen työjärjestön (ILO) valvontajärjestelmän tehostamiselle ja käytti edelleen säännöllisesti puheenvuoroja ILO:n kansainvälisessä työkonferenssissa ja hallintoneuvostossa niiden käsitellessä tapauksia, joissa työelämän perusnormeja oli rikottu huomattavasti. EU tukee edelleen ILO:ta esimerkiksi kaupan ja työllisyyden, tilastojärjestelmien, sosiaalisen suojelun ja työllisyyspolitiikkojen sekä työturvallisuuden ja -terveyden aloilla.

Yleisissä suhteissaan EU:n ulkopuolisiin maihin EU rohkaisi ja helpotti edelleen työelämän perusnormeja koskevien ILO:n yleissopimusten ratifiointia ja täytäntöönpanoa muun muassa teknisen yhteistyön ja ILO:n kanssa tehtävän tiiviin yhteistyön avulla. Joissakin tapauksissa EU sisällytti työllisyyteen, työlaainsäädäntöön ja sosiaaliseen suojeluun liittyviä kysymyksiä kahdenvälisiin asiantuntijavuoropuheluihin.

EU on vahvasti sitoutunut edistämään kauppapolitiikassaan työelämän perusnormeja ja ihmisarvoista työtä kaikille ja sisällyttää yleensä neuvottelemiinsa kauppasopimuksiin yhteistyöaloitteita ja kannustimia työolojen parantamiseksi. Ehdotuksia EU:n kauppasopimuksiksi muiden maiden ja alueiden kanssa tarkastellaan huolellisesti siltä kannalta, mitä vaikutuksia niillä mahdollisesti on sosiaaliseen kehitykseen, työelämän normit mukaan luettuina. EU:n yleisen tullietuusjärjestelmän mukaisesti kehitysmaille, jotka ovat ratifioineet ja panneet täytäntöön ILO:n työelämän perusnormit, voidaan myöntää erityisiä tullialennuksia niiden viedessä tuotteitaan EU:hun.

Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien edistäminen liittyy läheisesti osallistavaan ja oikeudenmukaiseen kehitykseen: peräti kuudessa kahdeksasta Yhdistyneiden kansakuntien vuosituhanen kehitystavoitteesta korostetaan voimakkaasti inhimillistä ja sosiaalista kehitystä.

3.24. Turvapaikka-asiat, muuttoliike, pakolaiset ja siirtymään joutuneet henkilöt

Komissio antoi 18. marraskuuta 2011 tiedonantonsa "**Maahanmuuttoa ja liikkuvuutta koskeva kokonaisvaltainen lähestymistapa**", jossa määritellään EU:n ulkoisen muuttoliikepolitiikan yleiset puitteet ja viitoitetaan tietä maahanmuuttoa ja liikkuvuutta koskevalle vuoropuhelulle ja yhteistyölle EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Tiedonannon eräänä pääpiirteenä on "**maahanmuuttajakeskeinen**" lähestymistapa eli periaate, jossa maahanmuuttaja on analyysin ja kaikkien toimien keskipisteessä. Tiedonannossa korostetaan, että maahanmuuton hallinnoinnissa ei ole kyse "virroista", "määristä" tai "reiteistä" vaan ihmisistä. Jotta toimintapolitiikat olisivat sekä tarkoituksenmukaisia että tehokkaita ja kestäviä, ne olisi suunniteltava vastaamaan ihmisten toiveita ja ongelmia. Sen vuoksi **maahanmuuttajien ihmisoikeudet** ovat kokonaisvaltaista lähestymistapaa monialaisesti hallitseva asia. Muuttajien oikeuksia käsitellään järjestelmällisesti pantaessa täytäntöön kokonaisvaltaista lähestymistapaa sekä vuoropuhelun että yhteistyön kautta, jotta vahvistettaisiin muuttajien oikeuksia niin alkuperä-, kauttakulku- kuin kohdemaissakin.

Vuonna 2011 alan pääasiallisena sitoumuksena oli toteuttaa Euroopan turvapaikkajärjestelmä. Pitkään oleskelleita henkilöitä koskevan direktiivin laajentaminen koskemaan kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 19. toukokuuta 2011 ja uudelleenlaadittu pakolaisasemaa koskeva direktiivi 13. joulukuuta 2011. Pakolaisasemaa koskevan direktiivin tekstissä lujitetaan kansainvälisen suojelun myöntämisperusteita sekä lapsen etuun ja sukupuolten tasa-arvoon liittyviä säännöksiä, ja lisäksi siinä lähennetään pakolaisille ja toissijaista suojelua saaville myönnettyjä oikeuksia yhdenmukaistamatta kuitenkaan vielä näitä kahta asemaa.

Vaikeiden neuvottelujen vauhdittamiseksi komissio hyväksyi kesäkuussa 2011 **muutetut ehdotukset** uudelleenlaadituiksi direktiiveiksi turvapaikkamenettelyistä ja vastaanotto-olosuhteista. Euroopan parlamentti hyväksyi ensimmäisen käsittelyn kantansa molemmista alkuperäisistä ehdotuksista ennen muutettujen ehdotusten esittämistä. Neuvostossa asian käsittelyä jatkettiin nopeaan tahtiin. Sen sijaan eteneminen **uudelleenlaaditun Dublin-asetuksen** käsittelyssä oli vähäistä ja keskustelut **Eurodac-asetuksesta** olivat pysähdyksissä suurimman osan vuotta 2011. Eurodac-järjestelmän osalta komissio raportoi Eurodacin keskusyksikön työstä, joka tuotti edelleen nopeuden, tuotoksen, turvallisuuden ja kustannustehokkuuden suhteen erittäin hyviä tuloksia.

Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto (EASO) aloitti toimintansa vuoden 2011 puolivälissä. **Kreikan** esittämän pyynnön perusteella EASO ja Kreikan viranomaiset laativat huhtikuussa 2011 kaksivuotisen toimintasuunnitelman turvapaikka-asioiden tukiryhmien lähettämiseksi kentälle toukokuusta alkaen. EASOn ensimmäisen toimintavuoden päätehtävänä oli kuitenkin henkilöstön rekrytointi ja tarvittavien rakenteiden perustaminen Maltalla. Virasto otti myös hoitaakseen käytännön yhteistyötoimia, kuten eurooppalaisen turvapaikka-alan koulutusohjelman. Komissio jatkoi viraston aktiivista tukemista varmistaakseen, että se saavuttaa mahdollisimman nopeasti täyden toimintakyvyn. Viralliset neuvottelut assosiaatiomaiden osallistumisesta EASOn toimintaan on tarkoitus aloittaa ja toivon mukaan saattaa päätökseen vuoden 2012 alkupuoliskon aikana.

Yhteisvastuu säilyi tärkeänä osana turvapaikkapolitiikkaa. Komissio hyväksyi 2. joulukuuta 2011 **tiedonannon EU:n sisäisestä solidaarisuudesta** turvapaikka-asioissa. Tiedonannolla pyritään tehostamaan käytännön, teknistä ja taloudellista yhteistyötä sekä siirtymään parempaan vastuunjakoon ja turvapaikkajärjestelmän parempaan hallintaan, mikä myötävaikuttaisi Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän valmistumiseen vuoteen 2012 mennessä. EU:n **uudelleensijoittamista Maltalta** koskevan hankkeen (EUREMA) toteuttaminen jatkui, ja huhtikuussa 2011 jäsenvaltiot hyväksyivät sen toisen vaiheen aloittamisen: yhdessä kahdenvälisten lupauksen kanssa uuden hankkeen tavoitteena on yli 360 pakolaisen uudelleensijoittaminen vuosina 2011 ja 2012.

EU osoitti solidaarisuuttaan myös kolmansiä maita kohtaan turvapaikka-alalla. Vuonna 2011 noin 3000 pakolaista sijoitettiin uudelleen EU:n jäsenvaltioissa, joista kymmenellä on vuosittaiset **uudelleensijoittamisohjelmat**. Turvapaikkapolitiikan ulkoisen ulottuvuuden alalla neuvottelut EU:n yhteisestä uudelleensijoittamisohjelmasta aloitettiin uudelleen ennen vuoden 2011 loppua, ja lähtökohdaksi otettiin uusi kompromissiehdotus, jossa määritellään "EU:n yhteiset uudelleensijoittamista koskevat erityiset painopisteet vuodeksi 2013".

Voimassa olevien **alueellisten suojeluohjelmien** toteuttamista jatkettiin. Pohjois-Afrikan alueellinen suojeluohjelma, joka kattaa Egyptin, Libyan ja Tunisian, käynnistettiin 1. joulukuuta 2011. Toimia toteutettiin vain Egyptissä ja Tunisiassa. Turvallsuustilanteen vuoksi UNHCR ei palannut Libyaan vuonna 2011.

Muuttoliike

Neuvottelut EU:n direktiivistä kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävästä **yhdistelmäluvasta** sekä laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista² saatiin onnistuneeseen päätökseen.

Direktiivillä myönnetään yhdenvertainen kohtelu laillisesti jäsenvaltioissa oleskeleville kolmansien maiden työntekijöille tietyillä aloilla, erityisesti työolojen, sosiaaliturvan, tutkintojen tunnustamisen, veroetuuksien, koulutuksen sekä yhdistymisvapauden aloilla.

Neuvottelut ehdotuksista direktiiveiksi **sisäisen siirron saaneista** kolmansien maiden **työntekijöistä**³ sekä **kausityöntekijöistä**⁴ ovat meneillään. Kolmansien maiden kansalaisille myönnettävien oikeuksien laajuus on merkittävä osa neuvostossa ja Euroopan parlamentissa käytäviä keskusteluja.

Ilman huoltajaa olevia alaikäisiä koskevan toimintasuunnitelman (2010–2014)⁵ toteuttamista jatkettiin. Toimintasuunnitelmalla edistetään lapsen etuun perustuvaa EU:n yhteistä lähestymistapaa.

² EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2011/98/EU, annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävää yhdistelmäilupaa koskevasta yhden hakemuksen menettelystä sekä jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:343:0001:0009:FI:PDF>

³ KOM(2010) 378 lopullinen.

⁴ KOM(2010) 379 lopullinen.

⁵ KOM(2010) 213 lopullinen.

"Eurooppalaisessa toimintasuunnitelmassa kolmansien maiden kansalaisten kotouttamista varten" edistetään vahvoja takeita maahanmuuttajien perusoikeuksien toteutumiselle sekä myönteistä suhtautumista erilaisuuteen ja yhtäläiseen kohteluun. Toimet, joilla torjutaan syrjintää ja tarjotaan maahanmuuttajille välineitä, joiden avulla he voivat oppia tuntemaan EU:n ja sen jäsenvaltioiden perusarvot ja säännöt, ovat tarpeen, jotta varmistettaisiin sekä maahanmuuttajien että vastaanottavien yhteiskuntien oikeuksien ja velvollisuuksien kunnioittaminen.

Komissio julkaisi 23. helmikuuta 2011 Tukholman ohjelmassa edellytetyn EU:n

takaisinottosopimusten arviointinsa. Yhtenä arvioinnin pääaiheista oli takaisinottosopimusten soveltamisen valvonta, ihmisoikeuksia koskevat suojatoimet mukaan luettuina. Kyseenalaistamatta EU:n voimassa olevaa säännöstöä ja alan muita kansainvälisiä sopimuksia, jotka on aina otettava huomioon takaisinottosopimusten täytäntöönpanossa, komissio ehdotti useita rinnakkaistoimenpiteitä, joilla varmistettaisiin, että paluumuuttajien ihmisoikeuksia kunnioitetaan täysin. Arvioinnissa myös ilmoitettiin komission aikomuksesta käynnistää pilottihanke, jossa **seurattaisiin** tiettyjen takaisinottosopimusten nojalla **palautettujen henkilöiden tilannetta**.

Arviointi oli lähtökohtana myös oikeus- ja sisäasioiden neuvoston 9. kesäkuuta 2011 antamille päätelmille. Päätelmissä otettiin vain rajoitetusti huomioon komission edellä mainitut suositukset ihmisoikeuksista.

3.25. Ihmiskauppa

Ihmiskauppa on vakava rikos ja äärimmäisen vakava ihmisoikeusloukkaus. Sillä on monia muotoja, kuten ihmiskauppa seksuaalista riistoa varten, pakkotyö, kerjäämiseen pakottaminen, kotiorjuus tai ihmiskauppa elintenpoistamistarkoituksessa. Ihmiskauppa kielletään nimenomaisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan 5 artiklassa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi tammikuussa 2010 asiassa *Rantsev vastaan Kypros ja Venäjä* päätöksen, jossa se totesi, että ihmiskauppa rikkoo Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklaa, jossa kielletään orjuus ja pakkotyö.

Ihmiskauppaan puuttuminen säilyi unionille ja sen jäsenvaltioille ensisijaisena asiana. Vuonna 2011 hyväksyttiin uusi ihmiskaupan vastainen direktiivi, jossa käytetään ihmisoikeuksiin ja sukupuolten tasa-arvoon perustuvaa lähestymistapaa, EU:n ihmiskaupan torjunnan koordinaattori aloitti toimintansa ja annettiin ihmiskaupan vastaisen toiminnan ulkoista ulottuvuutta koskevan toiminta-asiakirjan ensimmäinen täytäntöönpanoraportti.

Neuvosto ja Euroopan parlamentti hyväksyivät huhtikuussa 2011 uuden direktiivin 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta. Sen lähestymistavassa painotetaan selkeästi ihmisoikeuksia ja tasa-arvonäkökulmaa, ja se perustuu ihmiskauppaa koskevaan YK:n pöytäkirjaan ja Euroopan neuvoston yleissopimukseen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta. Direktiivi kattaa ihmiskaupan kaikkia hyväksikäytön muotoja varten. Se sisältää kattavia säännöksiä uhrien auttamisesta ja suojelusta heidän ihmisoikeuksiensa turvaamiseksi ja uudelleen uhriksi joutumisen välttämiseksi. Direktiivissä veloitetaan jäsenvaltiot myöntämään erityiskohtelu erityisen haavoittuville uhreille, ja siinä on erityisiä säännöksiä ihmiskaupan lapsiuhreista. Ensisijaisesti on turvattava lapsen etu Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja vuonna 1989 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti. Lisäksi direktiivissä säädetään ekstraterritoriaalisesta lainkäyttövallasta, jolla on erityinen, vaikkakaan ei yksinomainen, merkitys seksimatkailun tapauksessa.

Heinäkuussa 2011 järjestettiin ihmiskaupan torjunnan kansallisten raportojien tai vastaavien järjestelyjen epävirallisen verkoston kokous. Kokouksessa keskusteltiin eri aiheista, muun muassa kaikkien ihmiskaupan vastaiseen politiikkaan osallistuvien toimijoiden, esimerkiksi ihmisoikeuksia suojelevien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen, yhteistyöstä ja kumppanuuksista.

Luotettavien ja vertailukelpoisten tietojen saaminen on tehokkaan päätöksenteon kannalta ratkaisevan tärkeää. Tästä syystä komissio käynnisti vuonna 2011 ensimmäistä kertaa EU:n tasolla ihmiskauppaa koskevan tiedonkeruualoitteen. Kerättyjen tietojen perusteella voidaan selvittää muun muassa ihmiskaupan uhrien sukupuoli, ikä, hyväksikäytön muoto ja kansalaisuus sekä ihmiskauppioiden sukupuoli ja kansalaisuus, jolloin toteutettavat toimet voidaan kohdentaa entistä paremmin myös kolmansiin maihin ja alueisiin nähden.

EU:n ulkoisen ulottuvuuden lujittamista ihmiskaupan vastaisen toiminnan alalla koskevan toiminta-asiakirjan ensimmäinen täytäntöönpanoraportti⁶ hyväksyttiin oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa kesäkuussa 2011. Raporttiin kuului kattava selvitys kolmansia maita ja alueita koskevista EU:n jäsenvaltioiden, EU:n virastojen ja Euroopan komission hankkeista ja toimista. Monissa hankkeissa käsitellään ihmiskauppaa ihmisoikeuksien näkökulmasta ja keskitytään ihmiskaupan perimmäisten syiden, kuten köyhyyden tai syrjinnän ehkäisemiseen.

⁶ EU:n ulkoisen ulottuvuuden lujittamisesta ihmiskaupan vastaisen toiminnan alalla vuonna 2009 annetun toiminta-asiakirjan ensimmäinen täytäntöönpanoraportti, kesäkuu 2011, <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity.action?id=27f3528b-8d2e-419d-b630-7d78a70ef3d7>

Ihmiskaupan vastaisena EU:n teemapäivänä 2011 komissio ja puheenjohtajavaltio Puola kutsuivat koolle seitsemän oikeus- ja sisäasioiden alan virastoa (Euroopan tasa-arvoinstituutti, Eurojust, Europol, perusoikeusvirasto, CEPOL, Frontex ja EASO). Kokouksen tuloksena annettiin ihmiskauppaa koskevasta tulevasta yhteistyöstä yhteinen julkilausuma, jossa virastot sitoutuivat noudattamaan täysin ihmisoikeuksia tehtäviään hoitaessaan.

Komissio kehitti vuonna 2011 edelleen ihmiskaupan torjuntaa käsittelevää EU:n verkkosivustoa, jossa annetaan tietoa EU:n tason ja jäsenvaltioiden toiminnasta ja lainsäädännöstä. Sivustolla on myös asiaankuuluvien valtiollisten ja valtioista riippumattomien järjestöjen yhteystiedot sekä katsaus komission rahoittamiin eri sidosryhmien hankkeisiin ja julkaisuihin, jotka liittyvät muun muassa ihmisoikeuksien ja ihmiskaupan väliseen yhteyteen⁷. Verkkosivuston osoite on <http://ec.europa.eu/anti-trafficking..>

Ihmiskaupan torjumisen kolmannen asiantuntijaryhmän jäsenet nimettiin vuonna 2011. Siihen kuuluu ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymysten asiantuntijoita, jotka antavat komissiolle politiikkaa ja lainsäädäntöä koskevia neuvoja.

Vuonna 2011 annetussa tiedonannossa "Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014" käsiteltiin myös ihmiskauppaa osana yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n suuntaviivojen täytäntöönpanon tehostamista.

Maahanmuuttoa ja liikkuvuutta koskeva kokonaisvaltainen lähestymistapa⁸, joka muodostaa EU:n ulkoisen muuttoliikepolitiikan yleiset puitteet, hyväksyttiin vuonna 2011. Siinä toistetaan, että yhteistyö alkuperä-, kauttakulku- ja kohdemaiden kanssa on tärkeää, ja nimetään laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan estäminen ja vähentäminen yhdeksi lähestymistavan neljästä pilarista.

⁷ Esimerkiksi EU-rahoitteinen "The Right Guide" -hanke, jonka avulla valtioista riippumattomat järjestöt voivat arvioida ihmiskaupan vastaisten lakien ja toimenpiteiden vaikutuksia ja jota ne voivat hyödyntää hallituksiinsa vaikuttamisessa, <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity?id=7dbb0353-cb8a-4bcc-a3fa-34dfbe01bbca>

⁸ Komission tiedonanto: Maahanmuuttoa ja liikkuvuutta koskeva kokonaisvaltainen lähestymistapa, KOM(2011) 743 lopullinen.

Komissio rahoitti vuonna 2011 useita hankkeita, joiden tarkoituksena oli estää ihmiskauppaa ja puuttua siihen ihmisoikeusnäkökulmasta sekä EU:n sisällä että sen ulkopuolella. Vuonna 2011 järjestettiin ihmiskaupan torjuntaan kohdennettu hankepyyntö rikosten ennalta ehkäisyä ja torjuntaa koskevassa rahoitusohjelmassa, joka on osa turvallisuutta ja vapauksien suojelua koskevaa yleisohjelmaa (2007–2013). Samoin Daphne-ohjelmissa, joilla edistetään lasten, nuorten ja naisten suojelua kaikenlaiselta (sukupuoleen perustuvalta) väkivallalta, myös ihmiskaupalta, järjestettiin ehdotuspyyntö joulukuussa 2011.

Ihmiskaupan torjuminen on sisällytetty useisiin kahdenvälisiin ENP:n toimintaohjelmiin sekä vakautus- ja assosiaatiosopimukseen Länsi-Balkanin maiden kanssa. Syyskuussa 2011 pidetyssä itäisen kumppanuuden huippukokouksessa osallistujat päättivät tehostaa ihmiskaupan torjunnassa tehtävää yhteistyötä ja koordinointia.

Hankkeita rahoitettiin liittymistä valmistelevasta tukivälineestä ja teknisen tuen ja tietojenvaihdon välineestä (TAIEX). Ihmiskauppa tuotiin esiin poliittisessa vuoropuhelussa EU:n ulkopuolisten maiden kanssa, erityisesti ihmisoikeusvuoropuheluissa ja -neuvotteluissa. EU tuki alan kansainvälisiä toimia YK:n eri foorumeilla, joilla se puhuu ihmiskaupan ehkäisemisen, uhrien suojelun ja avustamisen, lainsäädäntöpuitteiden luomisen, toimintapolitiikan kehittämisen ja lainvalvonnan, kansainvälisen yhteistyön ja ihmiskaupan torjunnan koordinoinnin puolesta.

Ihmiskaupan torjunta asetetaan etusijalle EU:n maantieteellisessä ja aihekohtaisessa yhteistyössä kolmansien (EU:n ulkopuolisten) maiden kanssa. Se on valtavirtaistettu maakohtaisissa strategia-asiakirjoissa ja maa- ja alueohjelmissa, mikä vahvistettiin vuosia 2011–2013 koskevissa väliarvioinneissa. Varoja on saatavilla eri rahoitusvälineistä, joita ovat esimerkiksi vakautusväline ja EIDHR. Kolmansien maiden kanssa muuttoliike- ja turvapaikka-aloilla tehtävää yhteistyötä koskevan aihekohtaisen ohjelman monivuotisessa strategia-asiakirjassa 2011–2013 ihmiskauppa mainitaan yhtenä aihekohtaisista painopisteistä.

Direktiivillä perustettiin EU:n ihmiskaupan torjunnan koordinaattorin toimi. Komissio nimitti toimeen Myria Vassiliadoun, joka aloitti työnsä maaliskuussa 2011. Koordinaattorin tehtävänä on muun muassa antaa yleistä strategista ohjausta ihmiskaupan torjunnan alalla sekä osallistua ihmiskaupan torjunnan kannalta merkityksellisten, erityisesti kolmansiin maihin liittyvien, olemassa olevien tai uusien unionin politiikkojen laatimiseen. Hän huolehtii myös siitä, että kaikki EU:n asianmukaiset keinot ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa otetaan käyttöön ja että niitä hyödynnetään riittävästi. Koordinaattori on pyrkinyt lisäämään ihmiskaupan vastaisten politiikkojen johdonmukaisuutta muun muassa valtavirtaistamalla asiaa politiikan eri aloilla sekä tehostamaan keskinäistä koordinointia ihmiskaupan torjunnan alan toimijoiden välillä, EU:n virastot, jäsenvaltiot ja kansainväliset toimijat mukaan luettuina. Hän on jatkuvasti korostanut, että ilmiötä on tärkeää käsitellä ihmisoikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

3.26. Rasismi, muukalaisviha, syrjintäkielto ja moniarvoisuuden kunnioittaminen

EU osallistui myös vuonna 2011 merkittävällä tavalla kaikenlaisen rasismien, rotuun perustuvan syrjinnän, muukalaisvihan ja muuntotyypin suvaitsemattomuuden torjumiseen koko maailmassa.

EU:n sisällä sitoumuksen tueksi toteutettiin edelleen konkreettista toimintapolitiikkaa, johon kuuluu lainsäädäntöä, tiedottamista, tiedonkeruuta sekä taloudellista tukea kansalaisyhteiskunnan hankkeille.

Vietetessä kansainvälistä päivää rotusyrjinnän poistamiseksi 21. maaliskuuta 2011 korkean edustajan Ashton antoi EU:n puolesta julkilausuman, jossa todettiin, että EU tuomitsee "kaikkinaisen rasismien, rotusyrjinnän, muukalaisvihan ja vastaavien suvaitsemattomuuden ilmentymät, sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä mukaan lukien. Ne ovat täysin vastoin EU:n perusarvoja."

Ulkoisessa toiminnassaan EU jatkoi rasismiin ja muukalaisvihaan liittyvien kysymysten ottamista esille poliittisissa vuoropuheluissaan EU:n ulkopuolisten maiden, esimerkiksi Venäjän kanssa. Kysymykset on edelleen otettu huomioon myös yhteistyöstrategioissa. Esimerkiksi ENP:n toimintaohjelmissa kumppanimaat sitoutuvat torjumaan kaikkia syrjinnän, uskonnollisen suvaitsemattomuuden, rasismien ja muukalaisvihan muotoja.

Ulkoisessa toiminnassaan EU jatkoi toimimista yhdessä alueellisten elinten, esimerkiksi Euroopan neuvoston Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) kanssa. Etyjissä EU koordinoi toimensa tiiviisti edistääkseen Etyjin 56 osallistujavaltion antamien rasismien, muukalaisvihan ja syrjinnän torjumista koskevien sitoumusten täytäntöönpanoa.

Monenvälisellä tasolla EU teki myös aktiivista yhteistyötä YK:n kanssa rasismien ja syrjinnän poistamiseksi. Se tuki rasismien, muukalaisvihan ja niihin liittyvän suvaitsemattomuuden nykyisiä muotoja käsittelevän YK:n erityisraportoin Mutama Ruteeren ja tämän edeltäjän Githu Muigain toimeksiantoa. Kymmenen vuotta vuonna 2001 pidetyn rasismien, rotusyrjinnän, muukalaisvihamielisyyden ja suvaitsemattomuuden vastaisen maailmankonferenssin jälkeen EU oli edelleen täysin sitoutunut vuoden 2001 Durbanin konferenssin päätavoitteeseen eli rasismien, rotusyrjinnän, muukalaisvihamielisyyden ja suvaitsemattomuuden poistamiseen kokonaan.

Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus on yleismaailmallinen perusta rasismien ehkäisemiseen, torjumiseen ja poistamiseen tähtäävälle työlle. Euroopan unioni kehotti edelleen kaikkia valtioita, jotka eivät ole vielä ratifioineet yleissopimusta tai panneet sitä täytäntöön, tekemään niin.

EU otti edelleen syrjinnän torjumisen huomioon kaikessa kansainvälisessä yhteistyössään. Se tuki EIDHR:stä monenlaisten kansalaisyhteiskunnan järjestöjen työtä noin 120:ssä viime aikoina toteutetussa hankkeessa yhteensä noin 24 miljoonalla eurolla. Lisäksi EU tuki EIDHR:n kautta Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutettua yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä koskevien voimassa olevien kansainvälisten normien, erityisesti rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanossa.

Rasismin, rotusyrjinnän, muukalaisvihamielisyyden ja suvaitsemattomuuden vastainen maailmankonferenssi pidettiin Durbanissa Etelä-Afrikassa 31. elokuuta–8. syyskuuta 2001. Euroopan unioni vaikutti ratkaisevalla tavalla Durbanin konferenssin onnistumiseen.

Konferenssissa hyväksyttiin konsensuksella Durbanin julistus ja toimintaohjelma, jotka toimivat puitteina hallituksille, valtioista riippumattomille järjestöille ja muille instituutioille niiden pyrkiessä torjumaan rasismia, rotusyrjintää, muukalaisvihaa ja suvaitsemattomuutta.

Durbanin tarkistuskonferenssi pidettiin 20. ja 24. huhtikuuta 2009 Genevessä Sveitsissä. Siinä arvioitiin edistymistä Durbanin konferenssissa vuonna 2001 asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

New Yorkissa järjestettiin 22. syyskuuta 2011 korkean tason tapahtuma, joka johti yleiskokouksen päätöslauselman antamiseen Durbanin julistuksen ja toimintaohjelman kymmenennen vuosipäivän kunniaksi.

3.27. Vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet

Vähemmistöihin kuuluviin henkilöihin kohdistuu kaikkialla maailmassa edelleen vakavia uhkia, syrjintää ja rasismia, ja heitä estetään usein osallistumasta täysimääräisesti poliittiseen, yhteiskunnalliseen, talous- ja kulttuurielämään, joka on enemmistöjen ulottuvilla maissa tai yhteiskunnissa, joissa he elävät. Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa todetaan nimenomaisesti, että vähemmistöihin kuuluvien oikeudet kuuluvat EU:n perustana oleviin arvoihin, joita se pyrkii edistämään kansainvälisissä suhteissaan. Kansallisiin tai etnisiin, uskonnollisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien julistus on kansainvälisesti keskeinen viiteasiakirja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista. Euroopassa Euroopan neuvosto on hyväksynyt kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen ja alueellisia kieliä ja vähemmistokieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan.

Vähemmistöjen suojelu sisältyy keskeisenä kysymyksenä Kööpenhaminan poliittisiin arviointiperusteisiin EU:hun liittymisestä. Tästä syystä ehdokasmaiden ja mahdollisten jäsen ehdokkaiden toimia vähemmistöasioissa arvioidaan edelleen Euroopan komission esittämissä edistymiskertomuksissa. Vastapainoksi EU on antanut ehdokasmaille ja mahdollisille ehdokasmaille liittymistä edeltävää kohdennettua rahoitustukea, jolla niitä autetaan toteuttamaan tarvittavia poliittisia, taloudellisia ja institutionaalisia uudistuksia EU:n normien mukaisesti. Vähemmistöihin kuuluvia henkilöitä koskevat tuetut hankkeet tähtäävät pääasiassa sosiaalisen eriarvoisuuden vähentämiseen ja elämänlaadun parantamiseen ja edistämiseen. Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseen kyseisissä maissa kuuluu epäedullisessa asemassa olevien henkilöiden integroiminen, syrjinnän torjuminen ja henkisen pääoman vahvistaminen, erityisesti koulutusjärjestelmiä uudistamalla.

Vähemmistökysymykset olivat edelleen tärkeässä asemassa myös EU:n suhteissa maailman muihin osiin, ja EU otti vähemmistökysymykset säännöllisesti esiin poliittisissa vuoropuheluissaan EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Vähemmistökysymykset on myös valtavirtaistettu yhteistyöstrategioissa ja toimintasuunnitelmissa.

Esimerkiksi EU:n Kolumbiaa koskevassa maakohtaisessa strategia-asiakirjassa 2007–2013 käsitellään vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden humanitaarista ja ihmisoikeustilannetta, ja sen keskeisiä painopisteitä ovat muun muassa rauhanrakentaminen ottamalla syrjäytyneet kansalaiset mukaan paikallishallintoon ja osallistavaan talouteen sekä ihmisoikeuksien edistäminen, hyvä hallintotapa ja rankaisematta jäämisen torjuminen. Toisena esimerkkinä on Ukrainan kanssa hyväksytyssä Euroopan naapuruuspolitiikan toimintaohjelmassa oleva nimenomainen viittaus kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien kunnioittamiseen.

EU teki YK:n elimissä aktiivista yhteistyötä vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien edistämisessä ja suojelussa. YK:n prosesseja alalla ovat vähemmistöasioiden foorumi ja vähemmistökysymyksistä vastaavan riippumattoman asiantuntijan työ. EU jatkoi yhteistyötä myös alalla toimivien muiden kansainvälisten järjestöjen ja monenvälisten elinten kanssa, joita ovat esimerkiksi Etyj ja sen vähemmistövaltuutettu sekä Euroopan neuvosto.

Lisäksi EU käytti edelleen lukuisia rahoitusvälineitä ja teknisiä yhteistyövälineitä, muun muassa kahdenvälistä yhteistyötä hallitusten kanssa sekä suoraa tukea kansalaisyhteiskunnalle täydentäen niiden työtä ja työskennellen samansuuntaisesti edistääkseen ja suojellakseen vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksia.

Tätä varten EU tuki kahdenvälisen yhteistyön avulla hallitusten ohjelmia ja politiikkoja, jotka kohdennetaan vähemmistöihin tai joilla voi olla vaikutuksia tällä alalla. EU tuki myös varsinkin EIDHR:n kautta kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, jotka pyrkivät suojelemaan ja edistämään vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksia. Tuen tavoitteena oli erityisesti auttaa torjumaan syrjintää ja edistää vähemmistöyhteisöjen miesten ja naisten suojelua ja heidän tasa-arvoista osallistumistaan sosiaaliseen, talous- ja poliittiseen elämään osana ihmisoikeuksien, poliittisen moniarvoisuuden ja demokraattisen poliittisen osallistumisen laajempaa vahvistamista.

EIDHR rahoittaa parhaillaan yli 90 000 euron rahoitusosuudella hanketta, jolla pyritään lisäämään romanien ja muiden kansallisten vähemmistöjen poliittista osallistumista ja edustusta Bosnia ja Hertsegovinassa ja edistämään sitä kautta heidän osallisuuttaan, etujaan ja oikeuksiaan. Vähemmistöt ja erityisesti romanit, jotka ovat Bosnia ja Hertsegovinan suurin vähemmistö, kärsivät pitkäaikaisesta syrjinnästä, joka on aiheuttanut laajaa köyhyyttä, työttömyyttä, kodittomuutta ja vaikeuksia koulutukseen pääsyssä. Kansainväliset ihmisoikeusnormit on sisällytetty Bosnia ja Hertsegovinan perustuslakiin, mutta oikeus "tulla valituksi" on rajoitettu vain "valtion muodostaviin kansoihin" (bosnialaiset, kroaatit ja serbit). Perustuslain mukaan kansallisiin vähemmistöihin kuuluvilla henkilöillä ei ole pääsyä korkeimpiin poliittisiin tehtäviin valtion ja osavaltioiden tasolla. Hankkeella pyritäänkin vaikuttamaan parempien edellytysten aikaansaamiseen romanien ja muiden vähemmistöjen poliittiselle edustukselle ja osallistumiselle valtion tasolla edistämällä kansallisten vähemmistöjen sisällyttämistä Bosnia ja Hertsegovinan perustuslakiin sekä lisäämään romanien poliittista osallistumista ja valmiuksia, jotta he saisivat enemmän vaikutusvaltaa päätöksentekoprosesseissa.

3.28. Vammaisten oikeudet

Euroopan unionista tuli 22. tammikuuta 2011 vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen sopimuspuoli. Tapahtuma oli historiallinen, koska vammaisyleissopimus on ensimmäinen kattava ihmisoikeusalan sopimus, jonka EU ratifioi "alueellisen yhdentymisen järjestönä". EU osallistui aktiivisesti syyskuussa 2011 pidettyyn yleissopimuksen sopimuspuolten konferenssiin ensimmäistä kertaa sopimuspuolena.

Vammaisyleissopimuksella halutaan varmistaa, että vammaiset voivat nauttia oikeuksistaan yhtäläisesti kaikkien muiden kansalaisten tavoin. Yleissopimuksella asetetaan vähimmäisvaatimukset vammaisten täysimääräisten ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelulle. EU:lle tämä merkitsee sen varmistamista, että EU:n tason politiikoissa, lainsäädännössä ja ohjelmasuunnittelussa noudatetaan vammaisyleissopimuksen määräyksiä vammaisten oikeuksista EU:n toimivallan rajoissa. Marraskuussa 2010 hyväksytyn EU:n vammaisstrategian 2010–2020 tarkoituksena on auttaa panemaan yleissopimuksen määräykset täytäntöön sekä EU:n tasolla että jäsenvaltioissa, ja "ulkoiset toimet" määriteltiin yhdeksi sen kahdeksasta keskeisestä toiminta-alueesta. Strategialla täydennetään ja tuetaan toimintaa, jota vammaispolitiikoista päävastuussa olevat jäsenvaltiot toteuttavat.

Vammaiskysymys otettiin entistä useammin esiin EU:n poliittisissa ja erityisissä vuoropuheluissa (myös ihmisoikeusvuoropuheluissa) kolmansien maiden kanssa. Lisäsyynä tähän oli vammaisyleissopimuksen ratifiointi EU:n puolesta. Erityisesti EU kehotti kaikkia valtioita ratifioimaan vammaisyleissopimuksen ja panemaan sen kokonaisuudessaan täytäntöön. Vuoden 2011 aikana vammaiskysymys otettiin esiin esimerkiksi palestiinalaishallinnon ja Venäjän kanssa.

EU jatkoi vuonna 2011 vammaisten ihmisoikeuksien puolustamista ja niiden kunnioittamisen puolesta puhumista asiaankuuluvilla alueellisilla ja kansainvälisillä foorumeilla. Esimerkiksi YK:n yleiskokouksen 66. istunnossa EU esitti – yhdessä Latinalaisen Amerikan maiden kanssa ja kuultuaan tarkoin Unicefia ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjä – lapsen oikeuksia koskevaa päätöslauselmaa, jossa keskitytään erityisesti vammaisiin lapsiin. Päätöslauselman valmistelun yhteydessä EU järjesti myös New Yorkissa kesäkuussa 2011 oheistapahtuman, jossa käytiin interaktiivinen paneelikeskustelu vammaisten lasten oikeuksien edistämisestä ja suojelusta, yhteistyössä Uruguayn (Latinalaisen Amerikan ja Karibian ryhmän [GRULAC] puolesta), YK:n taloudellisten ja sosiaalisten asiain osaston ja Unicefin kanssa. EU pyrkii liittämään vammaisten tilanteen myös muihin YK:n foorumeihin ja asiakirjoihin oikeuksiin perustuvaa toimintatapaa käyttäen.

EU jatkoi myös vammaisten oikeuksien suojelua ja edistämistä EU:n ulkopuolella sisällyttämällä vammaiset järjestelmällisesti EU:n kehitysyhteistyöhön. Vammaisille tarkoitettua rahoitusta annetaan useista EU:n rahoitusvälineistä, joita ovat esimerkiksi kehitysyhteistyön rahoitusväline (DCI), Euroopan kehitysrahasto (EKR), eurooppalainen naapuruuden ja kumppanuuden väline (ENPI) ja demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskeva eurooppalainen rahoitusväline (EIDHR). EU rahoitti vuonna 2011 yli 20 hanketta, joiden kohteena olivat nimenomaan vammaiset (määrärahat yli 12 miljoonaa euroa).

Komissio hyväksyi marraskuussa 2010 **EU:n vammaisstrategian 2010–2020⁹**, jolla pyritään edesauttamaan vammaisyleissopimuksen määräysten täytäntöönpanoa. Strategiassa keskitytään esteiden poistamiseen kahdeksalla keskeisellä toiminta-alueella: esteettömyys ja saavutettavuus, osallistuminen, yhdenvertaisuus, työllisyys, koulutus, sosiaaliturva, terveydenhuolto ja ulkoiset toimet.

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:FI:PDF>

Ulkoisessa toiminnassa strategialla pyritään edistämään vammaisten oikeuksia muun muassa EU:n kehitysyhteistyöohjelmissa ja kansainvälisillä foorumeilla (esimerkiksi YK:ssa, Euroopan neuvostossa ja OECD:ssä). Euroopan vammaisstrategian täytäntöönpanoa koskevassa alustavassa suunnitelmassa¹⁰ määritellään muun muassa seuraavat keskeiset toimet ja aikataulu strategian täytäntöönpanon aloittamiselle:

- Varmistetaan, että EU:n kehitysyhteistyöllä saavutetaan vammaiset sekä kohdentamalla hankkeita tai ohjelmia erityisesti vammaisiin että parantamalla vammaisasioiden valtavirtaistamista.
- Tuetaan kumppanimaiden toimia vammaisyleissopimuksen allekirjoittamiseksi, ratifioimiseksi ja panemiseksi täytäntöön.
- Tuetaan tarpeen mukaan kumppanimaiden vammaisjärjestöjen sekä vammais- ja kehitysasioita käsittelevien järjestöjen institutionaalista vahvistamista.
- Edistetään EU:n kehityshankkeiden puitteissa rahoitetun infrastruktuurin saattamista vammaisten esteettömyysvaatimusten mukaiseksi.
- Korostetaan tarpeen mukaan vammaisuutta ihmisoikeuskysymyksenä EU:n ihmisoikeusvuoropuheluissa kolmansien maiden kanssa vammaisyleissopimuksen periaatteiden pohjalta.

3.29. Alkuperäisyhteisöihin liittyvät kysymykset

Alkuperäiskansoja koskevan EU:n toiminnan periaatteita sovelletaan ottaen huomioon YK:n vuonna 2007 antama alkuperäiskansojen oikeuksien julistus, jolla edistetään maailman alkuperäiskansojen oikeuksia ja varmistetaan näiden kansojen jatkuva kehittyminen.

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1324:FIN:EN:PDF>

EU pyrkii huomioimaan ihmisoikeudet, alkuperäisyhteisöihin liittyvät kysymykset mukaan luettuina, ulkoisten politiikkojensa kaikissa näkökohdissa, myös poliittisissa vuoropuheluissaan kolmansien maiden ja alueellisten järjestöjen kanssa, Yhdistyneiden kansakuntien kaltaisilla monenvälisillä foorumeilla ja antamalla taloudellista tukea.

Sen jälkeen kun 9. elokuuta julistettiin vuonna 1994 kansainväliseksi maailman alkuperäiskansojen päiväksi, ulkosuhteista ja Euroopan naapuruuspolitiikasta vastaava komission jäsen ja nyttemmin korkea edustaja ovat lähes joka vuosi antaneet julkilausuman kyseisenä päivänä. Lisäksi EU:n edustustot eri puolilla maailmaa ovat järjestäneet lukuisia tapahtumia 9. elokuuta tai sen tienoilla. Näihin on kuulunut muun muassa kokouksia alkuperäiskansojen johtajien kanssa, lehdistötilaisuuksia, artikkeleita tiedotusvälineissä, seminaareihin osallistumista ja vierailuja EU:n rahoittamiin hankkeisiin tutustumiseksi.

EU osallistui edelleen aktiivisesti Yhdistyneiden kansakuntien foorumeihin, joilla käsitellään alkuperäiskansoja koskevia kysymyksiä, ja edisti alkuperäiskansoja käsittelevien YK:n elinten yhteistyötä. Vuonna 2011 EU liittyi YK:n yleiskokouksen kolmannen komitean alkuperäiskansojen oikeuksista säännöllisesti antamaa päätöslauselmaa koskevaan konsensukseen ja noin puolet EU:n jäsenvaltioista tuki sitä. Päätöslauselmaan sisältyi päätös järjestää yleiskokouksen korkean tason täysistunto, jota kutsutaan alkuperäiskansojen maailmankonferenssiksi ja joka pidetään vuonna 2014. EU antoi myös julkilausuman alkuperäisyhteisöihin liittyvistä kysymyksistä kolmannessa komiteassa sekä alkuperäiskansojen oikeuksia käsittelevän asiantuntijaryhmän (EMRIP) vuoden 2011 istunnossa ja osallistui interaktiiviseen vuoropuheluun alkuperäiskansojen ihmisoikeus- ja perusvapautilannetta käsittelevän erityisraportoijan James Anayan kanssa.

Alkuperäiskansoja koskevien kysymysten valtavirtaistamista jatkettiin EU:n kehitysyhteistyöstrategioissa. Esimerkiksi Kolumbiaa koskevassa maakohtaisessa strategia-asiakirjassa 2007–2013 käsitellään alkuperäisväestön humanitaarista ja ihmisoikeustilannetta, ja sen keskeisiä painopisteitä ovat muun muassa rauhanrakentaminen ottamalla syrjäytyneet kansalaiset mukaan paikallishallintoon ja osallistavaan talouteen sekä ihmisoikeuksien edistäminen, hyvä hallintotapa ja rankaisematta jäämisen torjuminen. Toisena esimerkkinä on alkuperäiskansojen nimenomainen sisällyttäminen valtion nykyaikaistamiselle, hyvän hallintotavan vahvistamiselle ja sosiaaliselle osallisuudelle annettavaan tukeen Perua koskevassa maakohtaisessa strategia-asiakirjassa 2007–2013.

EU antaa myös suoraa tukea alkuperäisyhteisöihin liittyvien kysymysten parissa työskenteleville kansalaisyhteiskunnan järjestöille, erityisesti EIDHR:n kautta. Kyseisen rahoitusvälineen tuella voidaan toteuttaa erilaisia alkuperäiskansojen kannalta merkittäviä erityistoimia maan sisäisesti, kansainvälisesti tai alueellisesti.

EU panee merkille alkuperäiskansojen oikeuksien puolustajien erityisen haavoittuvuuden ja heihin kohdistuvat välittömät sortotoimet monissa maailman maissa. Tämä käy ilmi lukuisista kansainvälisistä raporteista, muun muassa ihmisoikeuksien puolustajia käsittelevän YK:n erityisraportoijan laatimasta raportista. EIDHR:stä rahoitettiin vuonna 2011 1,2 miljoonan euron alueellinen hanke, jolla tuettiin ja vahvistettiin alkuperäiskansojen ihmisoikeuksien puolustajien verkostoa Nepalissa, Bangladeshissa, Intiassa, Kambodžassa, Indonesiassa, Malesiassa, Filippiineillä ja Thaimaassa.

EIDHR:stä alettiin vuonna 2011 rahoittaa 1,2 miljoonan euron hanketta, jolla vahvistetaan alkuperäiskansojen ihmisoikeuksien puolustajien verkostoa, jotta se voisi seurata ja dokumentoida alkuperäiskansojen ihmisoikeusloukkauksia Aasiassa, tiedottaa paikallisesti ja kansainvälisesti alkuperäiskansojen oikeuksista ja suojella alkuperäiskansojen oikeuksia Aasiassa edistäviä ja suojelevia henkilöitä ja ryhmiä. Hanketta toteutetaan Nepalissa, Bangladeshissa, Intiassa, Kambodžassa, Indonesiassa, Malesiassa, Filippiineillä ja Thaimaassa, ja sen tarkoituksena on korjata puutteita alkuperäiskansojen ihmisoikeuksien oikeudellisessa tunnustamisessa ja asianmukaisissa suojelupolitiikoissa Aasian alueella, jossa elää noin 200 miljoonaa maailman yhteensä arviolta 350 miljoonasta alkuperäiskansojen edustajasta.

Kyseisissä maissa suurin osa alkuperäiskansoista elää köyhyysrajan alapuolella, kärsii kaikenlaisista syrjinnän muodoista ja pääsee vain heikosti mukaan poliittiseen päätöksentekoon ja oikeusjärjestelmiin, minkä lisäksi oikeuksien loukkaukset kohdistuvat paitsi yksittäisiin henkilöihin, myös koko yhteisöihin. Alkuperäiskansojen maanomistusoikeuksien tunnustamatta jättäminen on johtanut laajaan maananastukseen ja väestön pakkosiirtoihin suurtilojen, laajamittaisen kaivostoiminnan, patojen, infrastruktuurin ja suojelualueiden yhteydessä. Monet alkuperäiskansojen ihmisoikeuksien loukkaukset jäävät niin ikään dokumentoimatta ja ilmoittamatta, koska alkuperäisyhteisöjen tietoisuus oikeuksistaan on vähäistä ja oikeuksien puolustaminen hyvin rajoitettua, varsinkin konfliktialueilla, jolloin alkuperäiskansojen oikeuksien puolustajien työ on keskeisen tärkeää.

4. EU:N TOIMET KANSAINVÄLISILLÄ FOORUMEILLA

4.1. YK:n yleiskokouksen 66. istunto

YK:n yleiskokouksen 66. istunnon kolmas komitea (sosiaaliset, humanitaariset ja kulttuurikysymykset) aloitti työnsä virallisesti 3. lokakuuta 2011 ja saattoi sen päätökseen 22. marraskuuta 2011.

Istunnon päättyessä komitea oli hyväksynyt 66 päätöslauselmaa, joista 16 äänestyksen tuloksena, mikä on osoitus mielipiteiden selkeästä jakautumisesta tietyissä kysymyksissä. EU saavutti kaikki istuntoa varten asettamansa päätavoitteet. EU:n pyrkimyksiä tuettiin toteuttamalla New Yorkissa ja kolmansien maiden pääkaupungeissa tiedotuskampanja, jolla edistettiin maakohtaisia päätöslauselmia ja päätöslauselmaa uskonnon- ja uskonvapaudesta. Tiedotuskampanjan toteuttaminen koordinoitiin tiiviisti samanmielisten maiden kanssa. Neljä EU:n aloitetta saatiin hyväksytyiksi kolmannessa komiteassa. Burman/Myanmarin ihmisoikeustilannetta koskevia neuvotteluja käytäessä maassa oli juuri tapahtunut myönteistä kehitystä, mikä näkyi asianomaisen maan tasapainoisessa osallistumisessa neuvotteluprosessiin. Päätöslauselma hyväksyttiin, ja se sai myönteistä tukea useammalta kumppanimaalta kuin koskaan.

Pohjois-Korean ihmisoikeustilannetta koskeva (yhdessä Japanin kanssa esitetty) maakohtainen päätöslauselma hyväksyttiin niin ikään suuremmalla tuella kuin koskaan. Pohjois-Korea ei muuttanut neuvottelukäyttäytymistään, vaan kieltäytyi edelleen keskustelemasta asiasta.

Aihekohtaisissa kysymyksissä lapsen oikeuksia koskeva päätöslauselma, joka on EU:n ja GRULAC-ryhmän (Latinalaisen Amerikan ja Karibian ryhmä) yhteinen aloite, hyväksyttiin konsensuksella kuten yleiskokouksen edellisissä istunnoissa, sen jälkeen kun Pakistanin ja Syyrian esittämät kaksi kriittistä tarkistusta oli hylätty. Tämän vuoden päätöslauselman keskipisteenä olivat vammaiset lapset. EU:n esittämä päätöslauselma kaikenlaisen uskontoon tai uskoon perustuvan suvaitsemattomuuden ja syrjinnän poistamisesta hyväksyttiin jälleen konsensuksella.

Lisäksi EU tuki Kanadan esittämää päätöslauselmaa Iranin ihmisoikeustilanteesta, ja se hyväksyttiin selvällä ja entistä suuremmalla enemmistöllä.

Kohdennettu alueidenvälinen päätöslauselma Syyrian tilanteesta sai istunnon viimeisenä päivänä taakseen laajan ääntenenemmistön, johon liittyivät myös muut kuin maakohtaisten päätöslauselmien perinteiset kannattajat, esimerkiksi kaikki arabimaat Syyriaa itseensä lukuun ottamatta.

Islamilaisten maiden yhteistyöjärjestö (OIC) esitti ihmisoikeusneuvoston päätöslauselmaan 16/18 perustuvaa tekstiä uskontoon tai uskoon perustuvan suvaitsemattomuuden, negatiivisten stereotyyppien ja syyllistämisen sekä syrjinnän, väkivaltaan yllyttämisen ja väkivallan torjumisesta, mutta aluksi siihen sisältyi lisäksi ongelmallisia sanamuotoja. Pitkällisten ja suurimmaksi osaksi kahdenvälisten neuvottelujen tuloksena saatiin aikaan kompromissipaketti, jonka EU voi hyväksyä sillä ehdolla, että se selittää kantansa perusteellisesti OIC:n tekstin hyväksymisen yhteydessä. Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan tämänhetkisten tapahtumien valossa Yhdysvallat esitti uudelleen naisia ja poliittista osallistumista koskevan aloitteensa, jota oli jo tarkasteltu yleiskokouksen 58. istunnossa ja jossa painotetaan myös naisten osallistumista poliittisiin siirtymävaiheisiin.

EU äänesti yhtenäisesti vain kahta kertaa lukuun ottamatta. EU:n jäsenvaltiot pystyivät yhtenäisesti pidättymään äänestämistä Durbanin jatkotoimia koskevasta päätöslauselmaesityksestä, kun kolmena edellisenä vuonna äänestyskäyttäytyminen oli ollut hajanaista. EU:n äänet kuitenkin jakautuivat (vastaan/pidättyminen) rasismin nykyisiä muotoja koskevan päätöslauselmaesityksen kohdalla: EU antoi vahvan yhteisen äänestysseilyksen, jossa se toi esiin huolestuneisuutensa päätöslauselman taustavaikuttimista ja rajoittavasta luonteesta. EU:n äänet jakautuivat myös äänestettäessä sitoutumattomien maiden ryhmän päätöslauselmasta oikeudesta kehitykseen.

EU:n jäsenvaltiot esittivät myös erillisinä maina 12:ta päätöslauselmaa, jotka kaikki hyväksyttiin konsensuksella.

4.2. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvosto

Ihmisoikeusneuvoston uudelleenarviointi saatiin päätökseen 17. kesäkuuta 2011, jolloin YK:n yleiskokous hyväksyi äänestyksessä päätöslauselman (154 ääntä puolesta, neljä vastaan, ei yhtään pidättymistä, 34 maata ei osallistunut äänestykseen). Tällä tavoin saatettiin päätökseen lähes kaksi vuotta kestäneet tiiviit neuvottelut Genevessä ja New Yorkissa ja päädyttiin tulokseen, joka EU:n mielestä on minimaalinen, mutta jolla turvataan EU:n ensisijaisina pitämät piirteet, kuten ihmisoikeusneuvoston mahdollisuus käsitellä huolta aiheuttavia maakohtaisia tilanteita ja ihmisoikeusvaltuutetun, hänen toimistonsa ja erityismenettelyjen riippumattomuus, sekä saavutettiin jonkin verran edistystä yleisen määräaikaissarvioinnin (UPR) menettelytavoissa.

Uudelleenarvioinnin lisäksi ihmisoikeustapahtumien vauhti kentällä vuonna 2011 oli ratkaisevassa asemassa vahvistettaessa ihmisoikeusneuvoston toimintaa ja sen valmiuksia puuttua merkittäviin tilanteisiin.

Vuosi alkoi Libyan ihmisoikeustilannetta koskevalla erityisistunnolla 25. helmikuuta 2011. Istunnossa oltiin erittäin huolestuneita maan ihmisoikeustilanteesta ja suositeltiin Libyan väliaikaista erottamista ihmisoikeusneuvostosta, minkä yleiskokous tekikin 1. maaliskuuta 2011, mikä oli ennennäkemätöntä.

Ihmisoikeusneuvostolla oli vuonna 2011 kolme sääntömääräistä istuntoa, maaliskuu-, kesä- ja syyskuussa. Ihmisoikeusneuvosto piti yleistä määräaikaissarvointia (UPR-menettelyä) käsittelevän työryhmän 12. kokouksen (3.–14. lokakuuta 2011), joka päätti UPR-menettelyn ensimmäisen kierroksen. EU korosti tässä yhteydessä menettelyn tärkeyttä ja kannusti panemaan suositukset täytäntöön kokonaisvaltaisesti ja nopeasti, käyttäen tukena myös kansainvälistä apua.

Ihmisoikeusneuvoston 28. helmikuuta–25. maaliskuuta 2011 pidetty 16. istunto vahvisti entisestään ihmisoikeusneuvoston valmiuksia puuttua yksittäisten maiden tilanteisiin, koska istunnon aikana hyväksyttiin 40:n eri aloitteen pohjalta kahdeksan maakohtaista päätöslauselmaa. Korkean edustajan Catherine Ashtonin läsnäolo korkean tason osuuden ensimmäisenä päivänä korosti suurta merkitystä, joka ihmisoikeusneuvostolla EU:lle on.

Irania koskevan päätöslauselman hyväksyminen ensimmäisenä maakohtaisena toimeksiantona ihmisoikeusneuvoston perustamisen jälkeen oli merkittävä läpimurto. Tulokseen päästiin alueidenvälisen ydinryhmän aktiivisuuden ja intensiivisen edunvalvontakampanjan ansiosta.

EU ehdotti Burman/Myanmarin ihmisoikeustilanteesta päätöslauselmaa, jolla jatkettiin erityisraportoin toimeksiantoa ja jossa otettiin huomioon viimeaikaiset tapahtumat, esimerkiksi vaalit ja UPR-menettely. Toiseen EU:n perinteiseen maakohtaiseen päätöslauselmaan, jota esitettiin yhdessä Japanin kanssa Pohjois-Korean ihmisoikeustilanteesta, tehtiin vain vähän muutoksia, ja se sai äänestyksessä edellisvuotta enemmän puoltavia ääniä.

Afrikan ryhmä oli istunnossa niin ikään hyvin aktiivinen ja esitti neljää päätöslauselmaa Afrikan maista (Kongon demokraattinen tasavalta, Norsunluurannikko, Guinea ja Burundi). EU toimi tiiviissä yhteistyössä Tunisian kanssa voidakseen esittää konsensuksella hyväksyttävää päätöslauselmaa teknisestä yhteistyöstä ja avusta, ja sai tukea Afrikan ja arabimaiden ryhmiltä.

Aihekohtaisten aloitteiden osalta EU sai läpi uskonnon- ja uskonvapautta koskevan aloitteen, jonka tarkoituksena oli ilmaista huoli uskonnollisiin vähemmistöihin kohdistuvasta väkivallasta ja suvaitsemattomuudesta ulkoasiainneuvoston 21. helmikuuta 2011 antamien päätelmien mukaisesti. Päätöslauselmassa tuotiin myös esiin tyytyväisyys uskonnon- ja uskonvapautta käsittelevän erityisraportoin työhön. Erityisraportoin toimeksianto laadittiin 25 vuotta sitten jatkotoimena vuoden 1981 julistukselle kaikkinaisen uskontoon tai uskoon perustuvan syrjinnän ja suvaitsemattomuuden poistamisesta. Samaan aikaan eräänä istunnon merkittävimmistä tuloksista saatiin hyväksyttyä – konsensuksella – uskonnollisen suvaitsemattomuuden torjumista koskeva Islamilaisten maiden yhteistyöjärjestön (OIC) päätöslauselma, jota monet pitivät vaihtoehtona OIC:n perinteisesti ajamalle päätöslauselmalle halventamisesta. EU ja GRULAC varmistivat lapsen oikeuksia koskevan perinteisen päätöslauselman hyväksymisen. Sen neuvottelut vaativat runsaasti varhaisvaiheen keskusteluja ja tiivistä yhteistyötä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevän pääsihteerin erityisedustajan ja Unicefin kanssa. Lisäksi ihmisoikeusneuvosto hyväksyi esityksen Yhdistyneiden kansakuntien julistukseksi ihmisoikeuskoulutuksesta.

Ihmisoikeusneuvoston 17. istunto (30. toukokuuta–17. kesäkuuta 2011) oli melko kiireinen, ja siinä hyväksyttiin 29 aloitetta (joista kahdeksasta äänestettiin). EU:n pääasiallisena painopisteenä istuntoa varten oli Valko-Venäjä, jonka ihmisoikeustilanteesta EU sai hyväksyttyä päätöslauselman.

Istunnon aikana esitettiin useita aloitteita Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueesta.

Ihmisoikeusneuvosto hyväksyi erityisesti päätöslauselman Libyan tutkintakomission toimeksiannon jatkamisesta. Syyriasta annettiin yksi alueidenvälinen julkilausuma, jossa hallitusta kehoitettiin toimimaan täysin yhteistyössä ihmisoikeusneuvoston kanssa ja sallimaan ihmisoikeusvaltuutetulle esteetön pääsy maahan, ja Jemenistä yksi alueidenvälinen julkilausuma, jossa pantiin merkille ihmisoikeusvaltuutetun suunnittelema vierailu ja kutsuttiin koolle vuorovaikutteinen vuoropuhelu ihmisoikeusneuvoston 18. istunnossa. Ihmisoikeusneuvosto hyväksyi myös päätöslauselman ihmisoikeuksien edistämisestä ja suojelusta rauhanomaisissa mielenosoituksissa, koska kyseisestä aiheesta oli aiemmin pyydetty järjestettäväksi erityisistuntoa.

Muita keskeisiä maakohtaisia toimia olivat Norsunluurannikon ihmisoikeustilannetta käsittelevän riippumattoman asiantuntijan toimeksiannon perustaminen avustamaan tutkintakomission suositusten täytäntöönpanossa, Somaliaa käsittelevän riippumattoman asiantuntijan toimeksiannon jatkaminen vuodella ja Kirgisialle annettavaa teknistä apua koskevan päätöslauselman hyväksyminen.

Aihekohtaisten kysymysten osalta ihmisoikeusneuvosto hyväksyi Etelä-Afrikan esittämän käänteentekevän päätöslauselman syrjivistä laeista ja käytännöistä sekä väkivaltaisista teoista, joita henkilöihin kohdistuu heidän seksuaalisen suuntautumisensa ja sukupuoli-identiteettinsä johdosta. Päätöslauselmassa annettiin YK:n ihmisoikeusvaltuutetulle tehtäväksi laatia asiaa koskeva tutkimus ja esitellä se ihmisoikeusneuvoston paneelikeskustelussa maaliskuussa 2012. Ihmisoikeusneuvosto hyväksyi myös yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat suuntaviivat, joilla pannaan täytäntöön suojeluun, kunnioitukseen ja korjaamiseen perustuva YK:n toimintakehys, ja käynnisti yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia käsittelevän pääsihteerin erityisedustajan työn seurantamekanismin. Lisäksi ihmisoikeusneuvostossa saatiin hyväksyttyä luonnos lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen kolmanneksi valinnaiseksi pöytäkirjaksi, jolla perustetaan henkilökohtainen valitusmenettely.

YK:n ihmisoikeusneuvoston 18. istunnossa (12.–29. syyskuuta 2011) hyväksyttiin

37 päätöslauselmaa tai puheenjohtajan lausumaa, joista useimmat konsensuksella.

Ihmisoikeusneuvosto hyväksyi istunnon aikana seitsemän maakohtaista aloitetta (Sudan, Etelä-Sudan, Libya, Jemen, Burundi, Kambodža ja Haiti), jotka kaikki kuuluivat kohtaan 10 (tekninen apu ja valmiuksien kehittäminen).

EU:n istuntoa varten määrittelmien pääasiallisten painopisteiden mukaisesti ihmisoikeusneuvosto jatkoi Sudanin ihmisoikeustilannetta käsittelevän riippumattoman asiantuntijan toimeksiantoa konsensuksella hyväksytyllä päätöslauselmalla, joka laadittiin yhteistyössä asianomaisen maan kanssa. Etelä-Sudanin tilannetta käsiteltiin niin ikään päätöslauselmassa, jossa keskityttiin ihmisoikeusalan yhteistyöhön ja apuun. Samoin ihmisoikeusneuvosto hyväksyi konsensuksella Jemeniä koskevan päätöslauselman, jossa maata kehoitettiin käsittelemään YK:n ihmisoikeusvaltuutetun laatimassa raportissa esitettyjä suosituksia ja jossa pantiin merkille hallituksen ilmoitus ihmisoikeusloukkauksia ja -rikkomuksia koskevan tutkinnan aloittamisesta. Myös Kambodžaa käsittelevän riippumattoman asiantuntijan poikkeuksellisesta kahden vuoden toimeksiannosta päätettiin. Ihmisoikeusneuvosto jatkoi Haitia käsittelevän riippumattoman asiantuntijan toimeksiantoa ja hyväksyi Burundille annettavaa neuvontaa ja teknistä apua koskevan päätöslauselman, jossa pantiin merkille kansallisen ihmisoikeusinstituution todellinen perustaminen Pariisin periaatteiden mukaisesti. Aihekohtaisten kysymysten osalta ihmisoikeusneuvosto perusti istunnossa uuden toimeksiannon totuutta, oikeutta, korvaamista ja uusimattomuustakeita käsittelevälle erityisraporttijalle.

EU osallistui vuoden aikana ratkaisevalla tavalla Syyrian ihmisoikeustilannetta koskevien kolmen erityisistunnon koollekutsumiseen. Ensimmäinen Syyriaa käsitellyt erityisistunto pidettiin 29. huhtikuuta 2011. Istunnossa hyväksytyssä päätöslauselmassa pyydettiin Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimistoa lähettämään Syyriaan kiireellisesti valtuuskunta tutkimaan kaikkia väitettyjä ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden loukkauksia ja selvittämään kyseisten loukkausten tosiseikat ja olosuhteet. Toinen erityisistunto pidettiin 23. elokuuta 2011, jolloin ihmisoikeusneuvosto valtuutti riippumattoman tutkintakomission tutkimaan "kaikki ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden loukkaukset, joita Syyrian arabitasavallassa väitetään tapahtuneen maaliskuun 2011 jälkeen, (...) ja määrittämään mahdollisuuksien mukaan niistä vastuussa olevat henkilöt, jotta varmistettaisiin loukkauksiin syyllistyneiden (...) saattaminen vastuuseen teoistaan". Syyrian viranomaiset eivät tukeneet eivätkä helpottaneet tutkintakomission työtä, mutta se julkaisi 28. marraskuuta 2011 raporttinsa, joka toimitettiin yleiskokoukselle suositellen, että yleiskokous harkitsisi raportin toimittamista kaikille Yhdistyneiden kansakuntien asiaankuuluville elimille.

Tutkintakomission julkaistua raporttinsa EU päätti tukea ihmisoikeusneuvoston kolmannen Syyriaa käsittelevän erityisistunnon koollekutsumista. Istunto pidettiin 2. joulukuuta 2011. Kyseisen kolmannen istunnon päätteeksi ylivoimaisella enemmistöllä hyväksytyssä päätöslauselmassa kehoitettiin ihmisoikeusvaltuutetun toimistoa lähettämään edustajiaan Syyriaan ja perustettiin erityisraportoijan toimeksianto tilanteen seuraamiseksi. Lisäksi päätöslauselmassa pyydettiin viranomaisia varmistamaan, että tutkintakomissio pääsee maahan, ja tekemään sen kanssa asianmukaista yhteistyötä.

4.3. Euroopan neuvosto

EU:n ja Euroopan neuvoston yhteistyö syveni entisestään vuonna 2011, ja yhteydenpito oli entistä vilkkaampaa myös ihmisoikeuksien alalla. Tiiviimmistä yhteistyöstä ja poliittisesta vuoropuhelusta on sovittu EU:n ja Euroopan neuvoston välillä vuonna 2007 allekirjoitetussa yhteisymmärryspöytäkirjassa.

EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen Lissabonin sopimuksen mukaisesti on merkittävä edistysaskel kaikkien Euroopan kansalaisten ihmisoikeuksien suojelussa. Se edellyttää tulevan sopimuksen arkaluonteisimpien näkökohtien perusteellista analysoimista. EU teki paljon työtä, jotta liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimusjärjestelmään sujuisi vaivattomasti, EU:n toimielinrakenteen erityisluonne huomioon ottaen. Heinäkuun 2010 jälkeen pidettiin kahdeksan neuvottelukierrosta EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, ja niiden päätteeksi päästiin kesäkuussa 2011 asiantuntijatasolla yhteisymmärrykseen luonnoksesta EU:n liittymistä koskevaksi sopimukseksi. Kummankin järjestön kaikkien jäsenten on vielä vahvistettava sopimusehdotuksen teksti. EU:ssa tarvitaan lisää aikaa liittymisen arkaluonteisimmista näkökohdista keskustelemiseksi.

Euroopan neuvoston johtavat virkamiehet, muun muassa Euroopan neuvoston pääsihteeri ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu tapasivat edelleen säännöllisesti komission puheenjohtajaa, korkeaa edustajaa / komission varapuheenjohtajaa sekä muita komission jäseniä. Useita Euroopan komission korkean tason virkamiehiä vieraili Strasbourgissa kertomassa Euroopan neuvostolle EU:n eri politiikoista, muun muassa itäistä kumppanuutta koskevasta aloitteesta.

EU arvostaa suuresti Euroopan neuvoston Venetsian komission työtä ja on tyytyväinen sen rooliin tarkasteltaessa Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteensopivuutta eurooppalaisten vaatimusten ja normien kanssa perusoikeuksien ja -vapauksien alalla. EU keskustelee vuosittain laajentumispaketistaan Euroopan neuvoston kanssa, ja keskusteluihin osallistuu noin 60 sen asiantuntijaa ja muuta henkilöstön jäsentä. EU käy myös säännöllisiä neuvotteluja Euroopan neuvoston ja sen valvontaelinten kanssa valmistellessaan vuosittaisia ENP:n edistymiskertomuksia. EU:n yhteistyö Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun kanssa on sujunut hyvin, erityisesti käsiteltäessä Georgian konfliktin jälkeistä tilannetta.

EU ja Euroopan neuvosto ovat toteuttaneet useita yhteisiä ohjelmia oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien alalla. EU ja Euroopan neuvosto jatkoivat tiivistä yhteistyötään kuolemanrangaistuksen poistamiseksi koko maailmasta. Tästä osoituksena oli yhteisen julkilausuman julkaiseminen kuolemanrangaistuksen vastaisena kansainvälisenä ja eurooppalaisena teemapäivänä, jota vietettiin 10. lokakuuta 2011.

EU on edelleen Euroopan neuvoston toiminnan merkittävä tuenantaja, sillä se rahoittaa yhteisiä ohjelmia ja toimia. Vuodesta 2010 EU on rahoittanut useita Euroopan neuvoston kohdennettuja hankkeita itäisen kumppanuuden rahoitusohjelman kautta vahvistaakseen uudistusprosesseja itäisen kumppanuuden maissa ja lähentääkseen niitä Euroopan neuvoston ja EU:n normeihin itäisen kumppanuuden foorumiin 1 (hyvä hallintotapa ja ihmisoikeudet) kuuluvilla keskeisillä aloilla. Koska Euroopan neuvoston itäisen kumppanuuden rahoitusohjelma tuotti lupaavia tuloksia, EU käynnisti Euroopan neuvoston eteläisen rahoitusohjelman (4 miljoonaa euroa, toteutusaika 30 kuukautta), jonka tarkoituksena on edistää ihmisoikeuksia ja demokratiakehitystä eteläisen Välimeren maissa EU:n uudistetun Euroopan naapuruuspolitiikan hengessä.

4.4. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj)

Euroopan unioni edustaa puolta Etyjin jäsenistöstä (56 osallistujavaltiota), minkä vuoksi sillä on erityinen vastuu toimia aktiivisesti järjestössä. EU:n pääasiallisena tavoitteena on tukea Etyjin pyrkimyksiä parantaa turvallisuutta sen kaikkien kolmen "ulottuvuuden" kautta:

- poliittis-sotilaallinen ulottuvuus
- talous- ja ympäristöulottuvuus
- inhimillinen ulottuvuus.

Kyseinen kokonaisvaltainen turvallisuuskäsitys, jossa ihmisoikeudet ovat keskeisellä sijalla, on EU:lle erittäin tärkeä. Sen vuoksi Astanassa vuonna 2010 pidetyn huippukokouksen jälkeen EU näki vuonna 2011 paljon vaivaa varmistaakseen kunkin osallistujavaltion vapaaehtoisesti hyväksymien Etyjin poliittisten sitoumusten paremman täytäntöönpanon, erityisesti inhimillisen ulottuvuuden alalla, johon kuuluu ihmisoikeuksiin, perusvapauksiin, demokratiakehitykseen (vaalit mukaan luettuina), oikeusvaltioon sekä suvaitsevaisuuteen ja syrjimättömyyteen liittyviä sitoumuksia ja toimia.

EU korosti vuonna 2011 sananvapautta perusvapautena:

- Ensinnäkin varmistamalla, että perusvapauksia kunnioitetaan digitaalisella aikakaudella ja että tiedotusvälineiden keskuudessa vallitsee moniarvoisuus. Tiedotusvälineiden vapaus nähdään keinona lisätä muiden perusvapauksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamista.
- Toiseksi tukemalla kaikkia toimia, joilla pyritään parantamaan toimittajien suojelua suuntauksen ollessa huolestuttavan yleisesti kohti hyökkäyksiä ja pelottelua toimittajia ja tiedotusvälineiden työntekijöitä kohtaan monissa osissa Etyjin aluetta.

Asiassa onnistuttiin osittain. Toisaalta EU osallistui merkittävällä tavalla Vilnassa kesäkuussa 2011 pidettyyn onnistuneeseen ja paljon julkisuutta saaneeseen kaksipäiväiseen konferenssiin toimittajien turvallisuudesta sekä Wienissä heinäkuussa 2011 pidettyyn kaksipäiväiseen kokoukseen uusien tiedotusvälineiden moniarvoisuudesta. Toisaalta taas EU:n tarmokkaista pyrkimyksistä huolimatta Vilnan ministerineuvostossa joulukuussa 2011 ei saavutettu konsensusta kyseisiä kahta aihetta koskevista ministeritason päätöksistä, jotka olisivat entisestään vahvistaneet Etyjin asiaa koskevia sitoumuksia. Muutamilla Etyjin alueen itäisillä mailla oli vaikeuksia tunnustaa kyseisiä EU:n painopistealoja koko Etyjin alueen painopistealoiksi.

Lisäksi EU tuki ja auttoi järjestämään erittäin hyödyllisiä tilaisuuksia aiheista, joita EU pitää Etyjin sisällä ensisijaisina, esimerkiksi:

- asiantuntijakokous naisten yrittäjyydestä (Vilna, 3. ja 4. maaliskuuta 2011)
- ihmiskaupan vastaisen allianssin vuotuinen konferenssi (Wien, 20. ja 21. kesäkuuta 2011)
- Etyjin kokous, jossa käsiteltiin kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kehittämistä (oikeusasiamiesinstituutiot, komissiot, instituutit ja muut mekanismit).

EU toi myös näkemyksiään erittäin avoimesti esiin pysyvän neuvoston viikoittaisissa kokouksissa ja Etyjin inhimillisen ulottuvuuden komiteoiden kuukausittaisissa kokouksissa vuonna 2011: niissä voidaan jatkuvasti tarkastella Etyjin 56 osallistujavaltion ihmisoikeussitoumuksia sekä keskustella niistä avoimesti ja rehellisesti. Useita konkreettisia ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin liittyviä ongelmatilanteita tuotiin esiin ja yleisön tietoisuuteen. EU on vakuuttunut siitä, että Etyj on sen käytettävissä olevien, ihmisoikeuksien diplomaattisten edistämiskeinojen joukossa erittäin hyödyllinen foorumi.

5. MAA- JA ALUEKOHTAISET KYSYMYKSET

5.1. EU:n ehdokasmaat ja mahdolliset jäsenehdokkaat

5.1.1. *Turkki*

Komission vuoden 2011 edistymiskertomuksessa todettiin, että rajoitetusta edistymisestä huolimatta perusoikeuksien ja erityisesti sananvapauden alalla tarvitaan vielä huomattavia ponnisteluja ja että kirjailijoita ja toimittajia vastaan nostettujen oikeusjuttujen määrä ja verkkosivustojen suhteettoman usein tapahtuvat sulkemiset aiheuttavat vakavaa huolta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle tehtyjen uusien valitusten määrä kasvoi jo viidettä vuotta peräkkäin. Turkki ei ole noudattanut eräitä tuomioistuimen päätöksiä useisiin vuosiin. Lisäksi tietyt uudistukset ovat olleet toteuttamatta jo useita vuosia eikä ihmisoikeusinstituutioita koskevaa lainsäädäntöä ole vielä täysin mukautettu YK:n periaatteisiin.

EU–Turkki-assosiaationeuvostossa huhtikuussa 2011 EU kannusti Turkkia edistämään edelleen perusoikeuksien ja -vapauksien kunnioittamista niin lainsäädännössä kuin käytännössä. Myönteisiä edistysaskelia havaittiin turvallisuusjoukkojen siviilivalvonnan ja oikeuslaitoksen uudistusstrategian täytäntöönpanossa, mutta lisäedistyminen on tarpeen. Kööpenhaminan arviointiperusteiden täysimääräinen täyttäminen edellyttää lisäponnisteluja muun muassa omistusoikeuden, ammattiyhdistysoikeuksien, vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, naisten ja lasten oikeuksien, syrjimättömyyden ja sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen sekä kidutuksen ja huonon kohtelun torjunnan aloilla. EU pahoitteli, että hallituksen elokuussa 2009 ilmoittama demokraattinen pelinavaus erityisesti kurdikysymyksen ratkaisemiseksi ei vastannut odotuksia, koska vain vähän toimenpiteitä toteutettiin käytännössä. EU kehotti Turkkia muuttamaan terrorisminvastaista lainsäädäntöään, jotta vältettäisiin perusoikeuksien käytön aiheettomia rajoituksia.

Neuvoston joulukuussa 2011 antamissa päätelmissä käsiteltiin samantapaisia asioita. EU totesi, että maassa on edistetty tärkeitä painopisteitä, joihin kuuluvat turvallisuusjoukkojen siviilivalvonta, oikeuslaitoksen uudistus, uskonnonvapaus ja kidutuksen vastaisen YK:n yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan ratifiointi. Se suhtautui myönteisesti Turkin perustuslakiuudistusta koskeviin ensimmäisiin toimiin ja korosti, että on olennaisen tärkeää panna uudistukset täytäntöön eurooppalaisten normien mukaisesti. Neuvosto myös kannusti Turkkia varmistamaan, että työssä kuullaan kaikkia poliittisia puolueita ja kansalaisyhteiskuntaa mahdollisimman laajasti. Lisäksi neuvosto kannusti Turkkia edistämään edelleen perusoikeuksien ja -vapauksien kunnioittamista niin lainsäädännössä kuin käytännössä, erityisesti sananvapauden alalla. EU ilmaisi tyytyväisyytensä uuteen lainsäädäntöön, jolla muutetaan yhteisölakia tavoitteena helpottaa takavarikoidun omaisuuden palauttamista ei-islamilaيسille uskonnollisille yhteisöille, edellyttäen että se pannaan tehokkaasti täytäntöön.

Edistyminen poliittisten arviointiperusteiden täyttämisessä, perusoikeudet mukaan luettuina, on keskeinen osa komission ehdotusta tehostaa EU:n ja Turkin suhteita ja liittymisprosessia laatimalla "myönteinen asialista", minkä neuvosto hyväksyi joulukuussa 2011. Myönteisen asialistan tarkoituksena on tukea ja täydentää liittymisprosessia.

Turkille osoitettiin 780 miljoonaa euroa liittymistä edeltävää rahoitustukea vuonna 2011. Turkki sai lisäksi tukea rajatylittävään yhteistyöhön sekä tukea liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA) alaisista alueellisista ja horisontaalisista ohjelmista.

5.1.2. *Länsi-Balkan*

EU-jäsenyyden mahdollisuus vie voimakkaimmin eteenpäin EU:hun liittyviä uudistuksia Länsi-Balkanin alueella, myös mukautumista EU:n ihmisoikeuspolitiikkaan. Demokratian periaatteiden, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, perusvapauksien ja kansainvälisen oikeuden periaatteiden kunnioittaminen, täysi yhteistyö entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa sekä alueellinen yhteistyö kuuluvat vakautus- ja assosiaatioprosessin eli Länsi-Balkanin maihin sovellettavan toimintapoliittisen kehyksen edellytyksiin. Vakautus- ja assosiaatiosopimukset ovat prosessin ydin, ja demokratian periaatteet ja ihmisoikeuksien suojele kuuluvat niihin oleellisina osina.

EU:n viimeisin tilannearvio perustuu komission vuotuisiin edistymiskertomuksiin, jotka annettiin 12. lokakuuta 2011. Kertomuksissa todetaan, että oikeusvaltio, erityisesti korruptio ja järjestäytynyt rikollisuus, hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen ja sananvapaus tiedotusvälineissä ovat alueella merkittäviä haasteita. Niissä myös korostetaan Länsi-Balkanin alueellisen yhteistyön ja sovinnon merkittävyyttä.

Pakolaisten ja siirtymään joutuneiden henkilöiden paluumuuttoprosessin osalta Bosnia ja Hertsegovinan, Kroatian, Montenegron ja Serbian ulkoasiainministerit päättivät 7. marraskuuta 2011 Belgradissa jatkaa kaikkien alan ratkaisematta olevien kysymysten käsittelyä ja kutsua koolle tuenantajien konferenssin rahoittaakseen yhteisen, 584 miljoonan euron arvoisen pakolaisten asutusohjelman.

EU käy alueen maiden kanssa ihmisoikeuskysymyksistä säännöllisiä keskusteluja eri foorumeilla. EU:n tukea annetaan liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA), ja se suunnataan Eurooppaan yhdentymisen lyhyen ja keskipitkän aikavälin painopisteisiin. Osana Länsi-Balkania koskevaa yleistä tukeaan EU:lla oli vuonna 2011 alueella kolme YTPP-operaatiota ja kaksi EU:n erityisedustajan toimistoa. Operaatioiden toimeksiannoissa korostetaan ihmisoikeus- ja oikeusvaltiokysymysten merkitystä.

EU tukee ICTYn toimeksiantoa korostamalla, että täysimääräinen yhteistyö tuomioistuimen kanssa on EU-jäsenyyden olennainen ehto. Kahden vielä oikeutta pakoilleen henkilön pidättäminen ja toimittaminen tuomioistuimeen touko- ja kesäkuussa 2011 edisti suuresti kansainvälisen oikeuden noudattamista ja sovintoa alueella.

EU:n neuvosto toisti 5. joulukuuta 2011, että on tärkeää suojella kaikkia vähemmistöjä, ja kehotti alueen hallituksia ryhtymään tarvittaviin toimiin näiden kysymysten ratkaisemiseksi.

5.1.3. *Kroatia*

Kroatia sai kesäkuussa 2011 päätökseen liittymistä koskevat neuvottelut täytettyään tietyt oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskevaan neuvottelulukuun kuuluvat edellytykset ja edistyttyään – koko EU:hun lähentymisprosessinsa aikana – ihmisoikeuksien ja demokratian alalla. Se allekirjoitti liittymissopimuksen 9. joulukuuta 2011. Ratifioituaan sopimuksen Kroatia liittyy EU:hun 1. heinäkuuta 2013. Siihen saakka Euroopan komissio valvoo, miten Kroatia on täyttänyt liittymisneuvottelujen aikana tekemänsä sitoumukset, erityisesti oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien alalla. Euroopan komissio raportoi asiasta säännöllisesti EU:n jäsenvaltioille. Lokakuussa 2011 antamassaan edistymiskertomuksessa se totesi Kroatian toteuttaneen erilaisia toimia yleisötiedotuksen alalla ja ihmisoikeuksien suojelun parantamiseksi. Ihmisoikeuksien toteutuminen vaatii kuitenkin huomion kiinnittämistä jatkossakin muun muassa oikeuslaitoksen tehokkuuteen ja oikeussuojan saatavuuteen.

EU seurasi tarkoin oikeuslaitoksen uudistusstrategian toteuttamista sekä toimenpiteitä oikeuslaitoksen riippumattomuuden, vastuuvollisuuden, puolueettomuuden ja ammattimaisuuden vahvistamiseksi. Sotarikosten syytteenpanon osalta EU arvioi säännöllisin väliajoin edistymistä oikeudenkäyntien puolueettomuuden varmistamisessa. Rankaisemattomuuden kysymystä ei ole vielä käsitelty perusteellisesti. EU rahoitti hankkeen, jonka avulla valtioista riippumattomat järjestöt voivat seurata sotarikosoikeudenkäyntejä.

EU korosti, että on tärkeää jatkaa vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien suojelusta annetun lainsäädännön täytäntöönpanoa, mukaan lukien tosiasialliset tulokset vähemmistöjen työllisyyden lisäämisessä. EU kannusti Kroatiaa myös toteuttamaan parannuksia naisten, lasten ja vammaisten oikeuksiin.

Pakolaisten kestäväälle paluulle on luotava oikeat taloudelliset ja sosiaaliset edellytykset. EU pani merkille Kroatian merkittävän edistymisen asutusohjelman toteuttamisessa, jatkoi tuenantajien koordinoinnin johtamista ja kehotti Kroatiaa jatkamaan tarvittavan majoituksen tarjoamista. EU muistutti, että kaikki syrjintätapaukset on selvitettävä kokonaisuudessaan, ja korosti, että sovellettavien seuraamusten olisi oltava varoittavia. EU rahoitti edelleen valmiuksien kehittämishankkeita edellä mainituilla aloilla IPA:n ja EIDHR:n kautta ja myönsi joukon avustuksia kansalaisyhteiskunnan järjestöille.

5.1.4. *Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia*

EU jatkoi ihmisoikeuksien toteutumisen seurantaan ja niiden edistämistä maassa.

Vuoden 2001 Ohridin puitesopimuksen allekirjoittajana EU seuraa kaikkien siihen perustuvien politiikkojen toteuttamista. Laajentumisesta vastaava komission jäsen ja useat Euroopan parlamentin jäsenet osallistuivat Ohridin puitesopimuksen kymmenvuotisjuhlallisuuksiin kansallisella tasolla yhdessä tasavallan presidentin, pääministerin ja hänen sijaistensa sekä yhteiskunnan eri osien edustajien kanssa.

Euroopan komissio arvioi, että maa täyttää edelleen riittävällä tavalla poliittiset arviointiperusteet. Maa on jatkanut liittymisen edellyttämiä uudistuksia, vaikkakin haasteita on vielä jäljellä. Komissio totesi vuoden 2011 edistymiskertomuksessaan, että ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun oikeudelliset ja institutionaaliset puitteet ovat laajasti ottaen olemassa, ja kannusti vuoropuheluun vakavista huolenaiheista, jotka liittyvät sananvapauden rajoittamiseen tiedotusvälineissä.

Heinäkuussa 2011 EU:n edustusto oli mukana järjestämässä romanikysymyksiä koskevaa työpajaa, jossa laadittiin useita asiakirjoja. Työpajan jatkotoimena hallitukselle asetettiin tavoitteita oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevissa laajemmissa kysymyksissä.

EU-maiden edustustojen päälliköt kiinnittivät erityistä huomiota perusoikeuksiin kokouksessa, jossa vahvistettiin ihmisoikeuksien puolustajia koskevat strategiat ja suuntaviivat ja keskusteltiin erityisesti homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden oikeuksista. EU:n edustusto avusti myös hanketta, jossa kansalaisille tiedotettiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista järjestämällä innovatiivisia kulttuuritapahtumia.

EU antoi vuonna 2011 IPA:sta 29 miljoonaa euroa taloudellista tukea, josta 8,8 miljoonaa euroa osoitettiin ihmisoikeuksien suojeluun ja edistämiseen. Lisäksi vuonna 2011 myönnettiin EIDHR:stä 600 000 euroa Ohridin puitesopimukseen liittyviin hankkeisiin, joilla edistetään syrjimättömyyttä, sosiaalista osallisuutta ja sosiaalisia oikeuksia, mukaan lukien vähemmistöjen ja varsinkin romanien suojelu, ja valtavirtaistetaan nimenomaisesti naisten, lasten ja vammaisten oikeudet.

Maa piti voimassa Yhdysvaltojen kanssa tekemänsä luovuttamattomuussopimuksen, joka ei ole Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön sopimuspuolena olevan valtion ja Yhdysvaltojen välisiä järjestelyjä koskevien EU:n periaatteiden mukainen.

5.1.5. *Montenegro*

Montenegro on edistynyt jonkin verran ihmisoikeuksien edistämisen ja toteutumisen valvonnan alalla. Alan säännösten noudattaminen edellyttää lisätoimia, erityisesti täytäntöönpanon ja toteutumisen valvonnan osalta.

Perusoikeuksien osalta oikeudellisten ja institutionaalisten puitteiden vahvistamisessa edistyi jonkin verran, mutta olemassa olevat oikeudelliset takeet on pantava kokonaisuudessaan täytäntöön ja hallinnollisia valmiuksia on vahvistettava. Lainvalvontaviranomaisten roolia tiedotusvälineiden vapauden suojaamisessa on vahvistettava eurooppalaisten normien ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.

Valtion instituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjen välinen vuoropuhelu on entistä laadukkaampaa ja pysyvämpää, mutta sitä on vielä vahvistettava. Edistymistä romani-, ashkali- ja egyptiläisväestön osallistamisessa tapahtui vain vähän. Heinäkuussa 2011 hyväksyttiin kestäviä ratkaisuja Montenegrossa siirtymään joutuneiden henkilöiden ongelmiin koskeva strategia EU:n ja UNHCR:n avustuksella.

Vaalien lainsäädännöllisiä ja institutionaalisia puitteita parannettiin tuntuvasti syyskuussa 2010 annetulla uudella vaalilailla, jolla toteutettiin Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) ja Venetsian komission vaaleista antamat tärkeimmät suositukset. Parlamentin lakiasäätävän ja valvontatehtävän vahvistaminen vaatii vielä lisää kestäviä toimia. Vähemmistöjen aito edustus on taattu.

Ihmisoikeudet ovat osa lausunnon jälkeistä seurantamekanismia. Toisessa vakautus- ja assosiaationeuvostossa 20. kesäkuuta 2011 EU totesi, että ihmisoikeuksia koskevat institutionaaliset ja lainsäädäntöpuitteet ovat suurelta osin olemassa, mutta että voimassa olevan lainsäädännön täytäntöönpano ei ole aina tyydyttävää. EU korosti, että lainvalvontaelinten ja virkamiesten tietoisuutta ihmisoikeusrikkomusten kaikista näkökohdista on edelleen lisättävä. Se vetosi Podgorican hallitukseen, jotta se tutkisi aiemmat toimittajiin kohdistuneet väkivalta- ja pelottelutapaukset ja tehostaisi toimiaan huonon kohtelun ja kidutuksen torjumiseksi.

EU pani tyytyväisenä merkille Montenegron yhtyneen EU:n yleiseen kantaan Kansainvälisestä rikostuomioistuimesta, mutta totesi samalla, että Montenegro pitää voimassa Yhdysvaltojen kanssa tekemänsä luovuttamattomuussopimuksen, joka ei ole asiaankuuluvien EU:n periaatteiden mukainen.

Liittymisneuvottelujen aloittamisen keskeisiä painopisteitä ovat oikeusvaltion lujittaminen, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuminen, tiedotusvälineiden vapauden vahvistaminen sekä kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden oikeudellisen aseman takaaminen ja heidän oikeuksiensa kunnioittamisen varmistaminen.

5.1.6. *Albania*

Demokratian periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen on kirjattu EU:n ja Albanian vakautus- ja assosiaatiosopimukseen, joka tuli voimaan huhtikuussa 2009.

Kesäkuun 2009 parlamenttivaaleja seurannut poliittinen umpikuja oli hallitsevassa asemassa myös vuonna 2011. Neljän mielenosoittajan kuolemaan johtaneet väkivaltaisuuDET 21. tammikuuta 2011 pahensivat epäluottamuksen ilmapiiriä entisestään. Sen jälkeen 8. toukokuuta 2011 pidetyt paikallisvaalit, joissa väärään paikkaan laitettujen äänestyslipukkeiden laskennasta aiheutui erimielisyyksiä ja tulokset kyseenalaistettiin Tiranassa, kärjistikivät vielä enemmän valtaapitävän enemmistön ja opposition vastakkainasettelua. Kyseiset tapahtumat veivät huomiota EU:n edellyttämiltä ja erittäin tarpeellisilta poliittisilta uudistuksilta suuren osan vuotta, mutta opposition paluu parlamenttiin syyskuussa ja puolueiden välillä marraskuussa aikaansaatu sopimus joidenkin keskeisten uudistusten käsittelystä tarjosivat mahdollisuuden edistymiseen.

Hallitus pyrki tältä pohjalta edistämään EU:hun yhdentymisen asialistaa, erityisesti laatimalla toimintasuunnitelman, jossa käsitellään Euroopan komission vuoden 2010 lausunnossa mainittuja 12:ta keskeistä painopistettä, joita ovat muun muassa ihmisoikeuksien suojelun tehostaminen erityisesti naisten, lasten ja romanivähemmistön osalta, syrjinnän torjuminen sekä tarvittavat lisätoimet, joilla parannetaan vangittujen henkilöiden kohtelua poliisiasemilla, tutkintavankeudessa ja vankiloissa.

Maaliskuussa 2011 EU:n edustusto, Yhdysvaltojen suurlähetystö ja Etyjin edustusto antoivat Tiranassa toteutetun 45 romaniperheen hädän johdosta yhteisen julkilausuman, jossa kehoitettiin noudattamaan kansainvälisiä velvoitteita ja pyydettiin viranomaisia tutkimaan tapaus ja tarjoamaan tarvittavaa sosiaaliapua.

Ottaen huomioon kyseisen häätötapauksen ja uuden EU:n kehyksen romanien integraatiota edistävälle kansallisille strategioille vuoteen 2020 EU:n edustusto järjesti kesäkuussa 2011 edustustojen päälliköiden erityiskokouksen keskustellakseen EU:n jäsenvaltioiden, työ- ja sosiaaliministeriön romaneista vastaavan teknisen sihteeristön sekä kansainvälisten ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa romaniyhteisöön liittyvistä tärkeimmistä huolenaiheista.

Joulukuussa 2011 EU:n edustusto järjesti seminaarin, jossa pyrittiin määrittämään mahdollisia ratkaisuja, joilla parannetaan romani- ja egyptiläisyhteisöjen osallisuutta. Albanian viranomaisten odotetaan raportoivan seminaarin johtopäätösten täytäntöönpanosta Euroopan komissiolle vuonna 2012. Niin ikään joulukuussa EU:n edustusto allekirjoitti EIDHR:n puitteissa kymmenen uutta avustussopimusta, joiden kokonaisarvo oli 1,2 miljoonaa euroa. Paikallisten valtioista riippumattomien järjestöjen toteuttamilla hankkeilla on tarkoitus parantaa oikeussuojan saatavuutta haavoittuville ja syrjäytyneille henkilöille, edistää syrjittyjen ryhmien oikeuksia ja tukea sukupuolten tasa-arvoa ja naisten voimaantumista.

Albania piti voimassa Yhdysvaltojen kanssa tekemänsä luovuttamattomuussopimuksen, joka ei ole Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön sopimuspuolena olevan valtion ja Yhdysvaltojen välisiä järjestelyjä koskevien EU:n periaatteiden mukainen.

Albanian parlamentti hyväksyi joulukuussa 2011 oikeusasiamiehen nimittämisen (nimitys oli pitkittynyt helmikuusta 2010).

5.1.7. *Bosnia ja Hertsegovina*

Neuvosto päätti maaliskuussa 2011 kokonaisvaltaisesta EU:n lähestymistavasta, johon kuuluvat Bosnia ja Hertsegovinaa koskeva vahvistettu strategia ja vahvistettu yhtenäinen EU:n läsnäolo kentällä (EU:n erityisedustaja / EU:n edustusto).

Vakautus- ja assosiaatioprosessin vakiintuneissa puitteissa Bosnia ja Hertsegovina sitoutui kesäkuussa 2011 käymään EU:n kanssa rakenteellista vuoropuhelua oikeuslaitoksesta. Tavoitteena on vahvistaa oikeusvaltion alan saavutuksia, perustaa koko Bosnia ja Hertsegovinan alueen kattava riippumaton, toimiva ja puolueeton oikeusjärjestelmä sekä helpottaa EU:hun yhdentymistä.

Joulukuussa 2011 Bosnia ja Hertsegovinan poliittiset johtajat sopivat ministerineuvoston muodostamisesta (lokakuussa 2010 pidettyjen yleisten vaalien jälkeen) ja valtion talousarvion hyväksymisestä vuodeksi 2011 sekä päättivät jatkaa väestölaskentaa ja valtiontukia koskevien lakien käsittelyä ja toimia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa Sejdic/Finci antaman ratkaisun panemiseksi täytäntöön. Näin ollen Bosnia ja Hertsegovina pyrkii edelleen edistymään vakautus- ja assosiaatiosopimuksen ja väliaikaisen sopimuksen mukaisen, perustuslain mukauttamista Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökseen koskevan velvoitteensa täyttämisessä.

Tiedotusvälineisiin kohdistuvat poliittiset paineet ja tiedotusvälineiden jakautuminen yhä edelleen etnisten rajalinjojen mukaan haittaavat suvaitsevaisen yhteiskunnan kehittymistä. Syrjintä on edelleen yleistä, ja sitä esiintyy kaikilla yhteiskunnallisen ja poliittisen elämän aloilla. Eniten sitä kohdistuu romaneihin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Romanivähemmistön sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi on toteutettu vain vähän toimia. Naisten oikeudet toteutuvat huonosti. Sodan aikana raiskausten ja seksuaalisen väkivallan uhreiksi joutuneiden naisten asemaa on saatu parannettua vain vähän tai ei lainkaan. Syrjinnän ja erottelun lopettamiseksi kouluissa ja koulutukseen pääsyn parantamiseksi on toteutettu vain vähän toimia.

Bosnia ja Hertsegovinassa toteutettavat YTPP-operaatiot eli EU:n poliisioperaatio (EUPM) ja Althea-operaatio (EU-johtoiset joukot vuodesta 2007) edistivät oikeusvaltiota ja turvallista ja suojattua ympäristöä.

Bosnia ja Hertsegovina piti voimassa Yhdysvaltojen kanssa tekemänsä luovuttamattomuussopimuksen, joka ei ole Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön sopimuspuolena olevan valtion ja Yhdysvaltojen välisiä järjestelyjä koskevien EU:n periaatteiden mukainen.

Vuoden 2011 määrärahat IPA:n osasta I ovat 102,68 miljoonaa euroa. IPA:sta tuetaan muun muassa koulutusalan toimia sekä pakolaisten paluumuuttoa koskevan Sarajevon prosessin täytäntöönpanoa Bosnia ja Hertsegovinassa.

5.1.8. *Serbia*

Neuvosto ilmaisi 5. joulukuuta 2011 tyytyväisyytensä komission 12. lokakuuta 2011 antamaan lausuntoon EU:n jäsenyyttä koskevasta Serbian hakemuksesta. Neuvosto totesi, että Serbia on päässyt täysin tyydyttävälle tasolle yhteistyössä ICTYn kanssa ja että jatkuva täysi yhteistyö ICTYn kanssa on edelleen olennaisen tärkeää. Serbia edistyi huomattavasti Kööpenhaminan Eurooppa-neuvostossa asetettujen poliittisten arviointiperusteiden ja vakautus- ja assosiaatioprosessin vaatimusten täyttämässä, ihmisoikeudet ja vähemmistöjen suojelu mukaan luettuina.

EU jatkoi Serbian ihmisoikeustilanteen, myös sosiaalisesti haavoittuvien ryhmien ja vähemmistöjen tilanteen, tarkastelua vakautus- ja assosiaatioprosessin yhteydessä. Lisäksi EU:n Belgradin-edustusto seurasi tiiviisti ja eri tavoin Serbian ihmisoikeustilannetta, vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet mukaan luettuina, muun muassa suorittamalla vierailuja kentällä ja käymällä säännöllistä vuoropuhelua asiaankuuluvien sidosryhmien, esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, erityisesti lausunnon valmistelun yhteydessä.

Serbialle myönnettiin vuodeksi 2011 IPA-määrärahoja yhteensä 201 miljoonaa euroa. Rahoitustuki kohdennettiin muun muassa oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien vahvistamiseen sekä koulutukseen. Useita kansalaisyhteiskunnan aloitteita tuetaan kansallisten ja alueellisten IPA-ohjelmien kautta sekä kansalaisyhteiskunnan rahoitusvälineestä ja aihekohtaisista rahoitusvälineistä, esimerkiksi EIDHR:stä.

EU:n Belgradin-edustusto jatkoi ihmisoikeuksien ja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien seuraamista kiinnittäen erityistä huomiota romanivähemmistöön eräänä syrjityimmistä ja syrjäytyneimmistä ryhmistä. Perusoikeuksien suojaamiseksi on luotu oikeudelliset ja institutionaaliset puitteet. Pääpaino on nyt ihmisoikeuslainsäädännön täytäntöönpanolla, jota on tehostettava. Viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä parannettiin perustamalla valtion virasto kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävää yhteistyötä varten. Oikeuslaitoksen uudistuksen puutteita käsitellään meneillään olevassa oikeuslaitoksen uudelleennimitysmenettelyn tarkistamisessa. Jatkuvana huolena suhteissa Serbiaan on korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuminen sekä uskottavien saavutusten osoittaminen, missä EU kannustaa toteuttamaan lisätoimia.

5.1.9. Kosovo¹¹

Vuonna 2011 Euroopan komission yhteystoimisto Kosovossa (nytemmin nimeltään EU:n toimisto), EU:n erityisedustaja ja Kosovossa toteutettava EU:n oikeusvaltio-operaatio (EULEX) vaikuttivat kukin osaltaan kansainvälisten ihmisoikeusnormien noudattamiseen ja täytäntöönpanoon Kosovossa.

¹¹ Tämä nimitys ei vaikuta asemaa koskeviin kantoihin, ja se on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/99 ja Kansainvälisen tuomioistuimen Kosovon itsenäisyysjulistuksesta antaman lausunnon mukainen.

Euroopan komissio antoi asiaankuuluville instituutioille ja paikalliselle kansalaisyhteiskunnalle ihmisoikeuksiin liittyvää apua IPA:n ja EIDHR:n kautta. EIDHR:n tukea myönnettiin vuonna 2011 yhteensä 900 000 euroa. Sillä rahoitettiin muun muassa tutkivaa journalismia edistävää suosittua keskusteluohjelmaa televisiossa, avustettiin erästä järjestöä ihmiskaupan torjumisessa ja toteutettiin ihmisoikeuksien edistämishankkeita. IPA-hankkeisiin kuuluu toimia, joilla uudelleenasetetaan lyijyn vuoksi saastuneilla alueilla Kosovossa asuvia romaniperheitä, otetaan takaisin ja sopeutetaan yhteiskuntaan EU:n jäsenvaltioiden palauttamia romaniperheitä sekä tuetaan sellaisten kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden paluuta, jotka pakenivat Serbiaan 1990-luvulla tai vuoden 2004 mellakoiden vuoksi. TAIEX-ohjelmasta annettiin myös teknistä apua sananvapaustilanteen parantamiseen muuttamalla yleisradioyhtiötä ja uutta serbiankielistä kanavaa koskevaa lainsäädäntökehystä.

EU:n erityisedustaja osallistui ihmisoikeuksien edistämiseen seuraamalla ihmisoikeuksiin ja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksiin liittyviä erityiskysymyksiä ja raportoimalla niistä sekä harjoittamalla Kosovon instituutioille suunnattua poliittista puolestapuhumista. Poliittinen puolestapuhuminen ja painostus ihmisoikeusnormien täytäntöönpanoon tulivat esiin vakautus- ja assosiaatioprosessia koskevassa vuoropuhelussa. Vakautus- ja assosiaatioprosessin vuoropuheluun kuuluvassa oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alakohtaisessa kokouksessa, jonka puheenjohtajana toimi laajentumisasioiden pääosasto, annettiin Kosovon viranomaisille useita suosituksia, joita ne myös noudattivat. Tarkoituksena oli tehostaa ihmisoikeuksia käsitteleviä instituutioita, lisätä oikeusasiamiehelle annettavaa poliittista tukea ja käsitellä omistusoikeuksiin liittyviä lukuisia kysymyksiä koordinoitusti. Komission yhteystoimisto kävi säännöllisesti neuvotteluja paikallisten kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa. Useat neuvotteluista liittyivät ihmisoikeuskysymyksiin, ja niissä kerätyistä tiedoista oli hyötyä laadittaessa vuotuista edistymiskertomusta, valmisteltaessa vakautus- ja assosiaatioprosessin vuoropuhelukokouksia sekä järjestettäessä romanien integraatiokysymyksiä koskevaa korkean tason osallistavaa kokousta, jonka puheenjohtajana toimi laajentumisasioiden pääosaston Länsi-Balkanista vastaava johtaja.

Kyseisen toukokuussa 2011 Pristinassa pidetyn kokouksen jälkeen EU:n toimijat saivat poistettua useita hallinnollisia ja poliittisia esteitä, jotka olivat estäneet 60:n romani-, ashkali- ja egyptiläisyhteisöihin kuuluvan lapsen koulunkäynnin useiden vuosien ajan. Tämä oli virstanpylväs toteutettaessa kokouksessa sovittuja 40:ää toimea. Toimien täytäntöönpanon etenemistä seurataan.

Naisten oikeuksien alalla tapahtui jonkin verran edistymistä vuonna 2011, koska hyväksyttiin perheväkivallalta suojelua koskeva laki ja koska naiset pääsivät tärkeille paikoille uudessa hallituksessa sen lisäksi, että Kosovon presidentiksi valittiin nainen.

EULEX jatkoi toimeksiantonsa toteuttamista. Sen keskeisenä tavoitteena on auttaa ja tukea oikeusvaltioalan instituutioita, oikeusviranomaisia ja lainvalvontaviranomaisia niiden kehittäessä tehokasta, kestävää ja vastuullista toimintaa. Operaatioon kuuluva erityinen tutkintaryhmä (SITF, Special Investigative Task Force) tutkii Dick Martyn vuonna 2011 Euroopan neuvostolle antamassa raportissa esittämiä epäilyjä sotarikoksista ja järjestäytyneestä rikollisuudesta Kosovossa ja sen ulkopuolella. SITF-ryhmän tutkinta tulee olemaan monimutkainen ja kestävä kauan, ja sen toteuttamisessa noudatetaan kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja.

Ihmisoikeuksia koskevat määräykset Kosovon perustuslaissa ja lainsäädännössä vastaavat yleisesti ottaen EU:n normeja, mutta niiden täytäntöönpanoon ei riitä poliittista tahtoa eikä välineitä. Tietoisuus perusoikeuksista ja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista on niin ikään vähäistä. Komission vuoden 2011 edistymiskertomuksessa arvioitiin, että ihmisoikeuksien edistäminen ja toteutuminen on edelleen merkittävä haaste. Raportissa esitettyjä havaintoja käytettiin hyväksi päivittäisessä työssä, jolla pyrittiin edistämään kansainvälisten ihmisoikeusnormien noudattamista.

5.2. Euroopan naapuruuspolitiikkaan kuuluvat maat

5.2.1. *Itäinen kumppanuus*

EU tehosti vuonna 2011 sekä kahden- että monenvälistä ihmisoikeusalan vuoropuheluaan ja yhteistyötään itäisen kumppanuuden maiden kanssa (Armenia, Azerbaidžan, Georgia, Moldovan tasavalta, Ukraina ja Valko-Venäjä). Varsovassa syyskuussa 2011 pidetyssä huippukokouksessa korostettiin, että itäinen kumppanuus perustuu yhteisiin vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen ja oikeusvaltion arvoihin ja periaatteisiin.

Itäisen kumppanuuden monenvälisen ulottuvuuden avulla tuetaan kumppanimaiden lähentymistä EU:n normeihin ja edistetään yhteyksiä monenlaisiin sidosryhmiin (kansalaisyhteiskunta, parlamentit ja alue- ja paikallisviranomaiset) sen varmistamiseksi, että demokratia ja ihmisoikeudet säilyvät tärkeällä sijalla itäisen kumppanuuden asialistalla.

Ihmisoikeuksien ja demokraattisten arvojen edistämisen tehostamiseksi käynnistettiin toukokuussa 2011 itäisen kumppanuuden rahoitusohjelma. EU:n rahoittamalla ja Euroopan neuvoston toteuttamalla rahoitusohjelmalla pyritään auttamaan kumppanimaita niiden lähentyessä EU:n ja Euroopan neuvoston oikeuslaitoksen uudistusta ja vaaleja koskevia normeja sekä torjuessa tietoverkkorikoksia ja korruptiota.

5.2.2. Etelä-Kaukasia (aluetasolla)

Etelä-Kaukasian maat jatkoivat vuonna 2011 uudistustoimiaan tehostaakseen ihmisoikeuksien kunnioittamista ja edistääkseen demokraattista hallintotapaa. Edistyminen kyseisillä aloilla oli kuitenkin epätasaista, koska Georgian, Armenian ja Azerbaidžanin tilannetta leimasivat edelleen tiedotusvälineiden moniarvoisuuden puute, heikko oikeusvaltio, rauhanomaisten mielenilmausten väkivaltainen tukahduttaminen ja poliittinen vastakkainasettelu. EU seurasikin tarkoin näiden kolmen maan ihmisoikeustilannetta ja otti sen esiin kaikissa mahdollisissa kahdenvälisissä kokouksissa, myös ihmisoikeuksille omistetuissa vuoropuheluissa ja alakomiteoissa. Asia oli sitäkin tärkeämpi, koska tarkistetun Euroopan naapuruuspolitiikan hengessä EU:n tavoitetaso suhteissaan naapurimaihin riippuu siitä, missä määrin kyseiset arvot otetaan huomioon kansallisissa käytännöissä ja politiikan toteuttamisessa.

5.2.3. Armenia

EU rohkaisi edelleen Armenian viranomaisia toteuttamaan lisätoimia, jotta presidentinvaaleja seuranneet maaliskuun 1. ja 2. päivän 2008 tapahtumat voitaisiin lopullisesti jättää taakse. Toukokuussa 2011 kansalliskokous hyväksyi presidentin myöntämän armahduksen, jonka johdosta vapautettiin myös kaikki opposition kannattajat, jotka oli vangittu maaliskuun 2008 presidentinvaaleja seuranneiden tapahtumien yhteydessä. Armenian viranomaiset eivät kuitenkaan ole vielä täysin tutkineet maaliskuun 2008 levottomuuksiin liittyneitä kuolemantapauksia eivätkä väitettyjä poliisin säilössä tapahtuneita pahoinpitelyjä ja oikeudenmukaisen menettelyn rikkomisia.

EU kannusti Armenian viranomaisia parantamaan sananvapautta ja tiedotusvälineiden vapautta, erityisesti televisiolähetysten sekä solvauksesta ja halventamisesta nostettujen syytteiden osalta. Televisio- ja radiolain muuttamisesta annetun uuden lain tultua voimaan tammikuussa 2011 pääkaupungissa lähetystoimintaa harjoittavien televisiokanavien määrä väheni 22:sta 18:aan. Painetut ja verkkotiedotusvälineet pysyivät moniarvoisempina, mutta niiden saavuttavuus on rajoitettu. Useita kertoja muutettu lähetystoimintalaki oli edelleen ongelmallinen tiedotusvälineiden moniarvoisuuden kannalta. Lailla poistettiin kunnianloukkauksen ja solvaamisen rikosoikeudellinen rangaistavuus, mutta säädettiin korkeat sakkorangaistukset solvaamisesta ja halventamisesta. Kyseisiä sakkoja voidaan määrätä tiedotusvälineille siviilikanteiden perusteella. Etyjin mediavaltuutettu vetosi 10. marraskuuta 2011 maan viranomaisiin, jotta ne uudistaisivat lainsäädäntöä vielä niin, että tiedotusvälineitä suojellaan riittävästi halventamista koskevissa siviilioikeudenkäynneissä.

EU kehotti Armenian viranomaisia parantamaan uskonnon- ja uskonvapauden tilannetta. Vaikka uskonnonvapautta yleensä kunnioitetaan, vähemmistöuskontoja harjoittaviin kohdistuu joskus syrjintää yhteiskunnassa. Vaihtoehtoinen siviilipalvelu aiheutti vuonna 2011 edelleen ongelmia, eikä Venetsian komission suosittelemaa todellista vaihtoehtoista siviilipalvelua ollut vielä varmistettu.

EU:n ja Armenian ihmisoikeusvuoropuhelun kolmas kokous pidettiin Brysselissä joulukuussa 2011. Vuoropuhelu oli rehellistä ja avointa, ja Armenia osoitti aitoa halukkuutta sitoutua asiaan.

EU antoi edelleen tukea ihmisoikeuksien puolustajien toimiston instituution vahvistamiseen. Toimisto on edelleen merkittävässä asemassa Armenian ihmisoikeus- ja perusvapaustilanteen seurannassa.

Lisäksi EU:n neuvoa-antava ryhmä Armenian tasavallassa tuki edelleen Armenian uudistuspyrkimyksiä, myös ihmisoikeuksien ja hyvän hallintotavan alalla.

5.2.4. Azerbaidžan

Azerbaidžanin ihmisoikeustilanne tuotti vuonna 2011 huolta EU:lle, joka seurasi tarkoin alan tapahtumia pitkin vuotta ja otti ihmisoikeuskysymyksiä esiin kahdenvälisissä neuvotteluissa Azerbaidžanin viranomaisten kanssa.

Maaliskuussa tapahtuneen protestiaallon ja erityisesti Bakussa 2. huhtikuuta 2011 pidetyn joukkokokouksen kovaotteinen tukahduttaminen merkitsi huomattavaa takaiskua demokratiakehityksen ja ihmisoikeuksien alalla ja osoitti Azerbaidžanin rikkovan sitoumuksia, joita sillä on EU:ta kohtaan ja Euroopan neuvoston ja Etyjin jäsenyytensä puitteissa. EU antoi yhdeksän julkilausumaa, joissa se ilmaisi huolestuneisuutensa. Huhtikuun 2011 tapahtumiin osallistuneista aktivisteista 13 oli edelleen vankilassa vuoden 2011 lopussa. Bakun keskustan laajamittaisesta uudelleenrakentamisesta johtuvat lukuisten kansalaisten pakkohäädöt kaupungin keskustasta, toisinaan tuomioistuimen päätösten vastaisesti, aiheuttivat myös huolta.

Marraskuun 2010 parlamenttivaalien ja vaalitarkkailuprosessin aikana havaittujen puutteiden johdosta Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (ODIHR) esitti joukon ehdotuksia, joista useimpia ei ole käsitelty eikä mitään niistä ole toteutettu (mukaan lukien vaalilautakuntien kokoonpanon tarkistaminen kaikilla tasoilla). Toimittaja Eynulla Fatullajevin vapauttaminen vankeudesta toukokuussa 2011 oli tervetullut tapahtuma, mutta sananvapauden ja kokoontumisvapauden käyttäminen vaikeutui entisestään, ja riippumattomien toimittajien häirintä ja pelottelu sekä esteet kokoontumisten järjestämisessä olivat yleisiä. Lisäksi Azerbaidžan on kieltäytynyt kutsumasta maahan poliittisia vankeja käsittelevää Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen esittelijää Christoph Strasseria.

EU:n ja Azerbaidžanin oikeutta, vapautta, turvallisuutta, ihmisoikeuksia ja demokratiaa käsittelevän alakomitean ensimmäisen kokouskierroksen jatkotoimena Bakussa järjestettiin kesäkuussa 2011 kansalaisyhteiskuntaseminaari valtioista riippumattomien järjestöjen työskentelyolosuhteista. Alakomitean toinen kokouskierros pidettiin Brysselissä marraskuussa 2011. Ihmisoikeusloukkauksiin liittyviä kysymyksiä käsitellään EU:n ja Azerbaidžanin korkean tason kokouksissa, kuten marraskuussa 2011 pidetyssä yhteistyöneuvostossa.

5.2.5. Georgia

EU ja Georgia syvensivät ja laajensivat vuonna 2011 keskinäisiä suhteitaan itäisen kumppanuuden puitteissa. Neuvottelut EU:n ja Georgian assosiaatiosopimuksesta etenivät hyvää vauhtia, ja Georgia edistyi riittävästi voidakseen aloittaa neuvottelut pitkälle menevästä ja laaja-alaisesta vapaakauppa-alueesta. EU:n ihmisoikeusalan työtä vahvistettiin vuonna 2011 jäsenvaltioiden laatimalla ja hyväksymällä Georgiaa koskevalla uudella ihmisoikeusstrategialla.

EU:n ja Georgian neljäs ihmisoikeusvuoropuhelu pidettiin Brysselissä kesäkuussa 2011. Georgian osallistuminen vuoropuheluun oli rakentavampaa ja sen puheenvuorot ja sitoumukset kohdennetumpia kuin aiemmissa vuoropuhelukokouksissa.

EU antoi vuonna 2011 edelleen tukea julkisten puolustajien viraston vahvistamiseen osana uutta kokonaisvaltaista institutionaalisten rakenteiden kehittämisohjelmaa. Julkisten puolustajien virasto jatkoi ihmisoikeusloukkauksien riippumatonta seuraamista ja antoi viranomaisille konkreettisia suosituksia. Esimerkiksi vankiloiden terveydenhuoltostrategia uusittiin kokonaan viraston vuonna 2011 julkaisemien raporttien johdosta. Georgian julkinen puolustaja valittiin vuonna 2011 ensimmäistä kertaa YK:n kidutuksen vastaisen komitean jäseneksi.

Yleisesti ottaen Georgia jatkoi poliittisten uudistusten toteuttamista. Se hyväksyi useita tarkistuksia politiikan sekä oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alojen keskeisiin lakeihin. Georgia edistyi edelleen korruption torjumisessa. Samaan aikaan kysymyksiä herättivät kuitenkin vaalijärjestelyjen oikeudenmukaisuus, muun muassa äänten epätasa-arvoinen painottaminen, vaaleihin liittyvien riidanratkaisumekanismien epäselvyydet, yhtäläiset mahdollisuudet käyttää tiedotusvälineitä sekä valtaapitävän puolueen mahdollisuus käyttää valtion resursseja poliittisiin tarkoituksiin ilman riittävää sääntelyä.

Georgian hallintotavalle oli myös edelleen ominaista toimeenpanovallan käyttäjän hallitsevuus, vähäinen parlamentaarinen valvonta ja riittämättömyys oikeuslaitoksen riippumattomuudessa. Georgian lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja vastuuvollisuutta alettiin valvoa toukokuisten mielenosoitusten väkivaltaisen hajottamisen jälkeen. Lainvalvontaviranomaisten liiallisesta voimankäytöstä ei nostettu syytteitä. Rikosoikeusalan uudistaminen ja vapauttaminen jatkui hallituksen ja EU:n välillä sovittujen suunnitelmien ja ohjelmien mukaisesti, mutta vankien määrä oli edelleen huolestuttavan suuri.

Georgia edistyi huomattavasti uskonnonvapauden takaamisessa. Huolta aiheuttivat edelleen työntekijöiden oikeudet ja erityisesti se, että Georgia ei noudattanut työntekijöiden oikeuksia koskevien kansainvälisten yleissopimusten tiettyjä määräyksiä. Omistusoikeuden riittävä kunnioittaminen vaikutti entistä epävarmemmalta.

EU osallistui aktiivisesti konfliktinratkaisutoimiin Georgiassa EU:n tarkkailuoperaation (EUMM) ja EU:n uuden Etelä-Kaukasiaan ja Georgian kriisiä varten nimitetyn erityisedustajan avulla. Maan sisäisille pakolaisille tarkoitettujen palvelujen parantamisessa edistytettiin, vaikka pakkohäädöt tuottivat edelleen jonkin verran huolta. EU toimii edelleen yhdessä Etyjin ja YK:n kanssa Geneven neuvottelujen puheenjohtajana.

5.2.6. *Valko-Venäjä*

Ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja demokratian periaatteiden kunnioittamisen tilanne huononi vuonna 2011 vakavasti Valko-Venäjällä, kun vuoden 2010 presidentinvaaleissa rikottiin vaalinormeja ja sen jälkeen hyökättiin oppositiota ja kansalaisyhteiskuntaa vastaan.

Ulkoasiainneuvosto vaati 31. tammikuuta 2011, että 19. joulukuuta 2010 pidettyjen vaalien jälkeen poliittisista syistä vangitut henkilöt vapautetaan välittömästi ja että heidän oikeutensa palautetaan, ja kehotti Valko-Venäjää kunnioittamaan vangittujen ja heidän perheidensä oikeuksia. Neuvosto kehotti Valko-Venäjän viranomaisia myös lopettamaan demokraattisten voimien, riippumattomien tiedotusvälineiden, kansalaisyhteiskunnan edustajien ja opiskelijoiden vainoamisen sekä lopettamaan niiden rankaisemisen tai syrjinnän, jotka harjoittavat oikeuttaan sananvapauteen ja kokoontumisvapauteen, mukaan lukien oppositiopuolueiden johtajat.

Viimeaikaisten tapahtumien johdosta neuvosto päätti lisäksi 31. tammikuuta 2011 määrätä niitä henkilöitä koskevia matkustusrajoituksia ja varojen jäädytyksiä, jotka ovat vastuussa 19. joulukuuta 2010 pidetyistä epärehellisistä presidentinvaaleista ja niitä seuranneista väkivaltaisuuksista demokraattista oppositiota, kansalaisyhteiskuntaa ja riippumattomien joukkotiedotusvälineiden edustajia kohtaan. Neuvosto otti myös uudelleen käyttöön matkustusrajoitukset, joiden soveltaminen oli keskeytetty 13. lokakuuta 2008 tarkoituksena kannustaa edistymistä. Neuvosto tiukensi rajoittavia toimenpiteitä vielä 21. maaliskuuta, 24. toukokuuta, 20. kesäkuuta ja 10. lokakuuta 2011.

YK:n ihmisoikeusneuvoston 17. istunto hyväksyi 17. kesäkuuta 2011 EU:n esittämän päätöslauselman Valko-Venäjän ihmisoikeustilanteesta.

Valko-Venäjän toteutettua poliittisia oikeudenkäyntejä varsinkin huhti- ja toukokuussa neuvosto tuomitsi 20. kesäkuuta 2011 jyrkästi poliittisin perustein tapahtuneet kansalaisyhteiskunnan, riippumattomien tiedotusvälineiden ja poliittisen opposition edustajien, mukaan lukien entiset presidenttiehdokkaat Nekljajev, Rymaševski, Sannikov, Statkevitš ja Uss, pidätykset, oikeudenkäynnit ja tuomitsemiset ja toisti vaativansa kaikkien poliittisten vankien välitöntä vapauttamista ja heidän oikeuksiensa palauttamista. Neuvosto piti myös erittäin valitettavana tiedotusvälineiden vapauden jatkuvaa heikkenemistä Valko-Venäjällä ja kehotti Valko-Venäjää lopettamaan käynnissä olevan poliittisin perustein tapahtuvan demokraattisten voimien, riippumattomien tiedotusvälineiden, kansalaisyhteiskunnan edustajien sekä niiden puolustajien vainoamisen ja häirinnän.

Korkean edustajan Ashtonin tiedottajat ilmaisivat 16. heinäkuuta 2011 antamassaan julkilausumassa huolestuneisuutensa "hiljaisten mielenosoittajien" toistuvasta väkivaltaisesta kohtelusta Valko-Venäjällä.

EU:n valtion- tai hallitusten päämiesten itäisen kumppanuuden huippukokouksessa Varsovassa 30. syyskuuta 2011 antamassa julkilausumassa ilmaistiin EU:n syvä huoli Valko-Venäjän huononevasta ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltiotilanteesta, pahoiteltiin tiedotusvälineiden vapauden jatkuvaa heikkenemistä sekä kehoitettiin vapauttamaan välittömästi kaikki poliittiset vangit ja palauttamaan heidän oikeutensa, lopettamaan kansalaisyhteiskuntaan ja tiedotusvälineisiin kohdistetut sortotoimet ja aloittamaan poliittisen vuoropuhelun opposition kanssa.

Korkean edustajan Ashtonin tiedottaja antoi 8. elokuuta 2011 julkilausuman tunnetun ihmisoikeuksien puolustajan Ales Bjeljatskin pidättämisestä, ja korkea edustaja Ashton ja komission jäsen Štefan Füle antoivat 23. ja 24. marraskuuta 2011 kaksi yhteistä julkilausumaa Bjeljatskin oikeudenkäynnistä ja tuomitsemisesta.

Korkea edustaja Ashton antoi yhdessä Yhdysvaltojen ulkoasianministerin Hillary Clintonin kanssa julkilausuman 19. joulukuuta 2010 pidettyjä presidentinvaaleja seuranneen hyökkäyksen ensimmäisenä vuosipäivänä. Julkilausumassa tuotiin esiin huolestuneisuus tilanteesta ja ilmaistiin Yhdysvaltojen ja EU:n halukkuus auttaa Valko-Venäjää täyttämään perustavanlaatuisten ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja demokratian periaatteiden kunnioittamista koskevat kansainväliset velvoitteensa.

Valko-Venäjä on ainoa Euroopan maa, jossa vielä käytetään kuolemanrangaistusta. Korkea edustaja Ashton tuomitsi 22. heinäkuuta 2011 antamassaan julkilausumassa jyrkästi Aleh Hyrškavtsovin ja Andrei Burdykan teloitukset, ja 1. joulukuuta 2011 hän pahoitteli maan korkeimman oikeuden Dzmitri Kanavalaville ja Uladzislav Kavaljoville langettamaa kuolemantuomiota. Molemmilla kerroilla hän vetosi Valko-Venäjään, jotta se liittyisi kuolemanrangaistusta koskevaan maailmanlaajuiseen moratorioon.

Varsovassa 2. helmikuuta 2011 pidetyssä kansainvälisessä tuenantajien konferenssissa ("Solidarity with Belarus") komission jäsen Štefan Füle ilmoitti, että komissio aikoo nelinkertaistaa tukensa Valko-Venäjän kansalaisyhteiskunnalle ja antaa uhreille hätäapua. EU:n Valko-Venäjän väestölle suunnatun tuen kokonaismäärä nousisi näin 17,3 miljoonaan euroon kaudella 2011–2013.

5.2.7. *Moldovan tasavalta*

EU ja Moldovan tasavalta pitivät huhtikuussa 2011 ihmisoikeusvuoropuhelunsa toisen kierroksen, jonka lisäksi lokakuussa 2011 järjestettiin Moldovan tasavallan hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa epävirallisia asiantuntijakokouksia, joihin osallistui Etyjin, Euroopan neuvoston ja UNDP:n edustajia. Ihmisoikeusvuoropuhelun jatkotoimena järjestettiin kesäkuussa 2011 teknisen tuen ja tietojenvaihdon välineen (TAIEX) asiantuntijaseminaari syrjimättömyydestä.

Tasavallan presidentin vaalia koskevan umpikujan jatkumisesta ja siihen liittyvästä poliittisesta epävarmuudesta huolimatta Moldovan tasavalta edistyi edelleen vakaasti demokratian periaatteiden ja oikeusvaltion noudattamisessa.

Kesäkuussa maassa pidettiin paikallisvaalit. Ne vahvistivat vaalijärjestelyissä tapahtuneet parannukset (vaalilakia muutettiin maalisi- ja huhtikuussa), jotka noudattivat eräitä Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) vuoden 2010 kaksien valtakunnallisten vaalien jälkeen antamia suosituksia. Joissakin äänestyspaikoissa vaalisalaisuus kuitenkin kärsi asianmukaisten äänestystarvikkeiden puuttumisesta, ja yleisemminkin vaaleja ja poliittisia puolueita koskevaa lainsäädäntöä on vielä parannettava puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoituksen, valitus- ja muutoksenhakumenettelyjen sekä äänestäjien rekisteröinnin osalta.

Sananvapauden alalla oikeuskäytännössä ei vielä päästy uusien lainsäädännöllisten parannusten tasalle, koska tuomioissa viitattiin edelleen siviililakiin eikä uuteen sananvapauslakiin. Tiedotusvälineet eivät näin ollen nauttineet laissa taattua suojelua. Tiedotusvälineiden vapauden alalla julkisesta yleisradioyhtiöstä Teleradio Moldovasta tehtiin sisäisellä uudistuksella nykyaikainen yleisradioyhtiö. Uusi yleisradioyhtiö siirsi illan venäjänkieliset uutislähetykset huonompaan ajankohtaan, mutta pidensi samalla kyseiselle uutislähetykselle varattua aikaa.

Voimassa olevassa lainsäädännössä taataan yhdistymis- ja kokoontumisvapaus. Kyseisen oikeuden loukkaukset ovat nykyään poikkeuksellisia. Chişinăun muutoksenhakutuomioistuin siirsi Chişinăun kaupungin pyynnöstä homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden ryhmän järjestämän tasa-arvokulkueen pääkaupungin keskustasta paikkaan, jossa se ei herättäisi huomiota.

Vähemmistöjen suojelussa edistytettiin jonkin verran. Hallitus perusti Unicefin ja Euroopan neuvoston avustuksella romaniyhteisöjen asioita hoitavien välittäjien virkoja ja hyväksyi heinäkuussa 2011 romanien osallisuutta koskevan toimintasuunnitelman vuosiksi 2011–2015. Toimintasuunnitelmaa tarkistetaan parhaillaan.

Parlamentin on tarkoitus hyväksyä syrjinnän vastaista lainsäädäntöä. Seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää esiintyi edelleen.

Vammaisten sopeuttamisessa yhteiskuntaan edistytettiin vain vähän. Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen hyväksymisen jälkeen hallitus hyväksyi joukon toimintaperiaatteita lievistä henkisestä vammaisuudesta kärsiville aikuisille suunnattuja uusia sosiaalipalveluja varten.

Lasten oikeudet edistyivät niin ikään epätasaisesti. Laitoshoidossa olevien lasten määrä on vähenemässä, mutta edelleen korkea (Unicefin mukaan 6 900). Vuoden 2010 huomattavista lainsäädännön muutoksista huolimatta esimerkiksi lapsityövoiman ja nuoriso-oikeuden aloilla ei toteutettu riittäviä toimia. Nuoriso-oikeusjärjestelmä ei ole tunnustettujen kansainvälisten normien mukainen, ja lapset ovat edelleen merkittävässä vaarassa joutua ihmiskaupan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi.

Hallitus jatkoi vuosia 2010–2015 koskevan kansallisen tasa-arvo-ohjelman toteuttamista. Työlainsäädäntöä muutettiin tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan mukaiseksi sisällyttämällä siihen seksuaalisen häirinnän käsite. Naiset olivat kuitenkin edelleen aliedustettuina sekä keskuksessa paikallishallinnossa, vaikkakin naispuolisten pormestarien määrä nousi hiukan paikallisvaalien jälkeen. Lisäksi perheväkivallan ehkäisymekanismit olivat lainsäädäntökehyksen uudistamisesta huolimatta edelleen tehottomia, koska toisaalta tuomioistuinten suojelumääräyksiä ei pantu täytäntöön ja toisaalta väkivaltaan syyllistyneille ei ollut tarjolla yhteiskuntaan sopeuttamisjärjestelmää.

Uskonnonvapauden alalla tapahtui edistymistä. Parlamentti hyväksyi lain uskonnollisista järjestöistä. Maaliskuussa 2011 oikeusministeriö rekisteröi maan ensimmäisen islamilaisen järjestön, Moldovan tasavallan islamilaisen liiton. Uskonnollisten yhteisöjen jäsenet voivat yleensä harjoittaa uskontoaan vapaasti ja ilman pelkoa hallituksen asiattomasta puuttumisesta siihen. Viranomaiset eivät kuitenkaan pyrkineet kestäväällä tavalla torjumaan valtaenemmistöä edustavan Moldovan ortodoksisen kirkon edustajien harjoittamaa poliittista häirintää ja joissakin tapauksissa vihapuhetta.

Moldovan tasavalta kärsii lukkiutuneesta konfliktista maasta irtautumaan pyrkivän Transnistrian alueen kanssa, jota hallitsevat sen tosiasialliset viranomaiset. Transnistrian alueen ihmisoikeustilanne on edelleen erittäin huolestuttava. Parannettavaa on erityisesti paikallisen tuomioistuinjärjestelmän toiminnassa, vankeusoloissa, sananvapaudessa, uskonnon- ja uskonvapaudessa ja oikeudessa koulutukseen, varsinkin latinalaista kirjaimistoa käyttävien koulujen mahdollisuuksissa toimia vapaasti alueella. Alueen tosiasiallisen johdon äskettäinen vaihtuminen on vaikuttanut ihmisoikeuksia ympäröivään keskusteluun, ja toivon mukaan edellä mainituilla aloilla suunnitellut uudistukset toteutetaan mahdollisimman pian.

5.2.8. Ukraina

Ukrainassa on edelleen demokraattiset instituutiot, toimelias vapaa lehdistö ja aktiivinen kansalaisyhteiskunta. Hallinnon entistä tiukempi ote oikeuslaitoksesta, oppositiojohtajien asettaminen syytteeseen poliittisin perustein ja vuoden 2006 perustuslain kumoaminen kuitenkin johtivat poliittisen ympäristön elinvoimaisuuden huononemiseen. Oikeusvaltio on edelleen heikko, mikä johtuu pääasiassa keskeisten instituutioiden aseman ja valmiuksien kehittämistarpeesta.

Vuoden 2011 tapahtumat demokratian ja ihmisoikeuksien alalla olivat osoitus jatkuvasta suuntauksesta demokratian kaventumiseen ja veivät pohjaa aiemmin saavutetulta merkittävältä edistymiseltä. Useisiin entisiin korkea-arvoisiin virkamiehiin ja johtaviin oppositiohahmoihin, kuten entiseen pääministeriin Julia Tymošenkoon, sovellettiin valikoivaa oikeutta, jolle oli ominaista oikeudenkäyntien läpinäkymättömyys ja virheellisyys. Tätä kritisoitiin vahvasti sekä kotimaassa että ulkomailla. Huolta aiheuttivat myös huomattavat viiveet erityislääkärintarkastusten järjestämisessä vangituille henkilöille. Kansainvälisten ja kotimaisten ihmisoikeusjärjestöjen tietojen mukaan kidutus ja huono kohtelu vankiloissa ja säilöönottoyksiköissä on entistä yleisempää, eikä asianmukaisesta sairaanhoidosta huolehdi. Tutkintavankeuteen turvaudutaan liiallisessa määrin, mikä pahentaa tilannetta jo ennestään liian täysissä vankiloissa. Ukrainalaisten tuomioistuinten päätösten ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen täytäntöönpanossa on edelleen puutteita.

Hallitus edisti jonkin verran uuden lainsäädännön laatimista kokoontumisvapaudesta ja valtioista riippumattomista järjestöistä. Saatujen tietojen mukaan lainvalvontaelimet käyttivät edelleen erilaisia keinoja estääkseen julkiset tyytymättömyyden osoitukset ja yrittivät toisinaan rajoittaa kokoontumisvapautta. Toimittajat valittivat lainvalvontaelinten harjoittamasta tosiasiallisesta sensuurista ja painostuksesta. Kattavaa syrjinnän vastaista lainsäädäntöä ei ole vielä hyväksytty.

Oikeutta, vapautta ja turvallisuutta käsittelevä EU:n ja Ukrainan ministerikokous pidettiin Kiovassa 16. kesäkuuta 2011. Siinä todettiin, että Ukrainan on vielä vahvistettava ihmisoikeuksien, perusvapauksien, demokraattisten arvojen ja riippumattomaan ja puolueettomaan oikeuslaitokseen perustuvan oikeusvaltion kunnioittamista. Kiovassa 19. joulukuuta 2011 pidetyssä EU:n ja Ukrainan huippukokouksessa johtajat pääsivät yhteisymmärrykseen siitä, että Ukrainan toimet varsinkin yhteisten arvojen ja oikeusvaltion kunnioittamisen alalla ovat ratkaisevan tärkeitä sen kannalta, miten nopeasti maan poliittinen assosiaatio ja talouden yhdentyminen EU:n kanssa etenee, myös assosiaatiosopimuksen tekemisen ja sen myöhemmän täytäntöönpanon yhteydessä.

5.2.9. Välimeren unioni

Välimeren unioni perustettiin Pariisissa 13. heinäkuuta 2008 pidetyssä huippukokouksessa, jossa korostettiin sitoumusta vahvistaa demokratiaa ja poliittista moniarvoisuutta politiikkaan osallistumisen laajentamisen ja kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen avulla. Vuonna 2011 eteläisen Välimeren alueella tapahtui rajuja muutoksia, kun Egyptin, Tunisian ja Libyan sortohallinnot syrjäytettiin ja Syyriassa alkoivat edelleen jatkuvat väkivaltaisuuDET. Muutokset vaikuttivat myös Libanoniin, Marokkoon, Jordaniaan ja Algeriaan, jotka reagoivat niihin sitoutumalla uudistuksiin entistä lujemmin. Uudistetussa Euroopan naapuruuspolitiikassa tunnustettiin Välimeren unioni tärkeäksi alueelliseksi kehykseksi, joka täydentää EU:n ja sen kumppanimaiden kahdenvälisiä suhteita, kehoitettiin Välimeren unionin sihteeristöä tukemaan keskeisten hankkeiden edistämistä ja todettiin, että demokratiaan ja ihmisoikeuksiin sitoutuneille kumppaneille on annettava laajempaa tukea "enemmällä enemmän" -periaatteella.

Komission hyväksymillä SPRING-ohjelmilla palkitaankin kumppanimaita, jotka sitoutuvat todellisiin uudistuksiin muun muassa ihmisoikeuksien alalla. Samaan aikaan Euro–Välimeri-ihmisoikeusverkosto, johon kuuluu 64 Euro–Välimeri-alueen ihmisoikeusjärjestöä, jatkoi tukeaan arabimaiden uudistusprosesseille.

5.2.10. Egypti

Helmikuussa 2011 annetussa Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Herman Van Rompuyn, Euroopan komission puheenjohtajan José Manuel Barroson ja EU:n korkean edustajan Catherine Ashtonin yhteisessä julkilausumassa ilmaistiin tyytyväisyys presidentti Mubarakin luopumiseen vallasta. EU antoi kiitosta Egyptin kansan rohkeudelle ja pyysi armeijaa varmistamaan, että demokraattiset muutokset tapahtuvat rauhanomaisesti, ja ilmoitti aikovansa vakaasti lisätä tukeaan Egyptille ja sen kansalle siirtymävaiheessa.

Egyptin tammikuussa 2011 alkaneen kansannousun alusta asti EU vastusti voimakkaasti rauhanomaista kokoontumisvapautta koskevan oikeuden perusteetonta rajoittamista. Esimerkiksi tammikuussa 2011 korkea edustaja ja EU:n ulkoasiainneuvosto ilmaisivat päätelmissään vakavan huolensa tiedoista, joiden mukaan aseistautuneet henkilöt olivat hyökänneet rauhanomaisten mielenosoittajien kimppuun, ja tähdensivät Egyptin viranomaisille, että niiden on välittömästi ryhdyttävä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että lainvalvontaviranomaiset suojelevat mielenosoittajia ja heidän oikeuttaan kokoontua vapaasti, ja vapautettava henkilöt, jotka on vangittu mielipiteidensä rauhanomaisen ilmaisemisen vuoksi, sekä vaativat viranomaisia täyttämään lupauksensa lopettaa siviilihenkilöiden oikeudenkäynnit sotilastuomioistuimissa.

Kansannousun alkuvaiheessa Egyptin hallitus sulki useita sosiaalisten verkostojen sivustoja ja Egyptin poliisi pidätti kymmeniä paikallisten ja kansainvälisten tiedotusvälineiden toimittajia. EU vaati tammikuussa 2011 antamassaan julkilausumassa Egyptin viranomaisia palauttamaan viipymättä käyttöön kaikki tietoliikenneverkot.

EU ilmaisi tyytyväisyytensä kansanäänestyksellä maaliskuussa 2011 hyväksytyihin perustuslain muutoksiin ja tuki marraskuussa 2011 alkanutta vaaliprosessia antamalla taloudellista tukea Egyptin kansalaisyhteiskunnan järjestöille yli 1000 vaalitarkkailijan kouluttamiseen, äänestäjille tiedottamiseen ja vaalilautakunnan valmiuksien kehittämiseen. EU järjesti 30. maaliskuuta 2011 seminaarin ihmisoikeusalan haasteista tammikuun 25. päivän jälkeen.

EU pani tyytyväisenä merkille hallituksen ilmoituksen, että kansalliseen turvallisuuspalveluun sovelletaan tuomioistuinvalvontaa ja että se toimii vain siviilitiedustelutietoja keräävänä virastona, ja tarjosi apuaan turvallisuusalan uudistuksessa.

Korkea edustaja Catherine Ashton tapasi naispuolisia edustajia ja kuunteli heidän huolenaiheitaan vieraillessaan Kairossa 14. huhtikuuta 2011. EU tuomitsi voimakkaasti kaikki naisiin ja muihin haavoittuviin ryhmiin kohdistuvan väkivallan muodot ja otti asian säännöllisesti esiin Egyptin viranomaisten kanssa. EU tuki viranomaisten toimia naisten oikeuksien edistämiseksi ja antoi ennakoivaa tukea kansalaisyhteiskunnan aloitteille, joilla edistetään naisten oikeuksia.

Vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden suojelu ja muun muassa uskonnollisin perustein tapahtuvan syrjinnän torjuminen säilyi painopisteenä EU:n ja Egyptin yhteistyön ohjelmasuunnittelussa. EU ilmaisi toistuvasti syvän huolensa uskonnonvapaudesta Egyptissä, ja viimeaikaisissa julkilausumissa (1. tammikuuta, 7. toukokuuta ja 10. lokakuuta 2011) korkea edustaja tuomitsi varauksetta hyökkäykset uskontoaan harjoittaneita viattomia kopteja vastaan ja kehotti väliaikaista hallintoa palauttamaan järjestyksen sekä saattamaan väkivaltaisuuksiin syyllistyneet oikeuden eteen siviilituomioistuimissa.

EU seuraa tarkoin maahanmuuttajien ja pakolaisten tilannetta Egyptissä Kairon-edustustonsa kautta ja säännöllisissä yhteyksissä Egyptin ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön ja UNHCR:n kanssa. EU kehotti Egyptin viranomaisia toteuttamaan asianmukaisia toimenpiteitä ihmiskaupan estämiseksi ja huolehtimaan vastuullaan olevien maahanmuuttajien ja pakolaisten perusoikeuksien suojelusta. EU pani tyytyväisenä merkille hallituksen näkemyksen, että Siinai on strateginen painopiste, johon olisi kiinnitettävä enemmän huomiota, ja on valmis tukemaan Egyptin viranomaisia tässä tehtävässä.

Egyptin turvallisuusjoukot ja yleiset syyttäjät järjestivät 29. joulukuuta 2011 ratsioita useiden paikallisten ja kansainvälisten kansalaisyhteiskunnan järjestöjen toimistoihin 17 paikassa eri puolilla maata ja takavarikoivat tietokoneita ja tiedostoja. Ratsioiden toteuttamisessa havaittiin väärinkäytöksiä, esimerkiksi kotietsintälupien puuttuminen tai toimistojen sulkemista koskevien tuomioistuimen määräysten puuttuminen. EU:n korkean edustajan tiedottaja kehotti julkilausumassa 30. joulukuuta 2011 Egyptin viranomaisia ratkaisemaan tilanteen ja sallimaan kansalaisyhteiskunnan järjestöjen jatkaa Egyptin siirtymäkautta tukevaa työtään.

EU:n ulkoasiainneuvosto ilmaisi 1. joulukuuta 2011 tyytyväisyytensä hyvin järjestettyyn ja rauhalliseen parlamenttivaalien alkuun Egyptissä 28. marraskuuta ja pani merkille asevoimien korkeimman neuvoston ilmoituksen järjestää presidentinvaalit ennen vuoden 2012 kesäkuun loppua. Neuvosto korosti, että siviilihallintoon olisi siirryttävä mahdollisimman pian.

5.2.11. *Israel*

Aiempien vuosien tapaan EU toi esiin ihmisoikeuksia koskevat vakavat huolenaiheensa asiaan liittyvissä kokouksissa, joita pidettiin EU:n ja Israelin assosiaatiosopimuksen puitteissa. Niissä voitiin keskustella esimerkiksi kaikkien väestöryhmien ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, hallinnollisista pidätyksistä (myös yksittäistapauksista), vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista, ihmisoikeuksien puolustajista sekä kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta ja ihmisoikeuksia koskevasta kansainvälisestä oikeudesta.

EU:n ja Israelin ihmisoikeuksia käsittelevä epävirallinen työryhmä kokoontui viidennen kerran 13. syyskuuta 2011. Se käsitteli yksityiskohtaisesti useita Israelin tilanteeseen liittyviä kysymyksiä. Näihin kuuluivat muun muassa Israelin vähemmistöryhmien oikeudellinen ja taloudellinen asema, jonka yhteydessä painotettiin voimakkaasti beduiiniyhteisön asutus- ja omistusoikeuksia. Arabivähemmistön osalta yleisesti EU kehotti Israelia parantamaan nykyistä lainsäädäntökehystä, jotta sillä voitaisiin paremmin estää syrjinnän eri muotoja, ja kannusti Israelia panemaan täytäntöön YK:n ihmisoikeuskomitean vuonna 2010 ja YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean vuonna 2011 antamat päätelmät palestiinalaisarabien yhteisöstä. Lisäksi keskusteltiin useista Knessetissä käsiteltävinä olevista lainsäädäntöehdotuksista, joiden tarkoituksena on rajoittaa yhdistymisvapautta ja valtioista riippumattomien järjestöjen ja yleensäkin kansalaisyhteiskunnan toimintaa, muun muassa valtioista riippumattomien järjestöjen ulkomaista rahoitusta koskevasta lakiesityksestä, joka hyväksyttiin helmikuussa 2011, ja boikottilaista. Vankilaoloja ja vankien tilannetta Israelissa ja Euroopassa käsiteltiin niin ikään laajasti, ja EU toisti olevansa huolissaan hallinnollisen vankeuden käytännöstä ja otti esiin joitakin yksittäistapauksia. Lapsen oikeuksiin, erityisesti lasten pitämiseen vankeudessa, kiinnitettiin keskusteluissa merkittävää huomiota. Lisäksi Israel otti esiin useita molempia osapuolia kiinnostavia kysymyksiä, erityisesti vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet EU-maissa, ja esitteli viimeaikaista kehitystä homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden oikeuksien alalla, esimerkiksi samaa sukupuolta olevien pariskuntien syrjinnän kieltämistä lailla useilla aloilla sekä eläke- ja äitiyslomaoikeuksien tunnustamista korkeimmassa oikeudessa. Valtuuskunnat keskustelivat antisemitismistä ja muukalaisvihasta ja palauttivat mieliin aihetta koskevien, toimintasuunnitelman prioriteetteihin perustuvien EU:n ja Israelin vuotuisten seminaarien tärkeyden. Lopuksi käytiin perusteellinen keskustelu ihmisoikeusalan kansainvälisillä foorumeilla (YK:n yleiskokouksessa ja ihmisoikeusneuvostossa) toteutetuista toimista ja yhteistyöstä YK:n järjestelyjen kanssa sekä YK:n keskeisten ihmisoikeussopimusten ja niiden valinnaisten pöytäkirjojen (etenkin kidutuksen vastainen yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja) ratifioinnista ja täytäntöönpanosta.

Miehitettyyn palestiinalaisalueeseen liittyvistä ihmisoikeuskysymyksistä keskusteltiin niin ikään Israelin kanssa EU:n ja Israelin poliittisen vuoropuhelun ja yhteistyön alakomiteassa.

5.2.12. *Miehitetty palestiinalaisalue*

EU käy palestiinalaishallinnon kanssa säännöllistä vuoropuhelua ihmisoikeusasioista Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) puitteissa. EU:n ja palestiinalaishallinnon ihmisoikeuksia, hyvää hallintotapaa ja oikeusvaltiota käsittelevän alakomitean kolmas kokous pidettiin Beetlehemissä 30. ja 31. maaliskuuta 2011. Palestiinalaishallinto järjesti alakomitean kokouksen jälkeen neuvoa-antavan foorumin kansalaisyhteiskunnan kanssa. Riippumaton ihmisoikeuskomissio (ICHR), joka kuului palestiinalaisvaltuuskuntaan, esitti yhteenvedon ihmisoikeustilanteesta miehitetyllä palestiinalaisalueella ja totesi, että miehitys ja palestiinalaisten sisäiset poliittiset erimielisyydet ovat osaltaan vaikuttaneet moniin ihmisoikeusloukkauksiin.

EU toi esiin huolestuneisuutensa ihmisoikeusloukkauksista, esimerkiksi mielivaltaisesta vangitsemisesta, tuomioistuimen päätösten jättämisestä panematta täytäntöön sekä sanan- ja kokoontumisvapauden loukkauksista. Se otti esiin myös väitetyt kidutuksen palestiinalaishallinnon vankiloissa sekä laittomien pidätysten yleisyyden. EU palautti mieliin vastustavansa kuolemanrangaistusta vahvasti ja periaatteellisesti kaikissa olosuhteissa. Se onnitteli palestiinalaishallintoa kuolemanrangaistusta koskevan tosiasiallisen moratorion pitämisestä voimassa ja kehotti palestiinalaishallintoa jatkamaan suunnitelmiaan kuolemanrangaistuksen viralliseksi poistamiseksi uutta rikoslakia hyväksyttäessä.

EU otti vuonna 2011 eri tilaisuuksissa kantaa miehitetyn palestiinalaisalueen ihmisoikeustilanteeseen, joka oli edelleen huono. EU ilmaisi lukuisia kertoja olevansa pahoillaan siirtokuntatoiminnasta Länsirannalla, myös Itä-Jerusalemossa, ja muistutti pitävänsä siirtokuntia ja kotien purkamista laittomina kansainvälisen oikeuden nojalla.

Palestiinalaisten ihmisoikeuksien puolustajien tilanne jatkui vuonna 2011 kriittisenä miehitetyllä palestiinalaisalueella. Ihmisoikeuksien puolustajan Bassem Tamimin oikeudenkäynti Israelissa jatkui. Korkea edustaja Catherine Ashton pahoitteli tiedottajansa 13. joulukuuta 2011 antamassa julkilausumassa Bassem Tamimin veljenpojan Mustafa Tamimin kuolemaa viikoittaisessa mielenosoituksessa, jossa häntä ammuttiin kyynelkaasukranaatilla lähietäisyydeltä.

EU tuomitsi myös moskeijoiden polttamisen Länsirannalla, missä uudisasukkaiden harjoittama väkivalta lisääntyi 40 prosentilla vuonna 2011 ja johti palestiinalaisille aiheutuneisiin henkilö- ja omaisuusvahinkoihin.

EU käy jatkuvasti neuvotteluja ja vuoropuhelua ihmisoikeusjärjestöjen kanssa ja tukee ihmisoikeuksiin liittyvää toimintaa EIDHR:stä. Luettelo kaikista ihmisoikeusalan meneillään olevista EU:n rahoittamista hankkeista on saatavilla EU:n teknisen avun toimiston [www-sivustolla](http://www.sivustolla).

5.2.13. *Jordania*

Jordanian ja Euroopan unionin ihmisoikeuksia, hallintotapaa ja demokratiaa käsittelevän alakomitean kuudes kokous pidettiin Brysselissä maaliskuussa 2011. Kokous oli ensimmäinen sen jälkeen, kun EU sopi Jordanian kanssa "pitkälle edistyneen maan" kumppanuusasemasta lokakuussa 2010.

EU:n ja Jordanian ihmisoikeusvuoropuhelussa käsiteltiin kotimaisia uudistuksia, muun muassa vaalijärjestelmän uudistusta, sekä yhdistymisvapautta, kokoontumisvapautta, tiedotusvälineiden vapautta, sananvapautta, uskonnon- ja uskonvapautta, naisten oikeuksia ja kidutusta.

Vuonna 2011 Jordaniassa järjestettiin alueen muiden maiden tavoin mielenosoituksia, joissa peräänkuulutettiin poliittisia ja taloudellisia uudistuksia ja vaadittiin maalle ominaisen korruption lopettamista. Jordanian muuttuvan poliittisen tilanteen ja kasvavien uudistusvaatimusten johdosta kuningas Abdullah perusti maaliskuussa 2011 kansallisen vuoropuhelun komitean ja huhtikuussa 2011 perustuslain tarkistamista käsittelevän kuninkaallisen komitean.

Kansallisen vuoropuhelun komitealle annettiin tehtäväksi tehdä konsensukseen perustuvat esitykset vaalilaiksi ja poliittisia puolueita koskeviksi laiksi, ja kuninkaallisen komitean tehtävänä oli perustuslain tarkistaminen. Syyskuun 2011 lopussa parlamentti hyväksyi perustuslakiin 41 tarkistusta, jotka tulivat voimaan 1. lokakuuta 2011. Tarkistukset muodostavat puitteet Jordanian poliittisille uudistuksille, joihin kuuluvat perustuslakituomioistuimen perustaminen, riippumattoman komission perustaminen valvomaan ja hallinnoimaan vaaleja sekä kidutuksen kieltäminen.

Hyväksymällä täytäntöönpanolakeja parlamentissa valmistellaan demokratian, hyvän hallintotavan ja oikeusvaltion takaavien sekä aidon poliittisen moniarvoisuuden varmistavien instituutioiden vahvistamista ja poliittisten puolueiden voimaannuttamista.

Tarkistettu julkisia kokoontumisia koskeva laki tuli voimaan toukokuussa 2011. Se sisälsi joitakin sanan- ja kokoontumisvapauden kannalta myönteisiä muutoksia. Julkisten kokoontumisten järjestämiseen ei enää tarvita sisäasiainministeriön hyväksyntää. Niistä on ainoastaan ilmoitettava viranomaisille kaksi vuorokautta ennen tapahtumaa.

Lehdistönvapauden alalla valtavirtaan kuuluvat ja verkossa toimivat uutisportaalit joutuivat usein vastakkain turvallisuusviranomaisten kanssa, erityisesti raportoidessaan mielenosoituksista.

Korruption laajuus Jordanian yhteiskunnassa on edelleen vakava huolenaihe ja eri hallitusten keskeinen painopiste, mutta konkreettisia tuloksia on saavutettu vain vähän.

Jordania on soveltanut kuolemanrangaistusta koskevaa tosiasiallista moratoriota toukokuusta 2006.

Jordanian on tehostettava toimiaan naisiin kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi, myös toteuttamalla lisää toimenpiteitä, joilla edistetään naisten osallistumista politiikkaan, talouteen, koulutukseen ja työllisyyteen. Ulkomaalaisten kanssa avioliitossa olevien jordanialaisten naisten synnyttämät lapset eivät edelleenkään voi saada Jordanian kansalaisuutta, eikä heillä näin ollen ole oikeutta julkiseen koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Vastaavasti jordanialaisten naisten ulkomaalaisilla aviomiehillä ei ole samoja kansalaisoikeuksia kuin jordanialaisilla miehillä, joiden puoliso on ulkomaalainen.

5.2.14. *Libanon*

Vuoden 2011 poliittisen umpikujatilanteen jälkeen EU:n suhteet Libanoniin elpyivät, kun maahan oli muodostettu uusi hallitus heinäkuussa 2011. Assosiaatiokomitea aloitti joulukuussa uuden Euroopan naapuruuspolitiikan toimintaohjelman valmistelun.

EU osallistui aktiivisesti vaaliuudistuksesta uuden hallituksen kanssa käytyyn keskusteluun. Sisäasiainministeriö antoi lakiesityksen lokakuussa 2011. EU kannatti vuonna 2009 toteutetun vaalitarkkailuvaltuuskunnan suositusten sisällyttämistä lakiin. EU myönsi Libanonin vaaliuudistuksen tukemiseen 2 miljoonaa euroa vuoden 2013 vaaleja silmällä pitäen.

EU kannusti Libanonia edelleen uudistamaan oikeusalaansa ja vahvistamaan sen riippumattomuutta. EU kehotti toistuvasti Libanonia siirtymään kuolemanrangaistusta koskevasta tosiasiallisesta moratoriosta sen poistamiseen kokonaan.

Libanonin valitettavan huonot vankilaolot aiheuttavat edelleen huolta. Vieläkin yli 50 prosenttia vangeista odottaa oikeudenkäyntiä tai on jopa kärsinyt rangaistuksensa loppuun.

Kansalaisyhteiskunnan järjestöt raportoivat edelleen erityisesti pakolaisten ja maahanmuuttajien mielivaltaisista vangitsemisista.

EU toisti Libanonille esittämänsä kehotuksen parantaa palestiinalaispakolaisten tilannetta, erityisesti mitä tulee heidän oikeuteensa tehdä työtä ja saada sosiaaliturvaa sekä omistaa, periä ja rekisteröidä kiinteää omaisuutta. Työlakiin vuonna 2010 tehtyjen muutosten täytäntöönpanoasetuksia ei ole vielä annettu.

Parlamentti sai valmiiksi ehdotuksen ihmisoikeuksia koskevaksi kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi, ja se saatetaan hyväksyä pian.

EU ilmaisi tukensa ihmisoikeuksien puolustajien oikeudelle sananvapauteen näiden jouduttua syytteeseen kidutuksen käytöstä julkaisemiensa tietojen johdosta.

5.2.15. *Syyria*

Syyriassa keväällä 2011 alkaneen kansannousun jälkeen ja Syyrian hallituksen syyllistyttyä yhä kiihtyvään väkivaltaan ja ihmisoikeusloukkauksiin kansalaisiaan vastaan toukokuussa 2011 kokoontunut ulkoasiainneuvosto päätti keskeyttää kahdenväliset yhteistyöohjelmat EU:n ja Syyrian hallituksen välillä. EU myös jättyi ehdotetun assosiaatiosopimuksen. Tämän jälkeen komissio keskeytti Syyrian viranomaisten osallistumisen alueellisiin ohjelmiinsa ja Euroopan investointipankki (EIP) keskeytti kaikki lainaoperaationsa ja teknisen apunsa Syyrialle.

EU kehotti presidentti Assadia luopumaan vallasta ja teki tiivistä yhteistyötä kansainvälisen yhteisön kanssa painostaakseen Syyrian hallitusta lopettamaan kaikki väkivaltaisuudet. EU tuki Arabiliiton pyrkimyksiä ratkaista kriisi ja kehotti YK:n turvallisuusneuvoston jäseniä sopimaan vahvoista YK:n toimista Syyriaa kohtaan. Syyriaan alettiin soveltaa EU:n rajoittavia toimenpiteitä, muun muassa asevientikieltoa, toukokuussa 2011, ja uusia toimenpiteitä on otettu käyttöön säännöllisin väliajoin. Vuoden 2011 lopussa EU oli määrännyt pakotteita kymmenen eri kertaa, ja ne kohdistuivat 86 henkilöön ja 30 yhteisöön, muun muassa moniin puolustus- ja turvallisuusviranomaisiin, jotka olivat syyllistyneet väkivaltaan ja sortotoimiin.

EU on koko kansannousun ajan toistuvasti tuominnut jyrkästi Syyrian vallanpitäjien kansaansa kohdistamat raat tukahduttamistoimet ja laajat ihmisoikeusloukkaukset, kuten siviilien, rauhanomaisten mielenosoittajien ja heidän sukulaistensa surmaamisen, joukkopidätykset ja kidutuksen, jotka saattavat merkitä rikoksia ihmisyyttä vastaan. EU kehotti Syyrian hallintoa sallimaan humanitaaristen työntekijöiden ja järjestöjen esteettömän pääsyn alueelleen sekä päästämään tiedotusvälineet ja riippumattomat tarkkailijat maahan.

EU toimi tiiviissä yhteistyössä kansainvälisten kumppanien kanssa, jotta YK voisi reagoida voimakkaasti Syyrian kriisiin. YK:n yleiskokous ja YK:n ihmisoikeusneuvosto hyväksyivät tämän tuloksena merkittävät päätöslauselmat Syyriasta. Ihmisoikeusneuvosto piti vuonna 2011 Genevessä peräti kolme erityisistuntoa Syyrian arabitasavallan ihmisoikeustilanteesta. Kaksi niistä pidettiin EU:n virallisesta pyynnöstä.

EU toi esiin myös vakavan huolensa Syyriaa käsittelevän riippumattoman kansainvälisen tutkintakomission raportissa esitetyistä havainnoista, joiden mukaan maassa on tehty rikoksia ihmisyyttä vastaan ja muita vakavia ihmisoikeusloukkauksia. EU ilmoitti toistuvasti kantansa, etteivät raportissa kuvattujen kaltaisten väitettyjen rikosten tekijät saa jäädä ilman rangaistusta.

5.2.16. *Tunisia*

Tunisian vallankumous johdatti maan siirtymään kohti demokratiaa. EU oli osoittanut Tunisian kanssa tehtävään kahdenväliseen yhteistyöhön 240 miljoonan euron määrärahat eurooppalaisesta naapuruuden ja kumppanuuden välineestä (ENPI) vuosiksi 2011–2013. Kyseistä viitteellistä määrää nostettiin 150 miljoonalla eurolla. Pelkästään vuonna 2011 EU kaksinkertaisti taloudellisen tukensa suunnitelluista 80 miljoonasta eurosta noin 160 miljoonaan euroon. Varat kohdistettiin erityisesti talouden elvyttämiseen, kansalaisyhteiskuntaan ja demokratiaan siirtymiseen.

EU:n korkea edustaja Catherine Ashton ja komission jäsen Štefan Füle vahvistivat tammikuussa 2011 antamassaan yhteisessä julkilausumassa EU:n solidaarisuuden Tunisiaa ja sen kansaa kohtaan, tuomitsivat mielenosoitusten väkivaltaisen tukahduttamisen ja kehottivat Tunisian viranomaisia toimimaan vastuullisesti, säilyttämään rauhan, osoittamaan maltillisuutta ja välttämään väkivaltaa. Kansannousu johti presidentti Zine El Abidine Ben Alin viralliseen eroamiseen 14. tammikuuta 2011.

Neuvosto päätti 31. tammikuuta 2011 Tunisiaan kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä ihmisoikeusloukkauksien johdosta. Helmikuussa 2011 EU jäädyn Ben Alin varat ja Tunisian valtion varojen kavaltaisesta epäiltyjen henkilöiden varat.

EU osoitti poliittista tukeaan Tunisian siirtymäprosessille tekemällä joukon korkean tason vierailuja. Ne aloitti 14. helmikuuta 2011 EU:n korkea edustaja Catherine Ashton, jota seurasivat Euroopan komission puheenjohtaja José Manuel Barroso, komission jäsenet Štefan Füle, Cecilia Malmström ja Karel De Gucht sekä Euroopan parlamentin puhemies Jerzy Buzek.

EU kehotti siirtymäkauden hallitusta huolehtimaan nopeasta ja joustavasta siirtymisestä demokratiaan ja ilmoitti olevansa valmis antamaan välitöntä apua vaaliprosessin valmisteluun ja järjestämiseen sekä tekemään yhteistyötä laajemman tukipaketin aikaansaamiseksi demokraattisia uudistuksia ja talouskehitystä varten.

EU pani tyytyväisenä merkille siirtymäkauden hallituksen päätökset vapauttaa poliittiset vangit, sallia sananvapaus sekä asettaa entisen presidentin Ben Alin perheenjäseniä syytteeseen korruptiosta.

EU antoi välitöntä tukea vaalien valmisteluun ja lähetti maahan Michael Gahlerin johtaman vaalitarkkailuvaltuuskunnan, jonka raportin mukaan vaalit sujuivat yleisesti ottaen hyvin, niiden tukena oli vahva poliittinen konsensus, niihin liittyi laaja sananvapaus ja ne järjestettiin avoimesti.

Tunisian kansalaisilla oli lokakuussa 2011 ensimmäistä kertaa mahdollisuus valita edustajansa vapaasti ja demokraattisesti. Vasta valitun perustuslakia säättävän kokouksen tärkeänä tehtävänä on nyt laatia maan uusi perustuslaki. EU ilmoitti olevansa valmis jatkamaan poliittista ja taloudellista tukeaan Tunisian kansalle. EU pahoitteli kuitenkin vaalien alustavien tulosten ilmoittamisen jälkeen tapahtuneita väkivaltaisista yhteenottoista ja kehotti rauhallisuuteen ja maltillisuuteen.

Vuonna 2011 myönnettiin vakautusvälineen kautta 2 miljoonaa euroa tukea seitsemälle hankkeelle, joiden tarkoituksena oli avustaa Tunisian viranomaisia demokraattisten vaalien valmistelussa kansainvälisiä normeja noudattaen, tukea riippumattoman kansalaisyhteiskunnan kehittymistä ja antaa kansalaisten yhdistyksille mahdollisuus osallistua aktiivisesti maan uudistusohjelman määrittelyyn.

Lisäksi maaliskuussa 2011 käynnistettiin EIDHR:n puitteissa ehdotuspyyntö, jonka määrärahat olivat 2 miljoonaa euroa. Sen perusteella rahoitettiin kymmenen hanketta seuraavilla kolmella alalla: kansallinen vaalitarkkailu, poliittisten puolueiden koulutus sekä tuki sananvapaudelle ja demokraattisten arvojen edistämiseksi.

Heinäkuussa 2011 käynnistettiin vielä toinen ehdotuspyyntö, joka kuului valtioista riippumattomia toimijoita ja paikallisviranomaisia koskevaan aihekohtaiseen ohjelmaan ja jonka määrärahat olivat yhteensä 2,5 miljoonaa euroa. Pyynnön kohteena oli paikallisten kehityshankkeiden edistäminen, ja erityistä huomiota kiinnitettiin työpaikkojen luomiseen ja tulojen hankkimiseen. Rahoitusta sai kuusi hanketta.

Syyskuussa 2011 EU kutsui ensimmäistä kertaa koolle EU:n ja Tunisian työryhmän, joka oli perustettu tehostamaan Tunisian siirtymäprosessille annetun EU:n ja kansainvälisen tuen koordinoitua.

Humanitaarista apua annettiin niin ikään huomattavasti, erityisesti Tunisian auttamiseksi selviytymään Libyan sodan vuoksi pakolaisiksi joutuneiden laajamittaisesta maahantulosta. EU aloitti vuonna 2011 Tunisian kanssa vuoropuhelun muuttoliikkeestä, liikkuvuudesta ja turvallisuudesta.

EU ilmaisi 27. joulukuuta 2011 tyytyväisyytensä Tunisian uuden hallituksen nimittämiseen ja lupasi jatkaa Tunisian viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan auttamista maan siirtyessä kohti demokratiaa.

EU aloitti uudelleen neuvottelut EU:n ja Tunisian erityiskumppanuudesta, jossa Tunisialla olisi pitkälle edistyneen maan asema.

5.2.17. *Algeria*

Poliittista vuoropuhelua, turvallisuutta ja ihmisoikeuksia käsittelevän EU–Algeria-alakomitean ensimmäinen kokous pidettiin Alger'ssa 3. ja 4. lokakuuta 2011. EU–Algeria-assosiaationeuvoston kuudes istunto pidettiin Luxemburgissa kesäkuussa 2011. Tuolloin keskusteltiin perusteellisesti demokratiakehitykseen, uudistuksiin ja ihmisoikeuksiin liittyvistä aiheista. Komission jäsen Štefan Füle vieraili toistamiseen Algeriassa toukokuussa 2011. Hän tapasi vierailun aikana lukuisia kansalaisyhteiskunnan järjestöjä ja keskusteli Algerian viranomaisten kanssa muun muassa suunnitelluista poliittisista uudistuksista.

Joulukuussa 2011 Brysselissä pidetyssä viimeisimmässä EU–Algeria-assosiaatiokomiteassa Algeria ilmoitti olevansa halukas aloittamaan tunnustelut uudistetun Euroopan naapuruuspolitiikan mukaisen toimintaohjelman laatimiseksi. Algeria kutsui 20. joulukuuta 2011 EU:n virallisesti tarkkailemaan toukokuun 2012 parlamenttivaaleja.

Korkea edustaja toi 29. huhtikuuta 2011 esiin huolestuneisuutensa professori Ahmed Kerroumin, "Demokraattinen ja sosiaalinen liike" -puolueeseen kuuluvan ihmisoikeuksien puolustajan murhasta. Hän vaati nopean ja perusteellisen tutkinnan suorittamista ja murhaan syyllistyneiden löytämistä ja saattamista oikeuden eteen. Hän muistutti EU:n olevan sitoutunut kumppanuuteen Algerian kanssa ja päättäneen tukea ihmisoikeuksien puolustajia ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjä.

Algerian viranomaiset poistivat poikkeustilan vuoden 2011 alussa ja sitoutuivat poliittisiin ja sosioekonomisiin uudistuksiin. EU ilmaisi olevansa valmis tukemaan Algeriaa tässä tehtävässä, mutta korosti, että uudistukset on toteutettava tavalla, joka vastaa Algerian kansan oikeutettuja toiveita. Uudistuksista keskusteltiin Algerian viranomaisten kanssa poliittista vuoropuhelua, turvallisuutta ja ihmisoikeuksia käsittelevän alakomitean ensimmäisessä kokouksessa ja EU–Algeria-assosiaatiokomitean toisessa kokouksessa. EU katsoi, että varsinkin yhdistyksiä ja tiedotusvälineitä koskevat lainsäädännön uudistukset eivät saisi johtaa järjestelmään, jossa yhdistymis- ja sananvapautta rajoitetaan entistä enemmän. Useiden valtioista riippumattomien järjestöjen tekemä analyysi uudesta yhdistyslaista antaa aihetta huoleen, erityisesti yhdistysten perustamisen ja lakkauttamisen, niiden toiminnan laajuuden, rahoituksen ja kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön osalta.

EU seurasi tarkoin uskonnon- ja omantunnonvapauden tilannetta.

Naisten oikeuksien alalla EU pani tyytyväisenä merkille uudistushankkeen, jolla pyritään varmistamaan naisille kiintiö vaaleilla valituissa elimissä (hanke hyväksyttiin tammikuussa 2012). Nähtäväksi jää, johtaako sen toteuttaminen todelliseen tasa-arvoon. EU toi esiin huolestuneisuutensa siitä, että Algeria ei ole vielä poistanut varaumia, joita se on tehnyt kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen (CEDAW). EU korosti myös perhelain ("*Code de la famille*") uudistamistarvetta.

EU:n henkilöstö kokoontui säännöllisesti kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa sekä Alger'issa että Brysselissä. Alger'issa EU:n edustusto tiedotti aktiivisesti kansalaisyhteiskunnalle rahoitusmahdollisuuksista ja -menettelyistä. Kansallisten ja kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen kanssa neuvoteltiin esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan avun tuloksellisuutta käsittelevän ryhmän puitteissa ja kansainvälisiä teemapäiviä vietettäessä (esimerkiksi ihmisoikeuksien päivä).

EIDHR:stä ja valtioista riippumattomien toimijoiden ohjelmasta myönnettiin vuonna 2011 lisäksi rahoitusta 14 muulle hankkeelle. Niiden aiheisiin kuuluivat muun muassa paikallinen kehitys, valmiuksien kehittäminen, naisten oikeudet ja terveys.

Algerialle on myönnetty vuosiksi 2011–2013 yhteensä 172 miljoonaa euroa ENPI:n tukea. Vuonna 2011 Euroopan komissio osoitti Algerialle 58 miljoonaa euroa. Rahoitus käytetään uudistusten tukemiseen liikenteen, kulttuurin ja perinnön sekä nuorison ja työllisyyden aloilla.

5.2.18. *Marokko*

EU ja Marokko jatkoivat ihmisoikeusvuoropuheluaan erityisesti pitämällä ihmisoikeuksia, demokratiaa ja hallintotapaa käsittelevän alakomitean kuudennen kokouksen 20. lokakuuta 2011 Brysselissä.

EU:n korkean edustajan Catherine Ashtonin ja laajentumisesta ja naapuruuspolitiikasta vastaavan komission jäsenen Štefan Fülen 19. kesäkuuta 2011 antamassa julkilausumassa EU suhtautui myönteisesti perustuslain tarkistamiseen, josta järjestettiin kansanäänestys 1. heinäkuuta 2011. Uuteen perustuslakiin sisältyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kannalta merkittäviä toimenpiteitä, esimerkiksi kansainvälisen oikeuden ensisijaisuus kansalliseen oikeuteen nähden, naisten kansalaisoikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon tunnustaminen, ihmisoikeuksista vastaavan uuden institutionaalisen kehyksen eli kansallisen ihmisoikeusneuvoston ja ihmisoikeuksista vastaavan ministeriöidenvälisen elimen perustaminen sekä oikeusasiamiehen toiminnan aloittaminen. Marokon viranomaiset päättivät aikaistaa parlamenttivaaleja edustajainhuoneen valitsemiseksi. Vaalit pidettiin 25. marraskuuta 2011. Marokon hallituksen hyväksymä EU:n vaaliasiantuntijoiden valtuuskunta vieraili maassa 14. marraskuuta–2. joulukuuta 2011. Valtuuskunnan raportissa annettiin useita suosituksia vaalijärjestelmän tiettyjen osien parantamiseksi (vaalikampanjan keston pidentäminen, tulosten ilmoittaminen äänimäärinä, naisten osallistuminen jne.). EU ilmaisi (26. marraskuuta 2011 annetussa julkilausumassa) tyytyväisyytensä vaalien järjestämiseen ja lupasi tukensa Marokon toimille sen kunnianhimoisen uudistusohjelman toteuttamiseksi nopeasti.

Toukokuussa 2011 hallitus päätti ratifioida kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan. EU kannusti Marokon hallitusta liittymään myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnaiseen pöytäkirjaan, joka koskee valitusmenettelyjä, sekä ratifioimaan kansainvälisen yleissopimuksen kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta. Uuteen perustuslakiin kirjatun yhdistymis- ja kokoontumisvapauden käytännön toteutumisessa oli edelleen vaikeuksia (ulkomaalaisten valtioista riippumattomien järjestöjen rekisteröintivaikeuksia, kieltäytymistä antamasta todistuksia, mielenosoitusten estämistä). Lainvalvontaviranomaisten kerrottiin syyllistyneen väkivaltaan mielenosoittajia, erityisesti helmikuun 20. päivän liikettä kohtaan. EU korosti Marokon viranomaisten kanssa käymässään vuoropuhelussa, että kokoontumis- ja yhdistymisvapauden takaaminen on tärkeää.

Sananvapaus ja lehdistönvapaus kirjattiin niin ikään perustuslakiin samoin kuin oikeus saada hallinnollisia tietoja sekä audiovisuaalisesta viestinnästä vastaavan korkean viranomaisen edustama erityinen sääntelymalli. Toimittajat voivat yleensä esittää kritiikkiä, mutta useissa tapauksissa arkaluonteisia aiheita kriittisesti kommentoineisiin tiedotusvälineisiin ja toimittajiin kohdistui sortotoimia ja pelottelua. EU kannusti Marokkoa hyväksymään mahdollisimman pian uuden lehdistöä koskevan lain, jolla uudistetaan toimittajille langetettavia vapausrangaistuksia. Naisten ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien alalla Marokko hyväksyi hallituksen tasa-arvo-ohjelman vuosiksi 2011–2013. EU osoitti 35 miljoonaa euroa ohjelman toteuttamiseen erityisesti tiedottamalla asiasta väestölle ja vahvistamalla naisten edellytyksiä ja valmiuksia osallistua yhtäläisesti miesten kanssa poliittiseen hallintoon ja julkisten asioiden hoitoon. Marokko poisti kaikki varaumansa, jotka se oli tehnyt kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen, mutta piti voimassa eräät selitykset, jotka on tarkoitus perua kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamisen yhteydessä. Toukokuussa 2011 hallitus hyväksyi naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (jonka nojalla komitea voi ottaa vastaan yksityishenkilöiden tekemiä valituksia). Hallitus hyväksyi lokakuussa 2011 lakiesityksen kotitaloushenkilöstön työehdoista (se kattaa myös alle 15-vuotiaita lapsia koskevan työskentelykiellon).

EU:n ja Marokon yhteistyö kansainvälisissä järjestöissä ja erityisesti YK:n ihmisoikeusneuvostossa lisääntyi entisestään. Marokko osallistui arabikevään yhteydessä aktiivisesti Libyan konfliktin ratkaisemiseksi perustettuun YK:n kontaktiryhmään ja teki EU:n kanssa ihmisoikeuksien kunnioittamista Syyriassa koskevaa yhteistyötä.

5.2.19. Länsi-Sahara

EU jatkoi Länsi-Saharan kysymyksen tarkkaa seuraamista erityisesti Marokon ja Algerian kanssa käymänsä vuoropuhelun yhteydessä. EU pitää Länsi-Saharan ihmisoikeustilanteen parantamista erittäin tärkeänä. Alueella oli edelleen ongelmia sananvapauden ja kokoontumisvapauden toteutumisessa. EU antaa täyden tukensa YK:n pääsihteerin ja tämän henkilökohtaisen lähettilään sitoutumiselle Länsi-Saharan kysymykseen ja vetosi osapuoliin, jotta ne jatkaisivat YK:n puitteissa neuvotteluja oikeudenmukaiseen, pysyvään ja molempien osapuolten hyväksyttävissä olevaan poliittiseen ratkaisuun pääsemiseksi. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa 1979 (2011) turvallisuusneuvosto ilmaisi tyytyväisyytensä Marokon kansallisen ihmisoikeusneuvoston perustamiseen ja ehdotettuun Länsi-Saharaa koskevaan osaan siinä samoin kuin Marokon sitoumukseen varmistaa YK:n ihmisoikeusneuvoston kaikkien erityismenettelyjen vapaa ja esteetön maahanpääsy.

5.2.20. Libya

Gaddafin hallinnon syyllistyttyä kovaotteisiin tukahduttamistoimiin ja hyökkäyksiin omia kansalaisiaan vastaan EU päätti 22. helmikuuta 2011 keskeyttää neuvottelut EU–Libya-puitesopimuksesta.

Sen jälkeen EU oli johtavassa asemassa YK:n yleiskokouksen päättäessä 1. maaliskuuta 2011 keskeyttää Libyan oikeudet ihmisoikeusneuvoston jäsenyyteen.

Libyan tapahtumien vuoksi järjestettiin 11. maaliskuuta 2011 ylimääräinen Eurooppa-neuvosto. EU-johtajat vaativat eversti Gaddafia luopumaan vallasta välittömästi ja ilmoittivat EU:n pitävän kansallista siirtymäkauden neuvostoa legitiiminä vuoropuhelukumppanina. EU toisti useissa peräkkäisissä ulkoasiainneuvostoissa ja Eurooppa-neuvostoissa vaatimuksensa, että hallinnon on lopetettava väkivaltaisuuDET ja ihmisoikeusloukkaukset omia kansalaisiaan vastaan, ja korosti tukevansa demokraattisia voimia. Lisäksi puheenjohtaja Barroso, puheenjohtaja Van Rompuy ja korkea edustaja Ashton antoivat julkilausumia lukuisista ihmisoikeuskysymyksistä (muun muassa siviilien suojelusta, mielivaltaisten pidätysten ja laittomien teloitusten tuomitsemisesta ja haavoittuvien väestöryhmien syrjinnästä), rypäleammusten käytöstä, kansallisen siirtymäkauden neuvoston asemasta sekä yleisestä tuesta Libyan siviiliväestölle.

EU pani kriisin johdosta nopeasti täytäntöön YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1970 ja 1973 mukaiset rajoittavat toimenpiteet sekä joukon yksipuolisia rajoittavia lisätoimenpiteitä. Toimenpiteillä pyrittiin suojelemaan siviilejä estämällä Gaddafin hallintoa saamasta aseita ja rahaa sekä kohdistamalla väkivaltaisuuksista vastaavaan sisäpiiriin matkustusrajoituksia ja jäädyttämällä sen varat.

EU toimi aktiivisesti kansainvälisen yhteisön pyrkiessä konfliktin ratkaisemiseen. EU:n edustajat osallistuivat Pariisiin ja Lontoon huippukokouksiin, Libyan kontaktiryhmän kokouksiin ja Kairon ryhmän kokouksiin sekä Pariisin huippukokoukseen 1. syyskuuta 2011 ja Libyan tukiryhmän kokoukseen, joka pidettiin New Yorkissa YK:n yleiskokouksen yhteydessä ja jossa kansainvälinen yhteisö tunnusti kansallisen siirtymäkauden neuvoston Libyan lailliseksi ja täysivaltaiseksi hallinnoksi.

Korkea edustaja vieraili 22. toukokuuta 2011 Benghaziissa ja avasi virallisesti EU:n teknisen avun toimiston. EU:n toimistolle annettiin tehtäväksi hoitaa yhteyksiä Benghaziista käsin toimivaan kansalliseen siirtymäkauden neuvostoon ja koordinoida EU:n apua kentällä. Tripolin vapauttamisen jälkeen 12. marraskuuta 2011 korkea edustaja vieraili Tripolissa avatakseen virallisesti EU:n Libyan-edustuston ja tavatakseen kansallisen siirtymäkauden neuvoston viranomaisia näiden pääkaupungissa toukokuussa Benghaziissa antamansa lupauksen mukaisesti.

Libyan kriisin alettua EU on antanut yli 158 miljoonan euron edestä humanitaarista apua ja lähettänyt paikan päälle EU:n pelastuspalveluryhmiä ja -resursseja siviilien auttamiseksi sekä Libyassa että sen rajoilla. Maan vapauttamisen jälkeen korkea edustaja ilmoitti 30 miljoonan euron välittömästä tukipaketista, jonka kohteita ovat muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittaminen, kidutuksen ja huonon kohtelun ehkäiseminen ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen.

Useita Euroopan parlamentin jäseniä vieraili vuoden aikana Libyassa, mikä auttoi lisäämään Euroopassa tietoisuutta väliaikaisten viranomaisten kohtaamista haasteista niiden viedessä eteenpäin demokratiaan siirtymisprosessia.

Korkea edustaja tähdensi, että naisten oikeudet olisi kirjattava uuteen perustuslakiin, jotta varmistettaisiin naisten mukanaolo prosessissa. EU auttoi 12:sta Libyan kaupungista tulleita naisia seuraamaan vaaleja Tunisiassa.

EU:n neuvosto peruutti 21. joulukuuta 2011 Central Bank of Libyan ja Libyan Arab Foreign Bankin EU:ssa olevien varojen ja resurssien jäädyttämisen tukeakseen Libyan talouden elvyttämistä ja auttaakseen Libyan uusia viranomaisia.

5.3. Venäjä ja Keski-Aasia

5.3.1. Venäjä

EU ja Venäjä jatkoivat vuonna 2011 puolivuositaisista ihmisoikeusneuvottelujaan. Neuvottelujen 13. ja 14. kierros pidettiin Brysselissä toukokuussa ja marraskuussa. Niiden aikana voitiin käydä avointa vuoropuhelua joukosta Venäjällä, Euroopan unionissa ja kansainvälisillä foorumeilla ajankohtaisia ihmisoikeuskysymyksiä. Keskeisiä aiheita olivat esimerkiksi sananvapaus, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus, ihmisoikeuksien puolustajien tilanne, oikeusvaltio, oikeuslaitoksen toiminta, vaalioikeudet, rasismi, muukalaisviha ja syrjinnän torjuminen (mukaan lukien varsinkin homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisten henkilöiden oikeudet), lapsen oikeudet, ihmisoikeusalan yhteistyö kansainvälisillä foorumeilla (YK, Euroopan neuvosto, Etyj) ja Pohjois-Kaukasian tilanne.

EU:lla ja Venäjällä oli myös mahdollisuus tehdä tiedusteluja joistakin yksittäistapauksista. Noudattaen käytäntöään tuoda kansalaisyhteiskunnan ääni kuuluviin ihmisoikeuksia koskevissa kokouksissaan kolmansien maiden kanssa EU tapasi ennen kutakin neuvottelukierrosta Venäjän ja kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen edustajia. Tiedottamisesta Euroopan parlamentille huolehdittiin niin ikään erityisissä tiedotustilaisuuksissa ennen kokouksia ja niiden jälkeen.

Lisätäkseen neuvottelujen vaikuttavuutta ja tulossuuntatuneisuutta EU kehotti edelleen Venäjää muuttamaan ihmisoikeusneuvottelujen järjestelyjä, erityisesti ottamalla niihin mukaan muita ministeriöitä ja viranomaisia kuin ulkoasiainministeriön, pitämällä neuvottelut vuorotellen Venäjällä ja EU:ssa sekä järjestämällä tapaamisia venäläisten ja kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen kanssa. Asiaa käsiteltiin EU:n ja Venäjän kahdessa huippukokouksessa, jotka pidettiin Nižni Novgorodissa kesäkuussa 2011 ja Brysselissä joulukuussa 2011, ja puheenjohtaja Van Rompuy ja presidentti Medvedev kävivät siitä kirjeenvaihtoa. Yleisesti ottaen ihmisoikeuskysymykset otettiin edelleen esiin EU:n ja Venäjän suhteiden kaikilla tasoilla, myös korkeimmalla tasolla.

EU korosti edelleen huolestuneisuuttaan siitä, miten Venäjä noudattaa YK:ssa, Etyjissä ja Euroopan neuvostossa antamia sitoumuksia. Koska vuosi 2011 oli vaalivuosi, Venäjän federaation kanssa käsiteltäisiin keskeisiin kysymyksiin kuuluivat Venäjän väestön vaalioikeudet poliittisten puolueiden rekisteröinnistä aina resurssien ja tiedotusvälineiden tasapuoliseen käyttöön, kokoontumisvapauten opposition kokoontumisten yhteydessä sekä vaalitarkkailuun saakka. Korkea edustaja Catherine Ashton antoi asiasta useita julkilausumia sekä ennen vaaleja että heti niiden jälkeen.

EU oli edelleen erittäin huolissaan ihmisoikeuksien puolustajien vaikeasta tilanteesta, väkivaltaisista hyökkäyksistä toimittajia ja tunnettuja aktivisteja vastaan Venäjän federaatiossa sekä sananvapauden, yhdistymisvapauden ja kokoontumisvapauden rajoittamisesta. Ihmisoikeuksien puolustajien, esimerkiksi Natalia Estemirovan, murhien ja Sergei Magnitskin ja Vera Trifonovan tutkintavankeuden aikana tapahtuneiden kuolemien tutkinnat eivät tuottaneet tuloksia. Presidentin alaisen kansalaisyhteiskunta- ja ihmisoikeusneuvoston johtaja Mihail Fedotov luovutti 27. joulukuuta 2011 presidentti Medvedeville Sergei Magnitskia ja Mihail Hodorkovskia koskevat raportit. Sen jälkeen oikeusjuttu edesmennyt asianajajaa Sergei Magnitskia vastaan avattiin uudelleen kaksi vuotta hänen kuolemansa jälkeen, vaikka hänen tutkintavankeudessa tapahtuneen kuolemansa olosuhteita ei ole täysin tutkittu. Lisäksi Mihail Hodorkovskin ja Platon Lebedevin toisessa oikeudenkäynnissä annettu lopullinen tuomio herätti lukuisia kysymyksiä sääntöjenvastaisuuksista ja oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuden puutteesta. Korkea edustaja Ashton antoi asiasta julkilausuman.

EU oli edelleen huolissaan Pohjois-Kaukasian ihmisoikeustilanteesta, joka ei parantunut vuonna 2011, ja alueelta saatiin paljon ilmoituksia kidutuksista, kaappauksista, mielivaltaisista vangitsemisista sekä naisten oikeuksien loukkauksista, myös kunniamurhista ja perheväkivallasta. Kyseiset rikokset jäivät laajalti rankaisematta. Naapuritasavalloissa, erityisesti Ingušiasa ja Dagestanissa, tilanne huononi entisestään. Rasismiin ja etniseen vihaan liittyviä hyökkäyksiä tapahtuu vieläkin huolestuttavan paljon. Samoin kansalaisuudettomien henkilöiden tilanne Venäjän federaatiossa on huolestuttava.

EU:n merkille panemia tärkeitä myönteisiä tapahtumia olivat eräät nykyaikaistamistoimet, erityisesti oikeusvaltion alalla (uudistusten aloittaminen oikeuslaitoksen, vankiloiden ja lainvalvontaviranomaisten aloilla) ja poliittisen moniarvoisuuden hyväksi (duumaan pääsyn kynnyksen alentaminen seitsemästä viiteen prosenttiin, muutosten alullepano poliittisten puolueiden rekisteröinnissä ja vaalilakiin liittyvät toimet).

5.3.2. Keski-Aasia (aluetasolla)

Eurooppa-neuvosto hyväksyi 21. ja 22. kesäkuuta 2007 EU:n strategian Keski-Aasian kanssa luotavalle uudelle kumppanuudelle. Strategia muodosti puitteet EU:n suhteille Keski-Aasiaan. Strategian mukaan ihmisoikeudet, oikeusvaltio, hyvä hallintotapa ja demokratiakehitys tukevat Keski-Aasian pitkän aikavälin poliittista vakautta ja taloudellista kehitystä.

EU otti ihmisoikeuskysymykset esiin kunkin Keski-Aasian valtion kanssa erilaisissa poliittisissa yhteyksissä ja korkean tason vierailuilla, muun muassa EU:n ja Keski-Aasian ministerikokouksessa, joka pidettiin 7. huhtikuuta 2011 Taškentissa (Uzbekistanissa). Alueen maissa toteutettiin useita kahdenvälisiä virallisia yhteydenottoja huolta aiheuttavista ihmisoikeuskysymyksistä.

Strategian mukaisesti EU:lla on jäsenelty ihmisoikeusvuoropuhelu kaikkien alueen maiden kanssa. Vuoropuhelut tarjosivat mahdollisuuden keskustella avoimesti kaikista huolenaiheista, myös yksittäistapauksista. Vuoropuhelujen valmistelussa on tapana kuulla tiiviisti paikallista ja kansainvälistä kansalaisyhteiskuntaa. Kansalaisyhteiskuntaa pyydettiin myös osallistumaan seminaareihin, joita EU järjesti yhdessä neljän Keski-Aasian maan kanssa¹². Seminaareissa käsiteltiin kansainvälisiä normeja, eurooppalaisia parhaita toimintatapoja, kansallista lainsäädäntöä ja sen käytännön soveltamista. Ne tarjosivat Euroopan ja Keski-Aasian kansalaisyhteiskunnan edustajille, tiedeyhteisön jäsenille ja valtioiden virkamiehille tilaisuuden vaihtaa näkemyksiä. Ne johtivat yksityiskohtaisten suositusten laatimiseen lainsäädännön ja käytännön muutoksista, jotka ovat tarpeen kansainvälisten ja kansallisten normien täysimääräisen noudattamisen varmistamiseksi, minkä jälkeen suositukset esiteltiin viranomaisille. Vuoropuhelujen ja seminaarien jatkotoimina olivat kansallisten viranomaisten ja EU:n edustustojen yhteydenpito sekä hankkeiden rahoittaminen, myös demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevasta eurooppalaisesta rahoitusvälineestä EIDHR:stä.

EU laati Keski-Aasian valtioiden kanssa kansallisesti myös kahdenvälisiä yhteistyöohjelmia ja -hankkeita, joilla on välitöntä merkitystä ihmisoikeuksien kannalta. EU tuki erityisesti oikeuslaitoksen ja vankilajärjestelmän uudistamista sekä ihmisoikeuksista tiedottamista ja alan valmiuksien kehittämistä. Strategian mukaisesti vuonna 2011 jatkettiin myös Keski-Aasiaa koskevaan alueelliseen oikeusvaltioaloitteeseen kuuluvaa toimintaa.

EU:n ihmisoikeuspolitiikan toteuttamisen edistäminen on osa EU:n Keski-Aasian erityisedustajan Pierre Morelin toimeksiantoa. Hän jatkoi ihmisoikeuskysymysten ottamista esiin alueelle tekemiensä vierailujen aikana ja kahdenvälisissä yhteyksissään.

¹² http://eeas.europa.eu/human_rights/dialogues/civil_society

EU teki vuoropuhelun ja yhteisten hankkeiden kautta tiivistä yhteistyötä Etyjin, Euroopan neuvoston, YK:n ja YK:n ihmisoikeusvaltuutetun ja erityisesti sen Biškekissä olevan alueellisen toimiston kanssa.

5.3.3. *Kazakstan*

Kazakstanissa esiintyi vuonna 2011 levottomuuksia, jotka johtuivat Zhanaozenissa toukokuussa alkaneesta teollisuustyöläisten riidasta. Useissa öljynjalostuslaitoksissa lakkoiltiin, ja työntekijät vaativat palkankorotuksia, parempia työoloja ja riippumattomia ammattiliittoja koskevien rajoitusten poistamista. Joulukuussa 2011 lakot muuttuivat väkivaltaisiksi yhteenotoiksi poliisin ja lakkoilevien työntekijöiden välillä. Viranomaiset perustivat tutkintakomission selvittämään väkivaltaisuuksien taustalla olevat tosiasiat. EU ilmaisi odottavansa, että tutkintakomissio tekee työnsä avoimesti ja että väkivaltaisuuksista epäillyt saavat oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin.

Ihmisoikeustilanne pysyi yleisemminkin huolestuttavana. EU vetosi edelleen Kazakstanin viranomaisiin, jotta ne toteuttaisivat lisää poliittisia uudistuksia erityisesti kokoontumisvapauden, uskonvapauden, kansalaisyhteiskunnan ja valtioista riippumattomien järjestöjen aseman, poliittisen opposition tilanteen sekä tiedotusvälineiden vapauden ja sananvapauden aloilla.

Keväästä 2011 alkaen Kazakstanissa tapahtui joukko pommi-iskuja ja väitettyjä terrori-iskuja, joiden ilmoitettiin liittyvän uskonnollisiin ääriliikkeisiin. Kyseiset välikohtaukset saivat aikaan uutta avointa keskustelua uskonnonvapaudesta ja yleistyvistä ääriuskonnollisuudesta Kazakstanissa. EU ja Kazakstan kävivät asiasta korkean tason keskustelun yhteistyöneuvoston kokouksessa kesäkuussa 2011. EU:n ja Kazakstanin ihmisoikeusvuoropuhelun neljäs kokous pidettiin Brysselissä 30. marraskuuta 2011. Almatyssa järjestettiin 19. ja 20. lokakuuta 2011 ihmisoikeuksia koskeva EU:n ja Kazakstanin kansalaisyhteiskuntaseminaari, jonka aiheena oli valtion ja kansalaisyhteiskunnan vahvempi vuorovaikutus edistyksen veturina ("Building stronger interaction between State and Civil Society as an Engine of Progress").

5.3.4. *Kirgisia*

Kokoomushallituksen muodostaminen ja rauhallisesti sujuneet presidentinvaalit lokakuussa 2011 olivat viimeinen vaihe siirryttäessä vuoden 2010 kriisin jälkeen perustetuista väliaikaisista instituutioista demokraattisilla vaaleilla valittuihin valtiollisiin elimiin. Etyjin/ODIHR:n toteamat puutteet lainsäädännön täytäntöönpanossa tuovat esiin tarpeen parantaa vaaliprosessia. EU jatkoi tukeaan demokratiaprosessille ja vahvisti aikovansa antaa tuntuvasti apua maan uudistusten tukemiseen, erityisesti oikeusvaltion ja sosioekonomisen kehityksen aloilla.

EU vetosi poliittisessa vuoropuhelussa toistuvasti Kirgisian viranomaisiin, jotta ne jatkaisivat poliittisten uudistusten toteuttamista erityisesti oikeusvaltion ja oikeuslaitoksen aloilla.

EU kehotti Kirgisian viranomaisia nopeuttamaan kaikkien kansalaisten ihmisoikeustilanteen parantamista ja erityisesti varmistamaan oikeudet oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeussuojakeinoihin, noudattamaan oikeudenmukaisia menettelysääntöjä sekä helpottamaan tuomareihin ja puolustusasianajajiin kohdistuvaa painetta. EU toi esiin syvän huolensa Kirgisian korkeimman oikeuden päätöksestä pitää voimassa ihmisoikeuksien puolustajan Azimjan Askarovin elinkautinen vankeusrangaistus ja kehotti harkitsemaan kaikkia mahdollisuuksia asian käsittelemiseksi uudelleen.

Rikoslain uudistus on merkittävä edistysaskel: EU antoi Kirgisialle kiitosta kunnianloukkauksen rangaistavuuden poistamisesta, joka toimii hyvänä esimerkkinä alueella. Joulukuussa 2011 Kirgisia kutsui kidutusta käsittelevän YK:n erityisraportoin vierailulle maahan.

EU:n ja Kirgisian ihmisoikeusvuoropuhelun kolmas kokous järjestettiin Biškekissä 28. kesäkuuta 2011. Molempia osapuolia kiinnostavien, kansainvälisillä foorumeilla käsiteltävien kysymysten tai huolenaiheiden lisäksi EU otti esiin joitakin Kirgisian ihmisoikeustilanteen erityisen huolestuttavia piirteitä, jotka liittyvät erityisesti oikeuslaitoksen uudistukseen, tutkintavankeus mukaan luettuna, kidutukseen, oikeuteen oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeussuojakeinoihin, yhdistymis- ja kokoontumisvapauteen, vankien oikeuksiin, lapsiin ja naisiin sekä ihmisoikeuksien suojelun kansallisiin puitteisiin.

EU jatkoi tukeaan jälleenrakennus-, sovinto- ja konfliktinestotoimille, jotka ovat tärkeitä maan kestäväen kasvun kannalta. Uuden hallituksen ilmaistua olevansa kiinnostunut tekemään EU:n kanssa yhteistyötä oikeuslaitoksen uudistuksen ja korruption torjunnan alalla alettiin valmistella täysipainoista avustusohjelmaa, jossa käsitellään mainittuja kysymyksiä ja hyödynnetään EU:n kokemusta.

5.3.5. *Tadžikistan*

EU:n ja Tadžikistanin ihmisoikeusvuoropuhelun kolmas ja neljäs kierros pidettiin 2. helmikuuta (vuoden 2010 osalta) ja 25. lokakuuta 2011 Dušanbessa. Vuoropuhelussa käsiteltiin lukuisia molempia osapuolia kiinnostavia kysymyksiä tai huolenaiheita, muun muassa kansallisia ihmisoikeusinstituutioita sekä naisten, lasten ja maahanmuuttajien oikeuksia. Näkemyseroja pantiin merkille, kun kyse oli vaalilainsäädännöstä, kansalaisyhteiskunnasta, uskonnonvapaudesta ja tiedotusvälineiden vapaudesta. Keskustelua käytiin myös konkreettisista yhteistyömahdollisuuksista ihmisoikeusalalla. Vuoropuhelun neljännen kierroksen yhteydessä EU:n edustusto vieraili myös yhdessä Dušanben vankiloista.

EU:n ja Tadžikistanin kansalaisyhteiskuntaseminaari työmuuttajien oikeuksista järjestettiin 26. ja 27. heinäkuuta 2011.

Ihmisoikeuskysymyksistä keskusteltiin myös yhteistyökomitean ensimmäisessä kokouksessa Dušanbessa 16. maaliskuuta 2011. Esiin otetut kysymykset liittyivät pääasiassa ODIHR:n suosituksiin, sananvapauteen, tiedotusvälineiden vapauteen ja uskonnonvapauteen.

5.3.6. Turkmenistan

EU seurasi edelleen tiiviisti Turkmenistanin ihmisoikeustilannetta ja toi kahdenvälisessä vuoropuhelussa johdonmukaisesti esiin jatkuvan huolensa useista asioista, myös EU:n ja Turkmenistanin ihmisoikeusvuoropuhelun aikana. Vuoropuhelun neljäs kierros pidettiin Brysselissä 8. heinäkuuta 2011. EU ja Turkmenistan käsitelivät erityisesti oikeuslaitoksen uudistusta, myös vankilaoloja, ihmisoikeuksien suojelun kansallisia instituutioita, kansalaisyhteiskunnan kehitystä, yhdistymisvapautta, sananvapautta, liikkumisvapautta sekä kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksia ja yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla.

5.3.7. Uzbekistan

EU vetosi edelleen Uzbekistanin viranomaisiin, jotta ne toteuttaisivat lisää poliittisia uudistuksia erityisesti kokoontumisvapauden, uskonvapauden, kansalaisyhteiskunnan ja valtioista riippumattomien järjestöjen aseman, tiedotusvälineiden vapauden ja lapsen oikeuksien aloilla. EU pani tyytyväisenä merkille useiden ihmisoikeuksien puolustajien vapauttamisen vuonna 2011, mutta oli edelleen huolissaan Uzbekistanissa vankeudessa olevien ihmisoikeuksien puolustajien, aktivistien ja toimittajien kokonaismäärästä ja jatkoi ongelmien, myös yksittäistapausten, ottamista esiin Uzbekistanin viranomaisten kanssa. Se vaati edelleen kansainväliselle yhteisölle laajempaa pääsyä Uzbekistanin rangaistuslaitoksiin.

EU:n ja Uzbekistanin ihmisoikeusvuoropuhelun viides kierros pidettiin Taškentissa 24. kesäkuuta 2011. EU ja Uzbekistan käsitelivät erityisesti oikeuslaitoksen uudistusta, myös vankilaoloja, ihmisoikeuksien suojelun kansallisia instituutioita, kansalaisyhteiskunnan kehitystä, yhdistymisvapautta, sananvapautta, liikkumisvapautta ja yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla. EU toi esiin myös kysymyksen yhteistyöstä kidutusta käsittelevän erityisraportoijan kanssa ja ILO:n tutkintalautakunnalle esitettävästä kutsusta valvoa edistymistä lapsityön vastaisten ILO:n yleissopimusten n:o 138 ja 182 täytäntöönpanossa.

Joulukuussa 2011 Euroopan parlamentti jätti toistaiseksi antamatta hyväksyntänsä tekstiilipöytäkirjan lisäämiselle kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen, koska se oli huolissaan lapsityövoiman käytöstä. Todennäköisesti Euroopan parlamentti odottaa, että pakkotyön alalla tapahtuu konkreettista edistymistä ja että kansainväliset tarkkailijat voivat palata tarkkailemaan puuvillasadon korjuuta vuonna 2012, ennen kuin se harkitsee uudelleen pöytäkirjan lisäämistä. Yhteistyötä tiivistettiin 10 miljoonan euron arvoisen rikosoikeusalan uudistusohjelman laatimiseksi. Ohjelman toteutus aloitettiin vuoden 2012 alussa.

EU jatkoi yhdessä Euroopan neuvoston kanssa EU:n ja Keski-Aasian oikeusvaltioaloitteen toteuttamista. Uzbekistanissa toteutettuja toimia olivat esimerkiksi perustuslakituomioistuimen, korkeimman oikeuden ja oikeusasiamiehen toimiston vahvistaminen, tuomarien ja julkishallinnon edustajien koulutus sekä lakiesityksiä koskevien oikeudellisten lausuntojen laatiminen.

5.4. Afrikka

5.4.1. Afrikan unioni

Vuonna 2008 aloitettu AU:n ja EU:n ihmisoikeusvuoropuhelu toimi edelleen merkittävänä foorumina, jolla vaihdettiin tietoja ihmisoikeuksien ja demokratian edistämistoimista. Vuonna 2011 pidettiin Dakarissa yksi kokous, jossa käsiteltiin esimerkiksi AU:n ja EU:n yhteistyötä ihmisoikeuksien puolustajien suojelussa, ihmisoikeuksia demokratiaan siirryttäessä, oikeutta kehitykseen sekä naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 täytäntöönpanoa.

AU:n ja EU:n kolmas kansalaisyhteiskuntaseminaari ihmisoikeuksista pidettiin Brysselissä 21. ja 22. marraskuuta 2011. Sen suositukset liittyivät pääasiassa kahteen alaan: ihmisoikeudet vaalien yhteydessä sekä asumisoikeuden ja pakkohäätöjen tilanne. Suositukset otetaan huomioon seuraavassa AU:n ja EU:n ihmisoikeusvuoropuhelussa.

Osoituksena yhteisistä pyrkimyksistään EU ja AU antoivat 12. helmikuuta 2011 yhteisen julkilausuman lapsisotilaiden käytön vastaisena kansainvälisenä päivänä. Julkilausumassa EU ja AU ilmaisivat tyytyväisyytensä edistykseen, josta muun muassa turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1882 hyväksyminen on osoitus, ja vahvistivat tukensa lapsisotilaiden värväyksen ja käytön rankaisemattomuuden torjumiselle sekä kyseisiin rikoksiin syyllistyneiden saattamiselle oikeuteen. Samalla ne kehottivat kaikkia valtioita ratifioimaan valinnaisen pöytäkirjan lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin vuoteen 2012 mennessä aseellisiin konflikteihin joutuneita lapsia käsittelevän YK:n pääsihteerin erityisedustajan toimiston aloitettua asiaa koskevan kampanjan toukokuussa 2010.

Hallintotapaa ja ihmisoikeuksia koskevan (12. marraskuuta 2010 toimintansa aloittaneen) Afrikan ja EU:n vuoropuhelufoorumin puitteissa kokoontui kaksi työryhmää. Ensimmäinen kokous pidettiin Brysselissä kesäkuussa 2011, ja siinä käsiteltiin luonnonvarojen hallinnointia konfliktitilanteissa ja niiden jälkeen, ja toisessa kokouksessa Tunisissa joulukuussa 2011 keskusteltiin sananvapaudesta ja tiedotusvälineiden vapaudesta demokraattisten muutosten edistämisvälineenä. Foorumi on marraskuussa 2010 tapahtuneesta toimintansa aloittamisesta lähtien toiminut avoimena, osallistavana ja epävirallisena vuoropuhelutilana, jossa voidaan muotoilla hallintotapaa koskevia yhteisiä asialistoja ja suosituksia maanosien välillä. Syyskuussa 2011 pidettiin Brysselissä myös yksi AU:n ja EU:n demokraattisen hallintotavan ja ihmisoikeuksien alan kumppanuuden epävirallinen asiantuntijakokous, jossa voitiin jatkaa neuvotteluja EU:n tuen tehostamisesta Afrikan hallintotapa-aloitteille, esimerkiksi Afrikan valtioiden vertaisarviointijärjestelmälle (APRM) ja demokratiaa, vaaleja ja hallintotapaa koskevalle afrikkalaiselle peruskirjalle.

AU:n ja EU:n ihmisoikeusvuoropuhelun lisäksi Cotonoun sopimuksen 8 artiklan nojalla käydyissä vuoropuheluissa voitiin käsitellä ihmisoikeuksiin liittyviä huolenaiheita suoraan Afrikan kumppanimaiden viranomaisten kanssa. Vuonna 2010 järjestettiin erityiset ihmisoikeusvuoropuhelut Nigerian ja Etelä-Afrikan kanssa.

5.4.2. Angola

Huolimatta siitä, että perusvapaudet taataan perustuslaissa ja että maassa on kansallinen ihmisoikeusinstituutio, ihmisoikeuksien suojelussa oli edelleen eri tasoilla puutteita. Viime aikoina ongelmia aiheuttivat väitteet turvallisuusjoukkojen syyllistymisestä väkivaltaan ja pahoinpitelyihin laittomia maahanmuuttajia ja kaivostyöntekijöitä kohtaan timantteja tuottavissa Lundan maakunnissa. Poliisin raportoitiin myös syyllistyneen liialliseen voimankäyttöön pienimuotoisissa oppositio- ja nuorisomielenosoituksissa.

EU:n edustusto ja jäsenvaltioiden edustajat vierailivat Lundan maakunnissa ja olivat yhteydessä viranomaisiin ja kansalaisyhteiskunnan edustajiin. Yhdessä muiden kansainvälisten kumppanien kanssa ne seurasivat tilannetta ja kiinnittivät hallituksen huomion tarpeeseen tutkia syytteet asianmukaisesti ja toteuttaa ennaltaehkäiseviä toimia kouluttamalla ja valvomalla turvallisuusjoukkoja. Tätä ennen EU-maiden suurlähettiläät vierailivat maan pohjoisosan öljyä tuottavassa Cabindan maakunnassa, jossa esiintyy ajoittaisesti lievää kapinointia ja ilmeisesti ihmisoikeusloukkauksia.

EU ja sen jäsenvaltiot rahoittavat ihmisoikeushankkeita ja antavat apua alan paikallisille ja kansainvälisille järjestöille. Tuenantajien yleisesti vähennettyä Angolalle antamaansa tukea EU:n rahoitus on yksi harvoista paikallisten ihmisoikeusjärjestöjen saatavilla olevista tulonlähteistä.

Cotonoun sopimuksen 8 artiklan mukainen poliittinen vuoropuhelu oli pysähdyksissä, mutta Angolan ja EU:n yhteistä etenemissuunnitelmaa koskevalta sopimukselta odotetaan paljon. Siihen kuuluu laajamittainen poliittinen vuoropuhelu muun muassa rauhasta ja turvallisuudesta, ihmisoikeuksista sekä hyvästä hallintotavasta.

5.4.3. *Burundi*

Edellisvuosien tapaan EU oli vuonna 2011 edelleen huolestunut Burundin ihmisoikeustilanteesta. Laittomia teloituksia tapahtui vuoden aikana paljon – YK:n mukaan jopa 62 ja valtioista riippumattomien järjestöjen mukaan vieläkin enemmän. Ulkomailla asuvat oppositiojohtajat, kansalaisyhteiskunta ja tiedotusvälineet ovat suurelta osin täyttäneet oppositiopuolueiden jättämän tilan, mutta nyt toimittajat ja kansalaisyhteiskunnan johtohahmot ovat joutuneet pidätysten ja pelottelun kohteiksi.

Kansainvälisen yhteisön harjoittama poliittinen painostus alkoi johtaa tuloksiin vuoden loppua kohden, kun tilanne vaikutti rauhoittuneen. EU edisti osaltaan kansainvälisten toimien tehostamista, jotta hallituksen ja ulkomailla olevien oppositiopuolueiden välinen vuoropuhelu aloitettaisiin uudelleen vuoden 2015 vaalien asianmukaista valmistelua silmällä pitäen.

EU pyrki aktiivisesti käymään hallituksen kanssa Cotonoun sopimuksen 8 artiklan mukaista vuoropuhelua, mutta ei onnistunut siinä. Tuloksellisempaa oli vuonna 2011 kansalaisyhteiskunnan kanssa käyty vuoropuhelu, joka jatkui ja jossa keskityttiin entistä enemmän poliittiseen hallintoon.

EU rahoitti edelleen EKR:stä hankkeita, joilla hajautetaan oikeuslaitosta ja tuetaan paikallishallintoa, jotta voitaisiin ratkaista maanomistusriitoihin liittyviä vaikeita kysymyksiä. EU julkaisi myös ehdotuspyynnöt EIDHR:stä ja vakautusvälineestä rahoitettavia hankkeita varten.

5.4.4. Kamerun

Ihmisoikeuksia ja demokratiakehitystä Kamerunissa koskeva EU:n toiminta tehostui huomattavasti vuonna 2011 sekä poliittisen vuoropuhelun ja edistämistoimien että taloudellisen tuen osalta. Jäljempänä käsitellään toiminnan pääasiallisia aloja vuoden 2011 aikana.

Ihmisoikeuksien puolustajat: EU-maiden Kamerunin-edustustot tukivat ihmisoikeuksien puolustajien kansallisen suojeleverkoston (RENAPDDHO) perustamista. EU:n edustusto antoi neuvontaa, poliittista tukea ja luontoisavustuksia, ja Ranskan suurlähetystö antoi jonkin verran taloudellista tukea. RENOPDDHO-verkosto puuttuu tilanteeseen yksittäisten ihmisoikeuksien puolustajien ollessa uhattuina ja viimeistelee myös ensimmäistä raporttia ihmisoikeuksien puolustajien tilanteesta Kamerunissa.

Ihmisoikeuksista tiedottaminen: EU antoi taloudellista tukea ihmisoikeuksiin liittyvän elokuvafestivaalin järjestämiseen Yaoundéssa vuonna 2011. Valitettavasti viranomaiset kielsivät festivaalin viime hetkellä vedoten yleiseen järjestykseen kohdistuviin vaaroihin. EU-maiden edustustojen päälliköt ilmaisivat olevansa päätöksestä pahoillaan.

Oikeusala ja vankilaolot: EU on pääasiallinen tuenantaja kyseisellä kriittisellä alalla. EU:n tuki oli ratkaisevassa asemassa erityisesti autettaessa rajoittamaan tutkintavankeudessa pidettyjen henkilöiden määrää ja autettaessa parantamaan vankien terveyttä (HIV:n ehkäisy mukaan luettuna), hygieniää ja oikeudellista neuvontaa. Lisäksi poliittisessa vuoropuhelussa otetaan säännöllisesti esiin myös oikeusjärjestelmän (huonoon) toimintaan liittyviä kysymyksiä, erityisesti näkyvimmissä tapauksissa.

Homo-, bi- ja transseksuaalien oikeudet: Kysymys on Kamerunissa melko arkaluonteinen, ja se otetaan säännöllisesti esiin viranomaisten kanssa käytävässä poliittisessa vuoropuhelussa. Perimmäisenä tavoitteena on rangaistavuuden poistaminen. EU antoi myös taloudellista tukea valtioista riippumattomalle järjestölle, joka puolustaa homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden oikeuksia, erityisesti vankeudessa olevien tai syytteeseen asetettujen henkilöiden oikeuksia. Hanke sai aikaan kiistan viranomaisten kanssa. Nämä syyttivät EU:ta valtion asioihin puuttumisesta ja homoseksuaalisuuden edistämisestä ja vaativat EU:ta peruuttamaan tuen. EU reagoi syytöksiin päättäväisesti ja kieltäytyi muuttamasta hanketta.

Poliittisen vuoropuhelun puitteissa otettiin vuoden 2011 aikana säännöllisesti esiin muitakin kysymyksiä, esimerkiksi kuolemanrangaistuksen poistaminen (tällä hetkellä sovelletaan vain tosiasiallista moratoriota), naisten oikeudet (erityisesti naisiin kohdistuva väkivalta), lapsen oikeudet (erityisesti YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kahden valinnaisen pöytäkirjan ratifiointi Kamerunissa) sekä poliittisten oikeuksien, kuten yhdistymisvapauden ja mielenosoittamisen vapauden rajoittaminen. Taloudellista tukea annettiin myös valtioista riippumattomille järjestöille, jotka työskentelevät alkuperäisväestön (erityisesti bakapygmien) parissa.

5.4.5. Tšad

YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston tilaamassa, Tšadin ihmisoikeustilannetta koskevassa raportissa todettiin, että "maan politiikkana ei ole loukata ihmisoikeuksia tahallisesti ja järjestelmällisesti. Kuitenkin oikeuksia loukataan jatkuvasti". Tšad on ratifoinut ihmisoikeuksien edistämistä ja suojelua koskevat tärkeimmät kansainväliset yleissopimukset, mutta niiden tosiasiallinen soveltaminen ei ole vielä läheskään tyydyttävää. Tämä johtuu ihmisoikeus- ja oikeusasioihin osoitettujen varojen ja teknisten resurssien puutteesta. Samaan aikaan oikeus kehitykseen kärsii vakavasti toistuvista nälänhädistä ja epidemioista, jotka koskettavat varsinkin maan Sahelin aluetta.

Ihmisoikeusalan haasteet ovat sen vuoksi hyvin vaihtelevia, mutta EU ja sen jäsenvaltiot ovat määritelleet neljä pääasiallista haastetta, joihin ne kohdistavat toimensa:

- a) Luotettavan ja toimivan oikeusjärjestelmän perustaminen, jotta edelleen yleinen rankaisemattomuus saadaan lopetettua.
- b) Haavoittuvimpien väestöryhmien, kuten lasten, naisten (varsinkin maaseutualueilla) ja vammaisten oikeuksien kunnioittaminen ja edistäminen.
- c) Tuki sisäisten turvallisuusjoukkojen uudistusprosessille oikeusvaltion edistämiseksi maassa ja väärinkäytösten estämiseksi.
- d) Demokratian periaatteiden kunnioittaminen ja hyvän hallintotavan edistäminen, jotta kansalaiset voivat osallistua julkisten asioiden hoitoon sekä kansallisesti että paikallisesti.

Toiseksi kymmenennen Euroopan kehitysrahaston painopistealueista määriteltiin "hyvä hallintotapa" (70 miljoonaa euroa), jotta edistettäisiin vakaiden julkisten instituutioiden ja käytäntöjen palauttamista maahan oikeuden, julkisen varainhoidon ja turvallisuuden aloilla.

Tässä yhteydessä vuonna 2009 aloitetulla Tšadin oikeusjärjestelmää tukevalla EU:n ohjelmalla (PRAJUST) pyritään parantamaan kestävästi oikeudenkäyttöä maassa antamalla tukea sekä rikos- että siviiliprosesseille ja alan ammattilaisille (asianajajille, tuomareille, vankilavirkailijoille jne.) PRAJUST-ohjelmaan kuuluu myös merkittävä rahoitusosuus hallituksen ohjelmalle, jonka avulla rakennetaan ja kunnostetaan oikeuslaitoksen tiloja koko maassa.

Turvallisuusalan uudistus on keskeinen ala, jolle EU antoi tukea jo PAFSI-ohjelmalla (sisäisten turvallisuusjoukkojen uudistuksen tukiohjelma).

EU rahoitti yhdessä muiden kahden- ja monenvälisten osapuolten kanssa tutkintakomissiota, jonka tehtävänä oli selvittää tammi-helmikuun 2008 tapahtumia ja oppositiojohtajan Ibni Oumar Mahamat Salehin katoamista.

EU osallistui myös poliittisesti ja taloudellisesti entisen presidentin Hissène Habrén oikeudenkäynnin järjestämiseen. Se ei kuitenkaan vielä alkanut, koska tuomioistuinta ei oltu perustettu.

Vaalien osalta EU myönsi tukea vuosien 2010 ja 2011 parlamentti- ja presidentinvaalien valmisteluun ja järjestämiseen. Maahan lähetettiin EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta, jota johti kehitysyhteistyöstä vastannut entinen komission jäsen ja nykyinen Euroopan parlamentin jäsen Louis Michel.

Vuoden 2011 lopussa aloitetulla Tšadin hallintotavan tukiohjelmalla (PAG) avustettiin keskeistä taloushallintoa ja öljytulojen hallinnointia. Sillä jatketaan vuodesta 2007 toteutettuja toimia valtiovarain- ja talousarvioministeriön valmiuksien kehittämiseksi. Ohjelmaan kuuluu osio, jonka tavoitteena on tukea äskettäin aloitettua hallinnon hajauttamisprosessia sen jälkeen, kun maan tärkeimmissä kaupungeissa pidettiin paikallisvaalit vuonna 2011.

EU oli edelleen vahvasti sitoutunut hyvään hallintotapaan liittyvien keskeisten kysymysten (oikeus, ihmisoikeudet, turvallisuusjoukot, taloudellinen avoimuus ja hajauttaminen) ratkaisemiseen sekä Cotonoun sopimuksen 8 artiklan mukaisen poliittisen vuoropuhelunsa avulla että toteuttamalla ohjelmiaan ja hankkeitaan.

EU edisti eri budjettikohtiensa avulla naisten, lasten ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden oikeuksia. Työhön kuului naisiin kohdistuvien syrjivien käytäntöjen torjuminen; niitä ovat esimerkiksi naisten sukuelinten silpominen, avioliittoon pakottaminen ja lapsiavioliitot sekä sukupuoleen perustuva väkivalta.

5.4.6. *Norsunluurannikko*

Vuosi 2011 alkoi Norsunluurannikolla vakavalla poliittisella kriisillä: tehtävänsä jättävä presidentti kieltäytyi hyväksymästä marraskuun lopussa 2010 pidettyjen presidentinvaalien tulosta, jonka mukaan voittaja oli hänen vastaehdokkaansa Alassane Ouattara. Laurent Gbagbon laittoman hallinnon harjoittamat sortotoimet johtivat lukuisiin ihmisoikeusloukkauksiin, jotka korkea edustaja Ashton ja tämän tiedottaja tuomitsivat julkilausumissa. EU tuki välittömästi ja päättäväisesti Norsunluurannikon kansalaisten selkeästi vaaleissa ilmaisemaa tahtoa kohdistamalla rajoittavia toimenpiteitä yhteensä 118 henkilöön ja 13 taloudelliseen yhteisöön (ks. Eurooppa-neuvoston eri päätökset huhtikuun 2011 alkuun saakka). Toimenpiteet olivat erittäin tehokkaita ja heikensivät huomattavasti Gbagbon hallintoa.

EU harjoitti myös intensiivistä diplomaattista toimintaa Ecowasin ja Afrikan unionin kaltaisissa alueellisissa järjestöissä sekä Yhdistyneissä kansakunnissa ja kannusti niitä ottamaan selkeästi kantaa tilanteeseen ja ryhtymään välitystoimiin perustuslaillisen järjestyksen palauttamiseksi. EU antoi niille tätä varten myös tiedotus-, teknistä ja taloudellista tukea. Samaan aikaan EU antoi käyttöön 60 miljoonaa euroa humanitaarisen avun toimittamiseen kriisistä eniten kärsineille väestöryhmille ja 1 miljoona euroa EIDHR:stä muun muassa erityisavun antamiseksi kriisin aikana seksuaalisen väkivallan uhreiksi joutuneille naisille.

Kriisin ratkettua ja laillisen presidentin Alassane Ouattaran astuttua valtaan kehitysyhteistyö voitiin aloittaa uudestaan ja 18 miljoonan euron arvoista oikeusjärjestelmän tukiohjelmaa voitiin alkaa toteuttaa. Ohjelman tavoitteena on tukea valtiota alakohtaisen uudistuspolitiikan määrittelyssä, parantaa oikeussuojan saatavuutta, vähentää korruptiota oikeuslaitoksessa ja vahvistaa tuomarien ammattitaitoa. Vuonna 2011 kunnostettiin ja otettiin uudelleen käyttöön seitsemän tuomioistuinta pohjoisissa maakunnissa, mikä vahvisti oikeussuojan saatavuutta kyseisillä alueilla.

Oikeusministeriölle (vakautusvälineen määrärahoista) myönnetyn erityisen asiantuntija-avun kautta EU tuki meneillään olevia oikeudellisia menettelyjä, erityisesti ministeriön tutkintayksikköä, jonka tehtävänä oli tutkia kriisin aikana tapahtuneita rikoksia, ja auttoi laatimaan todistajien ja uhrien suojelua koskevaa lakia ja ICC:n Rooman perussäännön täytäntöönpanoa koskevaa lakiesitystä.

Tuki kansallisen sovinnon aikaansaamiselle keskittyen siirtymäkauden oikeusjärjestelyihin, maan länsiosan maanomistuskiihtöjen välitystoimiin sekä tiedotusvälineiden ammattimaisuuden ja vastuullisuuden lisäämiseen hyväksyttiin vuoden lopussa. EU jatkoi teknisen ja taloudellisen tuen antamista kriisin ratkaisemiseksi järjestetyille vaaliprosessille tukemalla joulukuussa 2011 järjestettyjä parlamenttivaaleja 8 miljoonalla eurolla ja rahoittamalla kansalaisyhteiskunnan harjoittamaa vaalitarkkailutoimintaa. Lisäksi EU tehosti vuoropuheluaan ihmisoikeuksia puolustavien järjestöjen kanssa maakohtaisen ihmisoikeusstrategian laatimisen yhteydessä lokakuussa 2011.

5.4.7. *Kongon demokraattinen tasavalta*

EU osallistui vuonna 2011 aktiivisesti Kongon demokraattisen tasavallan parlamentti- ja presidentinvaaleihin johtavan vaaliprosessin tarkkailuun. Korkea edustaja antoi 24. tammikuuta 2011 perustuslain tarkistamisen jälkeen julkilausuman, jossa kehoitettiin kaikkia vaaliprosessiin osallistuvia toimijoita käymään vuoropuhelua.

EU antoi taloudellista tukea presidentin- ja parlamenttivaalien järjestämiseen ja lähetti kentälle vaalitarkkailuvaltuuskunnan.

EU toi useissa yhteyksissä esiin huolestuneisuutensa poliittisin perustein tehdyistä ihmisoikeusloukkauksista, esimerkiksi uhkauksista tiedotusvälineiden vapautta kohtaan sekä sananvapauden ja mielenosoittamisen vapauden rikkomisesta.

EU antoi 7. syyskuuta 2011 paikallisen julkilausuman, jossa muistutettiin Kongon demokraattisen tasavallan kaikkien poliittisten toimijoiden ja Kongon kansallisen poliisin vastuusta varmistaa vapaat, avoimet, demokraattiset ja rauhanomaiset vaalit. Sen jälkeen 8. marraskuuta 2011 EU ilmaisi olevansa huolissaan viimeisimmistä tapahtumista Kongon demokraattisessa tasavallassa käytävässä vaalikampanjassa. Kansalliselle vaalilautakunnalle (CENI) toimitettiin keskeiset viestit perusvapauksien takaamisen tärkeydestä. Marras- ja joulukuussa 2011 EU antoi useita julkilausumia Kongon demokraattisen tasavallan vaaliprosessin laadusta.

Lisäksi EU jatkoi ihmisoikeuksien puolustajia tukevaa toimintaansa. EU oli edustettuna kaikissa vaiheissa oikeudenkäynnissä ihmisoikeuksien puolustajan Floribert Chebeyan kuolemasta syytettyjä henkilöitä vastaan. Korkea edustaja antoi 29. kesäkuuta 2011 julkilausuman, jossa hän pani merkille korkeimman sota-oikeuden tuomion, korosti, että on tärkeää torjua rankaisemattomuutta, ja muistutti EU:n vastustavan kuolemanrangaistusta. EU toteutti useita virallisia yhteydenottoja suojellakseen ihmisoikeuksien puolustajia ja päivitti paikallista toimintasuunnitelmaansa ihmisoikeuksien puolustajia koskevien EU:n suuntaviivojen täytäntöönpanoa varten. Paikallistasolla laadittiin myös maakohtainen ihmisoikeusstrategia.

EU toteutti edelleen sitoumustaan tukea sukupuoleen perustuvan väkivallan torjumista Kongon demokraattisessa tasavallassa. Muiden rahoitussitoumusten ohella 11. heinäkuuta 2011 ilmoitettiin myös 2,5 miljoonan euron ohjelmasta, jolla tuetaan seksuaalisen väkivallan uhreja Kivun maakunnissa.

EU seurasi tarkoin lainsäädännön kehittymistä, erityisesti turvallisuusalan uudistuksen alalla. EIDHR:stä rahoitettiin useita merkittäviä hankkeita Kongon demokraattisessa tasavallassa.

Kansainvälisillä foorumeilla EU tuki edelleen ICC:n työtä vireillä olevissa Kongoon liittyvissä asioissa. EU pyrki YK:n ihmisoikeusneuvostossa niin ikään käsittelemään aktiivisesti Kongon demokraattisen tasavallan ihmisoikeustilannetta.

5.4.8. Eritrea

EU toi edelleen esiin huolestuneisuuttaan Eritrean ihmisoikeusvelvoitteiden loukkauksista. EU vetosi poliittisen vuoropuhelun puitteissa Eritrean hallitukseen, jotta se vapauttaisi kaikki poliittiset vangit ehdoitta. Korkea edustaja Catherine Ashton antoi syyskuussa 2011 Euroopan unionin puolesta julkilausuman Eritrean poliittisista vangeista heidän vankeutensa 10-vuotispäivänä. EU kehotti Eritrean hallitusta vapauttamaan ehdoitta yhdentoista ylemmän valtion virkamiehen ryhmän, jota on pidetty mielivaltaisesti vankeudessa ja vailla oikeuksia vuodesta 2001 heidän esitettyään avointa kritiikkiä presidentti Isaias Afwerkiä kohtaan.

Esiin tuotiin myös huoli vangittujen toimittajien sekä poliittisten ja uskonnollisten näkemystensä vuoksi vankeudessa pidettyjen mielipidevankien kohtalosta. EU kehotti Eritrean viranomaisia muun muassa vapauttamaan eritrealais-ruotsalaisen toimittajan Dawit Isaakin, jota on pidetty eristysvankeudessa vuodesta 2001, samoin kuin kaikki muut vangitut toimittajat. EU toisti pyyntönsä saada heitä koskevia tietoja ja tapaamismahdollisuuden. Afrikasta vastaava ylijohtaja Nicholas Westcott otti vangittujen henkilöiden kohtalon henkilökohtaisesti esiin presidentti Isaias Afwerkin kanssa.

Uskonvapaus on toinen ongelmallinen alue. EU toi esiin huolestuneisuutensa muihin kuin valtiollisiin uskonnollisiin ryhmiin kohdistuneista loukkauksista Eritreassa ja vaati jälleen mahdollisuutta tavata Eritrean ortodoksisen kirkon vuonna 2007 erotettu entinen patriarkka.

EU oli myös huolissaan Afrikan sarvessa olevien eritrealaisten pakolaisten tilanteesta. Asiaa käsiteltiin sekä Eritrean hallituksen että muiden hallitusten kanssa tapauksissa, joissa oli saatu tietoja ihmiskaupasta ja ihmisoikeusloukkauksista.

EU jatkoi tukeaan toimille, joilla pyritään edistämään ihmisoikeuksia, erityisesti tiedonsaantia ihmisoikeuksista ja naisten ja lasten oikeuksista.

5.4.9. *Etiopia*

Seuraavia viittä vuotta koskevan Etiopian uuden kehityssuunnitelman, kasvu- ja muutossuunnitelman, kokonainen luku on omistettu valtionhallinnon valmiuksien kehittämiseksi ja hyvälle hallintotavalle (korruption vastaiset toimenpiteet mukaan luettuina). Tämä on osoitus hallituksen sitoutumisesta tehokkaan virkamieskunnan aikaansaamiseen ja hyvän hallintotavan vahvistamiseen demokraattisesti ja poliittisesti kansallisen kehitysstrategian tukirankana.

EU on kuitenkin edelleen huolissaan ihmisoikeuksien puolustajien tilanteesta ja kansalaisyhteiskunnan toimintaa sääntelevän lain soveltamisesta. Vuonna 2011 annetut uudet ohjeet kansalaisyhteiskuntalain tiettyjen näkökohtien kehittämisestä vaikeuttanevat entisestään kansalaisyhteiskunnan järjestöjen toimintaa. Kolmen osapuolen vuoropuhelu Etiopian hallituksen, tuenantajien ja kansalaisyhteiskunnan kesken on kuitenkin aloitettu. EU luottaa siihen, että vuoropuhelun avulla saadaan edistettyä kyseisten sääntöjen parantamista. EU jatkoi myös onnistuneesti kansalaisyhteiskuntarahastosta rahoitettujen hankkeiden toteuttamista muun muassa ihmisoikeuksiin ja hallintotapaan liittyvillä aloilla.

Etiopiassa toteutettiin vuonna 2011 ensimmäiset vuoden 2009 terrorisminvastaisen lain mukaiset pidätykset ja niitä seuranneet oikeudenkäynnit. Kesäkuussa pidätettiin kaksi etiopialaista toimittajaa ja näiden jälkeen useita muita toimittajia ja opposition jäseniä.

EU seurasi oikeudenkäyntejä, ja vuoden 2011 loppuun mennessä kaksi ruotsalaista toimittajaa oli tuomittu 11 vuodeksi vankeuteen ja kolme muuta oikeudenkäyntiä yhteensä 36:ta henkilöä vastaan oli vielä meneillään ja EU:n seurannassa.

Pidätyksiä ja terrorisminvastaisen lain täytäntöönpanoa on kritisoitu jonkin verran, pääasiassa Amnestyn, Human Rights Watchin ja Toimittajat ilman rajoja -järjestön taholta. YK on kehottanut Etiopiaa tarkistamaan terrorisminvastaisessa laissa olevaa terrorismin laajaa määritelmää ja tuonut esiin huolensa mahdollisista haitallisista vaikutuksista, joita sillä saattaa olla maan tiedotusvälineisiin sekä muihin demokraattisiin oikeuksiin. EU pitää terrorisminvastaisen lain Ethiopian kanssa käymänsä vuoropuhelun asialistalla.

Tuenantajat, joihin myös EU kuuluu, lähettivät vuonna 2011 tiedonkeruuvaltuuskunnan arvioimaan Ethiopian hallituksen toteuttamaa kyläasutusohjelmaa, jolla on tarkoitus parantaa maaseutuväestön pääsyä peruspalvelujen piiriin. Vastoin ihmisoikeusjärjestöjen esittämiä väitteitä valtuuskunta ei löytänyt todisteita väestön pakkosiirroista eikä muista ihmisoikeusloukkauksista. Tuenantajat eivät tue ohjelmaa, mutta ovat huolissaan sen hätäisestä toteuttamisesta, joka johtaa toisinaan peruspalvelujen puuttumiseen ja jopa elintarvikepulaan. EU aloitti vuonna 2011 asiaa koskevan vuoropuhelun Ethiopian hallituksen kanssa.

Etiopia alkoi laatia kansallista ihmisoikeusalan toimintasuunnitelmaa, joka viimeistellään vuonna 2012 ja jossa otetaan huomioon yleisessä määräaikaissarvioinnissa annetut suositukset sekä YK:n sopimuksilla perustettujen elinten suositukset.

5.4.10. *Gambia*

Gambia säilytti poliittisen ja makrotaloudellisen vakautensa, mutta ihmisoikeustilanne oli edelleen haasteellinen, varsinkin sananvapauden alalla. Kuvio vahvistui marraskuun presidentinvaaleissa, jotka voitti valtaapitävä presidentti Yahya Jammeh. EU lähetti maahan vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnan, jonka arviota käytetään poliittisen vuoropuhelun jatkokeskustelujen pohjana.

EU ja Gambia käyvät Cotonoun sopimuksen 8 artiklan mukaista jäsenneltyä poliittista vuoropuhelua, jossa painopisteistä on sovittu yhdessä, asialistat ovat yhteisiä ja molemmilla osapuolilla on sitoumuksia. Kokouksia pidetään kahdesti vuodessa. Hallintotapa ja ihmisoikeudet ovat asialistalla jatkuvasti keskeisellä sijalla. Alalla on kuitenkin toimittu ja edistytty hitaammin kuin muilla keskustelun kohdealoilla.

EU jatkoi kansalaisyhteiskunnan tukemista korostaen erityisesti hallintotapaa, ihmisoikeuksia ja naisten oikeuksia.

5.4.11. *Guinea*

Guinean ihmisoikeus- ja demokratiatilanne jatkoi yleisesti ottaen paranemistaan vuonna 2011. Turvallisuustilanne alkoi vakiintua Conakryssa ja maan sisäosissa, vaikkakin poliisi syyllistyi väkivaltaisuuksiin. Rankaisemattomuuden torjuminen edistyi jonkin verran, erityisesti 28. syyskuuta 2009 tapahtuneiden väkivaltaisuuksien uhrien asiassa (turvallisuusjoukot tukahduttivat tuolloin väkivaltaisesti rauhanomaisen mielenosoituksen). Useat väkivaltaisuuudet, joihin lainvalvontaviranomaiset syyllistyivät vuonna 2011, eivät kuitenkaan johtaneet syytteisiin, ja kaksi korkea-arvoisinta henkilöä, joiden oletetaan vastanneen syyskuun 28. päivän 2009 sortotoimista, on edelleen korkeissa valtion viroissa, mikä ei helpota tutkinnan edistymistä. EU:n pakotteet (varojen jäädyttäminen ja viisumikielto) koskevat edelleen viittä henkilöä, joiden epäillään olevan vastuussa kyseisistä väkivaltaisuuksista.

Oikeuslaitos on edelleen heikko ja vankeusolot erittäin vaikeita ja ihmisoikeuksia loukkaavia, mutta oikeus- ja vankilajärjestelmän uudistamiseksi on toteutettu ensimmäiset toimet. EU aloitti oikeuslaitoksen tukemisen antamalla teknistä apua ministeriölle sekä tukemalla uhreja ja kansalaisyhteiskuntaa niiden torjuessa syyskuun 28. päivän 2009 verilöylyn aikana tehtyjen rikosten jäämistä rankaisematta. Turvallisuusjoukkojen uudistus aloitettiin niin ikään, erityisesti demilitarisoimalla Conakryn kaupunki ja siirtämällä eläkkeelle noin 4000 sotilasta, jotka olivat palvelleet vähintään 35 vuotta (eli 15 prosenttia turvallisuusjoukoista). Poliittinen tilanne on vakaampi, ja vastauksena maan paluulle perustuslailliseen järjestykseen demokraattisesti valitun presidentin ja siviilihallituksen valtaanastumisen myötä EU suhtautui joustavasti kymmenennen EKR:n mukaisen yhteistyön uudelleen aloittamisen edellytyksiin ja poisti osittain aseiden vientikiellon. Vapaiden ja avointen parlamenttivaalien järjestäminen on kuitenkin edelleen lopullisena edellytyksenä suhteiden täydelle normalisoimiselle EU:n kanssa.

5.4.12. *Guinea-Bissau*

Guinea-Bissaun ihmisoikeustilanne pysyi vuonna 2011 huolestuttavana, erityisesti taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien alalla, koska köyhyyden ja lukutaidottomuuden sekä sosiaalisten peruspalvelujen riittämättömyyden kysymykset olivat edelleen ratkaisematta. Yhdessä laajamittaisen perheväkivallan kanssa ne vaikuttivat kielteisesti myös naisten ja lasten oikeuksiin.

Kesäkuussa 2011 kansalliskokous hyväksyi kaksi lakiesitystä, joista toinen koski ihmiskaupan torjumista ja toisella kiellettiin naisten sukuelinten silpominen. Joulukuussa 2011 Guinea-Bissau ratifioi demokratiaa, vaaleja ja hallintotapaa koskevan afrikkalaisen peruskirjan.

Euroopan unioni käynnisti huhtikuussa 2011 EIDHR:n puitteissa ensimmäistä kertaa ehdotuspyynnön, jonka aiheena oli lasten, naisten ja vankien oikeuksien suojelun tehostaminen. Rahoitettaviksi valittiin neljä hanketta, joiden kokonaismäärärahat olivat 1 140 000 euroa.

Toistuvat poliittisiin vaikuttimiin perustuvat väkivaltaisuudet ja pelottelu, jotka olivat läheisessä yhteydessä armeijan sisäpoliittiseen rooliin, uhkasivat maan vakautta. Joulukuussa 2011 väitetyn vallankaappausyrityksen tukahduttaminen johti antautumaan pyrkineen epäillyn laittomaan teloitukseen sekä useisiin mielivaltaisiin pidätyksiin ja vangitsemisiin. Rankaisemattomuus ja korruptio säilyivät tärkeimpinä haasteina, joihin ei puututtu riittävällä tavalla.

Rankaisemattomuuden torjuminen ja oikeusvaltion kunnioittaminen olivat keskeisiä aiheita poliittisessa vuoropuhelussa, jota Euroopan unioni ja Guinea-Bissau kävivät Cotonoun sopimuksen 96 artiklan nojalla aloitettujen neuvottelujen puitteissa. Guinea-Bissaun hallituksen edustajat esittivät tyydyttäviä ehdotuksia ja sitoumuksia keskeisten uudistusten toteuttamiseksi, tavoitteena vakauttaa maa demokraattisissa puitteissa. Neuvottelut päätettiin neuvoston päätöksellä 2011/492/EU, ja sitoumusten täyttämiseksi hyväksyttiin asianmukaiset toimenpiteet. Vuoden 2011 loppuun mennessä oli havaittavissa jonkin verran edistymistä eräiden sitoumusten noudattamisessa, mutta mitään keskeisistä sitoumuksista ei ollut täysin toteutettu.

5.4.13. *Kenia*

EU tarkkaili vuonna 2011 edelleen tiiviisti Kenian ihmisoikeustilannetta.

Uuden perustuslain täytäntöönpanon tukeminen kuului EU:n pääasiallisiin painopisteisiin Keniassa vuonna 2011, erityisesti myös ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi.

Rankaisemattomuus oli edelleen tärkeä huolenaihe. EU otti asian esiin säännöllisin väliajoin Kenian hallituksen kanssa ja julkisuudessa. Se painosti myös koko vuoden 2011 ajan hallitusta poliittisesti toteuttamaan toimia, joilla torjutaan turvallisuusjoukkojen harjoittamia laittomia teloituksia ja kidutusta sekä korruptiota julkisella sektorilla.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) vankkana tukijana EU jatkoi Kenian hallitukselle sekä kuudelle vuosien 2007 ja 2008 vaalien jälkeisten väkivaltaisuuksien aikana tehdyistä rikoksista ICC:ssä syytteeseen asetetulle henkilölle esittämiään vetoomuksia tehdä täysimääräistä yhteistyötä tuomioistuimen kanssa. EU kannusti myös sellaisen paikallisen mekanismin perustamista, jolla muut vaalien jälkeisiin väkivaltaisuuksiin osallistuneet saatettaisiin oikeuden eteen.

Kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa pidettiin yllä jatkuvaa ja säännöllistä vuoropuhelua muun muassa edustustojen päälliköiden tason kokouksissa.

EU sai maassa paljon näkyvyyttä ihmisoikeusalan toimijana annettuaan (tiedotusvälineissä) julkisia lausumia ihmisoikeuskysymyksistä, muun muassa ICC:stä, rankaisemattomuuden torjumisesta, laittomista teloituksista ja kansainvälisestä ihmisoikeuksien päivästä.

5.4.14. *Liberia*

Vaikka valtion toimijoiden ei voida Liberiassa osoittaa järjestelmällisesti loukanneen tai kieltäneen ihmisoikeuksia, ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojeluun liittyvät haasteet ovat mittavat: vankilaolot ovat vaikeat ja vankeja on liian paljon, tutkintavankeusajat ovat pitkiä eikä oikeudenmukaista menettelyä noudateta. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva väkivalta, mukaan lukien raiskaukset, sekä naisten sukuelinten silpominen ja lasten oikeuksien loukkaaminen, myös lasten hyväksikäyttö, ovat maassa yleisiä.

Liberiassa on virallisesti käytössä kuolemanrangaistus tietyistä rikoksista, mutta kuolemantuomioiden täytäntöönpanoon sovelletaan vapaaehtoista moratoriota.

Osana ihmisoikeuksien edistämistoimiaan EU hyväksyi EU:n paikallisen ihmisoikeusstrategian ja teki paikallistason yhteistyötä hallituksen ja asiaankuuluvien instituutioiden kanssa (muun muassa kansallisen ihmisoikeuskomission kanssa). Marraskuussa 2011 käynnistettiin EIDHR:n puitteissa paikallinen ehdotuspyyntö (määrärahat yhteensä 600 000 euroa).

Liberiassa pidettiin vuonna 2011 presidentin- ja parlamenttivaalit, jotka olivat toiset demokraattiset vaalit sisällissodan päättymisen jälkeen. Oppositio kuitenkin boikotoi vaalien toista kierrosta, jonka aikana kaduilla tapahtui myös yhteenottoja mielenosoittajien ja poliisin välillä. EU antaa taloudellista tukea vaalisyklille (7 miljoonaa euroa) ja lähetti maahan vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnan.

5.4.15. *Madagaskar*

Madagaskarin kriisissä tapahtui vuonna 2011 merkittävä käänne. Pääasialliset poliittiset sidosryhmät allekirjoittivat 16. syyskuuta 2011 eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (SADC) välittäjätroikan pitkäaikaisten ponnistelujen ansiosta "etenemissuunnitelman Madagaskarin kriisin päättämiseksi". Kyseisessä asiakirjassa esitetään allekirjoittajien sitoumukset, jotka koskevat yhteisymmärrykseen ja puolueettomuuteen perustuvan osallistavan siirtymäprosessin toteuttamista. Sen on tarkoitus johtaa vapaiden, uskottavien ja avointen vaalien järjestämiseen ja perustuslaillisen järjestyksen palauttamiseen Madagaskariin.

EU, SADC, Afrikan unioni ja kansainvälinen yhteisö ilmaisivat tyytyväisyytensä etenemissuunnitelmaan ja panivat sen jälkeen merkille huomattavan edistymisen sen täytäntöönpanossa (pääministerin yksimielinen nimittäminen, kansallisen yhtenäisyyden hallituksen muodostaminen, siirtymäkauden parlamentin perustaminen ja kansallisen vaalilautakunnan [CENIT] perustaminen).

EU teki kyseisten tapahtumien perusteella 5. joulukuuta 2011 Cotonoun sopimuksen 96 artiklan nojalla uuden päätöksen, jolla jatkettiin vuodesta 2010 voimassa olleen päätöksen voimassaoloa, mutta suhtauduttiin myönteisesti EU:n tukeen siirtymäprosessille ja EU:n kehitysyhteistyön aloittamiseen asteittain uudelleen riippuen todellisesta edistymisestä siirtymäkauden etenemissuunnitelman täytäntöönpanossa.

Siirtymäkauden etenemissuunnitelman täytäntöönpano on kuitenkin edelleen erittäin epävarmaa.

5.4.16. *Malawi*

Malawin ihmisoikeustilanne huononi entisestään vuonna 2011. Tammikuussa 2011 hyväksytyt rikoslain muutokset, joilla laajennetaan hallituksen valtaa valvoa tiedotusvälineitä, vaarantavat sananvapauden ja lehdistönvapauden. Aktivistit painostivat hallitusta heikon taloudellisen ja poliittisen hallinnon vuoksi. Heinäkuussa 2011 pidettiin mielenosoituksia, joissa kuoli 20 ihmistä, kun mielenosoittajia vastaan käytettiin aseita. Korkea edustaja Ashton antoi julkilausuman, jossa hän tuomitsi Malawin viranomaisten voimankäytön ja kansalaisten estämisen käyttämästä perustuslaillista oikeuttaan osoittaa mieltään. EUH:n Afrikasta vastaavan osaston ylijohtaja Nicholas Westcott tapasi 14. lokakuuta 2011 Malawin ulkoasiainministerin Peter Mutharikan ja toisti EU:n olevan huolestunut Malawin hallintotilanteen kehittymisestä.

EU osoitti kymmenennestä EKR:stä 30 miljoonaa euroa hallintotapaohjelmaan, jolla parannetaan demokraattista hallintotapaa varmistamalla laadukkaan oikeussuojan saatavuus kaikille Malawissa entistä tehokkaamman ja toimivamman oikeuslaitoksen avulla, lisäämällä korjaavia ja uhrien kannalta myönteisiä toimintatapoja sekä virallisessa että epävirallisessa järjestelmässä ja lisäämällä demokraattista vastuuvollisuutta ja valvontaa, sekä varmistetaan, että kaikki malawilaiset tietävät ja ymmärtävät oikeutensa ja palvelut, joita heillä on oikeus käyttää, ja osaavat vaatia niitä.

5.4.17. *Mauritania*

Mauritaniassa valtaapitävän presidentin kannattajien ja joidenkin oppositioryhmien käymä osallistava poliittinen vuoropuhelu johti sopimukseen merkittävästä perustuslakiuudistuspaketista. Tiedotusvälineiden vapauden alalla on edistytty huomattavasti, ja Mauritania on nyt yksi alueen edistyneimmistä maista kyseisellä alalla. Jäänteitä orjuudesta on kuitenkin edelleen olemassa, ja ihmisoikeusjärjestöjen puuttuminen asiaan aiheuttaa säännöllisesti vastakkainasettelua viranomaisten kanssa. Mielivaltaisia vangitsemistapauksia esiintyy säännöllisesti. Mauritanian pääasiallinen rakenteellinen ongelma on oikeusjärjestelmän heikkous. Mauritanian kansalaisyhteiskunta on edelleen heikko ja huonosti koordinoitu.

Mauritaniaa koskevaa EU:n ihmisoikeusstrategiaa ollaan parhaillaan arvioimassa. EU:n edustusto pitää jäsenvaltioiden kanssa koordinoiden säännöllisin väliajoin kokouksia ihmisoikeuksien puolustajien kanssa ja toteuttaa ajoittain hallitukseen virallisia poliittisia yhteydenottoja, joissa se tuomitsee ihmisoikeusloukkaukset. Operatiivisella tasolla Mauritaniassa aloitettiin vuonna 2011 kaksi uutta hanketta, jotka rahoitettiin sukupuolten tasa-arvoa ja EIDHR:ää koskevista budjettikohdista ja joilla tuettiin valtioista riippumattomia järjestöjä niiden toteuttaessa tasa-arvotoimia ja torjuessa orjuutta ja sen lieveilmiöitä. Hankkeet täydentävät alalla jo aloitettuja viittä hanketta, ja niiden määrärahat ovat yhteensä 1,3 miljoonaa euroa. EU antaa myös rakenteellista tukea kansalaisyhteiskunnalle kymmenennen EKR:n erityisohjelman kautta.

5.4.18. *Niger*

EU tuki Nigerin siirtymistä demokratiaan vuosina 2010 ja 2011 tukemalla erityisesti vaaliprosessia. Vaaliprosessiin myönnettiin yhteensä 18,5 miljoonaa euroa (yli 60 prosenttia ulkoisesta tuesta), minkä ansiosta saatiin lisättyä poliittisten toimijoiden ja yleisen mielipiteen luottamusta vaaleihin huolehtimalla perustuslakia koskevan kansanäänestyksen (lokakuu 2010) ja eri vaalien (paikallis-, parlamentti- ja presidentinvaalit) valmistelusta ja järjestämisestä vuoden 2011 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana.

Lisäksi Nigeriin lähetettiin vaalitarkkailuvaltuuskunta 31. tammikuuta 2011 pidettyjä parlamenttivaaleja sekä 31. tammikuuta ja 12. maaliskuuta 2011 pidettyjen presidentinvaalien molempia kierroksia varten. Päävaalitarkkailijana oli Euroopan parlamentin jäsen Santiago Fisas Aixela. Valtuuskuntaan kuului 40 vaalitarkkailijaa, jotka olivat 15:n Euroopan unionin jäsenvaltion, Sveitsin ja Kanadan kansalaisia. Valtuuskunta aloitti työnsä 4. tammikuuta 2011 ja pysyi maassa presidentinvaalien toisen kierroksen tulosten 1. huhtikuuta 2011 tapahtuneeseen viralliseen vahvistamiseen saakka. Vaalitarkkailijoita lähetettiin koko maahan, lukuun ottamatta Agadezin aluetta turvallisuussyistä.

5.4.19. *Nigeria*

Nigeriassa pidettiin huhtikuussa 2011 presidentin- ja parlamenttivaalit sekä osavaltioiden parlamentti- ja kuvernöörinvaalit. Maahan lähetettiin EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunta, jota johti Euroopan parlamentin jäsen Alojz Peterle. EU katsoi, että vaaleissa oli tapahtunut merkittäviä parannuksia aiempiin vuosiin nähden ja niitä voitiin pitää uskottavimpina vaaleina Nigerian palattua demokratiaan vuonna 2009. Vaaleissa havaittiin kuitenkin useita sääntöjenvastaisuuksia ja puutteita, joista myös raportoitiin. Nigerian riippumaton kansallinen vaalilautakunta (INEC) laati EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan antamien suositusten pohjalta omat johtopäätöksensä. Vaalien jälkeen puhkesi väkivaltaisuuksia, jotka EU tuomitsi paikallisessa julkilausumassa.

Ihmisoikeudet säilyivät EU:n ja Nigerian yhteisen etenemissuunnitelman painopisteenä. Maaliskuussa 2011 annettiin laki ihmisoikeuskomissiosta. Ihmisoikeuskomission uusi puheenjohtaja, joka on ihmisoikeusaktivisti, nimitettiin joulukuussa 2011. Kesäkuussa 2011 annettiin laki tiedonvälityksen vapaudesta.

EU seurasi edelleen ihmisoikeustilannetta, myös EU:n paikallisen ihmisoikeustyöryhmän puitteissa. Heinäkuussa 2011 laadittiin edustustojen päälliköiden raportti uskonnon- ja uskonvapaudesta. Kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa pidettiin useita kokouksia, joissa keskusteltiin samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliittoa koskevasta lakiesityksestä.

Edustajainhuoneen oikeusvaliokunnan puheenjohtajan ja senaatin ihmisoikeusvaliokunnan puheenjohtajan kanssa pidettiin kokoukset, joissa keskusteltiin maan ihmisoikeustilanteesta. Paikallisen ihmisoikeusvuoropuhelun kokous, joka oli tarkoitus pitää joulukuussa 2011, jouduttiin lykkäämään, ja se pidettiin helmikuussa 2012.

EIDHR:n maakohtaisesta tukiohjelmasta (CBSS) rahoitettujen kahdeksan hankkeen toteutus oli meneillään vuonna 2011. Joulukuussa 2011 käynnistettiin uusi EIDHR:n maakohtaiseen tukiohjelmaan kuuluva ehdotuspyyntö.

EU antoi julkilausumia, joissa tuomittiin yhteisöjen väliset väkivaltaisuuudet ja terrori-iskut, muun muassa YK:n päämajaan kohdistunut hyökkäys elokuussa 2011 ja iskut kirkkoja vastaan joulun aikaan.

5.4.20. *Ruanda*

EU suoraa tukea hallitukselle täydennetään tuella kansalaisyhteiskunnalle. Vuonna 2011 jatkettiin vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa, ja siinä keskityttiin entistä enemmän poliittiseen hallintoon.

EU:n ja Ruandan välillä pidettiin säännöllisiä kokouksia vaaliprosessista (presidentin-, paikallis- ja senaatinvaaleista) ja yleisestä määräaikaisarvioinnista (UPR), jota käytetään politiikan ja poliittisen vuoropuhelun välineenä.

Lisäksi EU:n edustusto, kansallinen tulojen ja menojen hyväksyjä ja kansalaisyhteiskunnan edustajat tekivät tiivistä yhteistyötä valmistellakseen kymmenennen EKR:n rahoitussopimuksen ("Voice an Accountability") mukaisen 2 miljoonan euron ehdotuspyynnön määrittelyä valtioista riippumattomia toimijoita varten.

Ehdotuspyynnön erityisenä tavoitteena on edesauttaa oikeus- ja ihmisoikeusalojen edistämisen- ja seurantatoimia ja noudattaa tällä tavoin oikeusalan työryhmän suosituksia ja Ruandan UPR-menettelyssä antamia vapaaehtoisia sitoumuksia.

Yleisesti ottaen Ruandan kansalaisyhteiskunnalle annettu taloudellinen tuki kasvoi vakaasti vuonna 2011, ja uusia sopimuksia allekirjoitettiin kahdessa erityisohjelmassa: EIDHR ja valtioista riippumattomia toimijoita ja paikallisviranomaisia koskeva aihekohtainen ohjelma. Vuoden 2010 jälkipuoliskon ja vuoden 2011 välillä allekirjoitettiin yhteensä 13 uutta sopimusta, joiden arvo oli noin 6 miljoonaa euroa. Hankkeiden tarkoituksena on tarkkailla vaaleja ja tarjota kansalaiskasvatusta vaaliprosessin avoimuuden lisäämiseksi, tukea ajatushautomoa, joka tutkii etnisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta, vahvistaa kansallista korruptionvastaista kampanjaa, tukea väkivallan uhreja raja-alueilla, seurata ja edistää äskettäin hyväksyttyä maaudistusta, sekä vahvistaa hallinnon hajauttamis- ja paikallishallintoprosesseja.

Vuoden 2011 lopussa EU:lla oli Ruandassa käynnissä noin 60 eri aihekohtaisista ohjelmista rahoitettavaa hanketta kansalaisyhteiskunnan tueksi.

5.4.21. Senegal

Senegal on demokraattinen ja vakaa maa, jonka ihmisoikeusalan toiminta on yleensä myönteistä. Tämä voitiin vahvistaa vuonna 2011.

Kesäkuun 23. päivän 2011 mielenosoitusten jälkeen ennen presidentinvaaleja (26. helmikuuta 2012) todettiin kuitenkin hallinnollista ja poliisin harjoittamaa häirintää oppositiota ja kansalaisyhteiskuntaa kohtaan. Lisäksi tulliviranomaiset estivät ilman asianmukaista selitystä Kansainvälisen ihmisoikeusliiton (FIDH) julkaiseman ihmisoikeuksien puolustajien suojelun tarkkailuelimen 14. vuosikertomuksen jakelun.

Toinen huolenaihe on Casamancen pitkäaikainen kytevä konflikti. Ajoittaiset yhteenotot jatkuivat vuonna 2011 aiheuttaen runsaasti henkilövahinkoja (yli 60 kuolonuhria), jotka kohdistuivat myös siviileihin ja johtuivat pääasiassa rosvouksesta, mukaan lukien kymmenen puunhakkaajan väitetty teloittaminen marraskuun lopussa. Viranomaisilta ei koskaan saatu siitä kaikkia tietoja.

Neuvotteluissa ei ole tähän mennessä onnistuttu ratkaisemaan konfliktia kestävästi.

EU ja Senegal käyvät Cotonoun sopimuksen 8 artiklan mukaista jäsenneltyä poliittista vuoropuhelua, jossa painopisteistä on sovittu yhdessä, asialistat ovat yhteisiä ja molemmilla osapuolilla on sitoumuksia. Kokouksia pidetään kahdesti vuodessa. Niissä käsitellään jatkuvasti ihmisoikeuksia, myös edellä mainittuja kysymyksiä.

EU jatkoi tukeaan kansainvälisen yhteisön pyrkimyksille vakuuttaa Senegal joko saattamaan Hissène Habré, rikoksista ihmisyyttä vastaan syytetty (Senegalissa oleskeleva) Tšadin entinen presidentti, oikeuden eteen tai luovuttamaan hänet. Belgia esitti EU:n tuella luovutuspyynnön. Tämäkin kysymys on jatkuvasti edellä mainittujen 8 artiklan mukaisten vuoropuhelukokousten asialistalla.

5.4.22. *Somalia*

Somalian etelä- ja keskiosien konflikti jatkui vuonna 2011, ja siviilit joutuivat maksamaan siitä kovan hinnan, erityisesti Al Shabaabin (radikaali islamistinen kapinallisliike) hallussa olevilla alueilla. EU myötävaikutti tilanteen turvaamiseen YTPP-operaatiollaan, jossa koulutetaan Somalian kansallisten turvallisuusjoukkojen jäseniä Ugandassa (EUTM), ja tukemalla merkittävästi Somaliassa toteutettavaa Afrikan unionin operaatiota (AMISOM) Afrikan rauhanrahaston kautta. Al Shabaab vetäytyi pääkaupungista Mogadishusta Somalian turvallisuusjoukkojen ja AMISOMin painostuksesta elokuussa 2011. Ne rauhoittivat valtaosin tilanteen pääkaupungissa ja mahdollistivat ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja edistämisen kannalta myönteisemmän ilmapiirin sekä toukokuussa 2011 tehdyn Kampalan sopimuksen täytäntöönpanon. Lisäksi EUTM-operaatioon kuului ihmisoikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa koskevia koulutusmoduuleja, jotka lisäsivät oikeuksien kunnioittamista turvallisuusjoukkojen keskuudessa.

EU toteutti EIDHR:n tuella erilaisia hankkeita, joilla tuettiin riippumattomia tiedotusvälineitä ja Somalimaan alueen ihmisoikeuskomissiota, kehitettiin heimovanhimpien ja uskonnollisten johtajien konfliktinestovalmiuksia koko maassa, kehitettiin kotimaisia vaalitarkkailuvalmiuksia sekä edistettiin vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan ja Somalian viranomaisten välillä.

Poliiseille ja tuomareille annettiin oikeusvaltion ja rankaisemattomuuden torjunnan alan koulutusta koko Somaliassa. Somalimaan alueella nimitettiin EU:n tuella kolme naispuolista syyttäjää (yhteensä yhdeksästä) ja naispuolisia poliisivirkamiehiä.

Demokratiakehitystä koskevan asialistan puitteissa EU kannatti ehdotusta liittovaltion perustuslaiksi, jonka mukaisesti toteutettiin ihmisoikeus- ja tasa-arvotarkastukset. Somalimaan ja Puntmaan alueilla EU avusti poliittisen tilan avautumisessa sekä alueiden vaalilautakuntien nimittämisessä ja valmiuksien kehittämisessä.

5.4.23. *Etelä-Afrikka*

Etelä-Afrikan ja EU:n neljäs huippukokous pidettiin Krugerin luonnonpuistossa Etelä-Afrikassa 15. syyskuuta 2011. Kokouksessa vahvistettiin molempien osapuolten sitoutuneisuus strategiseen kumppanuuteen, joka perustuu yhteisiin arvoihin, esimerkiksi ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon, ja niiden vakaa aikomus tehdä yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla ihmisoikeuskysymyksissä.

Helmikuussa 2011 EU ja Etelä-Afrikka pitivät neljännen epävirallisen ihmisoikeusvuoropuhelunsa, joka perustui joulukuun 2009 jälkeen pidettyihin vuoropuheluihin. Keskusteluissa käsiteltiin yhteistyötä monenvälisillä foorumeilla sekä maanosan sisäisiä ja kotimaisia asioita. EU ja Etelä-Afrikka päättivät virallistaa vuoropuhelunsa vuonna 2012.

Etelä-Afrikan ja EU:n kehitysyhteistyössä edistettiin edelleen ihmisoikeuksia toteuttamalla useita eri ohjelmia, muun muassa oikeussuojaa ja perustuslaillisten oikeuksien edistämistä koskevaa ohjelmaa, sekä tuettiin kansalaisyhteiskuntaa EIDHR:n kautta.

EU seurasi koko vuoden ajan tilannetta ja kannusti Etelä-Afrikkaa panostamaan ihmisoikeusalaan, muun muassa zimbabwelaisten maahanmuuttajien rekisteröinti- ja maastapoistamisprosessiin, meneillään olevaan keskusteluun valtion tietojen suojelua koskevan lakiesityksen hyväksymisestä sekä homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden tilanteeseen maassa.

Monenvälisissä asioissa vuotta 2011 leimasi erityisesti Etelä-Afrikan esittämän, ihmisoikeuksia, seksuaalista suuntautumista ja sukupuoli-identiteettiä koskevan urauurtavan päätöslauselman hyväksyminen YK:n ihmisoikeusneuvostossa 17. kesäkuuta 2011. Päätöslauselmassa kehoitetaan ensimmäistä kertaa lopettamaan seksuaaliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä koko maailmassa ja tunnustamaan kysymys YK:n prioriteetiksi, ja EU ilmaisi vahvan tukensa päätöslauselmalle ja tyytyväisyytensä siihen.

5.4.24. *Sudan*

EU:n yleisenä poliittisena prioriteettina vuonna 2011 oli tammikuun 2011 kansanäänestyksen tuloksen uskottavuus ja sen hyväksyminen Sudanin hallinnossa. Etelä-Sudanin itsenäistymistä 9. heinäkuuta 2011 edeltänyt ja sen jälkeinen aika vaativat niin ikään paljon huomiota.

Molemmat merkkipaalat ohitettiin rauhallisesti, mutta tilanne huononi merkittävästi Etelä-Sudanin itsenäistymistä seuranneina kuukausina, jolloin syttyi taisteluja Sudanin asevoimien ja Sudanin kansan vapautusarmeijan pohjoisen siiven välillä Etelä-Kordofanissa ja Sinisen Niilin alueella ja kiista Abyeista jatkui. Edelleen jatkuva konflikti johti vakavaan humanitaariseen tilanteeseen, ja vakavia ihmisoikeusloukkauksia tapahtui konfliktialueilla, joihin kuului myös Darfur huolimatta Darfurin rauhansopimuksen allekirjoittamisesta Dohassa heinäkuussa 2011.

Sudanin yleinen ihmisoikeustilanne ei parantunut raportointikauden aikana. Mielivaltaiset pidätykset ja yksittäisten henkilöiden ottaminen uhreiksi etniseen ryhmään kuulumisen vuoksi jatkuivat monissa osissa maata. Oppositio poliitikot, nuorisoryhmät, ihmisoikeusaktivistit ja toimittajat olivat edelleen suuressa vaarassa joutua kansallisen turvallisuuspalvelun häiritsemiksi, mielivaltaisesti pidättäviksi ja pahoinpitelemiksi poliittisten mielipiteidensä vuoksi, ja vastuuvellvollisuus puuttui täysin. Valtio harjoitti edelleen laajamittaista tiedotusvälineiden, erityisesti sanomalehtien, sensurointia ja valvontaa.

Pohjois-Sudanissa asuvien Etelä-Sudanin kansalaisten tuleva asema aiheutti niin ikään huolta, koska asiasta ei ole sopimusta Pohjois- ja Etelä-Sudanin kesken. Myös perustuslain tarkistusprosessi on haasteellinen presidentti Bashirin ilmoitettua, että se tulee perustumaan šaria-oikeuteen.

UNMIS-operaation toimeksianto päättyi Etelä-Sudanin itsenäistyttyä, mikä aiheutti tyhjiön ihmisoikeustilanteen seurannassa. Darfurin osalta UNAMID-operaatio voi kuitenkin edelleen täyttää kyseisen tehtävän ihmisoikeusosastonsa avulla. UNMIS-operaation päättyminen haittasi myös kansainvälisen yhteisön koordinointia ihmisoikeusosalalla. Suunnitelmissa on herättää "kansainvälinen kumppanuusfoorumi" uudelleen henkiin. Kyseessä on ihmisoikeuskysymysten koordinointifoorumi, jota UNMIS ja EU:n Khartoumin-edustusto aiemmin johtivat.

Tarkoituksenmukaisen ihmisoikeusvuoropuhelun aloittamiseksi Sudanin viranomaisten kanssa perustettiin kansallinen ihmisoikeuskomissio. Sen jäsenten valinta ja riippumattomuus antoivat kuitenkin aihetta epäillä, voiko se toimia rakentavasti ihmisoikeusnormien edistämiseksi ja suojelemiseksi Sudanissa.

Sudania varten laadittiin kolmivuotinen EU:n ihmisoikeusstrategia, johon kuuluu kahdeksan painopistealaa. Lisätietoja strategiasta ja yksityiskohtainen analyysi Sudanin ihmisoikeustilanteesta on 13. joulukuuta 2011 jaetussa asiakirjassa.

Toukokuussa 2011 Sudan osallistui yleiseen määräaikaissarviointiin (UPR).

5.4.25. *Etelä-Sudan*

Etelä-Sudan itsenäistyi heinäkuussa 2011 sen jälkeen, kun ylivoimainen enemmistö äänesti Sudanista irrottautumisen puolesta tammikuun 2011 kansanäänestyksessä itsemääräämisoikeudesta.

Etelä-Sudan kärsii edelleen vuosikymmeniä kestäneestä sodasta ja alikehittyneisyydestä, ja sen valtiorakenteet ovat keskeneräiset ja valmiudet erittäin rajoitetut. Turvallisuusjoukot syyllistyvät usein ihmisoikeusloukkauksiin, vaikka niitä ei harjoitetakaan järjestelmällisesti. Ne vaihtelevat laittomista vangitsemisista perusteettoman väkivallan käyttöön siviilien aseistariisuntakampanjoissa.

Etelä-Sudanin lainvalvonta- ja oikeusjärjestelmät ovat heikkoja, koska pätevää henkilöstöä ei ole riittävästi ja koska ne perustuvat tapaoikeuteen, mikä johtaa rikosten jäämiseen rankaisematta ja vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin oikeudenkäytössä. Näitä ovat esimerkiksi mielivaltaiset pidätykset ja vangitsemiset, mahdottomuus saada oikeudellista apua ja apua oikeudenkäyntikuluihin, pitkät tutkintavankeusajat sekä huonot vankilaolot.

Maaseutuyhteisöjen etnisten ryhmien väliset väkivaltaiset konfliktit karjasta ja luonnonvaroista aiheuttivat raportointikaudella edelleen lukuisia ihmishenkien menetyksiä. Tähän liittyvät naisten ja lasten kaappaamiset olivat myös yleisiä. Turvallisuusjoukot eivät useinkaan pystyneet suojelemaan siviilejä, mikä johtui myös koulutuksen ja varusteiden puutteesta. Sudanin kansan vapautusarmeijan (SPLA) jäsenet syylistyivät väkivaltaan siviilejä kohtaan, muun muassa laittomiin teloituksiin, pahoinpitelyihin ja ryöstelyyn.

SPLA:n ja aseistautuneiden oppositioryhmien väliset taistelut johtivat myös satojen siviilien kuolemaan, tuhansien ihmisten siirtymiseen kotiseudultaan ja kotien ja muun siviiliomaisuuden tuhoutumiseen.

EU tukee hallituksen pyrkimyksiä parantaa ihmisoikeustilannetta antamalla teknistä apua, erityisesti oikeuslaitokselle ja ihmisoikeuskomission kautta. EIDHR:stä tuettavat hankkeet liittyvät muun muassa naisten oikeuksiin, vammaisiin ja moniarvoisuuden edistämiseen.

EU on myös aloittanut hallituksen kanssa poliittisen vuoropuhelun ihmisoikeuskysymyksistä. Samalla EU tukee hallituksen toimia ihmisoikeusalan sopimuksiin ja yleissopimuksiin liittymiseksi ja niiden ratifioimiseksi. Myönteistä on, että Etelä-Sudanin hallitus on halukas käsittelemään maan ihmisoikeustilannetta yhteistyössä YK:n ihmisoikeusneuvoston kanssa.

5.4.26. *Togo*

Togolle tehtiin vuonna 2011 yleinen määräaikaissarviointi, jossa annettiin lukuisia suosituksia. EU seurasi prosessia aktiivisesti. Totuus-, oikeus- ja sovintokomissio, joka perustettiin vuonna 2009 tutkimaan vuosien 1958 ja 2005 välillä tehtyjä poliittisia rikoksia, jatkoi työtään EU:n huomattavalla taloudellisella tuella. Komissiolle annettiin yli 20 000 lausuntoa, ja kuulemisia järjestettiin koko maassa. Lisäksi EU:n tukea annettiin alalla toimivien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen foorumille, jotta kannustettaisiin kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten osallistumista kansalliseen sovintoprosessiin.

Ihmisoikeuksien puolustajien mukaan rankaisemattomuus ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden puute, samoin kuin väitetyt laittomat pidätykset ja kidutustapaukset, ovat edelleen merkittäviä ongelmia. Kansallista ihmisoikeuskomissiota pyydettiin tutkimaan viimeksi mainittuja.

Kansallinen ihmisoikeuskomissio, ihmisoikeusministeriö, kansalliskokouksen ihmisoikeuskomissio sekä audiovisuaalisista välineistä ja viestinnästä vastaava korkea viranomainen saivat EU:n tukea valmiuksiensa vahvistamiseen. EU antoi edelleen myös tuntuvaa taloudellista tukea kansalliselle oikeusjärjestelmän nykyaikaistamisohjelmalle muun muassa koulutukseen, lainsäädäntöuudistuksiin ja infrastruktuuriin.

Vangitut henkilöt sekä naiset ja lapset kuuluvat haavoittuvimpiin väestöryhmiin. EU auttoi kansalaisyhteiskuntaa edistämään erityisesti kyseisten haavoittuvien ryhmien ihmisoikeuksien kunnioittamista. Muun muassa EU:n rahoittama hanke, jolla tuettiin vankeja heidän vaatiessaan oikeuksiaan ja parannettiin heidän yhteiskuntaan sopeuttamistaan, osoittautui hyvin onnistuneeksi. Lisäksi valtioista riippumattomia toimijoita ja paikallisviranomaisia koskevasta aihekohtaisesta ohjelmasta myönnettiin rahoitusta viiteen hankkeeseen, joissa painotetaan paikallista kehitystä ja kansalaisten osallistumista.

EU-rahoitteisen vaaliprosessin tukihankkeen avulla kehitettiin uutta toimintaa, jonka tarkoituksena oli edistää kansalaiskasvatusta, tarjota poliittisille puolueille ja kansalaisyhteiskunnalle demokratiaa ja vaaleja koskevaa koulutusta, edistää naisten osallistumista julkiseen elämään ja politiikkaan sekä vahvistaa riippumattoman kansallisen vaalilautakunnan valmiuksia.

Helmikuussa 2011 EU allekirjoitti 6 miljoonan euron arvoisen rahoitussopimuksen hankkeesta, jolla vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan valmiuksia ja tuetaan sen toimintaa erityisesti kansallisen sovinnon ja ihmisoikeuksien alalla. Täydentääkseen edellä mainittuja toimia EU jatkoi ihmisoikeuskysymyksiin liittyvien huolenaiheidensa ottamista esiin poliittisen vuoropuhelunsa kokouksissa.

5.4.27. *Uganda*

Vuoden 2011 tärkein poliittinen tapahtuma Ugandassa oli parlamentti- ja presidentinvaalien pitäminen helmikuussa. Korkea edustaja antoi vaaleista julkilausuman, jossa hän ilmaisi tyytyväisyytensä niiden sujumiseen rauhallisesti. EU lähetti maahan vaalitarkkailuvaltuuskunnan, ja päävaalitarkkailija antoi raporttinsa toukokuussa 2011. EU on sen jälkeen keskustellut raportin perusteella hallituksen kanssa siitä, miten edistettäisiin joitakin sen keskeisiä suosituksia, jotka koskevat erityisesti vaalilautakunnan kokoonpanoa, kampanjarahoitusta ja äänestäjien rekisteröintiä. Presidentti Museveni on eri yhteyksissä luvannut tutkia mahdollisuuksia uudistaa vaalilautakuntaa ja tehdä muita uudistuksia. Hallitukselle on toimitettu kirjallista aineistoa vaalilautakuntien eri malleista.

Vaalien jälkeen EU jatkoi toimiaan poliittisen tilan pitämiseksi mahdollisimman avoimena. Ugandan turvallisuusjoukkojen tukahdutettua kohtuuttomalla voimalla niin kutsutut 'kävele töihin' -mielenosoitukset EU antoi paikallisen julkilausuman oikeudesta rauhanomaiseen mielenosoittamiseen ja pyysi Ugandan kaikkia osapuolia käsittelemään poliittisia konflikteja rauhanomaisin keinoin.

Estääkseen poliittisten vapauksien rajoittamisen entisestään tulevalla lainsäädännöllä EU otti keskeiset lainsäädäntöehdotukset poliittisen vuoropuhelun asialistalle. EU muistutti hallitusta syyttömyysolettaman peruseriaatteesta sen käsitellessä tarkistuksia, joilla rajoitettaisiin perustuslain artikloja, jotka koskevat oikeutta väliaikaiseen vapauttamiseen takuita vastaan. EU palautti mieliin oikeuden sananvapauteen ja kokoontumisvapauteen ja kritisoi yleistä järjestyksenpitoa koskevaa lakiesitystä, jonka säännöksillä annetaan poliisille laajat valtuudet kieltää julkiset kokoontumiset. Lakiesityksestä on keskusteltu paljon, ja se hyväksyttäneen muutettuna vuonna 2012.

EU otti esiin myös kuolemanrangaistuksen poistamisen. Hallitus väittää, että kuolemanrangaistuksella on edelleen kansan laaja tuki, ja kieltäytyy luopumasta siitä, vaikkakin sitä sovelletaan harvoin eikä kuolemantuomioita ole pantu täytäntöön vuoden 2003 jälkeen (kenttäsotaoikeus).

EU muistutti hallitukselle, että YK:n kidutuksen vastainen yleissopimus on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä. Parlamentin käsittelyssä on parhaillaan yksittäisen jäsenen ehdottama kidutusta koskeva lakiesitys, jota hallitus kannattaa ja joka hyväksyttäneen vuonna 2012. Kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaista pöytäkirjaa ei ole vielä ratifioitu.

EU seurasi edelleen tiiviisti homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden tilannetta Ugandassa. He kärsivät syrjinnästä, vainosta ja avoimesta uhkailusta. EU toi esiin huolensa homo-, bi- ja transseksuaalien ihmisoikeuksista kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa käydessään vuoropuhelua hallituksen ja presidentin kanssa. Lisäksi EU tuki paikallisia ihmisoikeusjärjestöjä, jotka tarjoavat suojelua ja pyrkivät muuttamaan asenteita maassa. Jyrkkä homoseksuaalisuuden vastainen lakiesitys hyllytettiin vuonna 2011 edellisen parlamentin kaudella (mutta se otettiin myöhemmin uudelleen käsittelyyn vuonna 2012).

EU oli Ugandan kehitysyhteistyökumppaneiden joukossa kantava voima tuettaessa ihmisoikeuksien puolustajia, ja helmikuussa 2011 hyväksyttiin ihmisoikeuksien puolustajia koskeva paikallinen täytäntöönpanostrategia.

Lisäksi EU osallistuu teknisellä tasolla usean tuenantajan yhteisrahastoon (kuusi EU:n jäsenvaltiota, Norja ja EU:n edustusto), jonka tarkoituksena on parantaa Ugandan demokraattista hallintotapaa painottaen erityisesti syvädemokratiaa, oikeussuojan saatavuutta ja vastuuvollisuuden lisäämistä.

5.4.28. *Zimbabwe*

Helmikuussa 2011 EU päätti poistaa 35 henkilöä viisumikieltoa ja varojen jäädyttämistä koskevasta luettelostaan ja jatkaa Zimbabween tällä hetkellä sovellettavien muiden toimenpiteiden voimassaoloa. Niitä ovat (i) luettelossa nimettyjä henkilöitä ja yrityksiä koskeva viisumikielto ja varojen jäädyttäminen, (ii) aseiden vientikielto ja (iii) muut Cotonoun sopimuksen 96 artiklan soveltamisen yhteydessä toteutetut toimenpiteet.

Toimenpiteet ovat huolellisesti kohdennettuja ja vaikuttavat ensisijaisesti kohteinaan oleviin henkilöihin, eivät maan talouteen. Kansallisen yhtenäisyyden hallituksen muodostamisesta lähtien EU ja sen jäsenvaltiot ovat itse asiassa antaneet lähes 1 miljardin Yhdysvaltojen dollarin arvosta kehitysapua täyttääkseen Zimbabwen kansan tarpeet huolehtimalla muun muassa terveydenhuolto- ja koulutuspalveluista.

Toimenpiteitä hyväksyessään EU pani merkille huomattavan edistymisen talouskriisin käsittelyssä ja sosiaalisten peruspalvelujen saatavuuden lisäämisessä. EU kuitenkin katsoi, ettei taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen rinnalla tapahtunut vastaavaa poliittista edistymistä. EU totesi, että lisä uudistukset ovat tarpeen oikeusvaltion periaatteen, ihmisoikeuksien ja demokratian kunnioittamisen osalta, sillä ne ovat olennaisia uskottavien vaalien edellyttämän ilmapiirin luomiseksi. Korkea edustaja ilmaisi tässä yhteydessä olevansa syvästi huolissaan vuoden alussa puhjenneista poliittisista väkivaltaisuuksista. EU ilmoitti selvästi olevansa valmis myös mukauttamaan toimenpiteitään mahdollisten uudistusten perusteella.

Kansallisen yhtenäisyyden hallituksen muodostaminen vauhditti EU:n ja Zimbabween suhteiden tiivistämistä. Poliittinen vuoropuhelu aloitettiin sen jälkeen uudelleen, ja yhteiseksi tavoitteeksi määriteltiin suhteiden asteittainen normalisoiminen. Vuoden 2009 jälkeen järjestettiin useita korkean tason tapahtumia: kesäkuussa 2009 EU:n ja Zimbabween troikkakokous Brysselissä pääministeri Tsvangirain johdolla, syyskuussa 2009 EU:n troikan vierailu Harareen ja heinäkuussa 2010 Brysselissä järjestetty ministerikokous, jossa suhteiden uudelleen aloittamista käsittelevä Zimbabween ministeriryhmä tapasi korkean edustajan Catherine Ashtonin ja komission jäsenen Andris Piebalgsin.

EU jatkoi Zimbabween ihmisoikeustilanteen tarkkaa seuraamista kansallisen yhtenäisyyden hallituksen muodostamisesta lähtien. Vuonna 2011 EU laati jäsenvaltioiden kanssa tiiviisti koordinoitua EU:n ihmisoikeusstrategian, jossa määriteltiin painopistealat sekä kansalaisyhteiskunnan järjestöille että instituutioille annettavaa tukea ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä varten vaaleja edeltävänä aikana.

EU rahoittaa lukuisia Zimbabween toteutettavia toimia, joilla pyritään saamaan aikaan ja säilyttämään avoin poliittinen ympäristö, jossa kunnioitetaan ihmisoikeuksia ja oikeusvaltiota, ja luotsaamaan maata kohti uskottavia vaaleja. EU viimeisteli lyhyen aikavälin strategian, jonka avulla jatketaan tukea poliittiseen kokonaissopimukseen sisältyville uudistuksille, erityisesti perustuslaki-, vaali- ja sovintoprosesseille sekä oikeuslaitoksen uudistukselle. Strategiassa painotetaan vahvasti kansalaisyhteiskuntaa, jonka toiminnan tukemiseen yksin Euroopan komissio on myöntänyt 30 miljoonaa euroa vuoden 2009 jälkeen.

5.5. Lähi-itä ja Arabian niemimaa

Arabimaailman levottomuus näkyi myös Persianlahden maissa, vaikkakin rajoitetummin. Persianlahden maiden hallinnot pyrkivät hillitsemään ja tukahduttamaan vallankumoukset, erityisesti hyväksymällä mittavia "rahoituspaketteja" ja täyttämällä sosiaalisia tarpeita jättäen poliittiset näkökohdat huomiotta, ja toisinaan tiukentamalla jo ennestään hyvin rajoitettuja kansalaisvapauksia. EU korosti koko levottomuuksien ajan, että kotimaiset uudistukset ja kansallinen vuoropuhelu ovat tarpeen, ja ilmaisi samalla olevansa halukas tukemaan uudistuksia pyydettyä.

EU ja Persianlahden yhteistyöneuvosto (GCC) keskustelivat EU:n ja GCC:n 21. yhteisneuvostossa ja ministerikokouksessa Abu Dhabissa 20. huhtikuuta 2011 ihmisoikeuskysymyksistä ja päättivät määritellä mahdollisia tapoja tehdä alalla yhteistyötä.

EU kiinnitti edelleen erityistä huomiota kansalaisyhteiskuntaan vaikuttaviin tapahtumiin Yhdistyneissä arabiemiirikunnissa, erityisesti useiden ihmisoikeuksien puolustajien oikeudenkäynteihin. EU laati Yhdistyneitä arabiemiirikuntia varten, kuten myös Qatarin ja Kuwaitin tapauksissa, paikallisen ihmisoikeusstrategian, jonka avulla EU voi asettaa painopisteitä, nimetä huolenaiheita ja määritellä ihmisoikeuksiin liittyviä yhteistyöaloja.

Omanissa EU huolestui Al-Zaman -sanomalehden lopettamisesta ja otti asian esiin viranomaisten kanssa varmistaakseen, ettei tiedotusvälineiden vapautta rajoiteta entisestään.

5.5.1. *Saudi-Arabia*

EU jatkoi ihmisoikeuksien käsittelyä suhteissaan Saudi-Arabiaan, erityisesti kuolemanrangaistuksen, naisten tilanteen ja lehdistönvapauden osalta. Naisten oikeuksista, esimerkiksi poliittisesta osallistumisesta ja yhtäläisestä kohtelusta (naisten autolla-ajoa koskeva protesti), annettiin erityisiä julkilausumia. Syyskuussa 2011 EU pani tyytyväisenä merkille, että saudinaisia voidaan vuodesta 2012 alkaen valita osallistumaan neuvoa-antavaan shura-neuvostoon ja että he voivat äänestää ja olla ehdokkaina vuoden 2015 kunnallisvaaleissa.

Kuolemanrangaistuksen osalta todettiin, että teloitukset lisääntyivät vuonna 2011. Erityisen huolestuttavaa oli, että useimmissa teloituksissa ei noudatettu kansainvälisiä vähimmäisnormeja: niiden perusteina mainittiin huumausainerikoksia ja noituutta. EU toteutti kysymyksestä virallisia yhteydenottoja asiaankuuluviin viranomaisiin ja toisti pyyntönsä, että maa noudattaisi ainakin tosiasiallista moratoriota.

EU määritteli muitakin aloja, joilla odotetaan tapahtuvan edistymistä. Sananvapauteen kiinnitetään erityistä huomiota. EU otti yhteyttä Saudi-Arabian viranomaisiin tapauksista, joissa yksittäisiä henkilöitä oli asetettu syytteeseen heidän ilmaistuaan näkemyksiään Internetissä. Muita huolenaiheita ovat esimerkiksi lapsen oikeudet, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus sekä uskonnon- ja uskonvapaus. Maan siirtotyöläisten tilanteeseen on myös kiinnitettävä huomiota.

EU viestittää Saudi-Arabialle säännöllisesti ja selkeästi, että perusvapauksia on suojattava riittävästi, myös sovellettaessa kansainvälisiä yleissopimuksia. Viestejä esitetään sekä kahdenvälisesti että EU:n ja Persianlahden yhteistyöneuvoston kokouksissa.

5.5.2. Bahrain

Bahrainissa mielenosoittajien alettua kokoontua helmikuussa 2011 EU vetosi Bahrainin kaikkiin osapuoliin, jotta ne pidättäisivät käyttämästä väkivaltaa ja aloittaisivat vuoropuhelun keskustellakseen erimielisyyksistään rauhanomaisesti ja rakentavasti. Helmikuun puolivälissä annettiin ensimmäinen julkilausuma. Persianlahden yhteistyöneuvoston lähetettyä joukkonsa paikalle 15. maaliskuuta 2011 ja tukahdutettua mielenosoitukset väkivaltaisesti korkea edustaja Ashton lähetti nopeasti Manamaan korkea-arvoisen lähettilään käymään neuvotteluja useiden tahojen kanssa. Korkea edustaja esitti EU:n viestit myös suoraan Bahrainin ulkoasiainministerille, kuninkaan henkilökohtaiselle lähettiläälle ja henkilökohtaisesti kuningas Hamadille.

Säännöllisin väliajoin pitkin vuotta annetut julkilausumat ja diplomaattiyhteydet Bahrainin viranomaisiin toivat yleiseen tietoisuuteen ihmisoikeustilanteen sekä sen, että ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet henkilöt on saatettava edesvastuuseen riippumatta siitä, mihin osaan yhteiskuntaa he kuuluvat, ja että YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston vierailulle on vahvistettava ajankohta ja että koko Bahrainin yhteiskunnassa on edistettävä todellista sovintoa. Korkea edustaja lisäsi Bahrainin tilanteen EU:n ulkoasiainministerien useiden kokousten esityslistoille, minkä johdosta annettiin päätelmät, joissa kehoitettiin kunnioittamaan ja suojelemaan ihmisoikeuksia. EU:n valtion- tai hallitusten päämiehet ilmaisivat kesäkuun 2011 kokouksessaan huolestuneisuutensa opposition jäsenten oikeudenkäynteihin ja tuomioihin liittyvistä tapahtumista Bahrainissa ja kannustivat Bahrainia varmistamaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täyden kunnioittamisen.

EU:n yhdessä kansainvälisen yhteisön ja useiden kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa harjoittama painostus tuotti joitakin tuloksia: kesäkuussa 2011 perustettiin riippumaton tutkintakomissio tutkimaan ihmisoikeusloukkauksia, ja kansallisen turvallisuuden tuomioistuinten oikeudenkäynnit ja tuomiot käsiteltiin uudelleen. Lisäksi EU pani tyytyväisenä merkille riippumattoman tutkintakomission (BICI) raportin ja vahvisti olevansa valmis auttamaan Bahrainia sen pyrkiessä panemaan täytäntöön raportin suosituksia.

5.5.3. *Iran*

Iranin islamilaisen tasavallan ihmisoikeustilanteen huononeminen aiheutti Euroopan unionille vakavaa huolta myös vuonna 2011. EU toi huolenaiheensa Iranin viranomaisten tietoon kaikkien käytettävissään olevien kanavien kautta, mutta valitettavasti tilanne ei parantunut. Euroopan unioni antoi kaikilla tasoilla Brysselissä, Teheranissa ja kansainvälisissä järjestöissä lukuisia julkilausumia, joissa se kehotti Irania noudattamaan kansainvälisiä velvoitteitaan.

EU valitti erityisesti sitä, että valtion sortotoimia kohdistui vuonna 2011 tuhansiin Iranin kansalaisiin, muun muassa oppositiojohtajiin, ihmisoikeuksien puolustajiin, asianajajiin, verkkopäiväkirjojen kirjoittajiin, toimittajiin, naisaktivisteihin ja taiteilijoihin sekä moniin vähemmistöihin kuuluviin henkilöihin, mukaan lukien uskonnolliset vähemmistöt, kuten bahait ja kristityt. Lukemattomat henkilöt kärsivät häirinnästä ja pidätyksistä käytettyään laillisia oikeuksiaan tai puolustettuaan toisten oikeuksia. Etnisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt, kuten azerit, belutšit ja arabit, ovat säännöllisesti sortotoimien kohteina ja joutuvat huomattavan usein tuomituiksi kuolemaan. Aktivisteille langetettiin ankaria vankeustuomioita. Ruumiillisia rangaistuksia käytettiin. Vangit kertoivat laajamittaisesta kidutuksesta ja huonosta kohtelusta. Ulkopuolisten tiedonlähteiden, kuten Internetin, kansainvälisen radion ja television valvontaa tiukennettiin. Turvallisuusviranomaiset uhkailivat tai häiritsivät ulkomaisten tiedotusvälineiden kanssa työskenteleviä iranilaisia toimittajia, ja EU oli edelleen huolissaan Iranin viranomaisten toimista kansalaisten estämiseksi välittämästä ja vastaanottamasta tietoja vapaasti Iranissa.

EU oli erityisen huolissaan kuolemanrangaistuksen laajasta käytöstä. Sitä käytettiin vuonna 2011 Iranissa eniten vuosiin ja sovellettiin alaikäisiin, myös julkisesti. Tiedot Iranissa vuoden aikana toteutettujen teloitusten määrästä vaihtelivat 277:n ja 436:n välillä. Erityisesti Mashhadin Valikabadin vankilassa toimeenpannut salaiset teloitukset saattavat kuitenkin huomattavasti lisätä Iranissa viime vuonna teloitettujen henkilöiden määrää. EU jatkoi Iranille esittämiään vetoomuksia, että se noudattaisi vähimmäisnormeja, jotta kuolemanrangaistuksen käyttöön alettaisiin soveltaa moratoriota. EU:n mielestä oli erityisen huolestuttavaa, että satoja henkilöitä tuomittiin kuolemaan ilman oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä tai että heidät tuomittiin rikoksista, joiden ei EU:n mukaan pitäisi johtaa kuolemanrangaistukseen (esimerkiksi uskonnosta luopuminen, aviorikos ja huumausainerikokset).

EU kannatti myös YK:n yleiskokouksen Iranin ihmisoikeustilanteesta antamaa vuosittaista päätöslauselmaa, joka sai vuonna 2011 kolmannessa komiteassa kaikkien aikojen suurimman kannatuksen eli 86 puoltajaa. Päätöslauselmalla on joka vuosi vuodesta 2004 alkaen ilmaistu yleiskokouksen syvä huoli ihmisoikeustilanteen huononemisesta.

Maaliskuussa 2011 EU kannatti Iranin ihmisoikeustilannetta käsittelevän erityisraportoijan toimeksiannon perustamista YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Toimeksiannon nykyinen haltija Ahmed Shaheed esitteli näkemystään tilanteesta EU:n neuvoston ihmisoikeustyöryhmälle joulukuussa 2011. Vuoden 2011 loppuun mennessä hänelle ei kuitenkaan ollut edelleenkään myönnetty pääsyä Iraniin. EU katsoi, että toimeksiannon toteuttamiseksi asianmukaisesti erityisraportointia olisi päästettävä maahan samoin kuin lukuisat muut aihekohtaisten tehtävien toimeksisaajat, joita ei ollut päästetty Iraniin vuonna 2005 tapahtuneen viimeisen erityismenettelyn vierailun jälkeen.

Huhti- ja lokakuussa 2011 EU kohdisti erityisiä rajoittavia toimenpiteitä 61 henkilöön (joihin kuului kolme Iranin ministeriä), jotka olivat suoraan tai käskystä syyllistyneet vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin. Asianomaisten henkilöiden varat jäädettiin ja heiltä kiellettiin pääsy EU:hun.

Samaan aikaan EU oli edelleen valmis käymään Iranin kanssa teknisiä keskusteluja ihmisoikeuskysymyksistä. EU esitti keskustelukutsun Iranin viranomaisille toistuvasti kuluneen vuoden aikana, mutta se ei johtanut tuloksiin. EU:n ja Iranin ihmisoikeusvuoropuhelu, joka jäädettiin joulukuussa 2006 Iranin peruutettua vuoropuhelun viidennen kierroksen, oli sen vuoksi edelleen pysähdyksissä vuonna 2011.

EU jatkoi yhteydenpitoa Iranin kansalaisyhteiskuntaan Iranissa ja ulkomailla tukeakseen ihmisoikeuksien suojelua ja edistämistä Iranissa. Tähän käytettiin erityisesti siihen tarkoitetuista välineistä, muun muassa EIDHR:stä, rahoitettuja hankkeita.

5.5.4. Irak

Ihmisoikeustilanne säilyi heikkona koko Irakissa, koska maa on vasta hitaasti toipumassa vaikeista konfliktin jälkeisistä vuosista ja koska sillä on vielä ratkaistavanaan monia poliittisia, turvallisuus- ja kehityshaasteita. Poliittinen siirtymäkausi ei juurikaan edennyt viimeisten yleisten vaalien jälkeen, ja väkivaltaa esiintyi edelleen laajalti ja se kohdistui moniin irakilaisiin siviileihin, myös vähemmistöihin ja haavoittuviin väestöryhmiin kuuluviin henkilöihin.

Kuolemanrangaistuksen käyttö lisääntyi vuonna 2011 ja säilyi vakavana huolenaiheena. EU vetosi toistuvasti Irakiin, jotta se lopettaisi teloitukset ja noudattaisi kansainvälisiä vähimmäisnormeja niin kauan kuin kuolemanrangaistusta ei ole vielä poistettu (asiasta toteutettiin virallisia yhteydenottoja ja annettiin julkilausumia).

EU toi edelleen esiin ihmisoikeuksiin liittyviä huolenaiheitaan vuoropuhelussaan Irakin kanssa. EU:n Bagdadin-edustusto piti yllä säännöllisiä yhteyksiä viranomaisiin ja kansalaisyhteiskunnan ja vähemmistöjen edustajiin ja jatkoi yhdessä EU-maiden diplomaattiedustustojen kanssa ihmisoikeustyöryhmän toimintaa. EU tuki myös edelleen aktiivisesti Yhdistyneitä kansakuntia sen pyrkiessä välittämään rauhanomaista ratkaisua Ashrafin leirin asukkaiden tilanteeseen. Korkea edustaja kannusti kaikkia, joilla on valtaa vaikuttaa tilanteeseen, käyttämään sitä rakentavalla tavalla ja pitäen asukkaiden turvallisuutta ja suojelua ehdottomana prioriteettina.

Hyvä hallintotapa, ihmisoikeudet ja oikeusvaltio säilyivät keskeisinä aloina EU:n Irakille antamassa avussa. EU osallistui mainittuja aloja tukeviin hankkeisiin. Hyvä hallintotapa ja oikeusvaltio kuuluvat EU:n ensimmäisen Irakia koskevan maakohtaisen strategia-asiakirjan 2011–2013 painopisteisiin. EU antoi myös Irakia koskevan yhdennetyn oikeusvaltio-operaationsa (EUJUST LEX) puitteissa ohjausta ja koulutusta Irakin poliisi-, oikeus- ja vankilalaitosten alalla ja lisäsi vuonna 2011 huomattavasti operaation Irakissa tapahtuvaa toimintaa (Bagdadissa, Basrassa ja Erbilissä).

EU:n ja Irakin suhteiden uutena pohjana tulee olemaan kumppanuus- ja yhteistyösopimus, johon ihmisoikeuslauseke kuuluu olennaisena osana ja jossa määritellään puitteet ihmisoikeuskysymyksissä tehtävälle yhteistyölle ja käsitellään useita muita asioita, muun muassa oikeusvaltiota.

Jemen

Jemenin vallankumous leimasi maan tilannetta koko vuoden alkaen Tawakkul Karmanin johtamasta ensimmäisestä Salehin vastaisesta mielenosoituksesta 15. tammikuuta 2011. Karman sai myöhemmin samana vuonna Nobelin rauhanpalkinnon. Lisäksi havaittiin turvallisuustilanteen huononemista äärimuslimien tekemien iskujen johdosta.

Molemmista syistä EU:n entistä vahvemmat toimet olivat vuonna 2011 välttämättömiä. EU oli koko levottomuuksien ajan keskeisessä asemassa poliittisissa ja humanitaarisissa asioissa. EU painosti jatkuvasti kaikkia osapuolia Jemenissä edistämään vallan rauhanomaista siirtoa, ja raportointikauden jälkeen pidettiin vaalit. EU tuomitsi kaikissa toimissaan väkivallan käyttämisen mielenosoittajia vastaan ja ilmaisi vakavan huolensa Jemenin kansan hyvinvoinnista ja turvallisuudesta.

Virallisia julkilausumia annettiin peräti 21. Lisäksi EU:n ulkoasiainministerit tuomitsivat väkivallan ja ihmisoikeusloukkaukset kuusissa päätelmissä. Valtion- tai hallitusten päämiehet kehottivat niin ikään kesäkuun kokouksessaan kaikkia osapuolia lopettamaan väkivaltaisuudet, kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja noudattamaan pysyvää tulitaukoa. Korkea edustaja ja hänen henkilöstönsä olivat myös säännöllisesti yhteydessä maan hallinnon keskeisiin jäseniin ja sen vastustajiin. EU:n toimet mukautettiin tiiviisti Persianlahden valtioiden, Yhdysvaltojen ja muiden kansainvälisten toimijoiden toimiin.

Jemenin poliittisen, sosiaalisen ja taloudellisen kuohunnan pahentaessa jo ennestään vaikeaa tilannetta kansainvälinen yhteisö jatkoi päättävistä ja yhtenäistä painostusta, jotta siirtymäkausi sujuisi hyvässä järjestyksessä ja kattava uudistusprosessi aloitettaisiin viipymättä. EU:n ihmisoikeusneuvostossa toteuttamien toimien johdosta YK:n turvallisuusneuvoston jäseninä olevat EU:n jäsenvaltiot saivat lokakuussa 2011 hyväksytyksi päätöslauselman, joka lopulta mahdollisti Persianlahden yhteistyöneuvoston aloitteen ja sen täytäntöönpanomekanismin allekirjoittamisen 23. marraskuuta 2011 sekä sitä kautta pitkään odotetun vallan vaihtumisen.

Levottomuuksiin liittyvistä toimistaan riippumatta EU jatkoi myös ihmisoikeuksien käsittelyä yhteyksissään Jemenin viranomaisiin toteuttamalla erityisesti ihmisoikeuksiin liittyviä virallisia yhteydenottoja nuorisorikollisten kuolemanrangaistuksista, sananvapaudesta ja Kansainvälisestä rikostuomioistuimesta.

Lisäksi EU auttoi merkittävästi väestön humanitaaristen tarpeiden täyttämisessä lisäämällä taloudellista tukeaan. Vuoden 2011 humanitaarisia määrärahoja lisättiin suunnitelluista 4 miljoonasta eurosta 25 miljoonaan euroon. EU myönsi vuonna 2011 humanitaarista rahoitusta yhteensä yli 60 miljoonaa euroa. EU on kuitenkin edelleen vakuuttunut siitä, että päättäväiset jatkotoimet siviiliväestön humanitaarisen tilanteen lievittämiseksi ovat ehdottomasti tarpeen ottaen huomioon, että välittömän avun tarpeessa on kolme miljoonaa ihmistä ja lasten krooninen aliravitseminen on Jemenissä maailman toiseksi yleisintä.

5.6. Aasia ja Oseania

5.6.1. *Afganistan*

Afganistanin ihmisoikeustilanteessa ei tapahtunut merkittävää parannusta vuonna 2011. Erityistä huolta aiheuttavat muun muassa naisten ja lasten oikeudet, kuolemanrangaistus, kidutus ja pahoinpitely, mielivaltaiset vangitsemiset, ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistuvat vaarat, sananvapaus, siirtymäkauden oikeusjärjestelyt, rankaisemattomuus ja konfliktista johtuvat siviilien henkilövahingot.

Oikeusjärjestelmässä ja yleensäkin hallintotavassa on edelleen merkittäviä puutteita, ja parlamentissa tapahtui vakavaa kuohuntaa suuren osan vuotta. Hallintotavan eri puoliin liittyvät pullonkaulat ja poliittisen uudistustahdon puuttuminen hidastavat ihmisoikeuksien edistymistä sekä suoraan että epäsuorasti. Hallintotapa on yksi EU:n painopistealoista ja saa siksi huomattavan osan EU:n huomiosta ja varoista. Vuonna 2011 EU osoitti 20 miljoonaa euroa oikeusosalle ja 40 miljoonaa euroa julkishallinnon uudistukseen sekä 140 miljoonaa euroa poliisitoimen uudistukseen korostaen siviilipoliisitoimintaa ja ammattimaisuuden lisäämistä.

Euroopan unionin poliisioperaatio Afganistanissa (EUPOL) pyrkii tiiviissä yhteistyössä sisäasiainministeriön ja muiden sidosryhmien kanssa lisäämään tietoisuutta ihmisoikeuksia koskevista perusnormeista ja niiden soveltamista Afganistanin poliisissa. Äskettäin ne tukivat riippumattoman poliisin oikeusasiamiehen toimiston perustamista.

ISAF-joukot keskeyttivät tilapäisesti vankien siirrot kahdeksassa maakunnassa sen jälkeen, kun UNAMA julkaisi raportin kidutuksesta ja pahoinpitelystä joissakin Afganistanin vankiloissa. Liian täydet vankilat ovat edelleen vakava ongelma. Euroopan unioni tukee edelleen vankila-alaa vankiloiden henkilöstön palkkojen kautta, mutta seuraa vankiloiden tilannetta tarkoin sen jälkeen, kun vastuu vankiloista siirrettiin oikeusministeriöltä sisäasiainministeriölle kansainvälisen parhaan käytännön vastaisesti.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta, eräät perinteiset käytännöt ja "moraalisista rikoksista" rankaiseminen tuottivat edelleen paljon huolta. Vuonna 2011 useat naisiin kohdistuneet väkivaltatapaukset saivat runsaasti julkisuutta. Jouduttuaan huomion keskipisteiksi Afganistanin viranomaiset reagoivat nopeasti, mutta samalla kävi selväksi, että aiemmat vetoomukset paikallisviranomaisille olivat jääneet vaille asianmukaisia jatkotoimia.

Asiaa koskevien EU:n suuntaviivojen mukaisesti naiset ja tasa-arvo kuuluvat pysyvinä osina EU:n edustuston vuoropuheluun Afganistanin hallituksen kanssa. Se pyrkii myös kannustamaan ja tukemaan hallituksen toimia kansallisten ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden panemiseksi asianmukaisesti täytäntöön. Edustusto pitää säännöllisesti yhteyttä kansalaisyhteiskuntaan ja valtioista riippumattomiin ihmisoikeusjärjestöihin kuulemisten ja keskusteluryhmien avulla. EU:n edustusto järjesti vuonna 2011 ainakin kolme kuulemistilaisuutta EU:n korkean tason virkamiesten ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kesken. Niissä painotettiin muun muassa syrjintää, sukupuolisidonnaista väkivaltaa, myös seksuaalista väkivaltaa, ihmiskauppaa sekä varhaisia ja pakkoavioliittoja.

EU on edelleen keskeinen tuenantaja Afganistanissa. Kansalaisyhteiskunnan aloitteita ja hankkeita rahoitettiin EIDHR:stä, valtioista riippumattomien toimijoiden ja paikallisviranomaisten roolia kehityksessä käsittelevästä aihekohtaisesta ohjelmasta sekä vakautusvälineestä. Niillä pyrittiin edistämään ja vahvistamaan laajapohjaista ja osallistavaa Afganistanin kansalaisyhteiskuntaa, joka pystyy vaikuttamaan poliittisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin asioihin, jotta edistettäisiin vuoropuhelua sekä valtion yhteisöjen vastuuvollisuutta ja avoimuutta.

Vuonna 2011 aloitettiin useita uusia hankkeita ja käynnistettiin kaksi ehdotuspyyntöä, joiden kokonaisarvo oli 3 miljoonaa euroa. Meneillään olevien hankkeiden erityisaiheina olivat muun muassa siirtymäkauden oikeusjärjestelyt ja tuki julmuuksien uhreille, naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevat aloitteet (YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325), toimittajien ihmisoikeuskoulutus sekä varsinkin naisten osallistumisen lisääminen paikallisissa hallintorakenteissa.

Bonnin konferenssin valmisteluvaiheessa Saksan ja muiden jäsenvaltioiden tukemassa, koko Afganistanin laajuudessa kansalaisyhteiskunnan kuulemisprosessissa kansalaisyhteiskunnalla oli mahdollisuus valita edustajansa konferenssiin ja sitä edeltäneeseen kansalaisyhteiskuntafoorumiin.

5.6.2. *Bangladesh*

EU jatkoi ihmisoikeuksien edistämistä ja suojelua osana pääasiallisia tavoitteitaan eli köyhyyden lieventämistä ja tukea demokraattiselle järjestelmälle Bangladeshissa.

EU aloitti useita kehitysohjelmia, joilla pyritään tukemaan demokraattisia instituutioita ja valvontaelimiä. Kyseisillä aloilla toteuttamiensa pitkän aikavälin toimien pohjalta se tuki toimintaa, jolla vahvistetaan paikallishallintoa, kehitetään Bangladeshin vaalilautakunnan valmiuksia ja avustetaan institutionaalisten rakenteiden kehittämisessä Chittagong Hill Tractsin alueella.

EU otti Bangladeshin viranomaisten kanssa käymässään säännöllisessä vuoropuhelussa esiin kysymyksiä, jotka liittyvät muun muassa instituutioiden uudistamiseen, riippumattomien valvontaelinten tehtäviin, vankiloiden tilanteeseen, kuolemanrangaistukseen, sananvapauteen, Chittagong Hill Tractsin rauhansopimuksen täytäntöönpanoon sekä naisten ja lasten oikeuksiin. EU:n viestit saivat lisää painoa korkea-arvoisten EU-johtajien, muun muassa kehitysyhteistyöstä vastaavan komission jäsenen Andris Piebalgsin, vierailtua Bangladeshissa.

EU jatkoi vuoropuhelua kaikkien Chittagong Hill Tractsin rauhansopimuksen sidosryhmien kanssa nopeuttaakseen sopimuksen täytäntöönpanoa. Se teki asiaan liittyviä vierailuja Chittagong Hill Tractsin alueelle voidakseen paremmin arvioida tilannetta kentällä. Paikan päälle tehtyjä vierailuja täydennettiin pitämällä yhteyttä asiaankuuluviin toimijoihin Dhakassa.

Burmasta/Myanmarista tulleen rohingya-väestön humanitaarinen tilanne säilyi EU:n diplomaattisten ja humanitaaristen toimien kohteena. EU toivoo, että Bangladeshin ja Burman/Myanmarin välisen yhteistyön avulla saadaan aikaan pitkän aikavälin ratkaisu.

Marraskuussa EU järjesti ihmisoikeuksia ja ihmisarvoista työtä koskevan konferenssin, jonka avulla pyrittiin saattamaan yhteen työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta niin, että saataisiin laadittua käytännön ehdotuksia ILO:n ihmisarvoista työtä koskevan ohjelman tehokkaaksi toteuttamiseksi ja haasteiden ratkaisemiseksi. Niitä ovat esimerkiksi toimeentuloon riittävät palkat, työllistymismahdollisuuksien parantaminen, työllisyyteen ja palkkoihin liittyvän sukupuolten epätasa-arvon käsittely, sosiaalisen suojelun järjestelmien parantaminen, lapsityön poistaminen sekä haavoittuvien väestöryhmien suojelu ja ammattiyhdistysoikeudet.

5.6.3. *Burma/Myanmar*

EU ilmaisi tyytyväisyytensä useiden poliittisten vankien vapauttamiseen, hallituksen lupaukseen toteuttaa uudistuksia, tiedotusvälineiden sensuroinnin lieventämiseen ja tiiviissä yhteistyössä Kansainvälisen työjärjestön kanssa laaditun työlainsäädännön hyväksymiseen.

Vastauksena rohkaisevaan kehitykseen EU lievensi huhtikuussa 2011 rajoittavia toimenpiteitään keskeyttämällä viisumikiellon soveltamisen hallituksen siviilijäsenten ja ulkoasiainministerin osalta. EU:n erityislähettilään Piero Fassinon vierailuilla ja muissa korkean tason yhteyksissä EU kannusti maata jatkamaan uudistuksia, erityisesti oikeusvaltion alalla, kunnioittamaan ihmisoikeuksia etnisten konfliktien alueilla sekä vapauttamaan välittömästi ja ehdoitta kaikki jäljellä olevat poliittiset vangit. Samaan aikaan EU tarjosi myös apua uudistusten eteenpäin viemiseen. Burman/Myanmarin hallituksen esityksestä tähän kuuluivat myös alustavat neuvottelut vasta perustetun kansallisen ihmisoikeuskomission kanssa.

EU oli edelleen maan suurin humanitaarisen ja kehitysavun antaja, joka pyrkii avustamaan syvän rakenteellisen köyhyyden lieventämisessä. EU:n rahoittamien hankkeiden kohteita olivat veden ja viemäröinnin saatavuus, terveys, elintarviketurva sekä apu kotiseudultaan siirtymään joutuneille. Lisäksi EU pyrki jo ennakolta saamaan aikaan yhteyksiä kansalaisyhteiskuntaan ja kahdenvälistä vuoropuhelua maan hallituksen kanssa Asem-prosessin yhteydessä ja EU:n ja Aseanin kokouksissa. EU:lla oli kokouksissa mahdollisuus tuoda huolenaiheitaan esiin ja kannustaa hallitusta jatkamaan myönteistä muutosprosessia.

Monenvälisesti EU kannatti Myanmaria käsittelevän YK:n erityisraportoijan toimeksiannon uusimista sekä maakohtaisia päätöslauselmia YK:n ihmisoikeusneuvostossa keväällä ja YK:n yleiskokouksen kolmannessa komiteassa syksyllä 2011. Niissä annettiin tunnustusta vuoden aikana tapahtuneelle edistymiselle, kritisoitiin ihmisoikeusloukkauksia ja etnisten ryhmien syrjintää sekä kehoitettiin viranomaisia toteuttamaan lisää toimia maan uudistamiseksi. Ihmisoikeusnäkökohdat otettiin myös esiin suoraan viranomaisten kanssa yleisen määräaikaissarvioinnin aikana.

5.6.4. *Kambodža*

EU antoi taloudellista tukea Kambodžan erityistuomioistuimen kansalliselle osalle noudattaen EU:n sitoumusta edistää oikeutta ja kansallista sovintoa. EU myönsi vuonna 2011 vielä 1,3 miljoonaa euroa lisärahoitusta Kambodžan erityistuomioistuimen kansalliselle osalle EIDHR:stä.

EU jatkoi vuonna 2011 tukeaan kansalaisyhteiskunnan järjestöille ihmisoikeushankkeiden toteuttamiseksi. EU:n rahoituksen kohdealoja ovat esimerkiksi naisten oikeudet, lasten oikeudet, maanomistusoikeudet, alkuperäisyhteisöt, ihmisoikeudet vankileireillä ja vankiloissa, oikeussuojakeinojen saatavuus, muuttoliikkeen ihmisoikeusnäkökohdat, ihmiskauppa ja sananvapaus.

Valtioista riippumattomia järjestöjä ja yhdistyksiä koskevan lakiesityksen valmistelun aikana EU suositteli, että hallitus kuulisi siitä laajasti eri sidosryhmiä ja laatisi lain, jolla taataan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset.

Monenvälisillä foorumeilla EU kannatti syksyllä 2011 hyväksyttyä YK:n maakohtaista päätöslauselmaa, jolla jatkettiin Kambodžaa käsittelevän YK:n erityisraportoinnin toimeksiantoa ja tiivistettiin yhteistyötä ihmisoikeusvaltuutetun toimiston kanssa. EU pani myös tyytyväisenä merkille, että Kambodža hyväksyi kaikki YK:n yleisen määräaikaisarvioinnin suositukset.

5.6.5. *Kiina*

EU oli vuonna 2011 edelleen huolestunut Kiinassa tapahtuvista ihmisoikeusloukkauksista.

EU:n ja Kiinan ihmisoikeusvuoropuhelu pidettiin Pekingissä 16. kesäkuuta 2011, ja siinä keskusteltiin yksityiskohtaisesti vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista, erityisesti tiibetiläisten, uiguurien ja mongolien tilanteesta sekä kristityistä ja ei-teististen uskojen harjoittajista, kuten Falun Gongista. Vuoropuhelussa keskusteltiin myös oikeusvaltiosta, ja EU korosti olevansa huolissaan entistä yleisemmistä tahdonvastaisista katoamisista ja laittomista vangitsemisista ja pyysi selvitystä vangittuina pidettyjen henkilöiden kidutuksesta saaduista tiedoista. EU painotti oikeuslaitoksen riippumattomuuden merkitystä ja sitä, että asianajajien on voitava harjoittaa ammattiaan vapaasti ja ilman häirintää. EU otti esiin myös sananvapauden rajoitukset ja toisti Kiinalle esittämänsä kehotuksen ratifioida kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus ja uudistaa työleireillä tapahtuvan uudelleenkoulutuksen järjestelmäänsä. Vuoropuhelun yhteydessä ei tehty oheisvierailua, koska vierailun kohteesta ei päästy yhteisymmärrykseen. EU luovutti vuoropuhelun yhteydessä luettelon huolta aiheuttavista yksittäistapauksista. Kiina peruutti tosiasiallisesti vuoropuhelun toisen kierroksen, joka oli tarkoitus järjestää vuoden 2011 jälkipuoliskon aikana.

EU:n ja Kiinan oikeusalan asiantuntijoiden seminaari pidettiin 6. ja 7. syyskuuta 2011 Pekingissä. Sen aiheina olivat ihmisoikeudet ja huumausainepoliittikka sekä ihmisoikeudet ja teknologia.

Kiinassa tapahtui keväällä 2011 runsaasti asianajajien, kirjailijoiden, toimittajien, vetoomusten esittäjien, taiteilijoiden ja verkkopäiväkirjojen kirjoittajien mielivaltaisia pidätyksiä ja tahdonvastaisia katoamisia, samalla kun maassa alettiin soveltaa uusia rajoituksia ulkomaisten toimittajien työhön. Korkea edustaja antoi tämän johdosta 12. huhtikuuta 2011 julkilausuman, jossa hän toi esiin huolestuneisuutensa tapahtumista.

Julkilausumassa tuotiin esiin huoli Ai Weiwein pidätyksestä, korostettiin, että mielivaltaisten pidätysten ja katoamisten on loputtava ja kehoitettiin Kiinan viranomaisia ilmoittamaan kaikkien kadonneiden henkilöiden olinpaikat. Korkea edustaja kehotti Kiinaa varmistamaan, että kyseisten henkilöiden kohtelussa noudatetaan kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja, ja vapauttamaan kaikki sananvapauden käyttämisen vuoksi vangitut henkilöt. Kesäkuun 24. päivänä 2011 korkea edustaja pani tyytyväisenä merkille Ai Weiwein vapauttamisen.

Kiina jatkoi sanan- ja yhdistymisvapauden tiukkaa rajoittamista koko vuoden 2011, ja kiinalaiset tuomioistuimet määräsivät ankaria rangaistuksia. Korkea edustaja tuomitsi joulukuussa 2011 ihmisoikeusaktivistien Chen Wein yhdeksän vuoden ja Chen Xin kymmenen vuoden vankeustuomiot ja kritisoi myös ihmisoikeusasianajajan Gao Zhishengin tuomitsemista vielä kolmen vuoden vankeuteen. Korkea edustaja pyysi Gaon välitöntä vapauttamista ja tietoja tämän hyvinvoinnista ja olinpaikasta.

EU oli vakavasti huolissaan Kiinan viranomaisten Tiibetissä ja Sinkiangissa harjoittamasta politiikasta. Euroopan parlamentissa 27. lokakuuta 2011 käydyssä kiireellisessä keskustelussa korkea edustaja tähdensi EU:n olevan huolissaan uskonnon harjoittamiseen kohdistuvien oikeudellisten rajoitusten tiukentumisesta Tiibetissä, tiibetinkielisen opetuksen rajoittamisesta, meneillään olevasta Tiibetin älymystön ja kulttuurivaikuttajien vastaisesta virallisesta kampanjasta, kovaotteisista toimista tiibetiläisiä vastaan heidän yrittäessään vastustaa virallista politiikkaa sekä paimentolaisten laajamittaisen pakkoasutuksen vaikutuksista Tiibetin kulttuuriin. EU korosti syvää huoltaan polttoitsemurhien sarjasta Tiibetin eri alueilla ja vetosi Kiinan viranomaisiin, jotta ne sallisivat kaikkien tiibetiläisten harjoittaa sivistyksellisiä ja uskonnollisia oikeuksiaan esteettä ja jotta ne pidättyisivät voimankäytöstä rauhanomaisia mielenosoittajia vastaan. Kiireellisessä keskustelussa 10. maaliskuuta 2011 korkea edustaja toi esiin huolensa Sinkiangin Kashgarin alueen uudelleenkehityssuunnitelmista. EU pelkäsi, että uiguurikulttuurin perustana satoja vuosia toimineen kaupungin hävittämisellä olisi vakavia seurauksia kyseisen kulttuurin säilymiselle tulevana vuosina ja korosti aikovansa kehottaa Kiinaa sekä kuulemaan paikallisia asukkaita että tekemään Unescon kanssa yhteistyötä uudelleenkehittämisessä.

YK:n ihmisoikeusneuvoston 17. istunnossa EU antoi julkilausuman, jossa se ilmaisi syvän huolensa Kiinan ihmisoikeustilanteen huononemisesta.

5.6.6. Korean demokraattinen kansantasavalta (Pohjois-Korea)

EU oli edelleen erittäin huolestunut vakavista ihmisoikeusloukkauksista Korean demokraattisessa kansantasavallassa (Pohjois-Koreassa). Se ilmaisi toistuvasti huolensa kansainvälisillä foorumeilla ja kehotti maata parantamaan tilannetta. Maaliskuussa 2011 EU vaikutti jälleen merkittävästi siihen, että YK:n ihmisoikeusneuvosto hyväksyi päätöslauselman, jolla jatkettiin vielä vuodella Pohjois-Korean ihmisoikeustilannetta käsittelevän YK:n erityisraportoin toimeksiantoa. YK:n yleiskokous hyväksyi 19. joulukuuta 2011 EU:n, Japanin ja Korean tasavallan aloitteesta 123 puoltavalla äänellä päätöslauselman Pohjois-Korean ihmisoikeustilanteesta. EU:n jäsenvaltioiden Pjongjangissa olevat pysyvät suurlähettiläät ottivat ihmisoikeuskysymykset esiin myös suoraan Pohjois-Korean viranomaisten kanssa, ja niitä käsiteltiin lisäksi kokouksissa Pohjois-Korean virkamiesten kanssa Brysselissä ja muissa EU:n jäsenvaltioissa.

EU:n ja Pohjois-Korean säännöllisessä poliittisessa vuoropuhelussa, joka järjestettiin joulukuun 2011 ensimmäisellä viikolla Pjongjangissa, EU kehotti Pohjois-Koreaa kunnioittamaan täysimääräisesti kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia ja käsittelemään asiaankuuluvien YK:n päätöslauselmien suosituksia. EU rohkaisi Pjongjangin hallintoa luottamusta lisäävänä toimena tekemään täysimääräistä yhteistyötä YK:n ihmisoikeusmekanismien kanssa ja myöntämään erityisraportoinnille täyden, vapaan ja esteettömän pääsyn Pohjois-Koreaan. EU myös rohkaisi Pjongjangin hallintoa aloittamaan merkityksellisen vuoropuhelun ihmisoikeuksista EU:n ja sen jäsenvaltioiden kanssa. EU toisti olevansa halukas aloittamaan Pohjois-Korean kanssa kahdensivuisen vuoropuhelun ihmisoikeuksista, mikä tarjoaisi asiantuntemusta ja rakentavaa yhteistyötä erityisissä ihmisoikeuskysymyksissä. EU toi esiin syvän huolensa siitä, että Pohjois-Korean kansalaisia tuomitaan edelleen kuolemaan ja teloitetaan. EU kehotti Pjongjangin hallintoa lopettamaan välittömästi kansalaisoikeuksien ja poliittisten, taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien järjestelmällisen, laajamittaisen ja vakavan rikkomisen, suojelemaan asukkaitaan, puuttumaan rankaisematta jättämiseen ja varmistamaan, että ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet saatetaan riippumattoman tuomioistuimen tuomittaviksi, varmistamaan humanitaarisen avun täysimääräisen, turvallisen ja esteettömän saatavuuden ja sallimaan humanitaaristen järjestöjen valvoa avun puolueetonta toimittamista perille. EU kehotti Pohjois-Koreaa puuttumaan pakolaisuuden perimmäisiin syihin ja varmistamaan, että Pohjois-Koreaan palautetut pakolaiset voivat palata koteihinsa turvallisesti ja ihmisarvoisella tavalla.

EU antoi vuoden 2011 jälkipuoliskon aikana Pohjois-Korealle 10 miljoonaa euroa elintarvikehäätäpuun haavoittuvien väestöryhmien auttamiseksi pääasiassa pohjoisissa ja itäisissä maakunnissa. Elokuussa 2011 EU myönsi lisäksi 200 000 euroa maan tulvien uhreille.

5.6.7. *Fidži*

Fidžin ihmisoikeustilanteessa ei tapahtunut parannusta vuonna 2011 komentaja Bainimaraman sotilashallinnon tiukentaessa otettaan vallasta. Erityistä huolta aiheuttavat sananvapauden ja kokoontumisvapauden rajoitukset sekä mielivaltaiset pidätykset ja tiedotusvälineiden sensurointi.

Vastauksena vuoden 2006 vallankaappaukseen ja siihen, ettei Fidži sen jälkeen saanut täytettyä demokratian periaatteita, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltiota koskevia yhteisesti sovittuja sitoumuksiaan, EU päätti vuonna 2007 keskeyttää Cotonoun sopimuksen ja kehitysyhteistyön rahoitusvälineen mukaisen kehitysapunsa (rajoitettuja poikkeuksia lukuun ottamatta). Päätös oli aluksi voimassa kaksi vuotta, mutta sitä on sen jälkeen jatkettu useita kertoja, viimeksi 26. syyskuuta 2011 uudella 12 kuukauden jaksolla. Vuoden 2011 aikana pidetyissä kahdenvälisissä kokouksissa ja Cotonoun sopimuksen 8 artiklan mukaisissa säännöllisissä poliittisen vuoropuhelun kokouksissa Suvassa EU kannusti hallintoa aloittamaan merkityksellisen vuoropuhelun, palauttamaan demokratian ja kumoamaan yleistä hätätilaa koskevat määräykset.

Asevoimien pidätettyä ilman pidätysmääräystä ja hakattua vakavasti ainakin kymmenen poliitikkoa, ammattiyhdistysaktivistia ja toisinajattelijaa helmikuussa EU esitti ulkoasiainministerille vastalauseensa 8 artiklan mukaisen poliittisen vuoropuhelun kokouksissa 15. maaliskuuta ja – yhdessä Yhdysvaltojen ja muiden kumppanimaiden kanssa – uudelleen 21. maaliskuuta 2011.

Hallinto kielsi metodistikirkon vuosikokouksen pitämisen kirkon kieltäytyttyä erottamasta kolmea johtohahmoaan. Hallinto antoi myös asetuksia, joilla rajoitettiin tuntuvasti työntekijöiden perusoikeuksia, erityisesti työsuhteita koskevan (muutos)asetuksen ja työllisyyttä keskeisillä kansallisilla toimialoilla koskevan asetuksen. Ammattiyhdistysten johtajia pidätettiin laittomista kokoontumisista näiden kokoontuessa yhdistystensä jäsenten kanssa, ja yhtä johtajaa syytettiin kapinan lietsomisesta. Sensuuria tiukennettiin panemalla täytäntöön vuonna 2010 annettu media-alan kehittämisasetus.

Yleisestä hätätilasta vuonna 2009 annettuja määräyksiä, jotka rajoittavat vakavasti ihmisoikeuksia, jatkettiin vuonna 2011 kuukauden välein, mutta 31. joulukuuta 2011 komentaja Bainimarama ilmoitti, että ne kumotaan välittömästi.

5.6.8. *Intia*

Euroopan unioni seurasi edelleen tiiviisti Intian ihmisoikeustilannetta ihmisoikeusalan suuntaviivojensa mukaisesti ja toimi yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan ja hallituksen virastojen kanssa (erityisesti vuosittaisissa ihmisoikeusvuoropuheluissa) ihmisoikeusloukkauksista saatujen tietojen selvittämiseksi sekä antoi tukea valtioista riippumattomille ihmisoikeusjärjestöille ja yksittäisille ihmisoikeuksien puolustajille.

Perusoikeuksien alalla seurattiin tiiviisti kuolemanrangaistusta ja toteutettiin sitä koskevia korkean tason diplomaattisia toimia. Korkea edustaja Ashton muun muassa kirjoitti sisäasiainministeri Chidambaramille presidentin hylättyä useita armahduspyyntöjä. Maaliskuussa 2011 pidetyn ihmisoikeusvuoropuhelun yhteydessä jatkettiin hallituksen kanssa keskustelua kidutuksen ehkäisyä koskevan lakiesityksen hyväksymisestä ja turvallisuuslainsäädäntöön liittyvistä huolenaiheista.

EU jatkoi erityisesti ihmisoikeuksien puolustajien osalta ensisijaisia tapauksia koskevaa yhteistyötään Intian hallinnon kanssa (ja tarkkaili edelleen takuita vastaan vapautetun tohtori Binayak Senin oikeudenkäyntiin liittyviä kuulemisia).

Sosiaalisesta osallisuudesta järjestettiin työpaja.

EU-maiden edustustojen päälliköillä oli tilaisuus itse arvioida ihmisoikeusasioita Jammun ja Kašmirin alueella, jolle he tekivät vuotuisen vierailunsa.

Lisäksi oli merkille pantavaa, että EU antoi taloudellista tukea useisiin aloitteisiin, jotka koskivat erilaisia ihmisoikeuskysymyksiä, kuten nais- ja lapsikauppaa, kidutuksen ehkäisemistä, vähäosaisten ja sosiaalisesti syrjäytyneiden väestöryhmien oikeuksia, työntekijöiden oikeuksia epävirallisella sektorilla sekä haavoittuvien väestöryhmien mahdollisuuksia käyttää oikeussuojakeinoja.

5.6.9. *Indonesia*

EU:n ja Indonesian 9. marraskuuta 2009 allekirjoittama kattava kumppanuus- ja yhteistyösopimus johti jäsennellyn ihmisoikeusvuoropuhelun aloittamiseen. Allekirjoittaessaan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen Indonesia ja EU totesivat ihmisoikeuksien ja demokratian olevan yksi tehostetun yhteistyön painopisteistä odotettaessa sopimuksen ratifiointia.

Ihmisoikeusvuoropuhelun toinen kierros pidettiin maaliskuussa 2011 Brysselissä. Se tarjosi arvokkaita tilaisuuksia keskustella esimerkiksi syrjimättömyyden periaatteesta, pidätettyjen ja vankien oikeuksista, Kansainvälisestä rikostuomioistuimesta, naisten oikeuksista, oikeudesta koulutukseen sekä yhteistyöstä monenvälisillä foorumeilla. Lisäksi EU järjesti lokakuussa 2011 kansalaisyhteiskuntaseminaarin, jonka aiheena oli uskonnonvapaus ("Human Rights and Faith in Focus") ja jossa käytiin vilkasta keskustelua uskonnon roolista ihmisoikeuksien edistämässä ja uskonnon harjoittamisvapauden suhteesta muihin keskeisiin ihmisoikeuksiin kuten sananvapauteen.

EU antoi helmikuussa 2011 julkilausuman kolmen ahmadilaisyhteisön jäsenen surmasta ja heinäkuussa 2011 julkilausuman iskuihin syyllistyneiden riittämättömistä tuomioista.

Vuonna 2011 tuettiin EIDHR:stä 12:ta ihmisoikeushanketta, jotka koskivat muun muassa ihmisoikeuksien valtavirtaistamista päätöksenteossa, poliittista edustavuutta, kidutusta, oikeutta koulutukseen ja oikeutta terveyteen sekä naisten ja lasten ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Ihmisoikeuksia koskevat EU:n toimintapoliittiset suuntaviivat on käännetty bahasaksi, ja niitä levitetään laajalti.

EU seuraa säännöllisten valtuuskuntien avulla tiiviisti ihmisoikeustilannetta erityisen herkillä alueilla, esimerkiksi Aceh'ssa ja Papuassa, joissa esiintyy erityisongelmia totuus- ja sovintoprosesseihin liittyen, sekä alueille myönnettyyn erityiseen autonomiaan liittyviä kysymyksiä.

Jakartassa olevat EU-maiden edustustot perustivat erityisen ihmisoikeustyöryhmän, joka koostuu EU:n edustuston ja jäsenvaltioiden suurlähetystöjen poliittisista neuvonantajista.

5.6.10. *Japani*

Vuoden aikana jatkettiin työtä, jossa pyritään määrittelemään EU:n ja Japanin poliittista, globaalia ja muuta alakohtaista yhteistyötä koskevan sopimuksen laajuus yhteisiin perusarvoihin ja -periaatteisiin sitoutumisen pohjalta.

EU jatkoi pitkäaikaista yhteistyötään Japanin kanssa yhteistyöohjelmansa mukaisesti. Ihmisoikeusneuvotteluilla pyrittiin erityisesti helpottamaan yhteistyötä YK:n yleiskokouksen puitteissa, ja niissä käsiteltiin muun muassa yhteisesti tuettua päätöslauselmaa Pohjois-Korean ihmisoikeustilanteesta.

EU oli erittäin tyytyväinen kuolemanrangaistusta koskevan tosiasiallisen moratorion noudattamiseen Japanissa koko vuoden 2011 ajan ja kehotti jatkamaan sen soveltamista.

5.6.11. Laos

EU ja Laos pitivät säännöllisen ihmisoikeusvuoropuhelunsa kolmannen kierroksen helmikuussa 2011 hallintotapaa ja ihmisoikeuksia käsittelevän EU:n ja Laosin työryhmän puitteissa. Vuoropuhelu tarjosi tilaisuuden keskusteluun lukuisista ihmisoikeuskysymyksistä, esimerkiksi yleisen määräaikaisarvioinnin (UPR) toteuttamisesta, sanan-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta, uskonnon- ja uskonvapaudesta, hmong-paluumuuttajista, ihmiskaupasta, oloista vankiloissa ja vankileireillä, hallintotapauudistuksista ja maanomistusoikeuksista. Vuoropuhelua edelsi asiantuntijaseminaari Laosin UPR-suositusten täytäntöönpanosta. EU kertoi jäsenvaltioidensa kokemuksista alalla, ja kansainväliset järjestöt ja kansalaisyhteiskunta esittivät näkemyksiä siitä, miten UPR-suositusten täytäntöönpanoa voitaisiin tehostaa Laossissa.

Vuonna 2011 toteutettiin yhdeksän ihmisoikeuksiin liittyvää hanketta. Kuusi niistä rahoitettiin EIDHR:stä, yksi valtioista riippumattomia toimijoita ja paikallisviranomaisia käsittelevästä aihekohtaisesta ohjelmasta ja kaksi EU:n ja UNDP:n hankesopimuksen määrärahoista. Hankkeiden aiheina olivat lapsen oikeudet, sukupuolten tasa-arvoa koskevat oikeudet, vammaiset henkilöt, muita heikommassa asemassa olevat vähemmistöryhmät sekä Laosin muotoutumassa olevien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen valmiuksien kehittäminen.

UNDP:n kanssa toteutetuilla hankkeilla tuettiin myös kansalliskokousta sen uudistaessa kansallista lainsäädäntöä kansainvälisten yleissopimusten ja normien mukaiseksi. Kansainvälistä oikeutta koskevassa hankkeessa järjestettiin myös valtion virkamiehille ja paikalliselle kansalaisyhteiskunnalle useita koulutustilaisuuksia kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta. Laosille annetut UPR-suositukset julkaistiin ja jaettiin valtion eri viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille.

5.6.12. *Malesia*

EU ja Malesia jatkoivat vuonna 2011 neuvotteluja kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta, johon tulee sisältymään määräyksiä ihmisoikeuksista.

EU ja Malesia aloittivat keskustelun ihmisoikeuksista paikallistasolla. Ensimmäinen tällainen kokous pidettiin helmikuussa 2011, ja siinä käsiteltiin naisten ja lasten ihmisoikeuksien toteutumista. Kyseessä on Malesian ensimmäinen kahdenvälinen ihmisoikeusvuoropuhelu.

EU:n edustusto, Alankomaiden suurlähetystö ja islamilainen tutkimuskeskus (Institute of Advanced Islamic Studies) järjestivät 1. maaliskuuta 2011 yleisöseminaarin uskonnosta julkisessa tilassa ("Religion in the Public Space – the EU and Malaysia"). Seminaariin osallistui yli 150 henkilöä. Sitä seuranneena päivänä pidettiin suljettu asiantuntijaseminaari samasta aiheesta.

Maaliskuussa 2011 Malesia isännöi myös Aasian ja Tyynenmeren maiden kokousta ICC:n Rooman perussäännön saattamisesta yleismaailmalliseksi. Tapahtuman jälkeen hallitus teki päätöksen liittymisestä Rooman perussääntöön.

EU rahoittaa EIDHR:stä hankkeita, joiden aiheita ovat muun muassa naisten ja lasten oikeudet, syrjimättömyys, tiedotusvälineiden vapaus, alkuperäiskansat, ihmisoikeuskoulutus ja vammaiset. Syyskuussa 2011 pidetyssä ensimmäisessä arviointikokouksessa tukea saavat valtioista riippumattomat järjestöt kertoivat hankkeiden toteutusvaiheen pääasiallisista haasteista ja auttoivat määrittelemään EU:n muita seurantatoimia Malesiassa. EIDHR:n varoilla rahoitettiin myös dokumenttielokuvan tekeminen kuolemanrangaistuksesta Malesiassa.

EU jatkoi yhteistyötä kaikkien ihmisoikeusalan sidosryhmien kanssa ja kutsui joitakin niistä paikallisen EU:n ihmisoikeustyöryhmän kokouksiin. Tärkeimmät keskustelukumppanit ovat Malesian asianajajakunta ja kansallinen ihmisoikeuskomissio. Eräs yhteistyön konkreettisista saavutuksista oli lokakuussa 2011 järjestetty yleisötapahtuma kuolemanrangaistuksen poistamisesta. Yleisöseminaariin osallistui noin 350 henkilöä, ja samaan aikaan sen kanssa pidettiin suljettu tekninen asiantuntijaneuvottelu oikeuskanslerin viraston pyynnöstä. Molempien tapahtumien puhujina oli korkea-arvoisia eurooppalaisia henkilöitä, ja niiden avulla aloitettiin pitkän aikavälin kampanja kuolemanrangaistuksen poistamiseksi Malesiassa.

5.6.13. *Nepal*

Vuoden 2006 kokonaisvaltaisen rauhansopimuksen mukaisista sitoumuksista huolimatta ihmisoikeusloukkaukset, mukaan lukien syrjinnän eri muodot ja laajamittainen rankaisemattomuus, sekä oikeusvaltioperiaatteen heikko noudattaminen ovat edelleen Nepalin keskeisiä ja pitkäaikaisia ihmisoikeushaasteita.

Poliittisella tasolla EU jatkoi ihmisoikeuksien edistämistoimia hallituksen suuntaan ja muistutti johdonmukaisesti kaikkia poliittisia puolueita siitä, että ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet on saatettava edesvastuuseen ja että konfliktin aikana ja sen jälkeen tehdyt tunnusomaiset ihmisoikeusrikkomukset on käsiteltävä, koska ne korostavat kyseisten rikosten jäämistä edelleen rankaisematta. Pääministerille, perustuslakia säätävän kokouksen puheenjohtajalle ja poliittisten puolueiden johtajille esitettiin siirtymäkauden oikeusjärjestelyjä ja ehdotettuja yleisiä armahduksia koskeva kirjelmä.

Tammikuussa 2011 tehdyn Nepalin yleisen määräaikaisarvioinnin aikana ja sen seurantakokouksessa kesäkuussa 2011 EU kehotti hallitusta täyttämään sitoumuksensa ja kannusti sitä parantamaan ja hyväksymään useita parlamentin käsittelyssä olevia lakiesityksiä, joilla otettaisiin käyttöön siirtymäkauden oikeusjärjestelyt.

Paikallistasolla EU koordinoi ja seuraa jatkuvasti Nepalín ihmisoikeustilannetta, erityisesti ihmisoikeuksien puolustajien haavoittuvaa asemaa. Katmandussa toimiva ihmisoikeuksien puolustajien suojelua käsittelevä EU:n työryhmä vieraili Nepalín eteläosassa toukokuussa 2011 kerätäkseen ensi käden tietoja ihmisoikeuksien puolustajien kohtaamista haasteista ja osoittaakseen tukea heidän työlleen. Ihmisoikeuksien suojelua ja edistämistä käsittelevän EU:n työryhmän puheenjohtajana toimiva EU:n edustusto järjesti EU:n työryhmän kokouksen arvioidakseen ihmisoikeuksien puolustajien tilannetta ja keskustellakseen mahdollisista etenemistavoista.

EU antaa taloudellista tukea kansallisille ja kansainvälisille valtioista riippumattomille järjestöille ihmisoikeuksiin ja demokratiaan liittyvien aloitteiden toteuttamiseksi Nepalissa. Hankkeita rahoitettiin EIDHR:stä, muuttoliike- ja turvapaikka-alan rahoitusvälineestä sekä Investointi ihmisiin -rahoitusvälineestä (DCI-HUM). Kahdessa uudessa hankkeessa, joiden toteuttaminen aloitettiin vuonna 2010 – yksi hanke EIDHR:n maailmanlaajuisen ehdotuspyynnön perusteella (EU:n maksusitoumus 360 000 euroa) ja yksi maailmanlaajuisen DCI-HUM-ehdotuspyynnön perusteella (EU:n maksusitoumus 575 000 euroa) – käsitellään Nepalín aseellisesta konfliktista kärsineiden lasten ja perheiden kysymystä. Eräässä muussa DCI-HUM-välineen maailmanlaajuisen ehdotuspyynnön perusteella valitussa hankkeessa (EU:n maksusitoumus 857 000 euroa) käsitellään kulttuurin monimuotoisuuden suojelua ja edistämistä. EIDHR:n maakohtaisen tukijärjestelmän (CBSS) nojalla vuonna 2011 valittujen kuuden uuden hankkeen lisäksi (EU:n maksusitoumus 900 000 euroa) meneillään on 10 hanketta, jotka koskevat etupäässä ihmisoikeuksien suojelua ja edistämistä ja demokratian lujittamista. Kahdella uudella vuonna 2011 aloitetulla hankkeella edistetään myös naispuolisten siirtotyöläisten turvallista muuttoa.

Koulutukseen pääsyn edistämiseksi ja laadukkaan koulutuksen tukemiseksi toteutetaan edelleen koulutusta ja rauhanrakentamista koskevia kahdenvälisiä ohjelmia. Ruokaturvaa koskevasta rahoitusvälineestä rahoitetuilla hankkeilla käsitellään myös yhteisön välittömiä tarpeita saada peruselintarvikkeita.

Vahvistaakseen EIDHR:n vuoden 2012 ehdotuspyynnön painopisteet edustusto kuuli eri väestöryhmiä, kuten naisia, kastittomia ja lapsia.

EU:n Nepalin-edustusto järjesti vuonna 2011 työpajan alkuperäiskansojen päivänä. Edustusto myös osallistui useisiin eri tapahtumiin ilmaisten näin solidaarisuutensa ihmisoikeuksien suojelussa ja edistämisessä. Ihmisoikeuksien päivänä 10. joulukuuta annettiin paikallisesti yhteinen EU++-lehdistötiedote, jossa korostettiin, että hallituksen on vielä ponnisteltava voimakkaasti suojellakseen ja edistääkseen ihmisten perusoikeuksia ja täyttääkseen kansainvälisen oikeuden mukaiset velvoitteensa rauhan ja demokratian lujittamiseksi.

5.6.14. *Pakistan*

EU:n ja Pakistanin välillä tehtyyn kolmannen sukupolven yhteistyösopimukseen (2004) kuuluu nyt jo pakollinen ihmisoikeuslauseke.

EU neuvotteli vuonna 2011 Pakistanin kanssa uuden strategisen kumppanuuden, EU–Pakistan-toimintasuunnitelman. Viisivuotiseen toimintasuunnitelmaan kuuluu entistä useammin käytävä vuoropuhelu ihmisoikeuksista sekä kansainvälisten yleissopimusten ratifiointi ja tosiasiallinen täytäntöönpano osana strategista poliittista vuoropuhelua.

Vuoden 2011 alussa Islamabadissa surmattiin kaksi korkean tason poliitikkoa. Ääriryhmät surmasivat Punjabin entisen kuvernöörin Salman Taseerin ja entisen vähemmistöministerin Shahbaz Bhattin näiden kannatettua ankarien jumalanpilkkalakien uudistamista sen jälkeen, kun kristitty nainen oli tuomittu kuolemaan jumalanpilkkasta. Surmat saivat Pakistanin yhteiskunnan suvaitsemattomat osat avoimesti kannattamaan Salman Taseerin surmaamista ja juhlimaan tämän murhaa. Korkea edustaja tuomitsi molemmat tapahtumat voimakkaasti, korosti EU:n huolestuneisuutta jumalanpilkkalaeista käytyyn keskusteluun liittyvästä suvaitsemattomuuden ja väkivallan ilmapiiristä ja kehotti Pakistanin viranomaisia huolehtimaan asiaan kantaa ottaneiden suojelusta. EU seurasi Asia Bibin, vuonna 2010 jumalanpilkkasta kuolemaan tuomitun ja tällä hetkellä Punjabissa vankilassa olevan kristityn naisen tapausta ja toi sitä koskevan huolestuneisuutensa viranomaisten tietoon koko vuoden ajan.

Pakistan ratifioi kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja kidutuksen vastaisen yleissopimuksen 4. kesäkuuta 2010 juuri ennen toista EU:n ja Pakistanin huippukokousta. Samaan aikaan Pakistan kuitenkin teki lukuisia yleisvaraumia kyseisiin ihmisoikeussopimuksiin. EU toi tämän jälkeen esiin huolestuneisuutensa sopimukseen tehtyjen varaumien luonteesta ja laajuudesta, koska ne kuuluivat laajimpiin minkään sopimuspuolen tekemiin varaumiin. Euroopan parlamentin vuoden aikana toteuttamat toimet vahvistivat viestiä entisestään. Vastauksena EU:n jatkuvaan kampanjaan Pakistan poisti 16 tekemistään 19:stä varaumasta 14. syyskuuta 2011.

Ihmisoikeuskysymyksiä käsittelevien toimittajien turvallisuus aiheutti vakavaa huolta koko vuoden ajan. Erityisenä huolenaiheena oli arkaluonteisista kysymyksistä, kuten Afganistanin ja Pakistanin taliban-liikkeestä, raportoivan tunnetun toimittajan surmaaminen Pakistanissa. Reaktiona laajaan huoleen EU:n edustusto järjesti 15. heinäkuuta 2011 Islamabadissa paneelikeskustelun, jossa käsiteltiin tiedotusvälineiden turvallisuutta ja turvatoimia ja johon osallistui runsaasti tiedotusvälineiden edustajia. Tilaisuudessa keskusteltiin laajasti konfliktialueilta raportoivien toimittajien koulutus- ja suojelutarpeesta ja siitä, miten harjoittaa tutkivaa journalismia uhattuna, sekä vastuullisen journalismin rajoista.

EU toteutti yhteistyössä Pakistanin kanssa ohjelmaa, jolla lisätään lainvalvontaviranomaisten valmiuksia. Kaikkein poliisin ja syyttäjien kanssa toteutettuun koulutukseen kuului osio ihmisoikeuksien tehokkaasta suojelusta.

EU on laatimassa demokraattisten instituutioiden tukiohjelmaa, johon kuuluu ihmisoikeusosio. Ohjelman yleisenä tavoitteena on tukea demokratisoitumisprosessin lujittamista Pakistanissa vahvistamalla sen demokraattisia instituutioita. Erityisesti pyritään edistämään Pakistanin parlamenttien toiminnan ja tuloksellisuuden parantamista pääasiassa maakuntatasolla. Ihmisoikeusosiossa pyritään tehostamaan ihmisoikeuksien edistämistä ja suojelua maassa auttamalla hallitusta ja kansallisia ihmisoikeusinstituutioita kehittämään valmiuksiaan käsitellä ihmisoikeuskysymyksiä ja täyttää kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteensa.

5.6.15. *Filippiinit*

Saatuaan päätökseen neuvottelut kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta, johon sisältyy vahvoja määräyksiä ihmisoikeuksista, EU ja Filippiinit ryhtyivät käymään keskusteluja ihmisoikeusvuoropuhelun mahdollisesta aloittamisesta. Odottaessaan virallisen vuoropuhelun alkamista EU jatkaa ihmisoikeuskysymysten käsittelyä säännöllisen poliittisen vuoropuhelun puitteissa, viimeksi ylempien virkamiesten kokouksessa joulukuussa 2011, ja yhteyksissään kansalaisyhteiskuntaan ja asiaankuuluviin perustuslaillisiin elimiin.

EU jatkoi tukeaan Mindanaon rauhanprosessille osallistumalla suoraan kansainväliseen tarkkailuryhmään (IMT) ja erityisesti johtamalla sen humanitaarisista asioista, jälleenrakentamisesta ja kehityksestä vastaavaa alaryhmää. Rauhanneuvottelut pääsivät uuteen vauhtiin vuonna 2011.

EU jatkoi teknisen avun antamista laittomien teloitusten ja tahdonvastaisten katoamisten ongelmaan puuttumiseksi. EU:n ja Filippiinien oikeusalan tukiohjelmalla (EPJUST) autettiin Filippiinien yhteiskuntaa (valtion virastoja, asiaankuuluvia perustuslaillisia elimiä ja kansalaisyhteiskuntaa) lopettamaan aktivistien, toimittajien, ammattiyhdistysaktivistien ja maanviljelijöiden edustajien laittomat teloitukset ja tahdonvastaiset katoamiset sekä saamaan niihin syyllistyneet kiinni ja oikeuden eteen. EPJUST-ohjelman päätyttyä heinäkuussa 2011 EU jatkoi tuen antamista uudesta "Oikeutta kaikille" ("Justice for All") -ohjelmasta, jolla pyritään lisäämään oikeuksien haltijoiden mahdollisuuksia käyttää oikeussuojakeinoja ja samalla tehostamaan vastuunkantajien oikeudenkäyttöä, korostaen erityisesti laittomia teloituksia ja tahdonvastaisia katoamisia. EU tuki edelleen myös EIDHR:n kautta lukuisia hankkeita, joiden kohteina olivat esimerkiksi naisten oikeudet, alkuperäiskansat, kidutuksen ehkäiseminen, lapsen oikeudet, ihmisoikeuksien puolustajat, ammattiliitot ja työntekijöiden oikeudet.

EU pani tyytyväisenä merkille Filippiinien ratifioineen Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön elokuussa 2011. Korkea edustaja antoi julkilausuman, jossa onniteltiin Filippiinejä tästä päätöksestä.

5.6.16. *Sri Lanka*

Sri Lankan ihmisoikeustilanne oli vuonna 2011 jatkuvan kansainvälisen huomion kohteena. Esimerkiksi kieliin liittyvien oikeuksien ja ihmiskaupan torjumisen aloilla tapahtuneesta myönteisestä kehityksestä huolimatta hallitus ei toteuttanut politiikkoja eikä toimia, joilla saataisiin ratkaistua eräät vakavat ihmisoikeusongelmat. Suurimpia huolenaiheita ovat katoamiset, laittomat teloitukset, kidutuksen laajamittainen käyttö, pitkät laittomat vankeusajat, oikeudenmukaisen menettelyn estäminen lainsäädännön keinoin sekä hälyttävän yleinen rankaisemattomuus.

Vuonna 2011 EU:n ja Sri Lankan viranomaisten keskustelu ihmisoikeuksista keskeytettiin sen jälkeen, kun GSP+-tariffietuusmyönnytykset oli peruttu vuonna 2010.

Vaikka Sri Lankan hallituksen kanssa ei virallisesti tehty yhteistyötä ihmisoikeuksien alalla, EU:n edustusto Sri Lankassa jatkoi kuitenkin tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden suurlähetystöjen kanssa ihmisoikeusloukkausten säännöllistä seuranta kentällä, myös maan pohjois- ja itäosissa, missä konflikti oli tapahtunut. EU jatkoi tukeaan vaarassa oleville ihmisoikeuksien puolustajille ja toimittajille. EU:n ja jäsenvaltioiden diplomaatit koordinoivat toimensa ja ihmisoikeuksien puolustustyönsä, joihin kuului esimerkiksi ihmisoikeuskysymysten ottamista esiin kansallisten viranomaisten kanssa, laittomasta toiminnasta syytettyjen ihmisoikeuksien puolustajien oikeudenkäyntien seuraamista sekä katoamisia koskevan tutkinnan seuranta. Diplomaatit pitivät säännöllisin väliajoin aihekohtaisia kokouksia sekä vuosikokouksen ihmisoikeuksien puolustajien ja kansalaisyhteiskunnan jäsenten kanssa saadakseen tuoreimmat tiedot tilanteesta kentällä ja pitääkseen yllä yhteyksiä paikallisiin toimijoihin. EU otti ihmisoikeuksien suojeluun liittyviä kysymyksiä esiin myös Sri Lankan EU-suurlähettilään kanssa. Lisäksi EU toi edelleen esiin huolestuneisuutensa Sri Lankan menneistä ja nykyisistä ihmisoikeusloukkauksista monenvälisillä foorumeilla, erityisesti ihmisoikeusneuvostossa, ja kannusti samaan aikaan Sri Lankan hallitusta ryhtymään kyseisiä asioita koskevaan yhteistyöhön YK:n kanssa.

EU:n tukea annettiin valtioista riippumattomien toimijoiden tukemiseen käytettävissä olevista varoista ja EIDHR:stä.

5.6.17. *Thaimaa*

EU lähetti Thaimaahan heinäkuun 2011 parlamenttivaaleja varten vaaliasiantuntijoiden valtuuskunnan, johon kuului kaksi Bangkokista käsin toimivaa vaaliasiantuntijaa. Valtuuskunnan tehtävänä oli analysoida vaaleja demokraattisia vaaleja koskeviin kansainvälisiin normeihin nähden sekä raportoida säännöllisesti EU:n toimielimille ja antaa suosituksia mahdollisiksi parannuksiksi vaaliprosessiin. Thaimaan viranomaiset toimivat hyvässä yhteistyössä valtuuskunnan kanssa, ja loppuraportti lähetettiin ulkoasiainministerille, vaalilautakunnan puheenjohtajalle ja totuus- ja sovintokomission johtajalle.

EU jatkoi sananvapauden tarkkaa seuraamista Thaimaassa. EU tapasi säännöllisesti useita kansalaisyhteiskunnan edustajia ja ihmisoikeuksien puolustajia, jotka olivat huolissaan sananvapauden kaventumisesta, kysymyksen politisoitumisesta, majesteettirikosten määrän merkittävästä lisääntymisestä sekä lakien ankarasta soveltamisesta ja tuomioiden pituudesta äskettäisissä tapauksissa. EU tarkkaili useiden tunnettujen ihmisoikeuksien puolustajien oikeudenkäyntejä, muun muassa Chiranuch Premchaipornin ja Somyot Pruksakasemsukin kuulemisia. Amphon Tangnoppakulin saatua 20 vuoden vankeustuomion marraskuussa 2011 EU antoi EU-maiden paikallisten edustustojen päälliköiden julkilausuman, jossa Thaimaan viranomaisia kehoitettiin "varmistamaan, että oikeusvaltion periaatetta sovelletaan syrjimättömästi ja oikeasuhteisesti sekä kunnioittaen ihmisten perusoikeuksia, myös sananvapautta".

EU rahoitti ihmisoikeuksiin liittyviä hankkeita, joiden aiheina olivat oikeusvaltio ja oikeussuojan saatavuus, maan eteläisimmän osan sovintoprosessi ja pakolaisten oikeudet. Lisäksi EU jatkoi kenttävierailujaan maan eteläisimpään osaan, koillisosaan ja muille alueille. EU seurasi tiiviisti myös Thaimaan ensimmäistä yleistä määräaikaissarviointia (UPR), joka tehtiin lokakuussa 2011 Genevessä, ja kannusti hallitusta hyväksymään ja panemaan täytäntöön mahdollisimman monia UPR-suosituksia. EU ilmaisi samassa yhteydessä tyytyväisyytensä Thaimaan UPR-menettelyssä antamalle sitoumukselle esittää pysyvä vierailukutsu YK:n erityismenettelyille ja olisi erittäin tyytyväinen, jos sananvapautta käsittelevä YK:n erityisraportoiija voisi tehdä virallisen vierailun Thaimaahan.

5.6.18. *Itä-Timor*

Itä-Timor etenee vakaasti demokratian ja ihmisoikeuksien vahvistamisessa, vaikka tilanne on vielä erittäin haasteellinen kyseiselle nuorelle ja vielä hauraalle maalle. Maaliskuussa 2011 Euroopan unioni käynnisti 39 miljoonan euron ohjelman Itä-Timorin tukemiseksi sen tiellä vakaaseen demokratiaan ja kestäväan kehitykseen, erityisesti demokraattisen hallintotavan, maaseutualueiden kehittämisen ja kansalaisyhteiskunnan roolin aloilla. Viimeksi mainitun osalta tavoitteena on vahvistaa verkostojen ja kattojärjestöjen valmiuksia, tukea osallistavaa vuoropuhelua ja yhteistyötä paikallis- ja keskushallinnon elinten ja valtioista riippumattomien toimijoiden välillä sekä lisätä valtioista riippumattomien toimijoiden osallistumista hajautetulla tasolla toteuttamalla asianmukaisia kansalaiskasvatus- ja nuorisotyöllisyystoimia. Apu on tärkeässä asemassa, koska Itä-Timorilla ei ole asianmukaisia valmiuksia puuttua ihmisoikeusloukkauksiin. Ratkaiseva kysymys on vastuuvollisuus menneisyyden ihmisoikeusloukkauksista (Indonesian miehityskauden 1974–1999 aikana ja itsenäisyydestä vuonna 1999 pidetyn kansanäänestyksen jälkeisten väkivaltaisuuksien yhteydessä). EU tuki kyseisiä tapahtumia koskevien kahden raportin laatimista. Raporteista ei ole vielä keskusteltu parlamentissa.

YK:n ihmisoikeusneuvoston Itä-Timorista lokakuussa 2011 tekemässä ensimmäisessä yleisessä määräaikaisselvityksessä, johon suuri määrä EU:n jäsenvaltioita osallistui aktiivisesti, keskeisten suositusten aiheita olivat naiseen ja lapsiin kohdistuvan väkivallan torjuminen, menneisyyden ihmisoikeusloukkausten käsittely ja konfliktin uhrien korvauksista huolehtiminen sekä oikeudellisten instituutioiden vahvistaminen.

5.6.19. Vietnam

EU kannusti vuonna 2011 edelleen Vietnamia siirtymään oikeusvaltioon ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen perustuvaan avoimempaan yhteiskuntaan, käyttäen tähän säännöllistä ihmisoikeusvuoropuheluaan, julkilausumia, virallisia diplomaattisia yhteydenottoja ja teknistä apua.

EU kehotti Vietnamin hallitusta erityisesti poistamaan kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, jonka sopimuspuoli Vietnam on, 19 artiklassa taattujen sananvapauden ja lehdistönvapauden rajoitukset.

EU käytti myös "oikeuskumppanuushankkeen" puitteissa annettua teknistä apua oikeusjärjestelmän nykyaikaistamiseen ja sen ammattimaisuuden lisäämiseen.

EU pani edelleen täytäntöön hankkeita, joilla edistetään ja suojellaan ihmisoikeuksia, myös lapsen oikeuksia, työntekijöiden oikeuksia, vammaisten oikeuksia ja syrjimättömyyttä.

EU ja Vietnam päättivät tarkistaa säännöllisen ihmisoikeusvuoropuhelunsa menettelytapoja ja siirtyä EU-maiden Hanoissa olevien edustustojen päälliköiden johtamasta paikallisesta vuoropuhelusta ihmisoikeusasiantuntijoiden johdolla pääkaupungeissa käytävään vahvistettuun vuoropuheluun. (Huom. Uuden vahvistetun ihmisoikeusvuoropuhelun ensimmäinen kierros pidettiin Hanoissa 12. tammikuuta 2012.)

5.7. Amerikat

5.7.1. Kanada

EU jatkoi yhteistyötään Kanadan kanssa EU:n ja Kanadan (vuonna 2004 sovitun) "kumppanuusohjelman" mukaisesti. Pitkin vuotta jatkuneen yhteydenpitonsa lisäksi EU ja Kanada kävivät kahdenvälisiä ihmisoikeusneuvotteluja Genevessä 17. maaliskuuta 2011. Neuvotteluissa voitiin tarkistaa kansainvälisiä ihmisoikeusalan painopisteitä.

YK:n yleiskokouksessa EU kannatti aktiivisesti Kanadan tukemaa päätöslauselmaa Iranin ihmisoikeustilanteesta. EU kannatti myös Kanadan YK:ssa esittämää aloitetta kansainvälisen tyttöjen päivän perustamiseksi (11. lokakuuta).

5.7.2. Yhdysvallat

EUH:n perustamisjärjestelyjen vuoksi Yhdysvaltojen kanssa ei käyty kahdenvälisiä ihmisoikeusneuvotteluja vuonna 2011. Säännöllistä keskustelua kuitenkin käytiin Yhdysvaltojen hallinnon ja Washingtonissa olevan EU:n edustuston välillä, päämajojen (EUH ja Yhdysvaltojen ulkoasiainministeriö) välillä sekä kummankin osapuolen YK-edustustojen välillä New Yorkissa ja Genevessä. EU edisti ihmisoikeuksista käytävää vuoropuhelua Washingtonissa osallistumalla useisiin ulkoasiainministeriön järjestämiin monenvälisiin kokouksiin ja tiivistämällä yhteyksiään sidosryhmiin, erityisesti valtioista riippumattomiin järjestöihin ja ajatushautomoihin, käsiteltäessä esimerkiksi ihmisoikeuksia arabikevään maissa, uskonnonvapautta, homo-, bi- ja transseksuaalisia henkilöitä, Internetin vapautta ja ihmisoikeuksien puolustajia. Lisäksi edellisvuosien tapaan EU:n ja Yhdysvaltojen monenvälisillä foorumeilla, kuten ihmisoikeusneuvostossa ja YK:n yleiskokouksen kolmannessa komiteassa, harjoittama dynaaminen kumppanuus oli ratkaisevassa asemassa useiden tulosten saavuttamisessa (ks. edellinen jakso). Yhteistyötä täydennettiin terrorismin torjuntaa ja kansainvälistä oikeutta koskevalla vuoropuhelulla ulkoasiainministeriön oikeudellisen neuvonantajan Harold Kohin kanssa.

Kuolemanrangaistus on edelleen EU:lle ensisijainen huolenaihe. Vuonna 2011 teloitettiin 43 henkilöä, mikä on vain hieman vähemmän kuin vuonna 2010 teloitettut 46 henkilöä. Kuolemantuomioiden määrä kuitenkin väheni 104:stä 78:aan vuosien 2010 ja 2011 välillä, ja niiden määrä jäi alle sataan ensimmäistä kertaa sen jälkeen, kun kuolemanrangaistus otettiin uudelleen käyttöön vuonna 1976. Toteutetuista 43 teloituksesta EU puuttui kuuteen tapaukseen suuntaviivojensa mukaisesti. EU antoi joko EU:n edustuston suurlähettilään kautta tai korkean edustajan ja EU:n Etyj-edustuston kautta lukuisia julkilausumia kyseisistä kuudesta tapauksesta, joihin kuuluivat Troy Davis Georgiassa ja Humberto Leal Floridassa.

Lisäksi EU:n vientikielto, joka koskee kaksikäyttöisiä lääkeaineita, joita voidaan käyttää teloituksiin, viivytti useita teloituksia Ohiossa, Kentuckyssa, Arizonassa ja monissa muissa osavaltioissa, koska osavaltioiden ja liittovaltion tuomioistuimissa oli vireillä useita asioita, joissa lääkeaineiden ostaminen ulkomailta teloituksia varten katsottiin laittomaksi. Useiden osavaltioiden oli laadittava teloituksia koskevat lakinsa uudelleen vaihtaakseen tappavissa ruiskeissa käytettävän kolmen lääkeaineen yhdistelmän vaihtoehtoisiin aineisiin, joita voidaan hankkia Yhdysvalloista. Tuomioistuinten käsiteltävänä on edelleen useita muutoksenhakuasioita.

Vuonna 2011 tehdyn gallupkyselyn mukaan vain 61 prosenttia amerikkalaisista kannattaa kuolemanrangaistusta, mikä on vähiten vuoden 1972 jälkeen. Osavaltioiden tasolla asia näyttää saaneen jonkin verran vauhtia, koska useat osavaltiot ovat viime vuosina poistaneet kuolemanrangaistuksen, esimerkiksi Illinois'n osavaltio maaliskuussa 2011. Marraskuussa 2011 Oregonin kuvernööri John Kitzhaber keskeytti täytäntöönpanoa odottavan teloituksen ja ilmoitti, ettei hän aio enää allekirjoittaa kuolemantuomioita virkakaudellaan.

EU myönsi vuonna 2011 EIDHR:n avustuksia kuudelle kansalaisyhteiskunnan järjestölle, muun muassa Yhdysvaltain lakimiesliitolle, jotka kampanjoivat kuolemanrangaistuksen poistamiseksi Yhdysvalloissa. Samalla EU jatkoi omaa kuolemanrangaistuksen vastaista toimintaansa. Erityisesti EU:n Washingtonin-edustuston päällikkö antaa edelleen tarpeen mukaan julkilausumia, joissa vedotaan kuolemanrangaistustapauksiin puuttumista koskevista EU:n suuntaviivoista (2008) vahvistettuihin perusteisiin.

EU:n pyydettyä Yhdysvaltojen hallitusta antamaan lainsäädäntöä, jolla pannaan täytäntöön Kansainvälisen tuomioistuimen "Avena-päätöksenä" tunnettu päätös, hallitus toisti aikovansa antaa tarvittavan täytäntöönpanolainsäädännön heti, kun kongressi saadaan taivuteltua toimimaan. Valitettavasti lainsäädäntöprosessi ei ole tähän mennessä edennyt.

Vuoden 2011 alussa Guantánamo Bayn vankileirin sulkemista koskevassa keskustelussa tapahtui uusi käänne, kun presidentti Obama antoi maaliskuussa 2011 täytäntöönpanomääräyksen, jolla toisaalta otetaan käyttöön pitkäaikaisen vankeuden määräaikainen tarkistamisprosessi ja toisaalta aloitetaan uudelleen sotilaskomissioiden oikeudenkäynnit. Vaikka hallinto vahvisti sitoumuksensa sulkea vankileiri, toteutetuilla toimilla käytännössä tunnustettiin, ettei näin tapahdu lähitulevaisuudessa. EU jatkoi tilanteen seuraamista ja kehotti edelleen sulkemaan vankileirin.

Kongressi hyväksyi joulukuussa 2011 vuoden 2012 NDAA-lain ("National Defence Authorisation Act"), mikä hidasti prosessia entisestään. Paitsi että lakiin sisältyi aiemminkin käytettyjä säännöksiä, jotka vaikeuttavat Guantánamon sulkemista, sillä myös kodifioitiin vuoden 2001 laki sotilaallisen voimankäytön sallimisesta ("Authorisation of the Use of Military Force Act" eli AUMF-laki) sekä terrorismista epäiltyjen ulkomaalaisten pakollinen pitäminen sotilasvankiloissa ja vangitseminen (mahdollisesti) määräämättömäksi ajaksi ilman oikeudenkäyntiä (kyseessä ovat henkilöt, jotka on otettu kiinni vihamielisyyksien yhteydessä ja joita epäillään kuulumisesta tai yhteyksistä al-Qaidaan taikka osallistumisesta Yhdysvaltoihin tai sen liittolaisiin kohdistettujen iskujen suunnitteluun tai toteuttamiseen). EU keskusteli näistä kysymyksistä Yhdysvaltojen hallinnon kanssa.

5.7.3. *Argentiina*

Sotilashallinnon päätyttyä vuonna 1983 ihmisoikeuksien kunnioittaminen on edennyt merkittävästi. Argentiina on ratifioinut useimmat YK:n ja alueelliset ihmisoikeussopimukset ja Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön.

Ratkaisemattomia haasteita on kuitenkin vielä jäljellä, erityisesti vankilaolot, naisiin kohdistuva perheväkivalta ja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet.

Ihmisoikeuskysymykset ovat näkyvä osa EU:n ja Argentiinan kahdenvälistä asialistaa, ja ihmisoikeuksista annettiin EU:n ja Argentiinan yhteinen julkilausuma vuonna 2008. EU:n ja Argentiinan seuraava ihmisoikeusvuoropuhelu pidetään huhtikuussa 2012.

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus, vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet ja alkuperäisväestön ihmisoikeudet olivat EU:n ja Argentiinan ihmisoikeusalan yhteistyön keskeisiä kysymyksiä ja toiminnan kohdealoja. Vuonna 2011 tehty työ vastaa Argentiinalle määriteltyjä painopisteitä, joita ovat esimerkiksi tuki eriarvoisuudesta ja köyhyydestä kärsiville haavoittuville väestöryhmille, naisten oikeudet ja ihmiskauppa, vankilaolot ja takuut sekä rikokset ihmisyyttä vastaan.

Vuonna 2011 toteutettiin lisäksi kaksi EU:n virallista yhteydenottoa, joissa EU:n painopisteet YK:n ihmisoikeusneuvostoa varten annettiin tiedoksi asiasta vastaaville Argentiinan viranomaisille.

5.7.4. *Bolivia*

Vuosi 2011 tullaan Boliviassa muistamaan TIPNIS-vuotena. Riita tien rakentamisesta luonnonsuojelualueen ja alkuperäisväestön asuinalueen (TIPNIS – *Territorio Indigena Parque Natural Isiboro Sécure*) läpi herätti voimakasta vastustusta alkuperäisväestön keskuudessa ja toi selkeästi esiin haasteet kansallisen talouskehityksen sovittamisessa yhteen alkuperäiskansojen oikeuksien kunnioittamisen kanssa. Boliviassa pidettiin vuonna 2011 oikeuslaitoksen vaalit, joissa valittiin tuomarit maan korkeimpiin oikeudellisiin elimiin, muun muassa perustuslakituomioistuimeen ja korkeimpaan oikeuteen. Hallitus piti vaaleja urauurtavana pyrkimyksenä demokratisoida oikeuslaitosta ja edistää sen riippumattomuutta sekä parantaa oikeussuojan saatavuutta. Hylättyjen ja tyhjien äänten ennennäkemättömän suuri määrä oli kuitenkin merkki protestiäänestyksestä, johon TIPNIS-konflikti vaikutti. EU on tärkeä toimija ihmisoikeuksien suojelun ja edistämisen alalla ja käyttää kyseisiin tavoitteisiin pääsemiseksi useita eri välineitä, kuten kehitysyhteistyötä, vakautusvälinettä ja poliittista vuoropuhelua.

5.7.5. *Brasilia*

Ihmisoikeuskysymyksiä koskevaa vuoropuhelua ja tiivistä yhteistyötä Brasilian kanssa jatkettiin vuonna 2011. Yhteisen toimintasuunnitelmansa mukaisesti EU ja Brasilia ovat laatineet "institutionaaliset" puitteet, jotka mahdollistavat säännöllisten kahdenvälisen neuvottelujen käymisen ihmisoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä. Toukokuussa 2011 pidettiin Brasiliassa EU:n ja Brasilian ihmisoikeusvuoropuhelun toinen kokous. Kahdeksan Brasilian alakohtaista ministeriötä osallistui kokoukseen, jonka esityslistalla oli alkuperäiskansoihin, ihmisoikeuksien puolustajiin ja muuttoliikkeeseen liittyviä asioita. Kaksi pientä hanketta rahoitettiin vuonna 2011 alakohtaisten vuoropuhelujen rahoitusvälineestä (DCI:n maakohtaiset määrärahat), toinen niistä ihmisoikeuksien puolustajien suojelua koskevan kansallisen ohjelman tueksi ja toinen ihmiskaupan torjumisen alalla, painottaen naisia ja lapsia. EIDHR:n puitteissa käynnistettiin myös ehdotuspyyntö, jonka määrärahat olivat yhteensä 1,8 miljoonaa euroa. Sen avulla rahoitetaan kansalaisyhteiskunnan aloitteita, joilla torjutaan naisiin, lapsiin, haavoittuviin väestöryhmiin ja ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistuvaa väkivaltaa. Brysselissä 4. lokakuuta 2011 pidetyssä viidennessä EU–Brasilia-huippukokouksessa EU ja Brasilia sitoutuivat vahvistamaan ihmisoikeusalan yhteistyötään monenvälisillä foorumeilla, erityisesti laatimalla yhteisiä aloitteita ihmisoikeusneuvostossa ja kehittämällä kolmen osapuolen yhteistyöaloitteita kiinnostuneiden kehitysmaiden kanssa.

5.7.6. *Chile*

EU:n ja Chilen kattava assosiaatiosopimus toimii perustana erittäin hyvillä kahdenvälisillä suhteilla. Chile ja EU jatkoivat vuonna 2011 yhteistyötään ihmisoikeuksien edistämiseksi maan sisällä, kahden alueen välisesti ja monenvälisillä foorumeilla. EU:n ja Chilen toisessa ihmisoikeusvuoropuhelussa, joka pidettiin Santiagossa tammikuussa 2011, keskusteltiin pääasiassa alkuperäisväestön, naisten ja muuttajien oikeuksista sekä yhteistyöstä YK:n ihmisoikeusneuvoston uudelleenarvioinnissa. Lokakuussa 2011 EU:n ja Chilen kansalaisyhteiskunnan edustajat osallistuivat kahteen ihmisoikeusseminaariin Santiagossa: toinen niistä koski ihmisoikeuksia ja yritysten yhteiskuntavastuuta ja toisessa tarkasteltiin ihmisoikeuksien suojelun institutionaalisia malleja Chilen valmistautuessa perustamaan ihmisoikeussihteeristöä oikeusministeriöön. Ulkoisen apunsa kautta EU tukee edelleen ILO:n yleissopimuksen n:o 169 (alkuperäis- ja heimokansojen oikeudet) täytäntöönpanoa Chilessä ja vuosien 1973–1990 sotilasdiktatuurin muiston vaalimista.

5.7.7. *Kolumbia*

Kolumbian hallitus jatkoi vuonna 2011 presidentti Santosin virkaan astuessaan elokuussa 2010 ilmoittamien kunnianhimoisten aloitteiden toteuttamista. Niillä pyritään parantamaan joitakin Kolumbian sisäisen konfliktin aiheuttamia haavoja ja kohentamaan ihmisoikeustilannetta. Aloitteista keskeisin on korvauksia konfliktin uhreille ja laittomasti haltuun otetun maan palauttamista koskeva laki, jonka nojalla on tarkoitus myöntää korvausta neljälle miljoonalle uhrille. Muita keskeisiä toimenpiteitä ovat parlamentissa esitetty oikeusjärjestelmän uudistus, jolla pyritään muun muassa vähentämään rankaisemattomuutta, uudistamaan vaarassa olevien henkilöiden suojelua koskeva hallituksen järjestelmä sekä hajottamaan huonomaineinen DAS-tiedusteluvirasto (*Departamento Administrativo de Seguridad*).

Santosin hallitus jatkoi myös yhteyksien luomista ihmisoikeuksien puolustajiin, ammattiliittoihin ja kansalaisyhteiskuntaan yleensä ja pani alulle vuoropuheluprosessin, johon kansalaisyhteiskunta ja kansainvälinen yhteisö osallistuvat ja jonka on tarkoitus huipentua joulukuussa 2012 pidettävään kansalliseen ihmisoikeuskonferenssiin, jossa hyväksytään kansallinen ihmisoikeusalan toimintasuunnitelma ja perustetaan kansallinen ihmisoikeuskeskus. Hallituksen toimista huolimatta ihmisoikeuksien puolustajiin, ammattiyhdistysaktivisteihin, maanomistusoikeuksia ajaviin aktivisteihin ja poliittisiin ja yhteiskunnallisiin johtajiin kohdistui edelleen uhkauksia ja hyökkäyksiä, jotka johtuivat muun muassa päättäväisestä vastustuksesta, jota eräät Santosin uudistukset saivat osakseen laittomiin aseellisiin ryhmiin liittyviltä saavutettujen etujen puolustajilta, jotka tekevät vastarintaa lisäämällä väkivallan käyttöä.

EU seurasi tiiviisti Kolumbian ihmisoikeustilannetta ja piti säännöllisesti yhteyttä Kolumbian viranomaisiin eri tasoilla. Hallitus osoitti olevansa valmis keskustelemaan ihmisoikeuskysymyksistä rajoituksetta ja täysin avoimesti kesäkuussa 2011 pidetyssä paikallisen EU–Kolumbia-ihmisoikeusvuoropuhelun viidennessä kokouksessa, johon kaikki alalla toimivat virastot osallistuivat. Kokouksessa keskusteltiin muun muassa rankaisemattomuuden torjumisesta ja uhreja koskevasta uudesta laista. EU pyysi myös tietoja useista yksittäistapauksista, kuten ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistetuista hyökkäyksistä ja uhkailusta. Hallituksen kanssa käymänsä vuoropuhelun lisäksi EU piti yllä läheisiä yhteyksiään kansalaisyhteiskuntaan ja ihmisoikeuksien puolustajiin ja kuuli näitä muun muassa EU:n rahoittamassa kansalaisyhteiskuntaseminaarissa, joka järjestettiin Bogotássa joulukuussa 2011. Lisäksi EU toteutti ihmisoikeuksia tukevia ulkoisen avun ohjelmia, joilla tuettiin rankaisemattomuuden torjuntavalmiuksien lisäämistä, maansisäisten pakolaisten auttamista ja väestön pakkosiirtoja ehkäiseviä toimia sekä apua konfliktin uhreille. EU valmisteli myös pilottiohjelmaa uhreja koskevan lain tueksi.

5.7.8. *Ecuador*

Hallitus joutui vuonna 2011 yhä pahemmin vastakkain yksityisten tiedotusvälineiden kanssa. Näiden katsottiin ajavan vallankumousta vastustavan perinteisen taloudellisen ja poliittisen eliitin etuja. Oikeudenkäynnit eräitä sanomalehtiä ja toimittajia vastaan saattoivat vaikuttaa kielteisesti sananvapauteen ja oikeuslaitoksen riippumattomuuteen Ecuadorissa.

Vakautusvälineestä rahoitettu hanke Ecuadorin pohjoisella, Kolumbian vastaisella rajalla oli vuonna 2011 edelleen meneillään.

Sen päätavoitteina on vahvistaa instituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan valmiuksia selviytyä turvallisuutta koskevasta kriisitilanteesta, tehostaa erittäin haavoittuvien väestöryhmien keskeisten ihmisoikeuksien suojelua sekä kannustaa väestön ja viranomaisten välisiä vuoropuheluprosesseja molemmin puolin rajaa, muun muassa sosiaalisilla ja taloudellisilla rauhanrakennustoimenpiteillä ja edistämällä rauhanomaisia toimintamalleja.

Marraskuussa 2011 käynnistettiin EIDHR:n maakohtaiseen tukijärjestelmään (CBSS) kuuluva ehdotuspyyntö, jonka tarkoituksena oli kannustaa eri toimijoiden koordinoitua ja yhteyksiä edistettäessä ihmisoikeuksia ja sovellettaessa perustuslaillisia takeita, erityisesti perustettaessa oikeudenmukaista ja tehokasta oikeusjärjestelmää sekä kehitettäessä turvallisuuden ja kriisien ehkäisyn alan yhdenmukaisia järjestelmiä.

5.7.9. *El Salvador*

Kesäkuussa 2011 EU:n El Salvadorin edustusto ja kolmen EU:n jäsenvaltion suurlähetystöt järjestivät vierailun pienelle yhteisölliselle radioasemalle, joka oli saanut useita tappouhkauksia. Radioaseman työntekijät kertoivat saaneensa uhkauksia, koska olivat julkisesti vastustaneet kaivostoimintahankkeita Cabañasin departementissa ja tuoneet julki samalla alueella tapahtuneen vaalivilpin. Tiedonkeruuvaltuuskunnan jälkeen pidettiin oikeus- ja turvallisuusministerin kanssa kokous, jossa tätä pyydettiin jatkamaan uhkauksien tutkimista ja antamaan jatkossakin suojelua radioaseman henkilökunnalle.

El Salvadorin hallituksen ja vaaleista huolehtivan paikallisen elimen kanssa allekirjoitettiin sopimus rahoituksesta uudistukselle, jolla vähennetään vuoden 2014 presidentinvaaleista alkaen äänestäjien ja äänestyspaikkojen välimatkoja ja tuetaan sitä kautta demokraattista osallistumista. Hanke on jatkotoimi EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan vuoden 2009 vaalien jälkeen antamille suosituksille.

5.7.10. *Guatemala*

EU seurasi tiiviisti ihmisoikeuskysymyksiä Guatemalassa, erityisesti ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistuvia lisääntyviä hyökkäyksiä ja alkuperäisyhteisöjen pakkohäätöjä mailtaan. Kesäkuussa 2011 EU:n edustusto ja jäsenvaltioiden suurlähetystöt järjestivät ihmisoikeuksien puolustajien vuosikokouksen, jossa vahvistettiin EU:n sitoutuminen ihmisoikeuksien puolustajien suojeluun ja keskusteltiin asiaan liittyvien EU:n suuntaviivojen täytäntöönpanosta. Syyskuussa ja marraskuussa 2011 EU:n jäsenvaltiot osallistuivat presidentinvaalien molempien kierrosten tarkkailuun.

Siirtymäkauden oikeusjärjestelyjen alalla EU:n edustusto osallistui kansainvälisenä tarkkailijana tärkeimpiin kuulemisiin oikeusjutussa, jossa viittiä tällä hetkellä eläkkeellä olevaa armeijan jäsentä syytettiin joukkotuhonnasta ja rikoksista ihmisyyttä vastaan aseellisen konfliktin aikana.

Oikeustapausta (joka oli ensimmäinen lajissaan Latinalaisessa Amerikassa) tuettiin EU:n rahoittamalla hankkeella, jossa annetaan oikeudellista apua uhreille. Kyseinen tapaus ja Dos Erresin joukkomurhasta langetettu tuomio (kolmen armeijan jäsenen ja yhden puolisolitaallisten joukkojen jäsenen tuomitseminen) ovat merkittäviä vaiheita vahvistettaessa Guatemalan oikeusjärjestelmää ja edistettäessä kansallista sovintoprosessia.

EU tuki kuolemanrangaistusta koskevaa hanketta, jolla oli merkittävä osuus sen varmistamisessa, että korkein oikeus muunsi 13 kuolemantuomiota vankeusrangaistuksiksi. Vuoden 2011 lopussa enää yksi henkilö odotti kuolemanrangaistuksensa täytäntöönpanoa, ja hänen tuomiotaan oltiin tarkistamassa.

Lisäksi EU jatkoi vuonna 2011 aktiivista tukeaan Guatemalan kansainvälisen rankaisematta jättämisen vastaisen komitean (CICIG) toimeksiannolle ja tunnusti tällä tavoin CICIG:n tärkeän tehtävän salaisten ryhmien hajottamisessa ja oikeus- ja turvallisuusalan lainsäädäntöuudistusten edistämisessä.

5.7.11. Honduras

Kansalliset ja kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt raportoivat vuonna 2011 edelleen ihmisoikeusloukkauksista erityisesti toimittajia, homo-, bi- ja transseksuaaliryhmiä, naisia, ihmisoikeuksien puolustajia ja maanviljelijöitä kohtaan.

Ihmisoikeudet hallitsivat edelleen kahdenvälisen suhteiden poliittista asialistaa ja olivat keskeisenä aiheena Hondurasin hallituksen kanssa pidetyssä korkean tason vuoropuhelussa Brysselissä kesäkuussa 2011. EU seuraa tiiviisti Hondurasin ihmisoikeustilannetta ja ilmaisi yhdessä maassa olevien EU-maiden edustustojen päälliköiden kanssa antamassaan paikallisessa julkilausumassa olevansa syvästi huolissaan murhista, hyökkäyksistä ja uhkailusta, joita toimittajiin ja tiedotusvälineisiin Hondurasissa kohdistuu, ja tuomitsevana ne voimakkaasti ja toivovansa, etteivät nämä rikokset ja uhkaukset jää rankaisematta.

EU jatkoi vuonna 2011 tukeaan totuus- ja sovintokomission ja sen seurantamekanismin (*Unidad de seguimiento a las recomendaciones de la Comisión Verdad y Reconciliación – USICVR*) työlle sekä kansalliselle ihmisoikeuksien suojelu- ja edistämisyhteiskunnalle vakautusvälineestä rahoitetun ohjelman kautta. Hondurasin kansalaisyhteiskunnalle EIDHR:stä antamansa jatkuvan tuen lisäksi EU hyväksyi vuonna 2011 myös uuden hankkeen, jolla tuetaan uutta oikeus- ja ihmisoikeusministeriötä sen pyrkiessä parantamaan hallintotapaa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista Hondurasissa lujittamalla oikeusvaltiota, vahvistamalla valtiollisia instituutioita ja määrittelemällä alan lainsäädäntökehys. Hankkeella autetaan Hondurasin hallitusta laatimaan kansallinen ihmisoikeuspolitiikka ja toimintasuunnitelma ja toteuttamaan niitä sekä soveltamaan kansainvälisten järjestöjen ihmisoikeuksista antamia suosituksia (erityisesti Hondurasin hallituksen vuoden 2010 yleisessä määräaika-arvioinnissa hyväksymiä suosituksia).

Maanomistuskiihkeitä johtavat edelleen väkivaltaisuuksiin, ja Bajo Aguanin tilanne on erityisen huolestuttava.

5.7.12. *Meksiko*

EU jatkoi vuonna 2011 Meksikon kanssa käymäänsä rakentavaa vuoropuhelua ihmisoikeuksista, sekä sisäisistä että monenvälisistä kysymyksistä.

Maaliskuussa 2011 EU ja Meksiko pitivät Brysselissä vuotuisen korkean tason vuoropuhelunsa kahdenvälisistä ihmisoikeuskysymyksistä. EU toi esiin huolestuneisuutensa Meksikon vaikeasta ihmisoikeustilanteesta, varsinkin lisääntyvästä väkivallasta ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumisesta. Meksiko esitteli edistymistään rikosoikeusjärjestelmänsä ja sotilasoikeutensa uudistamisessa sekä ihmisoikeuksien puolustajien ja toimittajien suojelumekanismien perustamisessa.

Ihmisoikeuksista keskusteltiin myös EU:n ja Meksikon sekakomitean 11. kokouksessa. Meksiko esitteli tärkeimpiä viimeaikaisia tapahtumia, kuten perustuslakiuudistusta, jolla kansainväliset ihmisoikeusnormit sisällytetään maan oikeusjärjestykseen, ja korkeimman oikeuden päätöstä, jolla poistetaan sotilastuomioistuinten toimivalta kaikissa ihmisoikeusloukkaustapauksissa. Meksiko ja EU päättivät jatkaa ihmisoikeusalan yhteistyötään, mihin sisältyy erityisesti tuki hyväksyttyjen uudistusten toteuttamiselle.

EU:n edustusto ja jäsenvaltioiden suurlähetystöt Meksikossa pyrkivät vuonna 2011 jatkuvasti panemaan täytäntöön EU:n ihmisoikeussuuntaviivoja, erityisesti ihmisoikeuksien puolustajien suojelun alalla. Ne antoivat kaksi paikallista julkilausumaa keskeisistä kysymyksistä ja lähettivät tiedonkeruuvaltuuskunnan Baja Californian, Chihuahuan, Coahuilan, Guerreron, Nuevo Leonin, Oaxacan ja Tabascon osavaltioihin.

Lisäksi viisi Euroopan parlamentin jäsentä (ihmisoikeuksien alivaliokunnasta) vieraili Meksikossa (Méxicossa ja Oaxacassa) tarkastellakseen maan ihmisoikeustilannetta. Vierailun aikana pidettiin kokouksia Meksikon viranomaisten, valtioista riippumattomien järjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien, kansallisen ihmisoikeuskomission sekä kongressin kanssa. Niissä käsiteltiin pääasiassa rankaisemattomuutta, ihmisoikeuksien puolustajien ja toimittajien tilannetta, sotilaiden käyttöä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ja oikeuslaitoksen uudistusta.

EU ja Meksiko koordinoivat vuonna 2011 tiiviisti toimiaan monenvälisissä ihmisoikeuskysymyksissä. Ne kävivät säännöllisiä neuvotteluja, erityisesti Genevessä. Ne noudattivat samanlaisia kantoja lähes kaikissa ihmisoikeuskysymyksissä ja -tilanteissa ihmisoikeusneuvostossa ja YK:n yleiskokouksessa.

5.7.13. *Nicaragua*

EU:n Nicaraguaa koskevaa asialistaa ihmisoikeuksien ja demokratian alalla hallitsivat vuonna 2011 pidetyt vaalit. EU lähetti täysipainoisen vaalitarkkailuvaltuuskunnan tarkkailemaan 6. marraskuuta 2011 pidettyjä yleisiä vaaleja. Valtuuskunnan loppuraportissa todettiin, että demokratian normeja noudatettiin entistä huonommin ja että vaaliprosessissa ei läheskään saavutettu demokraattisten vaalien olennaisia edellytyksiä, erityisesti edellytystä, jonka mukaan vaaliviranomaisen on hallinnoitava prosessia puolueettomasti ja avoimesti. Viranomaisille annettuja suosituksia koko vaaliprosessin parantamiseksi tullaan pitämään EU:n Nicaraguan kanssa käymän vuoropuhelun painopisteenä.

5.7.14. *Paraguay*

Vuosi 2011 oli Paraguayssa ihmisoikeuksien edistämisen ja suojelun kannalta merkittävä. Ensimmäisen vuosipuoliskon aikana maa oli ensimmäistä kertaa YK:n ihmisoikeusneuvoston yleisen määräaikaisarvioinnin (UPR) kohteena. Hallitus vahvisti äskettäin perustettua toimeenpanovaltaa käyttävien elinten ihmisoikeusverkostoa, johon kuuluu 22 instituutiota ja ministeriötä. Joulukuussa 2011 hallitus julkisti ehdotuksen kansalliseksi ihmisoikeussuunnitelmaksi. EU seurasi kyseistä mielenkiintoista kehitystä tarkoin ja osallistui EIDHR:n kautta neljän hankkeen rahoitukseen yli 900 000 eurolla. Hankkeiden erityisiä kohdealoja olivat 1) haavoittuvien tai syrjäytyneiden lasten oikeuksien suojelu, 2) oikeussuojakeinojen saatavuuden lisääminen Paraguayn oikeuslaitoksen työntekijöiden keskuudessa, 3) alkuperäiskansoihin kuuluvien työntekijöiden oikeuksien edistäminen ja suojelu Chacon alueella ja 4) tuki paikallisille ihmisoikeusverkostoille niiden hallituksen kanssa käymän vuoropuhelun tehostamiseksi.

Viimeksi mainittuun toimeen kuului myös instituutioiden kehittämistä koskeva osio, jossa annettiin ihmisoikeuskoulutusta toimeenpanovallan käyttäjien ihmisoikeusverkoston henkilöstölle. Ennen vuoden 2011 loppua käynnistettiin uusi EIDHR:n ehdotuspyyntö, jonka määrärahat olivat 600 000 euroa. Niin ikään EIDHR:n tuella toteutetulla "kidutuskartta" -hankkeella tuettiin merkittäväällä tavalla toimia kidutuksen ja huonon kohtelun kitkemiseksi, koska sillä autettiin hallitusta ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjä panemaan täytäntöön kidutusta käsittelevän YK:n erityisraportoin suositusta, kiinnittäen erityistä huomiota kidutuksen ehkäisemistä koskevan kansallisen mekanismin perustamiseen. Lisäksi EU rahoitti "MIEUX Migration EU Xpertise" -ohjelmasta kaksi toimea (yhden Mercosurin puolesta ja toisen Paraguayhin kohdennetun), jotka koskivat muun muassa muuttajien oikeuksia. EU osarahoitti myös MEVES-hankkeen, jolla perustettiin Paraguayhin kaikkien aikojen ensimmäinen virtuaalinen historiallisen muistin museo, jonka kautta levitetään totuus- ja oikeuskomission raporttia Stroessnerin diktatuurista (<http://www.meves.org.py/>).

5.7.15. Suriname

Surinamen tasavallalle tehtiin toukokuussa 2011 YK:n yleinen määräaikaissarviointi (UPR). Valtiolle annettiin vuorovaikutteisen vuoropuhelun aikana 91 suositusta, joista joitakin hyväksyttiin ja joitakin muita lykättiin, koska niitä oli vielä tarkasteltava lisää kansallisesti. Maa hyväksyi suosituksen panna täytäntöön ihmisoikeuskomitean suositukset asettamalla syytteeseen ja tarvittaessa tuomitsemalla joulukuun 1982 laittomiin teloituksiin ja vuoden 1986 Moiwanan verilöylyyn syyllistyneet henkilöt.

Entisen hallituksen vuonna 2007 aloittama oikeudenkäynti (elokuussa 2010 valittua) nykyistä presidenttiä Desiré Boutersea ja 24:ää muuta henkilöä vastaan poliittisten vastustajien 30 vuotta sitten tapahtuneen surmaamisen johdosta (niin kutsuttu "joulukuun 1982 murhien" oikeudenkäynti) jatkui vuonna 2011 hitaaseen tahtiinsa.

5.7.16. Peru

Perussa pidettiin vuonna 2011 yleiset vaalit. Presidentinvaalien toiselle kierrokselle lähetetyn EU:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan mukaan prosessi oli avoin ja vaalit sujuivat rauhallisesti ja hyvässä järjestyksessä. Se korosti myös vaalien hallintoelimen puolueettomuutta ja ammattimaisuutta. EU keskusteli Perun kanssa kahdenvälisen poliittisen vuoropuhelun puitteissa erityisesti sosiaalisista konflikteista ja alkuperäisväestön kuulemisprosessista. Hallituksen kanssa käymänsä vuoropuhelun lisäksi EU piti edelleen yllä läheisiä yhteyksiä kansalaisyhteiskuntaan ja ihmisoikeuksien puolustajiin. Ulkoisen apunsa kautta EU tuki köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumista ja edisti varsinkin haavoittuvimpien väestöryhmien (naisten, lasten ja alkuperäisväestön) ihmisoikeuksia. Tukeakseen totuus- ja sovintokomission suositusten täytäntöönpanoa EU osarahoitti 80- ja 90-lukujen poliittiseen väkivaltaan liittyvän muistopaikkahankkeen.

5.7.17. Uruguay

Uruguay on täysin sitoutunut ihmisoikeuksien suojeluun sekä kotimaassa että kansainvälisesti, mitä osoittaa esimerkiksi sen toimiminen YK:n ihmisoikeusneuvoston puheenjohtajana kesäkuusta 2011 alkaen. Joitakin haasteita on kuitenkin jäljellä. Uruguayn vankilajärjestelmään liittyy vakava ongelma, jossa yhdistyvät vankien liian suuri määrä – noin 9570 vankia vuoden 2011 lopussa – ja ala-arvoiset vankilaolot. Kidutusta käsittelevän YK:n erityisraportoijan tehtyä maahan virallisen vierailun vuonna 2009 Uruguay pyysi kansainvälistä apua ongelman ratkaisemiseen. Lokakuussa 2011 EU aloitti virallisesti Uruguayn viranomaisten ja muiden tuenantajien kanssa toteutettavan hankkeen, jolla tuetaan Uruguayn rikosoikeus- ja vankilajärjestelmien uudistamista, jotta parannettaisiin vankien elämänlaatua ja helpotettaisiin heidän uudelleensopeuttamistaan yhteiskuntaan ja työelämään. Muita huolta aiheuttavia aloja, joita EU seuraa tiiviisti ja tukee EIDHR-hankkeiden avulla, ovat perheväkivalta, laiton kauppa, kansalaisten turvallisuus ja ihmisoikeudet.

5.7.18. Venezuela

EU:n ja Venezuelan suhteiden kaikkia mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty. Keskustelussa on joitakin osin vaikeuksia, ja yhteyksiä viranomaisiin ei ole niin usein kuin olisi toivottavaa. Neuvoston ryhmä hyväksyi vuonna 2011 EUH:n aloitteen, jolla pyrittiin syventämään suhteita. EU pyrkii sen yhteydessä säännöllisesti ottamaan ihmisoikeuskysymykset esiin yhteyksissään Venezuelan viranomaisiin.

EU rahoittaa EIDHR:stä hankkeita, joilla pyritään muun muassa edistämään ihmisoikeuksia koskevaa seurantaa ja raportointia, lehdistönvapautta, lasten oikeuksia ja hiv/aids-tartunnan saaneiden henkilöiden oikeuksia. EU tukee myös UNHCR:n kautta toimia, joilla parannetaan pakolaisaseman määrittämisprosessia. Hanke on johtanut myönteisiin tuloksiin. EU on huolissaan äskettäisestä lainsäädännöstä, joka saattaa rajoittaa yhdistymisvapautta ja kansainvälisten yhteistyörahastojen tukea Venezuelan kansalaisyhteiskunnan järjestöille.

5.7.19. *Kuuba*

Heinäkuussa 2010 katolisen kirkon ja Espanjan välityksellä aloitettu poliittisten vankien vapauttaminen saatiin päätökseen maaliskuussa 2011. Sen aikana vapautettiin 126 poliittista vankia, mukaan lukien kaikki vuonna 2003 vangitut mielipidevangit. Monet heistä joutuivat kuitenkin valitettavasti lähtemään maasta ja asettautumaan ulkomaille vastoin tahtoaan. Vaikka vankien vapauttaminen onkin yleisesti ottaen myönteinen asia, EU on edelleen huolissaan tilapäisten pidätysten ajoittaisesta lisääntymisestä ja ihmisoikeuksien puolustajien jatkuvasta häirinnästä sekä yleisemmin sananvapauden, yhdistymisvapauden ja kokoontumisvapauden rajoittamisesta maassa. Asia tuotiin toistuvasti Kuuban viranomaisten tietoon.

Toisaalta Kuuba on osoittanut edistyneensä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien alalla, muun muassa huolehtimalla koulutuksesta ja terveydenhuollosta sekä torjumalla rotuun, sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää. Kuuba on myös ratifioinut viisi yhdeksästä tärkeimmästä YK:n ihmisoikeussopimuksesta. Se on allekirjoittanut kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, mutta ei vielä ratifioinut niitä.

Brysselissä järjestettiin 23. helmikuuta 2011 EU:n ja Kuuban poliittisen vuoropuhelun kokous, jossa keskusteltiin perusteellisesti Kuuban ihmisoikeustilanteesta. Muiden maiden tavoin ihmisoikeudet ovat edelleen keskeisellä sijalla EU:n ja Kuuban poliittisessa vuoropuhelussa. Ulkoasiainneuvoston 25. lokakuuta 2010 aloittamaa EU:n ja Kuuban suhteiden tulevien mahdollisuuksien tarkastelua jatkettiin. Myös tässä yhteydessä maan ihmisoikeustilanteen tuleva kehittyminen on keskeisen tärkeää.

5.7.20. *Dominikaaninen tasavalta*

Ihmisoikeusalalla pantiin merkille edistymistä vuonna 2011, mutta ongelmia on vielä jäljellä. Vuoden 2010 perustuslailla tehtiin monia demokraattisia parannuksia, joista joitakin ei ole vielä pantu täytäntöön (oikeusasiamies, kansalaisten lainsäädäntöaloitteet), mutta siihen sisältyi myös joitakin hyvin ongelmallisia kohtia, erityisesti muuttoliikkeen ja kansalaisuusosoikeuksien osalta. Lisäksi perustuslaissa kielletään abortti kaikissa olosuhteissa, vaikka maassa esiintyy runsaasti teiniraskauksia, raiskauksia ja sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa.

Dominikaaninen tasavalta on allekirjoittanut useimmat ihmisoikeuksia koskevat kansainväliset yleissopimukset, ja lait ovat yleensä edistyksellisiä (poikkeustapauksia lukuun ottamatta). Todellisuudessa on kuitenkin vielä ratkaisematta vakavia ongelmia, jotka koskevat sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa, lisääntymisoikeuksia, poliisin harjoittamaa väkivaltaa (laittomia teloituksia) ja haitilaisiin maahanmuuttajiin ja heidän jälkeläisiinsä kohdistuvaa syrjintää. Kansalaisyhteiskunta on laadultaan vaihteleva, mutta sen järjestöjen harjoittamaa tiedotustoimintaa EU:n yhteistyön jatkuvalla tuella on syytä korostaa. Vuonna 2011 hyväksytty EU:n ihmisoikeusstrategia tulee ohjaamaan asiaan liittyviä EU:n toimia.

5.7.21. *Haiti*

EU jatkoi tukeaan ihmisoikeuksien vahvistamiselle Haitissa rahoittamalla EIDHR:n CBSS-ohjelmasta kolme uutta hanketta naisten ja lasten oikeuksien suojelun alalla. EU:n tukea vaaliprosessille jatkettiin vuonna 2011 rahoittamalla vakautusvälineestä OAS:n vaalitarkkailuvaltuuskunta ja lähettämällä kuusi EU:n vaaliasiantuntijaa. EU avusti asianomaisia jäsenvaltioitaan niiden laatiessa Haitia koskevaa ensimmäistä yleistä määräaikaissarviointia YK:n ihmisoikeusneuvostossa Genevessä lokakuussa 2011. Lisäksi laadittiin Haitia koskeva EU:n ihmisoikeusstrategia, jota tarkasteltiin neuvoston asiaankuuluvissa työryhmissä sen hyväksymiseksi. Haitin demokratian vahvistamisen osalta Madridin klubi toteutti korkean tason neuvontahankkeen, joka rahoitettiin vakautusvälineestä ja jolla pyrittiin edistämään yhteistyökykyisempää asennetta Haitin demokraattisissa instituutioissa ja määrittelemään yhteisiä lainsäädäntötavoitteita.

5.7.22. *Jamaika*

EU piti edelleen säännöllisesti yhteyttä hallitukseen ihmisoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä ja erityisesti vuonna 2011 tehdyn YK:n yleisen määräaikaissarvioinnin (UPR) jatkotoimiin liittyen. Kokouksia pidettiin myös ihmisoikeuksien puolustajien kanssa, mukaan lukien yleisiä ihmisoikeusasioita ja oikeussuojan saatavuutta ajavat valtioista riippumattomat järjestöt sekä homo-, bi- ja transseksuaalien tukijärjestöt.

Vuonna 2011 hyväksytyssä Jamaikan ihmisoikeuksia koskevassa maakohtaisessa strategia-asiakirjassa luetellut EU:n painopistealat vastaavat YK:n UPR-menettelyssä ja YK:n ihmisoikeusneuvoston raportissa määriteltyjä painopisteitä. Niitä ovat muun muassa väitetyt laittomat teloitukset, valtion virkamiesten väärinkäytökset, kuolemanrangaistus, homo-, bi- ja transseksuaalivähemmistöjen kohtelu, vankilaolot sekä naisten ja lasten asema ja kohtelu Jamaikan yhteiskunnassa.

EU:n budjettitukiohjelmat on kohdennettu turvallisuuspalvelujen valvontavirastoihin, ihmisoikeuskoulutukseen ja keskeisiä ihmisoikeuskysymyksiä koskevaan lainsäädäntöön. EIDHR:n ohjelmalla tuetaan myös valtioista riippumattomia järjestöjä, jotka tiedottavat ihmisoikeusasioista ja avustavat ihmisoikeusloukkauksien uhreja.

6. EUROOPAN PARLAMENTIN TOIMINTA IHMISOIKEUKSIEN ALALLA

Ihmisoikeuksien ja demokratian periaatteiden edistäminen koko maailmassa on edelleen tärkeä osa Euroopan parlamentin työtä. Kyseinen ensisijainen tehtävä on moniulotteinen. Vuonna 2011 ihmisoikeusloukkauksista keskusteltiin täysistunnoissa, niitä käsiteltiin useissa parlamentin päätöslauselmissa ja valiokuntien mietinnöissä tuotiin säännöllisesti esiin ihmisoikeuskysymyksiä. Parlamenttien välisistä suhteista vastaavat valtuuskunnat hyväksyivät uudet suuntaviivat, joiden mukaan ihmisoikeuskysymykset otetaan esiin niiden kokoontuessa keskustelukumppaniensa kanssa. Euroopan parlamentin puhemies Jerzy Buzek piti ihmisoikeusasioita olennaisena osana työtään. Edward McMillan-Scott jatkoi ihmisoikeuksista vastaavana varapuhemiehenä. Puhemies Buzek antoi vuoden aikana yli 150 ihmisoikeuksiin liittyvää julkilausumaa ja puhetta. Saharov-verkoston konferenssin avajaistilaisuudessa 23. marraskuuta 2011 hän totesi: "Me Euroopan parlamentissa uskomme, että perusvapauksia ovat paitsi oikeus elämään ja fyysiseen koskemattomuuteen, myös sananvapaus, lehdistönvapaus, uskonnonvapaus ja mielipiteenvapaus. Ilman näitä vapauksia on vain sortoa ja harvainvaltaa."

Euroopan parlamentti pyrkii myös **valtavirtaistamaan ihmisoikeudet** työssään noudattaen näin perussopimuksia, joissa yleismaailmalliset ihmisoikeudet ja demokratia julistetaan unionin perusarvoiksi ja unionin ulkoisen toiminnan keskeisiksi periaatteiksi ja tavoitteiksi.

Ihmisoikeuskysymyksistä keskustellaan ulkoasiainvaliokunnassa (AFET) sen käsitellessä parlamentin mietintöjä tai erilaisia kansainvälisiä sopimuksia, joihin sisältyy ihmisoikeuslausekkeita. Kaupallisia ja kauppasopimuksia, joihin sisältyy ihmisoikeuslausekkeita, käsitellään kansainvälisen kaupan valiokunnassa (INTA).

Kehitysyhteistyövaliokunta (DEVE) ja naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunta (FEMM) käsittelevät niin ikään säännöllisesti EU:n ulkosuhteiden ihmisoikeusnäkökohtia omilla toimialoillaan. AFET- ja DEVE-valiokuntien puheenjohtajat ovat puheenjohtajina myös vaalikoordinoitiryhmässä, joka koordinoi parlamentin vaalitarkkailutoimintaa.

Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) on perusoikeusalan keskeinen toimija Euroopan unionissa, ja se vastaa merkittävällä tavalla EU:n sisäisten politiikkojen ulkoisista näkökohdista esimerkiksi muuttoliike- ja turvapaikkapolitiikoissa. Perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioden valiokunnassa (AFCO) ja oikeudellisten asioiden valiokunnassa (JURI) käsitellään perussopimukseen liittyviä ja oikeudellisia kysymyksiä, muun muassa EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, millä on seurauksia myös EU:n ulkosuhteiden kannalta.

Vuonna 2011 Euroopan parlamentin jäsenet valvoivat täysistunnoissa, valiokunnissa, valtuuskunnissa ja työryhmissä komission, neuvoston ja EUH:n ihmisoikeusalan työtä. EU:n **ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja** puhui täysistunnoissa YTPP-asioista, muun muassa ihmisoikeuksista ja demokratiatuesta. EUH:n ja komission edustajat osallistuivat säännöllisin väliajoin ihmisoikeuksien alivaliokunnan kokouksiin. **Neuvoston ihmisoikeustyöryhmän** (COHOM) uusi pysyvä puheenjohtaja Engelbert Theuermann osallistui keskusteluun ihmisoikeuksien alivaliokunnan kokouksissa, ja alivaliokunnan puheenjohtaja kutsuttiin vastaavasti ihmisoikeustyöryhmän kokouksiin.

Parlamentti seurasi tarkoin myös demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevan eurooppalaisen rahoitusvälineen (EIDHR) avulla eri puolilla maailmaa toteutettuja toimia. EIDHR on eräs tärkeimmistä EU:n arvojen edistämistävälineistä. Tarkastellessaan EIDHR:n vuotuista toimintaohjelmaa 2011 EP ilmaisi toistuvasti toiveen, että se voisi osallistua enemmän välineen painopisteiden määrittelyyn. **EIDHR-työryhmä**, jota johti alivaliokunnan puheenjohtaja, jatkoi työskentelyään vuonna 2011 ja kokoontui komission yksiköiden kanssa keskustellakseen vuotuisista toimintasuunnitelmista, joilla väline pannaan täytäntöön.

Euroopan parlamentin työssä ihmisoikeuksia maailmassa käsitellään erityisesti ulkoasiainvaliokunnan **ihmisoikeuksien alivaliokunnassa** (DROI), jonka puheenjohtajana toimi Heidi Hautala ja syyskuusta 2011 alkaen Barbara Lochbihler. Lissabonin sopimuksen tultua voimaan alivaliokunta lujitti läheisiä työskentelysuhteitaan Euroopan ulkosuhdehallinnon, muiden EU:n toimielinten ja valtioista riippumattomien ihmisoikeusjärjestöjen kanssa.

Ihmisoikeuksien alivaliokunta seuraa myös EUH:n kolmansien maiden kanssa käymiä ihmisoikeusvuoropuheluja ja -neuvotteluja niitä ennen ja niiden jälkeen pidettävien suljettujen tiedotustilaisuuksien avulla.

Laajamittaista **YK:n ihmisoikeustoiminnan seurantaa** toteutettiin kutsumalla ihmisoikeuksien alivaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan kokouksiin YK:n erityisedustajia ja neuvonantajia, muun muassa Irania käsittelevä erityisraportoija ja kansanmurhan estämistä käsittelevä YK:n pääsihteerin erityisneuvonantaja. Ihmisoikeudet ja demokratiatuki olivat myös YK:n yleiskokoukseen lähetetyn, ulkoasiainvaliokunnan ja ihmisoikeuksien alivaliokunnan yhdessä johtaman valtuuskunnan asialistalla.

Ihmisoikeuksien alivaliokunta myös järjesti useita omia valtuuskuntavierailuja tai osallistui sellaisiin. Alivaliokunnan vuosiohjelmaan kuului jälleen valtuuskunta YK:n ihmisoikeusneuvoston kevätistuntoon. Ennen vierailua parlamentti hyväksyi päätöslauselman ihmisoikeusneuvostosta ja vuonna 2011 suoritetusta tarkistusprosessista.

Euroopan neuvosto oli tärkeä kumppani monissa ihmisoikeusasioissa. Yhteistyötä tehtiin parlamentaarisen yleiskokouksen (PACE) komiteoiden ja jäsenten kanssa. Ihmisoikeuksien alivaliokunta kävi keskustelua myös Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Thomas Hammarbergin kanssa. EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen oli yksi Euroopan parlamentin tärkeimmistä ihmisoikeustoimista vuonna 2011 ja EP:n ja Euroopan neuvoston yhteisen mielenkiinnon kohde. Alivaliokunta keskusteli myös Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen oikeudellisten asioiden ja ihmisoikeuksien komitean esittelijän Dick Martyn kanssa.

Ulkoasiainvaliokunnan ja ihmisoikeuksien alivaliokunnan marraskuussa järjestämässä keskustelussa Lamberto Zannierin, Etyjin pääsihteerin, kanssa voitiin korostaa **Etyjin** inhimillisen ulottuvuuden sitoumusten merkittävyyttä ihmisoikeuksien kannalta.

Vuonna 2011 hyväksymissään valiokunta-aloitteisissa **mietinnöissä** Euroopan parlamentti tarkasteli eri mahdollisuuksia suojella ja tukea ihmisoikeuksia ja demokratiaa. Parlamentti hyväksyi valiokunta-aloitteisen mietinnön perusteella 7. heinäkuuta 2011 päätöslauselman **demokratiakehitystä edistävästä EU:n ulkopoliitikasta**. Mietinnön mukaan EU:n roolia "pehmeän vallan käyttäjänä" kansainvälisessä järjestelmässä voidaan vahvistaa vain, jos ihmisoikeuksien suojeleminen on sille todellinen prioriteetti sen kolmansia maita koskevassa politiikassa, ja siinä ehdotetaan mahdollisia ratkaisuja demokratiatukea koskevan lähestymistavan johdonmukaistamiseksi EU:n ulkopoliitikassa kohdennettujen strategioiden pohjalta. Parlamentti ilmaisi myös tyytyväisyytensä komission ja korkean edustajan päätökseen tukea **eurooppalaisen demokratiarahaston** perustamista joustavaksi välineeksi, jolla tuetaan demokraattisia muutoksia ei-demokraattisissa maissa ja demokratiaan siirtymässä olevissa maissa.

Euroopan parlamentti on vahvasti ja johdonmukaisesti tukenut Kansainvälistä rikostuomioistuinta. Marraskuussa 2011 parlamentti hyväksyi päätöslauselman **EU:n tuesta Kansainväliselle rikostuomioistuimelle**. Päätöslauselmassa korostetaan tarvetta lisätä rikostuomioistuimen tukemista poliittisen ja diplomaattisen toiminnan kautta. Siinä suhtaudutaan myönteisesti EU:n tarkistettuun toimintasuunnitelmaan ja kannustetaan neuvoston puheenjohtajavaltiota yhdessä komission, EUH:n ja jäsenvaltioiden kanssa ottamaan toimintasuunnitelman täytäntöönpanon yhdeksi painopistealaksi.

Vuotta 2011 leimasivat historialliset **tapahtumat Pohjois-Afrikassa, Lähi-idässä ja Persianlahden maissa**. Euroopan parlamentti seurasi tiiviisti arabikevään tapahtumia kiinnittäen runsaasti huomiota ihmisoikeuksiin ja demokratiaan. Parlamentin toimiin kuului kuulemisia, valtuuskuntavierailuja ja vaalitarkkailuvaltuuskunta Tunisiaan. Niihin liittyi läheisesti prosessi, jossa Euroopan parlamentti valvoi Euroopan naapuruuspolitiikan uudelleentarkastelua. Huhtikuussa 2011 parlamentti hyväksyi panoksenaan uudelleentarkasteluun kaksi erillistä päätöslauselmaa, joista toinen koski eteläistä ulottuvuutta ja toinen itäistä ulottuvuutta.

Euroopan naapuruuspolitiikan uudelleentarkastelusta 14. joulukuuta 2011 hyväksymässään päätöslauselmassa Euroopan parlamentti antoi vahvan tukensa komission ja korkean edustajan esittämälle uudelle lähestymistavalle, joka perustuu "enemmällä enemmän" -periaatteeseen ja jokaiselle kumppanimaalle erikseen tarkasti määriteltyihin kriteereihin sekä arviointikelpoisiin ja säännöllisesti seurattaviin vertailuarvoihin.

Osana **kansainvälisistä sopimuksista käytävien neuvottelujen seuranta** parlamentti antoi suosituksia neuvotteluille, jotka koskevat EU:n puitesopimusta Libyan kanssa ja EU:n assosiaatiosopimuksia Moldovan tasavallan, Ukrainan ja Georgian kanssa.

Parlamentti hyväksyi **seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä** päätöslauselman, jossa se toisti olevansa huolissaan seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvista lukuisista ihmisoikeusrikkomuksista ja laajalle levinneestä syrjinnästä sekä EU:ssa että sen ulkopuolella.

Parlamentti kiinnitti edelleen huomiota **ihmisoikeuksien puolustajien** rooliin jatkotoimena vuoden 2010 mietinnölle. Ihmisoikeuksien alivaliokunta laati julkilausumia ja kirjeitä saadakseen vapautettua tunnetun syyrialaisen ihmisoikeusasianajajan Haytham Al-Malehin, joka lopulta vapautettiin vankilasta. Euroopan parlamentti jatkoi yhteydenpitoa Saharov-palkittuun burmalaiseen demokratiajohtajaan Aung San Suu Kyihin, jolta saatiin vuonna 2011 kaksi videoitua viestiä. Parlamentti pani merkille Sergei Magnitskin (Venäjä), Ales Bjeljatskin (Valko-Venäjä) ja David Katon (Uganda) tapaukset, jotka olivat karu muistutus riskeistä, joita rohkeat ihmisoikeuksien puolustajat edelleen kohtaavat.

Euroopan parlamentin vuosittaista mietintöä maailman ihmisoikeustilanteesta ja EU:n ihmisoikeuspolitiikasta alettiin laatia vuonna 2011 parlamentin jäsenen Richard Howittin toimiessa esittelijänä. Mietinnössä tarkastellaan EU:n eri ihmisoikeusalan toimijoiden ja politiikkojen roolia.

Vuoden 2011 **Saharov-mielipiteenvapauspalkinnon** saivat viisi arabikevättä edustavaa aktivistia, jotka myötävaikuttivat arabimaailman historiallisiin muutoksiin: Asmaa Mahfouz (Egypti), Ahmed al-Zubair Ahmed al-Senussi (Libya), Razan Zaitouneh (Syyria), Ali Farzat (Syyria) sekä edesmennyt Mohamed Bouazizi (Tunisia).

Euroopan parlamentti on jakanut mielipiteenvapauden Saharov-palkinnon joka vuosi vuodesta 1988 henkilöille, jotka ovat tulleet tunnetuiksi sananvapauden, demokratian, oikeusvaltion ja suvaitsevaisuuden puolustajina.

Vuonna 2011 perustettiin myös **Saharov-verkosto**, jonka kautta Saharov-palkinnon saaneet voivat jakaa kokemuksiaan ihmisoikeuksien puolustajina ja vaihtaa parhaita käytäntöjä. Useimmat aikaisemmat palkinnonsaajat osallistuivat Saharov-verkoston korkean tason tapahtumaan, jota parlamentin puhemies isännöi marraskuussa 2011. Ihmisoikeuskonferenssilla ja julkisella Saharov-keskustelulla 2011 naisten roolista siirtymäprosessissa tuettiin ihmisoikeuksien puolesta taistelevia ihmisiä koko maailmassa. Saharov-palkituista olivat läsnä Hauwa Ibrahim, Wei Jingsheng, Salih Mahmoud Osman, Aleksandr Milinkevitš, Toimittajat ilman rajoja, Zhanna Litvina (Valko-Venäjän journalistiliitto), Taslima Nasreen, Salima Ghezali, Leyla Zana, Naiset valkoisissa (Damas de blanco) ja Oslobodjenje. Aung San Suu Kyi lähetti konferenssiin videoidun viestin. Aiemmat Saharov-palkitut antoivat erittäin myönteisen arvion palkinnosta ja sen myötävaikutuksesta heidän taistelunsa maailmanlaajuiseen näkyvyyteen ja uskottavuuteen.

Euroopan parlamentti jatkoi myös kuukausittain käymiään keskusteluja ihmisoikeuksien rikkomistapauksia, demokratiaa ja oikeusvaltiota koskevista kiireellisistä asioista. Vuonna 2011 parlamentti hyväksyi yhteensä 53 ihmisoikeuspäätöslauselmaa (ks. liite 1).

Valtuuskuntien puheenjohtajakokous hyväksyi huhtikuussa 2011 uudet suuntaviivat Euroopan parlamentin valtuuskunnille ihmisoikeuskysymysten ottamisesta huomioon Euroopan parlamentin valtuuskuntien ja monenvälisten edustajakokousten kaikissa vierailuissa ja kokouksissa. "Erityisissä suuntaviivoissa kolmansissa maissa vierailevien Euroopan parlamentin jäsenten ihmisoikeus- ja demokratiatoimista" kannustetaan kaikkia Euroopan parlamentin valtuuskuntia käsittelemään ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä yhteyksissään viranomaisiin ja tapaamaan ihmisoikeuksien puolustajia.

Muita Euroopan parlamentin **valtuuskuntia, joihin ihmisoikeuksien alivaliokunta osallistui vuonna 2011**, olivat ad hoc -valtuuskunta Tunisiaan yhdessä ulkoasiainvaliokunnan kanssa ja parlamentin pysyvä valtuuskunta Maghreb-maihin. Ihmisoikeuksien alivaliokunnan valtuuskunta Hondurasiin ja Meksikoon teki erittäin intensiivisen ja korkeatasoisen vierailun molempiin maihin. Alivaliokunnan puheenjohtaja osallistui myös vierailuun, jonka ulkoasiainvaliokunta teki Keski-Aasiaan EU:n ja Turkmenistanin kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen neuvottelujen yhteydessä.

Ihmisoikeuksien alivaliokunnassa järjestettiin vuonna 2011 seuraavat **kuulemiset** (eräät niistä yhteistyössä muiden valiokuntien tai valtuuskuntien kanssa):

- oikeus veteen ja viemäröintiin
- kastijärjestelmään perustuva syrjintä Etelä-Aasiassa
- demokratiatuki
- vähemmistöt ja edustuksettomat väestöryhmät
- lehdistönvapaus ja toimittajien suojelu aseellisissa konflikteissa
- kansainvälinen päivä kidutuksen uhrien puolesta
- EU:n tuki ICC:lle: haasteiden ratkaiseminen ja vaikeuksien voittaminen
- ihmisoikeudet Kaakkois-Aasiassa, erityisesti Indonesiassa

- turkmeenien ihmisoikeustilanne Irakissa
- ihmisoikeudet Kiinassa, erityisesti ihmisoikeuksien puolustajien tilanne
- homo-, bi-, trans- ja interseksuaalisten henkilöiden ihmisoikeudet maailmassa
- Venäjän ja Pohjois-Kaukasian ihmisoikeustilanne
- ihmisoikeudet Turkissa komission seuraavaa edistymiskertomusta silmällä pitäen
- homo-, bi- ja transseksuaalisten henkilöiden ja romanien oikeudet Länsi-Balkanilla
- ihmisoikeudet Kiinassa ja Euroopan unionin rooli
- ihmisoikeuksien puolustajia koskevan mietinnön jatkotoimet.

Tämän lisäksi parlamentin jäsenillä oli erilaisissa tilaisuuksissa mahdollisuus keskustella eri maiden tilanteista tai horisontaalisista painopisteistä EUH:n, ulkopuolisten asiantuntijoiden, suurlähettiläiden ja kansainvälisten järjestöjen edustajien sekä kansallisten, alueellisten ja kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen kanssa.

Alivaliokunnan ihmisoikeustyön täydentämiseksi parlamentin ulkoasioiden politiikkayksikkö tukee sitä laatimalla tilannekatsauksia ja muuta taustamateriaalia tai tilaamalla ulkopuolisia tutkimuksia. Vuonna 2011 ihmisoikeuksien alivaliokunnassa laadittiin ja esiteltiin seuraavat tutkimukset, joilla on merkitystä ihmisoikeuksia koskevan ulkopolitiikan kannalta:

- Euroopan unioni ja YK:n ihmisoikeusneuvoston uudelleenarviointi
- EU:n ihmisoikeuspolitiikka Venäjää kohtaan
- työpaja kidutuksesta ja salaisista vangitsemisista: YK:n näkökulma ja EU:n rooli
- muuttoliikepolitiikkojen vaikutukset ihmisoikeuksiin Euroopan naapurialueilla
- ihmisoikeudet itäisen kumppanuuden maissa
- ihmisoikeuksia koskevat vertailukohdat EU:n ulkoisissa politiikoissa
- oikeusasiamiesten keskinäinen tuki itäisen kumppanuuden maissa.

Parlamentin pysyvät valtuuskunnat pitävät jatkuvasti yllä suhteita maihin tai alueellisiin elimiin. Valtuuskuntien vierailut ovat tärkeä tilaisuus käydä välitöntä keskustelua parlamenttien jäsenten, valtion virkamiesten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa kolmansissa maissa. Valtuuskuntien kokouksiin Brysselissä ja Strasbourgissa osallistuu säännöllisesti asianomaisten maiden suurlähettiläitä, EUH:n edustajia, valtioista riippumattomia järjestöjä ja muita keskustelukumppaneita, ja kokouksissa käsitellään säännöllisesti ihmisoikeuskysymyksiä (esimerkiksi Iranin ja Kiinan tapauksissa). Valtuuskuntien puheenjohtajat lähettävät usein kirjeitä (yleensä asianomaisten maan suurlähettiläälle) ja antavat julkilausumia erityisistä ihmisoikeusloukkauksista.

Euroopan parlamentti on yhteydessä myös koko maailman parlamentteihin parlamenttien välisen yhteistyönsä ja yhteisten parlamentaaristen edustajakokousten kautta. Euroopan parlamentin jäsenet ja kolmansien maiden parlamenttien jäsenet kokoontuvat edustajakokouksiin keskustelemaan yhteisistä haasteista, kuten ihmisoikeus- ja demokratiakysymyksistä. Vakiintuneita yhteisiä parlamentaarisia edustajakokouksia ovat esimerkiksi Välimeren unionin parlamentaarinen edustajakokous, EU:n ja Latinalaisen Amerikan parlamentaarinen edustajakokous sekä AKT:n ja EU:n yhteinen parlamentaarinen edustajakokous. Vuonna 2011 perustettiin Euronestin parlamentaarinen edustajakokous, johon kuuluu erityinen poliittisten asioiden, ihmisoikeus- ja demokratiavaliokunta sekä sosiaali-, kulttuuri-, koulutus- ja kansalaisyhteiskuntavaliokunta, parlamentaarisen ulottuvuuden antamiseksi EU:n itäisen kumppanuuden aloitteelle.

Välimeren unionin parlamentaariseen edustajakokoukseen osallistuu Euroopan parlamentin jäseniä ja parlamenttien jäseniä EU:sta ja niistä Välimeren maista, jotka kuuluvat Euro–Välimeri-kumppanuuteen, esimerkiksi Algeriasta, miehitetyltä palestiinalaisalueelta, Egyptistä, Jordaniasta, Israelista, Libanonista, Marokosta, Syyriasta, Tunisiasta ja Turkista. Välimeren unionin seitsemäs parlamentaarinen edustajakokous pidettiin Roomassa 3. ja 4. maaliskuuta 2011, ja siinä keskusteltiin eteläisen Välimeren maiden poliittisista tapahtumista. Edustajakokouksen poliittisten asioiden, ihmisoikeus- ja turvallisuusvaliokunta vastaa ihmisoikeuskysymyksistä.

EU:n ja Latinalaisen Amerikan parlamentaarisen edustajakokouksen viides sääntömääräinen täysistunto pidettiin Montevideossa Uruguayssa 18. ja 19. toukokuuta 2011. Edustajakokouksen sisällä ihmisoikeuksia käsittelee poliittisten asioiden, turvallisuus- ja ihmisoikeusvaliokunta.

AKT:n ja EU:n yhteiseen parlamentaariseen edustajakokoukseen kuuluu Euroopan parlamentin jäseniä ja Cotonoun sopimuksen allekirjoittaneiden Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden (AKT-maiden) vaaleilla valittuja edustajia. Merkittävänä osana yhteisen parlamentaarisen edustajakokouksen työtä on edistää ihmisoikeuksia, demokratiaa ja ihmiskunnan yhteisiä arvoja, mikä on johtanut yhteisten sitoumusten antamiseen YK:n konferensseissa. Ihmisoikeuksien osalta Budapestissä (16.–18. toukokuuta 2011) pidetyssä 21. istunnossa hyväksyttiin päätöslauselma demokratian tulevaisuuden haasteista ja perustuslaillisen järjestyksen noudattamisesta AKT- ja EU-maissa.

Euronestin parlamentaarisen edustajakokouksen perustava kokous pidettiin 3. toukokuuta 2011 Brysselissä. Sen avasi Euroopan parlamentin puhemies Jerzy Buzek, joka totesi, että itäisten kumppanimaiden demokraattisia uudistusprosesseja on tehostettava. Ensimmäinen sääntömääräinen istunto pidettiin 14. ja 15. syyskuuta 2011 Strasbourgissa sen jälkeen, kun edustajakokouksen neljä valiokuntaa, myös poliittisten asioiden, ihmisoikeus- ja demokratiavalioikunta, olivat kokoontuneet.

Tämän lisäksi vuonna 2011 pidettiin useita parlamenttien välisiä kokouksia, joissa ihmisoikeudet olivat tärkeällä sijalla. Ihmisoikeuksien alivaliokunta järjesti 11. lokakuuta 2011 yhdessä kehitysyhteistyövaliokunnan kanssa parlamenttien välisen valiokuntakokouksen kansallisten parlamenttien kanssa ihmisoikeuksia koskevasta ehdollisuudesta kehitysyhteistyöpolitiikassa. Kyseessä oli ensimmäinen Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen järjestetty täysipainoinen parlamenttien välinen kokous, jonka aiheena oli ihmisoikeuksien ja kehityksen välinen yhteys. Euroopan parlamentin jäsenet ja kansallisten parlamenttien jäsenet keskustelivat pääasiassa siitä, onko ihmisoikeuksia koskeva ehdollisuus este köyhyyden vähentämiselle ja miten tuloksellista se voi olla tilanteessa, jossa tuenantajia on useita.

Vaalitarkkailutoiminta on osoitus Euroopan parlamentin sitoutumisesta tukemaan demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kehittämistä ja lujittamista. Euroopan parlamentin jäsenet osallistuvat joko Euroopan unionin vaalitarkkailuvaltuuskuntiin tai kansainvälisiin vaalitarkkailuvaltuuskuntiin. Jälkimmäisessä tapauksessa Euroopan parlamentin valtuuskunta osallistuu toimintaan vaalitarkkailuvaltuuskunnan toimeksiannon puitteissa ja koordinoi työnsä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) sekä Etyjin, Euroopan neuvoston ja Pohjois-Atlantin liiton (Nato) parlamentaaristen yleiskokousten kanssa.

EP:n vaalikoordinointiryhmä vastaa EP:n vaalitarkkailutoiminnan yleisestä järjestämisestä. Vaalikoordinointiryhmä toimi vuonna 2011 ensimmäistä kertaa uudessa neuvoa-antavassa tehtävässään korkean edustajan ja varapuheenjohtajan Catherine Ashtonin tukena muodostettaessa ja suunniteltaessa EU:n vaalitarkkailuvaltuuskuntia. Vaalikoordinointiryhmällä oli myös tärkeä tehtävä nimitettäessä Euroopan parlamentin jäseniä EU:n päävaalitarkkailijoiksi EU:n vaalitarkkailuvaltuuskuntiin.

EP osallistui vuonna 2011 seuraaviin vaalitarkkailuvaltuuskuntiin:

Kosovo	parlamenttivaalit (uusi kierros kolmessa kunnassa)	9.1.2011
Sudan	Etelä-Sudanin kansanäänestys	9.–17.1.2011
Tšad	parlamenttivaalit	13.2.2011
Uganda	yleiset vaalit	18.2.2011
Nigeria	presidentinvaalit	16.4.2011
Peru	presidentinvaalit	5.6.2011
Sambia	yleiset vaalit	20.9.2011
Tunisia	perustuslakia säätävä kokous	23.10.2011
Kirgisia	presidentinvaalit	30.10.2011
Nicaragua	yleiset vaalit	6.11.2011
Kongon demokraattinen tasavalta	presidentinvaalit	28.11.2011

Albanian toukokuun 2011 paikallisvaalien merkittävyyden vuoksi Euroopan parlamentti päätti lisäksi lähettää poikkeuksellisesti ad hoc -valtuuskunnan seuraamaan vaaliprosessia vaalien aikana.

Parlamentit ovat toimivan demokratian olennaisia osia, ja demokratian vallitessa ihmisoikeuksia todennäköisimmin kunnioitetaan ja vaalitaan aktiivisesti. **Parlamentaarista demokratiaa edistävä toimisto (OPPD)** toimii Euroopan parlamentissa, ja sen tavoitteena on antaa parlamenttien kehittämistukea uusille ja kehittyville demokratioille. OPPD:n tukea myönnetään kolmansien maiden parlamentaarisille elimille, niiden jäsenille ja niiden virkamiehille. OPPD tarjoaa instituutioiden kehittämistä, räätälöityjä tukiohjelmia, vertaistukea sekä vaalitarkkailuvaltuuskuntien kokemusten vaihtoa ja seuranta, jotta demokratiakehitykseen annettava tuki laajennettaisiin koko vaalisykliin.

OPPD järjesti vuonna 2011 vierailun Euroopan parlamenttiin laajalle ryhmälle egyptiläisiä poliittisia aktivisteja, jotka edustivat laaja-alaisesti eri poliittisia puolueita, ryhmiä ja presidenttiehdokkaita. OPPD:n demokratiaa koskevan stipendiohjelman kumppaneita olivat muun muassa Mercosurin ja Keski-Amerikan parlamentin (PARLACEN) parlamentaariset edustajakokoukset sekä Chilen (edustajahuone), Armenian, Ghanan, Mauritanian ja Togon parlamentit. OPPD tuki demokratioiden yhteisön parlamentaarista foorumia antamalla aktiivisesti neuvontaa ja järjestämällä Brysselissä kokouksen sekä osallistumalla foorumin kokouksiin Tbilisissä, Vilnassa ja Washingtonissa. Vuonna 2011 OPPD järjesti myös yhdessä NDI-järjestön (National Democratic Institute for International Affairs) kanssa demokratiatukea koskevan yhteistyön tehostamisesta käytävän transatlanttisen vuoropuhelun korkean tason kokouksen.

Lisätäkseen synergiaa ja johdonmukaisuutta ihmisoikeusosalalla toimivien Euroopan parlamentin eri valiokuntien ja yksiköiden työskentelyssä **EU:n ihmisoikeuspolitiikkaa käsittelevä työryhmä**, johon kuuluu Euroopan parlamentin eri osastojen henkilöstöä, kokoontui säännöllisesti vuoden aikana.

Tarve ja halu lujittaa Euroopan parlamentin toimintaa ihmisoikeuksien ja demokratian edistämisen alalla johti uuden demokratiatuen osaston perustamiseen Euroopan parlamentin ulkoasioiden pääosastoon. Uuden osaston on tarkoitus aloittaa työnsä vuonna 2012.

7. LYHENNELUETTELO

AA	Association Agreement
AFCO	Constitutional Affairs Committee
AFET	Committee on Foreign Affairs
AMISOM	African Union Mission in Somalia
APRM	African Peer Review Mechanism
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
ASEM	Asia-Europe Meeting
ATP	Anti-Terrorism Proclamation
AU	African Union
BICI	Independent Commission of Inquiry
BiH	Bosnia and Herzegovina
CAT	Convention against Torture
CBSS	Country-Based Support Schemes under the EIDHR
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
CEDEAO	
CEDEF	convention internationale sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes
CENIT	national Electoral Commission

CEPOL	
CFSP	Common Foreign Security Policy
CHT	Chittagong Hill Tracts
CICIG	International Commission Against Impunity in Guatemala
CoE	Council of Europe
COHOM	Council Human Rights Working Group
COREPER	
CPT	Committee for the Prevention of Torture
CRPD	UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities
CSDP	Common Security and Defence Policy
CSO	Civil Society Organisation
CSR	Corporate Social Responsibility
CSW	Commission on the Status of Women
CVJR	Truth, Justice and Reconciliation Commission
DAS	Departamento Administrativo de Seguridad
DCFTA	Deep and Comprehensive Free Trade Area
DCI	Development Cooperation Instrument
DCI	Dialogues Facility Fund
DDPA	Durban Declaration and Programme of Action
DEVE	Committee on Development
DPRK	Democratic People's Republic of Korea
DRC	Democratic Republic of Congo
DROI	Human Rights Subcommittee of the European Parliament
EA	Electoral assistance
EaP	Eastern Partnership
EASO	European Asylum Support Office
EC	European Commission

ECCC	Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
ECCC	Extraordinary Chambers in the Court of Cambodia
ECG	Election Coordination Group
ECG	Election Coordination Group
ECHR	European Convention on Human Rights
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
EDF	European Development Fund
EED	European Endowment for Democracy
EEM	Election expert missions
EIB	European Investment Bank
EIDHR	European Initiative for Democracy and Human Rights
EMB	electoral management bodies
EMRIP	Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples
ENI	European Neighbourhood Instrument
ENP	European Neighbourhood Policy
ENPI	European Neighbourhood and Partnership Instrument
EOM	Election observation missions
EP	European Parliament
EPJUST	EU-Philippines Justice Support Programme
EU MS	EU Member States
EUD	EU Delegation
EUJUST LEX	Integrated Rule of Law Mission for Iraq
EUMM	EU Monitoring Mission
EUPM	EU Police Mission
EUPOL	European Union Police Mission in Afghanistan

EUPOL COPPS	European Union Police Mission for the Palestinian Territories
EURA	EU Readmission Agreement
EUREMA	EU Relocation from Malta
EURODAC	system for comparing fingerprints of asylum seekers and some categories of illegal immigrants
EUROJUST	European Union's Judicial Cooperation Unit
EUROPOL	law enforcement agency of the European Union
EUSR	EU Special Representative
EUTM	European Union military mission to contribute to the training of security forces
FAC	Foreign Affairs Council
FED	Fonds européen de développement
FEMM	Women's Rights and Gender Equality Committee
FfGE	Financing for Gender Equality
FICs	Forum Island Countries
FIDH	Fédération internationale des ligues des droits de l'Homme
FoE	freedom of expression
FoRB	freedom of thought, conscience and religion or belief
FRONTEX	EU Agency promoting, coordinating and developing European border management
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
GAMM	Global Approach to Migration and Mobility
GCC	Gulf Cooperation Council
GCTF	Global Counter-Terrorism Forum

GNU	Government of National Unity
GoE	Government of Ethiopia
GRULAC	UN Group of Latin America and Caribbean Countries
GSP	EU's Generalised System of Preferences
HIV	Human immunodeficiency virus
HOMs	EU Heads of Missions
HR	High Representative
HR VP	High Representative Vice-President
HRC	UN Human Rights Council
HRDO	Human Rights Defender's Office
HRDs	Human Rights Defenders
ICC	International Criminal Court
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination
ICHR	Independent Commission for Human Rights
ICT	information and communication technology
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IDPs	Internally Displaced Persons
IHL	international humanitarian law
ILO	International Labour Organisation

IMT	International Monitoring Team
INEC	Independent National Electoral Committee
INGO	International nongovernmental organisation
INTA	Committee on International Trade
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance
ISAF	International Security Assistance Force
ITC-ILO	International Training Centre of the ILO
JA	Council Joint Actions
JURI	Legal Affairs Committee
JWF	Angola-EU Joint Way Forward
LAS	League of Arab States
LGBT	Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender
LGBTI	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex
LIBE	Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs
MDG	Millennium Development Goals
MENA	Middle East and North Africa
MEP	Member of the European Parliament
MERCOSUR	Common Market of the South
MFF	Multiannual Financial Framework
NDC	National Dialogue Committee
NDI	National Democratic Institute for International Affair

NGO	Nongovernmental organisation
NSA	Non-State Actors
NSF	Somali National Security Forces
NSS	National Security Service
NTC	National Transitional Council
OAS	Organisation of American States
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OFA	Ohrid Framework Agreement
OHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights
OIC	Organisation of Islamic Cooperation
OMCT	Organisation Mondiale Contre la Torture
OPCAT	Optional Protocol to the Convention against Torture
OPPD	Office for the Promotion of Parliamentary Democracy
oPt	Occupied Palestinian Territory
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
OSCE PA	Parliamentary Assemblies of the Organisation for Security and Co-operation in Europe

PA	Palestinian Authority
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PARLACEN	Parlamento Centroamericano
PCA	Partnership and Cooperation Agreement
PCA	Partnership and Cooperation Agreement
PCNA	Post-Crisis Needs Assessment
PDO	Public Defenders Office
PMSC	private military and security companies
PSWG	Peace Support Working Group
RCCR	Royal Committee on Constitutional Review
RTG	Royal Thai Government
SAA	Stabilisation and Association Agreement
SADC	Southern African Development Community
SAF	Sudan Armed Forces
SAP	Stabilisation and Association Process
SPLA	Sudan People's Liberation Army
SPRING	Support to Partnership, Reform and Inclusive Growth Programme
SPT	UN Subcommittee on Prevention of Torture
SRT	Special Rapporteur on Torture
TAIEX	Technical Assistance and Information Exchange Instrument
TDCA	Trade Cooperation and Development Agreements
TIPNIS	Territorio Indigena Parque Natural Isiboro Sécure
US	United States of America
UAE	United Arab Emirates
UfM	Union for the Mediterranean
UN	United Nations
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan

UNAMID	United Nations-African Union Mission in Darfur
UNCAT	United Nations Convention against Torture
UNDP	United Nations Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
UNGA	United Nations General Assembly
UNGP	United Nations Guiding Principle
UNHCR	UN Refugee Agency
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNMIS	United Nations Missions in Sudan
UNSCR	United Nations Security Council Resolution
UPR	Universal Periodic Review
USA	United States of America
USICVR	Unidad de seguimiento a las recomendaciones de la Comisión Verdad y Reconciliación
WCAR	World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance

LIITE 1 - PLEDGES MADE TO THE 31ST INTERNATIONAL CONFERENCE OF THE RED CROSS AND RED CRESCENT, GENEVA, 28 NOVEMBER TO 1 DECEMBER 2011.

For the years 2012-2015, we, the European Union and its Member States (Austria, Belgium, Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, United Kingdom), hereby pledge:

1. Missing persons

The EU and its Member States are concerned by the enforced disappearance of persons during armed conflicts and by the profound humanitarian consequences borne by families of missing persons in these circumstances.

The EU Member States therefore pledge:

- to consider ratifying the 2006 Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance;
- to consider adopting other measures aiming at avoiding enforced disappearances, such as those included in the model law suggested by the ICRC;
- to support mechanisms to investigate effectively and resolve the cases of missing persons in several regions of the world;
- to encourage processes acknowledging the rights and needs of families of missing persons and aiming at adjusting national legislation and programmes to meet these needs.

2. International Criminal Court

The EU and its Member States consider that those who have committed serious crimes of concern to the international community, including war crimes, crimes against humanity or the crime of genocide should be brought to justice.

In line with their efforts to fight impunity, the EU and its Member States pledge:

- to continue to promote the universality and preserve the integrity of the Rome Statute;
- to include the fight against impunity for the most serious crimes of international concern as one of the shared values of the EU and its partners through the insertion of provisions concerning the ICC and international justice into EU agreements with third parties;
- to continue their support to the Court, civil society and to third States interested in receiving assistance in order to become party to the Rome Statute or to implement it;

3. International Humanitarian Law Instruments

The EU and its Member States are convinced that national implementation and enforcement of international humanitarian law and other relevant legal instruments which have an impact on international humanitarian law are of great importance and fall under States' responsibilities.

In line with the EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law, the EU Member States pledge:

- to work towards further participation in the principal international humanitarian law instruments and other relevant legal instruments which have an impact on international humanitarian law by considering ratification of the following instruments to which they are not yet all party, namely:

Additional Protocol III to the Geneva Conventions;

The Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its First and Second Protocols;

The Optional Protocol to the UN Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict;

The Ottawa Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines;

Protocol II, as amended on 3 May 1996, and Protocol V to the 1980 Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects;

The Convention on the prohibition of military use of environmental modification techniques.

In order to improve implementation of international humanitarian law at the national level the EU and its Member States pledge:

- to support States in their efforts to adopt relevant national legislation pertinent to their international humanitarian law obligations;

to support the existing international humanitarian law mechanisms and to envisage, if deemed relevant, making use of the services of the International Humanitarian Fact-Finding Commission constituted under Article 90 of Additional Protocol I.

4. Promotion and dissemination of international humanitarian law

The EU and its Member States underline that proper training in, and dissemination of, international humanitarian law is required to ensure better compliance with international humanitarian law in time of armed conflict.

In line with the EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law and the 2007 European Consensus on Humanitarian Aid, the EU and its Member States pledge:

- to pursue their efforts in promoting dissemination and training in international humanitarian law in third countries, including in peacetime, in particular to national authorities, armed non-state actors and humanitarian actors.

The EU Member States pledge:

- to continue their efforts in promoting dissemination and training in international humanitarian law inside the EU, in particular to military and civilian personnel, involved in crisis management operations.

5. Fundamental Procedural and other Guarantees

The EU and its Member States reaffirm their determination to respect fundamental procedural guarantees for all persons detained in relation to an armed conflict as enshrined in the applicable rules of international humanitarian law and/or international human rights law.

The EU and its Member States therefore pledge to promote respect of fundamental procedural guarantees through a wide range of measures including:

- Training for staff participating in EU military and civilian crisis management operations in fundamental procedural guarantees.

- Endeavouring to ensure implementation of those standards by third parties involved in EU operations.
- Supporting dissemination and training sessions on implementation of fundamental procedural guarantees.
- Recalling the importance of respecting fundamental procedural guarantees in dialogue with other States.

6. Anti-Personnel Landmines, Cluster Munitions, Improvised Explosive Devices and

Explosive Remnants of War

The EU and its Member States are concerned by the threats posed by anti-personnel landmines, cluster munitions, improvised explosive devices and explosive remnants of war.

The EU Member States therefore pledge:

- to advocate as appropriate in support of international instruments seeking to address humanitarian hazards of explosive remnants of war, cluster munitions, improvised explosive devices and anti personnel landmines;
- to encourage as appropriate States Parties to the Anti-Personnel Mine Ban Convention and the Convention on Cluster Munitions to make timely reports in accordance with the relevant provisions of these treaties.

Joint pledge by EU Member States and National Red Cross Societies

1 Strengthening international humanitarian law through the adoption of an effective Arms Trade Treaty

The European Union Member States and their National Red Cross Societies, noting the utility of the 2008 EU Common Position defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment and related EU instruments, are concerned that the widespread availability of weapons facilitates violations of international humanitarian law, and hampers the provision of assistance to victims of armed conflict, and are convinced of the relevance of promoting and further strengthening the regulatory framework governing transfers of conventional arms.

In line with the updated EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law and the relevant Council Conclusions, the European Union Member States, with support from their respective National Red Cross Societies, therefore pledge:

- to engage in an exchange of information, to the extent considered appropriate and pertinent by the European Union Member States, on the negotiation in 2012 of a strong and robust Arms Trade Treaty with the highest possible legally binding standards which would prevent conventional weapons from being used to violate international humanitarian law.

LIITE 2 – VUONNA 2011 ANNETUT IHMISOIKEUSPÄÄTÖSLAUSELMAT

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla – kiireellinen keskustelu tai päätöslauselmat

Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta – päätöslauselmat julkilausumista

Euroopan parlamentin työjärjestys, 48 artikla – valiokunta-aloitteinen menettely

1. Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. tammikuuta 2011 Pakistanista ja erityisesti kuvernööri Salmaan Taseerin murhasta

2011/2522(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

2. Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. tammikuuta 2011 Iranista ja Nasrin Sotoudehin tapauksesta

2011/2524(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

3. Euroopan parlamentin päätöslauselma 19. tammikuuta 2011 Haitin tilanteesta vuosi maanjäristyksen jälkeen: humanitaarinen apu ja jälleenrakennus

2010/3018(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta

4. Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. tammikuuta 2011 kristittyjen tilanteesta ja uskonnonvapaudesta

2011/2521(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta

- 5. Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. tammikuuta 2011 Brasiliasta: Cesare Battistin luovuttaminen**
2011/2523(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 6. Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. tammikuuta 2011 Valko-Venäjän tilanteesta**
2011/2514(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 7. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. helmikuuta 2011 Jemenistä: nuorten rikoksenteekijöiden vaino, erityisesti Muhammed Taher Thabet Samoumin tapaus**
2011/2572(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 8. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. helmikuuta 2011 Thaimaan ja Kambodžan välisistä rajaselkkauksista**
2011/2571(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 9. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. helmikuuta 2011 Ugandasta: David Katon surmaaminen**
2011/2573(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 10. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. helmikuuta 2011 oikeusvaltioperiaatteesta Venäjällä**
2011/2515(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta

11. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. helmikuuta 2011 Egyptin tilanteesta
2011/2555(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta

12. Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2011 YK:n ihmisoikeusneuvoston 16. istunnon ensisijaisista tavoitteista ja vuoden 2011 arvioinnista

2011/2570(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta

13. Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2011 Pakistanista ja erityisesti Shahbaz Bhattin murhasta

2011/2612(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

14. Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2011 eteläisistä naapurimaista ja erityisesti Libyasta

2011/2616(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta

15. Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2011 Kashgarin tilanteesta ja kulttuuriperinnöstä (Xinjiangin uiguurien autonominen alue, Kiina)

2011/2614(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

16. Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2011 EU:n Iranin-strategiasta
2010/2050(INI)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 48 artikla

- 17. Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2011 Valko-Venäjistä (erityisesti Ales Mihalevitšin ja Natalia Radinan tapaukset)**
2011/2613(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 18. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. huhtikuuta 2011 Zimbabwesta**
2011/2658(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 19. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. huhtikuuta 2011 Tiibetin pakolaishallituksen vaalien kieltämisestä Nepalissa**
2011/2657(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 20. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. huhtikuuta 2011 Syyrian, Bahrainin ja Jemenin tilanteesta**
2011/2645(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 21. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. huhtikuuta 2011 Norsunluurannikon tilanteesta**
2011/2656(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 22. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. huhtikuuta 2011 Ai Weiwein tapauksesta**
2011/2664(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 23. Euroopan parlamentin päätöslauselma 12. toukokuuta 2011 Sri Lankan tilanteesta**
2011/2684(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

- 24. Euroopan parlamentin päätöslauselma 12. toukokuuta 2011 Valko-Venäjistä**
2011/2686(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 25. Euroopan parlamentin päätöslauselma 12. toukokuuta 2011 Azerbaidžanista**
2011/2685(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 26. Euroopan parlamentin päätöslauselma 9. kesäkuuta 2011 Ukrainasta: Julia Tymošenkoon ja muiden entisen hallituksen jäsenten tapaus**
2011/2714(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 27. Euroopan parlamentin päätöslauselma 9. kesäkuuta 2011 Sudanista ja Etelä-Sudanista: tilanne vuoden 2011 kansanäänestyksen jälkeen**
2011/2717(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 28. Euroopan parlamentin päätöslauselma 9. kesäkuuta 2011 EU:n ja Venäjän huippukokouksesta**
2011/2716(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 29. Euroopan parlamentin päätöslauselma 9. kesäkuuta 2011 Madagaskarin tilanteesta**
2011/2712(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 30. Euroopan parlamentin päätöslauselma 9. kesäkuuta 2011 Guantánamosta: tuleva kuolemanrangaistus koskeva päätös**
2011/2713(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

- 31. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. heinäkuuta 2011 Syyriasta, Jemenistä ja Bahrainista arabimaiden ja Pohjois-Afrikan tilanteen yhteydessä**
2011/2756(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 32. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. heinäkuuta 2011 joulukuussa järjestettävien Venäjän duuman vaalien valmisteluista**
2011/2752(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 33. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. heinäkuuta 2011: Indonesia ja hyökkäykset vähemmistöjä vastaan**
2011/2748(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 34. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. heinäkuuta 2011 Intiasta ja erityisesti Davinder Pal Singhin kuolemantuomiosta**
2011/2749(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 35. Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. heinäkuuta 2011 Kongon demokraattisesta tasavallasta ja joukkoraiskauksista Etelä-Kivun maakunnassa**
2011/2747(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 36. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. syyskuuta 2011 Sudanista: tilanne Etelä-Kordofanissa ja taistelujen puhkeaminen Sinisen Niilin osavaltiossa**
2011/2806(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

- 37. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. joulukuuta 2011 Syyrian tilanteesta**
2011/2812(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 38. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. syyskuuta 2011 Libyan tilanteesta**
2011/2811(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 39. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. syyskuuta 2011 Eritreasta: Dawit Isaakin tapauksesta**
2011/2807(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 40. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. syyskuuta 2011 Itä-Afrikan nälänhädästä**
2011/2814(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 41. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. syyskuuta 2011 Valko-Venäjistä: ihmisoikeuksien puolustajan Ales Bialiatskin pidätys**
2011/2805(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 42. Euroopan parlamentin päätöslauselma 29. syyskuuta 2011 Palestiinan tilanteesta**
2011/2828(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 43. Euroopan parlamentin päätöslauselma 28. syyskuuta 2011 ihmisoikeuksista, seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä YK:ssa**
2011/2821(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta

- 44. Euroopan parlamentin päätöslauselma 27. lokakuuta 2011 Tiibetistä, erityisesti nunnien ja munkkien polttoitsemurhista**
2011/2874(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 45. Euroopan parlamentin päätöslauselma 27. lokakuuta 2011 Egyptin ja Syyrian ja erityisesti niiden kristittyjen yhteisöjen tilanteesta**
2011/2881(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
- 46. Euroopan parlamentin päätöslauselma 27. lokakuuta 2011 Bahrainista**
2011/2875(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 47. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. marraskuuta 2011 Egyptistä, erityisesti bloginpitäjä Alaa Abd El-Fattahin tapauksesta**
2011/2909(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 48. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. marraskuuta 2011 Iranin viimeaikaisista ihmisoikeusrikkomuksista**
2011/2908(RSP)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla
- 49. Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. marraskuuta 2011 EU:n tuesta Kansainväliselle rikostuomioistuimelle: vastaukset haasteisiin ja ongelmien ratkaiseminen**
2011/2109(INI)
Euroopan parlamentin työjärjestys, 48 artikla

50. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. joulukuuta 2011 Tunisiasta: Zacharia

Bouguiran tapaus

2011/2947(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

51. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. joulukuuta 2011 naisten tilanteesta

Afganistanissa ja Pakistanissa

2011/2946(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

52. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. joulukuuta 2011 Azerbaidžanista ja erityisesti Rafig Tagin tapauksesta

2011/2945(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 122 artikla

53. Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. joulukuuta 2011 Syyrian tilanteesta

2011/2880(RSP)

Euroopan parlamentin työjärjestys, 110 artiklan 2 kohta
